

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«Επιστήμες της Αγωγής: Παιδαγωγικό Παιχνίδι και Παιδαγωγικό Υλικό στην Πρώτη
Παιδική Ηλικία»

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Ο ρόλος του εξώφυλλου στα εικονογραφημένα παιδικά βιβλία ως προς τη
νοηματοδότηση του περιεχομένου τους από παιδιά προσχολικής ηλικίας

Ευαγγελία Σδρούλια

ΒΟΛΟΣ 2016

1^η Επιβλέπουσα: Τασούλα Τσιλιμένη, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Π.Τ.Π.Ε.

2^η Επιβλέπουσα: Ευγενία Σηφάκη, Λέκτορας Π.Τ.Π.Ε.

3^η Επιβλέπουσα: Αικατερίνη Μιχαλοπούλου, Καθηγήτρια Π.Τ.Π.Ε.

Βαθμός	
Ολογράφως	

Ευχαριστίες

Στην εκπόνηση αυτής της διπλωματικής εργασίας πολλά ήταν τα άτομα, τα οποία με το δικό του τρόπο ο καθένας, συνέβαλαν στην οργάνωση και υλοποίησή της και τους οποίους οφείλω να ευχαριστήσω.

Αρχικά πρέπει να εκφράσω τις βαθύτατες ευχαριστίες μου στην Αναπληρώτρια Καθηγήτρια του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας κ. Τασούλα Τσιλιμένη για την εξαιρετική καθοδήγηση, τη διαρκή υποστήριξη, τις καίριες και ουσιαστικές παρεμβάσεις της, καθώς και για τις πολύτιμες συμβουλές τις οποίες μου πρόσφερε, σε όλα τα στάδια της εργασίας αυτής.

Επίσης θα ήθελα να ευχαριστήσω τη Λέκτορα του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας κ. Σηφάκη Ευγενία και την Καθηγήτρια του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας κ. Αικατερίνη Μιχαλοπούλου για τη βοήθειά τους στην ολοκλήρωση της εργασίας μου.

Πρέπει ακόμη να ευχαριστήσω τις εκπαιδευτικούς του νηπιαγωγείου, όπου πραγματοποιήθηκε η έρευνα, οι οποίες ήταν πρόθυμες να με βοηθήσουν με όποιο τρόπο μπορούσαν, ώστε να διεξάγω την έρευνά μου.

Τέλος ευχαριστώ την οικογένειά μου για την αμέριστη συμπαράσταση, την υπομονή και τη διαρκή υποστήριξή τους.

Σδρούλια Ευαγγελία
Βόλος, Σεπτέμβριος 2016

Περιεχόμενα

Περίληψη	5
Abstract	6
Μέρος Πρώτο: Θεωρητική Προσέγγιση.....	7
Εισαγωγή	7
Κεφάλαιο 1ο.....	11
Εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο	11
1.1 Οι λειτουργίες και ο σημαντικός ρόλος του εικονογραφημένου παιδικού βιβλίου	11
1.2 Η κατανόηση των εικόνων από το παιδί.....	15
1.3 Ο ρόλος των σημειωτικών θεωριών στην ανάγνωση του εικονογραφημένου παιδικού βιβλίου	17
Κεφάλαιο 2ο.....	23
Τα περικειμενικά χαρακτηριστικά του εξώφυλλου	23
2.1 Το περικείμενο στα εικονογραφημένα παιδικά βιβλία	23
2.2 Το εξώφυλλο ως στοιχείο του περικειμένου	25
2.3 Η εικονογράφηση του εξώφυλλου.....	27
2.4 Ο τίτλος ως βασικό στοιχείο του εξώφυλλου και του περικειμένου	28
2.5 Ο ρόλος και οι λειτουργίες του τίτλου.....	32
Κεφάλαιο 3ο.....	35
Η παρούσα έρευνα	35
3.1 Παρουσίαση της έρευνας.....	35
3.2 Ανασκόπηση ερευνών.....	36
3.3 Διατύπωση ερευνητικών ερωτημάτων.....	39
Μέρος Δεύτερο: Ερευνητικό Μέρος	40
Κεφάλαιο 1ο.....	40
Μέθοδος.....	40
1.1 Ερευνητική μέθοδος.....	40
1.2 Ερευνητικό εργαλείο.....	41
1.3 Επιλογή ερευνητικής μεθόδου: ποιοτική ανάλυση περιεχομένου και ερευνητικού εργαλείου: ατομική ημιδομημένη συνέντευξη.....	42
1.4 Δείγμα	45
1.5 Επιλογή και παρουσίαση του υλικού της έρευνας.....	45
1.6 Έρευνα	50
1.6.1 Δραστηριότητα έναρξης	50
1.6.2 Κυρίως έρευνα	51

Κεφάλαιο 2ο.....	54
Αποτελέσματα.....	54
2.1 Αξιοποίηση της εικονογράφησης του εξώφυλλου για τη νοηματοδότηση του περιεχομένου ενός εικονογραφημένου παιδικού βιβλίου.....	54
2.1.1 Κυριολεκτικές απαντήσεις ως προς την εικονογράφηση.....	54
2.1.2 Ερμηνευτικές απαντήσεις ως προς την εικονογράφηση.....	55
2.2 Αξιοποίηση του τίτλου για τη νοηματοδότηση του περιεχομένου ενός εικονογραφημένου παιδικού βιβλίου.....	58
2.2.1 Κυριολεκτικές απαντήσεις ως προς τον τίτλο.....	59
2.2.2 Ερμηνευτικές απαντήσεις ως προς τον τίτλο.....	60
2.3 Επιλογή βιβλίου από τα παιδιά.....	62
Κεφάλαιο 3ο.....	63
3.1 Συμπεράσματα.....	63
3.2 Περιορισμοί και προεκτάσεις της έρευνας.....	68
Βιβλιογραφία.....	71
Ελληνική και Μεταφρασμένη.....	71
Ξενόγλωσση.....	73
Πρωτογενής πηγές.....	77
Παράρτημα 1.....	78
Παράρτημα 2.....	182

Περίληψη

Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν η μελέτη της ικανότητας παιδιών προσχολικής ηλικίας να νοηματοδοτούν το περιεχόμενο εικονογραφημένων βιβλίων από το περιεχόμενο του εξώφυλλου. Πιο συγκεκριμένα επιχειρήθηκε να μελετηθεί η ικανότητα των παιδιών προσχολικής ηλικίας να αξιοποιούν την εικονογράφηση και τον τίτλο του εξώφυλλου για την νοηματοδότηση του περιεχομένου του εικονογραφημένου παιδικού βιβλίου. Παράλληλα επιχειρήθηκε να μελετηθεί εάν η ενασχόληση με τα περικειμενικά στοιχεία του εξώφυλλου επηρεάζει την επιλογή ενός εικονογραφημένου παιδικού βιβλίου από τα παιδιά αυτής της ηλικίας. Στην έρευνα συμμετείχαν 30 αγόρια και κορίτσια προσχολικής ηλικίας, τα οποία φοιτούσαν σε δημόσιο νηπιαγωγείο του πολεοδομικού συγκροτήματος της πόλης του Βόλου. Για τη διεξαγωγή της έρευνας επιλέχθηκαν έξι εικονογραφημένα παιδικά βιβλία. Κριτήρια επιλογής τους ήταν ο τίτλος να αναφέρεται χωρίς παρεκτροπές κατευθείαν στο θέμα, η αισθητική ποιότητα της εικονογράφησης, η οποία έπρεπε να χαρακτηρίζεται από καλό σχέδιο και καθαρότητα των εικόνων και στην εικονογράφηση του εξώφυλλου να υπάρχουν οι βασικοί ήρωες οι οποίοι γίνονται πιο εύκολα προσιτοί από τα παιδιά αναγνώστες. Στην αρχή της ερευνητικής διαδικασίας πραγματοποιήθηκε μια δραστηριότητα έναρξης, όπου τα παιδιά ενημερώθηκαν για τη νέα βιβλιοθήκη η οποία θα λειτουργούσε στο νηπιαγωγείο και για τον τρόπο με τον οποίο θα λειτουργούσε. Αρχικά κάθε παιδί επισκέπτονταν τη νέα βιβλιοθήκη. Η διαδικασία ξεκινούσε με την επιλογή του βιβλίου που θα ήθελε να διαβάσει. Στη συνέχεια του ζητούνταν να νοηματοδοτήσει το περιεχόμενο του κάθε βιβλίου, ξεκινώντας πρώτα από την εικονογράφηση και να την ολοκληρώσει με το άκουσμα της ανάγνωσης του τίτλου από την ερευνήτρια. Η διαδικασία ολοκληρωνόταν με την απάντηση του παιδιού αν ήθελε να διαβάσει το βιβλίο που είχε αρχικά επιλέξει ή εάν είχε αλλάξει γνώμη. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι τα παιδιά προσχολικής ηλικίας έχουν την ικανότητα να αξιοποιούν την εικονογράφηση ενός εικονογραφημένου παιδικού βιβλίου για να νοηματοδοτούν το περιεχόμενο του. Επίσης έχουν την ικανότητα να αξιοποιούν τον τίτλο για την περαιτέρω νοηματοδότηση του περιεχομένου αυτών των βιβλίων, αλλά έδειξε ότι τα παιδιά δεν επηρεάστηκαν από τη διαδικασία της νοηματοδότησης του περιεχομένου στην τελική επιλογή βιβλίου.

Abstract

This study was designed to examine preschoolers' ability to construct meaning of front cover in picturebooks. In particular the goal was to examine the preschool children's ability to construct meaning through illustration and title on the front cover in picturebooks. Alongside was examined if preschoolers' choice of a picturebook is affected by their occupation with the peritextual features of the front cover of a picturebook. The participants were 30 boys and girls (5-6 years old) of a public kindergarten in the urban district of Volos. To conduct the research a selection of six picturebooks was used. The picturebooks met the criteria for the title which designates, without diversion the central theme of the book, the high aesthetic quality of illustrations, which should be characterized by good design and purity of images and the main characters, who are more easily accessible from the young readers, to be depicted on the illustration of the front cover. Before conducted the research an activity was set up in which the children were informed about the new library, which was about to operate, giving details about the place and its function. Every child was later asked to visit the new library. The process started by the child being asked about which picturebook he/she would rather read. Then the child was asked to construct meaning of each of the picturebooks firstly by looking at the illustration and to complete it after hearing the title read by the researcher. The process was over after the child being asked if he/she wanted to read the picturebook that had chosen at the beginning or if he/she had changed his/her mind. Results showed that preschoolers have the ability to construct meaning through the illustration of front cover in picturebooks. They also have the ability to utilize the title to construct further meaning in picturebooks, but results showed that preschoolers were not affected by the process of constructing meaning in their picturebook choice.

Μέρος Πρώτο: Θεωρητική Προσέγγιση

Εισαγωγή

Οι Arizpe και Styles (2003) υποστηρίζουν ότι ζούμε στη χρυσή εποχή του εικονογραφημένου παιδικού βιβλίου. Το εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο είναι ένα γνήσιο πολυτροπικό κείμενο το οποίο συνδυάζει μια ποικιλία σημειωτικών πηγών με μεγάλη δυναμική που συνεισφέρουν στην κατασκευή νοήματος (Γιαννικοπούλου, 2006. Lewis, 2001. Serafini, 2012 a. Youngs 2010). Σύμφωνα με την Τσιλιμένη (2007) «...το εικονογραφημένο βιβλίο είναι μια ειδική κατηγορία βιβλίου, η οποία απευθύνεται σε παιδιά προσχολικής και πρώτης σχολικής ηλικίας, και η εικονογράφηση σε συνεργασία με το κείμενο ενισχύει το κείμενο, ενισχύει δηλαδή την αφηγηματική ροή της ιστορίας» (Τσιλιμένη, 2007:18). Ο Κιτσαράς (1993) θεωρεί ως «... εικονογραφημένο βιβλίο ένα βιβλίο σχεδιασμένο για παιδιά από 2 έως 8 χρονών με αναρίθμητες εικονογραφήσεις και λίγο ή καθόλου κείμενο. Με την ευρύτερη έννοια του όρου εντάσσονται στα εικονογραφημένα βιβλία και εκείνα τα παιδικά βιβλία, στα οποία εικονογράφηση και κείμενο βρίσκονται σε ισότιμη σχέση δίπλα-δίπλα και συνδέονται οργανικά» (Κιτσαράς, 1993:21).

Το γεγονός ότι το εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο αποτελεί την πρώτη αναγνωστική εμπειρία του παιδιού (Τσιλιμένη, 2007), η οποία πραγματώνεται μέσα από τον συνδυασμό δύο τεχνών, της εικονογράφησης και του λόγου (Driggs-Wolfenbarger & Sipe, 2007. Τσιλιμένη, 2007) και για πολλά παιδιά αποτελεί επίσης και την πρώτη τους επαφή με ένα σημαντικό είδος τέχνης (Driggs-Wolfenbarger & Sipe, 2007 Sipe, 1999), καταδεικνύει το σημαντικό του ρόλο και τη σπουδαιότητά του ως ανάγνωσμα στα πλαίσια της παιδικής λογοτεχνίας. Προσφέροντας ευχαρίστηση, εμπλέκει μικρούς, αλλά και μεγαλύτερους αναγνώστες, σε πολυεπίπεδες μαθησιακές διαδικασίες μετατρέποντας την ανάγνωση σε συναρπαστική εμπειρία (Driggs-Wolfenbarger & Sipe, 2007). Επίσης η πρωτοτυπία, ο πλούτος της εικαστικής γλώσσας των εικόνων του και η διαρκής και ουσιαστική σχέση με το κείμενο, συμβάλλουν στην αφήγηση, εξάπτουν τη φαντασία, δημιουργούν αισθητικές αξίες και εμπειρίες και προωθούν την αισθητική καλλιέργεια του αναγνώστη (Καλογήρου, 2003). Μέσα από την προβολή ιδεών, αξιών και των σχέσεων των ηρώων συντελεί στη συναισθηματική και ηθική ανάπτυξη του παιδιού λειτουργώντας ουσιαστικά ως μέσο κοινωνικοποίησής του (Τσιλιμένη, 2003).

Στην ελληνική γλώσσα και στην ορολογία της παιδικής λογοτεχνίας ο όρος εικονογραφημένο βιβλίο χρησιμοποιείται αδιάκριτα για τους δύο τύπους του βιβλίου αυτού, δηλαδή το εικονοβιβλίο (picture book) και το εικονογραφημένο βιβλίο (illustrated book) της αντίστοιχης ξενόγλωσσης ορολογίας (Γιαννικοπούλου, 2006. Κανατσούλη, 2002. Οικονομίδου, 2006). Προσδιορίζοντας τους δύο όρους, ο όρος εικονοβιβλίο (picture book) αναφέρεται στο βιβλίο όπου εικόνα και κείμενο συνυπάρχουν για την κατανόηση της ιστορίας, οι εικόνες διαδέχονται η μία την άλλη και λειτουργούν συνεκδοχικά. Ο αναγνώστης κτίζει βαθμιαία το κείμενο συνδυάζοντας δύο αναγνώσεις: τη λεκτική και την εικονική. Πολλές φορές μάλιστα στη βιβλιογραφία από κάποιους μελετητές παρατηρείται η χρήση της λέξης εικονοβιβλίο ως picturebook, δηλαδή ως ενιαίας λέξης και όχι ως δύο ξεχωριστές λέξεις (Driggs-Wolfenbarger & Sipe, 2007. Sipe, 2001) για να δοθεί έμφαση σε αυτή την ενοποιημένη φύση της οπτικής και λεκτικής τροπικότητας αυτών των βιβλίων. Ο όρος εικονογραφημένο βιβλίο (illustrated book) αναφέρεται στο βιβλίο όπου το κείμενο υπερισχύει έναντι της εικόνας και αποτελεί το κυρίαρχο αφηγηματικό μέσο (Καλογήρου, 2003. Κανατσούλη, 2002). Ο όρος εικονογραφημένο βιβλίο θα χρησιμοποιηθεί και στην παρούσα εργασία καθώς είναι ο επικρατέστερος στην ελληνική βιβλιογραφία και θα αναφέρεται στο εικονοβιβλίο (picturebook).

Οι Arizpe και Styles (2003) για να δικαιολογήσουν τον χαρακτηρισμό της εποχής μας, ως χρυσής εποχής του εικονογραφημένου παιδικού βιβλίου, χρησιμοποιούν μια σειρά από επιχειρήματα. Πρώτον αναφέρονται στην ύπαρξη πολλών αξιόλογων βιβλίων, δεύτερον στην εγκαθίδρυσή τους ως μέρος των βασικών πρακτικών της τάξης και της μεγάλης δημοτικότητας τους σε εκπαιδευτικούς και μαθητές και τρίτον η επικράτηση της εικόνας στην καθημερινότητα υποδεικνύει ότι τα παιδιά μπορούν να είναι εκλεπτυσμένοι αναγνώστες της εικόνας και επομένως και των εικονογραφημένων παιδικών βιβλίων. Η πληθώρα αξιόλογων εικονογραφημένων παιδικών βιβλίων, η σημαντική θέση που κατέχουν στη μαθησιακή διαδικασία και στο αναλυτικό πρόγραμμα, αλλά και οι δυνατότητες αξιοποίησής τους από το εν δυνάμει αναγνωστικό κοινό της παιδικής λογοτεχνίας, δηλαδή τα μικρά παιδιά, τα οποία σύμφωνα με τον Hunt (1991) είναι ένα «εν εξελίξει» κοινό, καθιστούν ιδιαίτερα σημαντική τη διαδικασία και τα κριτήρια επιλογής των εικονογραφημένων παιδικών βιβλίων.

Η επιλογή ενός βιβλίου είναι μια σύνθετη διαδικασία. Στην επιλογή ενός βιβλίου από ενήλικες παίζουν ουσιαστικό ρόλο τα παρακειμενικά στοιχεία μέσα από

τις ιδιαιτερότητες, την ποικιλομορφία, τη γλώσσα και τους κώδικες που χρησιμοποιούνε, καθώς είναι τα πρώτα στοιχεία με τα οποία ο υποψήφιος αναγνώστης επικοινωνεί (Γαβριηλίδου, 2013. Genette, 1997). Ο όρος παρακειμένο (paratext) χρησιμοποιείται για πρώτη φορά από τον Genette (1988, 1997) για να δηλώσει ό,τι υπάρχει «παρά» και πέρα από το λογοτεχνικό κείμενο, όπως ο τίτλος, ο συγγραφέας, τα βιογραφικά σημειώματα και οι συνεντεύξεις του, ο εκδότης, το αναγνωστικό κοινό, η δημοσιοποίηση του βιβλίου, οι κριτικές. Η χρήση του συνθετικού «παρά» έρχεται να δηλώσει αυτό που είναι δίπλα, παράλληλα, κοντά, σε ομοιότητα, αλλά και σε αντίθεση ή διαφωνία με αυτό που βρίσκεται εντός και εκτός λογοτεχνικού κειμένου. Ο Genette από την τιτλοφόρηση του βιβλίου του: *Paratexts: thresholds of interpretation*, και την επιλογή της λέξης threshold, η οποία μεταφράζεται ως κατώφλι, κάνει φανερή την πρόθεσή του, να ορίσει το παρακειμένο ως ένα μέρος, μία «ζώνη» όπως χαρακτηριστικά την ονομάζει ο ίδιος, μεταφοράς και συναλλαγής μεταξύ κειμένου και εξωκειμενικών στοιχείων. Επίσης ο μεταφορικός χαρακτηρισμός του παρακειμένου ως προθαλάμου (vestibule), αν ειδωθεί από την πλευρά της υποδοχής ή της προετοιμασίας, παραπέμπει σε μια πρώτη επαφή με το κείμενο, η οποία, ανάλογα με το πόσο ελκυστική είναι μπορεί να οδηγήσει τον αναγνώστη είτε στην ανάγνωση, είτε στην απόρριψη του βιβλίου (Γιαννικοπούλου, 2008).

Κάνοντας μία κατηγοριοποίηση του παρακειμένου ο Genette (1988, 1997) διακρίνει το περικείμενο (peritext) και το επικείμενο (epitext). Το περικείμενο αφορά ό,τι περιβάλλει το κείμενο, αλλά εντός του πλαισίου του βιβλίου, όπως τίτλος, υπότιτλος, εξώφυλλο, οπισθόφυλλο, ταπετσαρίες, αφιερώσεις, ευχαριστίες, βιογραφικά στοιχεία του συγγραφέα, όνομα του εκδοτικού οίκου κ.ά. Το επικείμενο σχετίζεται με συνεντεύξεις του συγγραφέα, βιβλιοπαρουσιάσεις, κριτικές και τρόπους προώθησης του βιβλίου από τον εκδοτικό οίκο. Το εξώφυλλο ως σημαντικό μέρος του περικειμένου, μέσα από τα στοιχεία της εικονογράφησης και του τίτλου αποτελεί σημαντικό παράγοντα ελκυστικότητας που επηρεάζει τις αναγνωστικές προτιμήσεις κάθε ηλικίας (Καρπόζηλου, 1994). Στην παρούσα εργασία επιχειρείται να διαπιστωθεί ο ρόλος του εξώφυλλου ως περικειμενικό χαρακτηριστικό στην νοηματοδότηση του περιεχομένου και στην επιλογή ενός εικονογραφημένου βιβλίου από παιδιά προσχολικής ηλικίας.

Στο πρώτο μέρος της εργασίας παρουσιάζεται η θεωρητική προσέγγιση. Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται μια βιβλιογραφική ανασκόπηση για το εικονογραφημένο

παιδικό βιβλίο. Αρχικά γίνεται αναφορά στο ρόλο και τις λειτουργίες του εικονογραφημένου παιδικού βιβλίου, στον τρόπο που τα παιδιά κατανοούν τις εικόνες στα εικονογραφημένα παιδικά βιβλία, καθώς και στο ρόλο των σημειωτικών θεωριών στην ανάγνωση αυτών των βιβλίων. Στο δεύτερο κεφάλαιο αναλύεται το περιεχόμενο, το εξώφυλλο ως μέρος του περιεχομένου, η εικονογράφιση του εξώφυλλου. Ακολουθεί ο τίτλος ως το άλλο βασικό στοιχείο του εξώφυλλου και του περιεχομένου, με αναφορά στους ρόλους και τις λειτουργίες του. Στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η παρούσα έρευνα γίνεται η ανασκόπηση των ερευνών και διατυπώνονται τα ερευνητικά ερωτήματα. Το δεύτερο μέρος της εργασίας αποτελεί το ερευνητικό μέρος. Στο πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η μεθοδολογία της έρευνας, το ερευνητικό εργαλείο, η διαδικασία επιλογής του υλικού της έρευνας, το δείγμα, η δραστηριότητα έναρξης και ο τρόπος διεξαγωγής της κυρίως έρευνας. Στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της έρευνας. Στο τρίτο κεφάλαιο επιχειρείται η ερμηνεία και ο σχολιασμός των αποτελεσμάτων με εκτενέστερο τρόπο και με βάση προγενέστερες έρευνες και θεωρίες προκύπτουν τα συμπεράσματα. Επίσης αναλύονται οι πιθανοί περιορισμοί της έρευνας και γίνονται προτάσεις για μελλοντικές επεκτάσεις.

Κεφάλαιο 1ο

Εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο

1.1 Οι λειτουργίες και ο σημαντικός ρόλος του εικονογραφημένου παιδικού βιβλίου

Το εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο, στο χώρο της παιδικής λογοτεχνίας, αποτελεί μια κατηγορία βιβλίων με δική της δυναμική και αυτοτέλεια, λόγω των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του (Τσιλιμένη, 2007) και φαίνεται να ανταποκρίνεται στη φύση του παιδιού, παίζοντας ένα ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στην κοινωνική, συναισθηματική και γνωστική ανάπτυξή του (Καρπόζηλου, 1994. Κιτσαράς, 1993). Αποτελεί ένα είδος, το οποίο συνέβαλε στην εξέλιξη της παιδικής λογοτεχνίας, καθώς ο τρόπος οργάνωσής του μέσα από την εικονογράφιση τροποποιεί τον τρόπο ανάγνωσης του κειμένου (Hunt, 1991). Έχει διαπιστωθεί ότι με τα πλούσια χρώματα και τις εύληπτες μορφές συντελεί στην παρατηρητικότητα, την ευαισθησία, την αποτελεσματικότερη εμπέδωση του κειμένου, την πιο δεκτική στάση του παιδιού απέναντι σε διαφοροποιημένα καλλιτεχνικά μηνύματα και εν τέλει στην ενθάρρυνση και ενίσχυση της φιλιαναγνωσίας (Καρπόζηλου, 1994). Όπως επισημαίνει η Landes (1985) το εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο μνεί τα παιδιά στη λογοτεχνία και τα καθιστά αναγνώστες πριν ακόμη αποκτήσουν την ικανότητα να διαβάζουν. Σύμφωνα με την ίδια το εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο αφορά δύο όψεις της αφήγησης την οπτική και την λεκτική. Η οπτική όψη της αφήγησης γίνεται εύκολα προσιτή στα παιδιά μέσα από την κατανόηση των εικόνων, ενώ η λεκτική με τη βοήθεια κάποιου ενηλίκου, αλλά και οι δύο μαζί ισχυροποιούν και επεκτείνουν η μία την άλλη, συμβάλλοντας στη λογοτεχνική εμπειρία.

Πολλοί μελετητές συμφωνούν ότι το εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο συμβάλλει στην γνωστική ανάπτυξη του παιδιού (Ασωνίτης, 2001. Καρπόζηλου, 1994. Κιτσαράς, 1993. Langford, 1994. Norton, 2006. Thron, 1991), ενεργοποιώντας την αντιληπτική διαδικασία, συμβάλλοντας στην εξέλιξη νοητικών και γλωσσικών δραστηριοτήτων, ασκώντας την παρατηρητικότητα, την αφαιρετική και κριτική ικανότητα και διεγείροντας τη φαντασία. Σύμφωνα με την Καρπόζηλου (1994), οι ικανότητες που μπορούν να εξασκηθούν μέσω των εικονογραφημένων παιδικών βιβλίων αφορούν στην παρατήρηση, τη σύγκριση, την ταξινόμηση, την οργάνωση, τη σύμπτυξη, την περίληψη, την εφαρμογή και την κριτική σκέψη. Στη γνωστική

ανάπτυξη του παιδιού η διαδικασία της παρατήρησης παίζει έναν πολύ ουσιαστικό ρόλο και τα βιβλία με πλούσια εικονογράφηση είναι ένας πάρα πολύ καλός τρόπος για την εξάσκηση της παρατηρητικότητας.

Στην εξάσκηση της παρατηρητικότητας συμβάλλει ουσιαστικά ο πολυτροπικός χαρακτήρας του εικονογραφημένου παιδικού βιβλίου. Ένα πολυτροπικό κείμενο είναι ένα κείμενο το οποίο βασίζεται σε μια ποικιλία κωδίκων. Οι κώδικες είναι κοινωνικά και πολιτισμικά προσδιορισμένα σχήματα συνειδητοποίησης, αναπαράστασης, ερμηνείας και επικοινωνίας μηνυμάτων (Kress, 2010). Οι σημειωτικοί κώδικες οι οποίοι χρησιμοποιούνται σε ένα εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο για να μεταφέρουν έννοιες, νοήματα και μηνύματα στον αναγνώστη κατά τη συναλλαγή του με αυτό, είναι ο οπτικός (visual images), ο λεκτικός (written language) και ο σχεδιαστικός (design elements) (Lewis, 2001. Serafini, 2012 b. Youngs 2010). Η ανάμειξη των τριών κωδίκων απαιτεί από τους αναγνώστες μια επέκταση αυτών των πηγών νοήματος και τους προκαλεί σε ερμηνευτικές πρακτικές, ώστε να κατανοήσουν την πολυπλοκότητα αυτών των κειμένων (Serafini, 2012 a). Οι αναγνώστες συνδιαλέγονται με κάθε ένα κώδικα ξεχωριστά, καθώς και με όλους μαζί στην παραγωγή του νοήματος (Kress, 2003).

Έχει υποστηριχθεί ότι στα εικονογραφημένα παιδικά βιβλία η σχέση ανάμεσα σε κείμενο και εικόνα είναι πολύ σημαντική για τη νοηματοδότηση του περιεχομένου και ότι είναι απαραίτητο ο αναγνώστης να κατανοήσει τη σχέση αυτή ή και να τη διδαχθεί (Arizpe & Styles, 2003. Doonan, 1993. Γιαννικοπούλου, 2008. Καλογήρου, 2003. Lewis, 2001. Nikolajeva & Scott, 2000, 2001. Nodelman, 1988, 1991. Pantaleo, 2007. Serafini, 2010. Sipe, 1998, 2000, 2001, 2012. Youngs, 2010, 2012) Τα εικονογραφημένα παιδικά βιβλία, χωρίς να μοιάζουν με κανένα άλλο είδος εικαστικής ή λεκτικής τέχνης, μέσα από το συνδυασμό εικόνας και κειμένου μεταδίδουν πληροφορίες ή λένε ιστορίες. Λέξη και εικόνα ορίζουν η μία την άλλη, χωρίς καμία να είναι τόσο ανοιχτή στην ερμηνεία, όπως θα ήταν από μόνη της και μεταφέρουν μηνύματα με πολύ διαφορετικό τρόπο από τις εικόνες και τα κείμενα σε άλλες περιπτώσεις (Nodelman, 1988). Η Doonan (1993) υποστηρίζει ότι το κείμενο οδηγεί τον αναγνώστη σε ένα γραμμικό τρόπο ανάγνωσης, ενώ η εικονογράφηση δελεάζει τον αναγνώστη να σταματήσει και να σταθεί στην εικόνα. Πρόκειται για μια σχέση διαλογικής επικοινωνίας, για μια γόνιμη και ουσιαστική συνεργασία και συλλειτουργία, η οποία διαμορφώνει την ανάγνωση και επηρεάζει τη διαδικασία της πρόσληψης του νοήματος του βιβλίου (Καλογήρου, 2003). Εικόνες και λέξεις σε ένα

εικονογραφημένο βιβλίο παρέχουν πληροφορίες με διαφορετικό τρόπο και όταν οι λεκτικές πληροφορίες είναι περιορισμένες ο ενεργός αναγνώστης πρέπει να εμπλουτίσει τη συντομία αυτή αντλώντας πληροφορίες από άλλες σημειωτικές πηγές όπως η εικόνα (Nodelman, 1988).

Ο Serafini (2010), αναφερόμενος στη σχέση μεταξύ κειμένου και εικόνας και στην κατασκευή νοήματος μέσα από τη σχέση αυτή, επισημαίνει ότι η αλληλεπίδραση μεταξύ κειμένου και εικόνας είναι αυτή που οδηγεί στην αποσαφήνιση και τη γενίκευση του νοήματος. Τη σχέση αυτή ο Sipe (1998) την ονομάζει συνεργία υποδηλώνοντας ότι το αποτέλεσμα του συνδυασμού των δύο αυτών σημειωτικών πηγών αποτελεί κάτι περισσότερο από το απλό άθροισμα των μερών του και σε μεταγενέστερη έρευνά του επισημαίνει ότι η σχέση αυτή είναι που οδηγεί σε μια πληρέστερη κατανόηση του όλου, παρά εικόνας και κειμένου ξεχωριστά (Sipe, 2000). Σύμφωνα με τον ίδιο (Sipe, 2012) τα εικονογραφημένα παιδικά βιβλία αποτελούν υψηλής αισθητικής αξίας αντικείμενα. Η διάδραση μεταξύ κειμένου και εικόνας αποτελεί μια συνειδητή αισθητική πρόθεση εκ μέρους των δημιουργών του εικονογραφημένου παιδικού βιβλίου (Arizpe & Styles, 2003), ωστόσο η ανάγνωση του δεν αποτελεί και δεν πρέπει να αποτελεί απλά μια αισθητική απόλαυση αλλά μια ευκαιρία για απόκτηση ικανοτήτων οπτικών και λεκτικών (Sipe, 1998).

Στα εικονογραφημένα παιδικά βιβλία η σχέση αλληλεπίδρασης ανάμεσα στο λεκτικό κείμενο και τις εικόνες μπορεί να ποικίλει (Nikolajeva & Scott, 2000). Έτσι τα παιδιά κατά την «συναλλαγή»¹ τους με αυτά (Rosenblatt, 1995) πρέπει να χρησιμοποιούν και τα δύο συστήματα κατασκευής νοήματος στο έπακρο, ώστε να εκμεταλλεύονται όλα όσα τα εικονογραφημένα παιδικά βιβλία έχουν τα τους προσφέρουν. Ο Nodelman (1988) μάλιστα υποστηρίζει ότι κάθε εικονογραφημένο βιβλίο περιέχει τρεις ιστορίες: την λεκτική, την εικονική και το συνδυασμό των δύο πρώτων. Ο συνδυασμός αυτός προκύπτει από τις διαφορές που υπάρχουν στις δύο πρώτες τις οποίες ο Nodelman (1991) αποκάλεσε «ειρωνείες»². Με την άποψη του

---

¹ Η Rosenblatt (1995), η οποία κάνει λόγο για τη συναλλακτική (transactional) σχέση μεταξύ κειμένου και αναγνώστη, στρέφει το ενδιαφέρον από το κείμενο στον αναγνώστη, ταυτίζει το μαθητή με τον αναγνώστη, τονίζει τον ενεργητικό του ρόλο και τη μοναδικότητα της αναγνωστικής πράξης. Πρόκειται για μία «συναλλαγή» η οποία απαιτεί έναν συναισθηματικά και πνευματικά ενεργό ρόλο εκ μέρους των παιδιών / αναγνώστών, οι οποίοι αναλύουν, κατανοούν, ερμηνεύουν τα δεδομένα του λογοτεχνικού κειμένου, ανάλογα με τα βιώματα και τις εμπειρίες τους.

² Σύμφωνα με τον Nodelman (1991), λέξεις και εικόνες σε ένα εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο έχουν συχνά σχέσεις ανταγωνιστικές. Όταν συγγραφείς και εικονογράφοι δεν τις βάζουν να αντικατροπτίζουν και να αντιγράφουν η μία την άλλη, τότε οι δύο αυτές τέχνες συνδυάζονται

αυτή έρχονται να συμφωνήσουν οι Nikolajeva και Scott (2001) οι οποίοι επισημαίνουν ότι η φαντασία δεν θα είχε καμία θέση όταν η εικόνα θα συμπλήρωνε απλά τα κενά του λόγου. Κάτι τέτοιο θα οδηγούσε σε μια παθητική ανάγνωση η οποία μπορεί να αποφευχθεί όταν εικόνα και λέξεις δίνουν διαφορετικές πληροφορίες και μία ποικιλία αναγνώσεων και ερμηνειών.

Από όσα ειπώθηκαν παραπάνω θα μπορούσε κανείς να ισχυριστεί ότι το εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο προσκαλεί και προκαλεί τον αναγνώστη να υιοθετήσει μια στάση θεατή. Κατά αντιστοιχία λοιπόν με τη θεωρία της αναγνωστικής ανταπόκρισης (Iser, 1978) η οποία αναφέρεται στον υπονοούμενο αναγνώστη, πολλοί μελετητές χρησιμοποιούν την έννοια του υπονοούμενου θεατή (Nodelman, 1988) ή του αναγνώστη θεατή (Γιαννικοπούλου, 2008). Ο τύπος αυτός θεατή έχει συγκεκριμένες δεξιότητες καθώς πρέπει χρησιμοποιώντας τις δύο τροπικότητες του εικονογραφημένου βιβλίου, λεκτική και εικονική, να παρατηρεί και να κατασκευάζει νόημα αποκωδικοποιώντας οπτικά όχι μόνο την εικόνα αλλά και το κείμενο (Arizpe & Styles, 2003. Doonan, 1993. Γιαννικοπούλου, 2008. Καλογήρου, 2003. Lewis, 2001. Nikolajeva & Scott, 2000, 2001. Nodelman, 1988, 1991. Pantaleo, 2007. Serafini, 2010. Sipe, 1998, 2000, 2001, 2012. Youngs, 2010, 2012), δεξιότητες οι οποίες κατακτούνται όταν αυτός καθίσταται εγγράμματος μέσα στο ευρύτερο κοινωνικό και πολιτισμικό γίνεσθαι.

Λαμβάνοντας υπόψη τις παραπάνω θέσεις και απόψεις σχετικά με τις λειτουργίες και το ρόλο του εικονογραφημένου παιδικού βιβλίου γίνεται φανερό ότι τα σύγχρονα εικονογραφημένα παιδικά βιβλία είναι σημαντικά για την παιδαγωγική και την αισθητική τους αξία, λόγω του μοναδικού τρόπου με τον οποίο συνδυάζουν τη λογοτεχνία με τις εικαστικές τέχνες (Sipe, 2001). Σκοπός τους είναι να ανοίξουν νέους ορίζοντες στην σκέψη και την κρίση του παιδιού, να το βοηθήσουν να προσπελάσει και να βιώσει τον κόσμο, χωρίς να αποβλέπουν στην πρόκληση πρόσκαιρου ενδιαφέροντος, αλλά μέσα από μια διαρκή σχέση αλληλεπίδρασης να εμπλουτίσουν τον ψυχικό του κόσμο χρησιμοποιώντας τις δύο μορφές αισθητικής απόλαυσης που προσφέρουν, το λόγο και την τέχνη (Κιτσαράς, 1993).

Η σπουδαιότητα της παιδικής λογοτεχνίας γενικότερα, αλλά και του εικονογραφημένου παιδικού βιβλίου ειδικότερα και η γενική αποδοχή της

καλύτερα, με πολύ ενδιαφέροντα αποτελέσματα, παρέχοντας διαφορετικές πληροφορίες. Όταν συμβαίνει αυτό τότε τα κείμενα και οι εικόνες ενός εικονογραφημένου παιδικού βιβλίου αποκτούν ειρωνική σχέση.

σημαντικότητάς του φαίνεται από την ίδρυση οργανώσεων σχετικών με το παιδικό βιβλίο και την παιδική λογοτεχνία, την οργάνωση εκθέσεων και τη θέσπιση βραβείων σε διεθνές και εθνικό επίπεδο, όπως η ίδρυση της Διεθνούς Οργάνωσης Βιβλίων για τη Νεότητα, της γνωστής IBBY (Ζυρίχη, 1953) και σε εθνικό επίπεδο του Κύκλου του Ελληνικού Παιδικού Βιβλίου (ΚΕΠΒ) ως παραρτήματος της IBBY στην Ελλάδα (Καρπόζηλου, 1994). Προς την ίδια κατεύθυνση κινείται και η οργάνωση δύο διεθνών εκθέσεων εικονογράφησης που διοργανώνονται στην Μπολόνια και στο Σαρμέντε (Τρεβίζο) σε ετήσια βάση συγκεντρώνοντας εκθέτες και επισκέπτες από όλο τον κόσμο και η καθιέρωση της απονομής του βραβείου Άντερσεν στον καλύτερο εικονογράφο κάθε δύο χρόνια (Γαβριηλίδου, 2013). Ακόμη η καθιέρωση βραβείων σε εικονογραφημένα παιδικά βιβλία σε κάθε χώρα, όπως: το Kate Greenaway Award στο Ηνωμένο Βασίλειο, το New Zealand Post Award στη Νέα Ζηλανδία το Children's Book Council Award στην Αυστραλία, το Caldecott Medal στις ΗΠΑ (Unsworth & Wheeler, 2002). Τέλος η αύξηση των εκδόσεων κατά τις δύο τελευταίες δεκαετίες, αλλά και του ενδιαφέροντος από την επιστημονική κοινότητα, καθώς οι μελέτες και οι έρευνες γύρω από το εικονογραφημένο βιβλίο πληθαίνουν σε παγκόσμιο επίπεδο (Καρπόζηλου, 1994. Sipe, 2012. Τσιλιμένη, 2007) αποδεικνύουν τη σημαντικότητα των βιβλίων αυτών.

1.2 Η κατανόηση των εικόνων από το παιδί

Σύμφωνα με την Charman (1993:118) οι εικόνες αποτελούν ένα πολύ «ισχυρό μέσο κοινωνικής έκφρασης» και καθώς ο σύγχρονος κόσμος κατακλύζεται σε τόσο μεγάλο βαθμό από εικόνες, κρίνεται απαραίτητη η εξάσκηση με αυτές και η ανάλογη παιδεία, ώστε να καταστεί πλήρως κατανοητός. Ο Berger (1993) τονίζει ότι «Σε κανέναν άλλο τύπο κοινωνίας στην ιστορία δεν υπήρξε τέτοια συγκέντρωση εικόνων, τέτοια πυκνότητα οπτικών μηνυμάτων. Μπορεί κανείς να θυμάται ή να ξεχνά αυτά τα μηνύματα αλλά σύντομα τα δέχεται και για μια στιγμή διεγείρουν τη φαντασία διαμέσου είτε της μνήμης είτε της προσδοκίας (...) Είμαστε τώρα τόσο συνηθισμένοι να μας απευθύνονται αυτές οι εικόνες που μόλις και παρατηρούμε την ολική τους επίδραση» (Berger, 1993:129)

Εικόνες λοιπόν απαντώνται μέσα σε διάφορα περιβάλλοντα, όπως λογότυπα, έντυπα, συσκευασίες, διαφημίσεις και ασκούν μια τεράστια πολιτισμική και επικοινωνιακή δύναμη στον ενήλικα και το παιδί (Kress, & van Leeuwen, 2010).

Αυτή η κυριαρχία της εικόνας στην κοινωνική, οικονομική και πολιτισμική πραγματικότητα έχει οδηγήσει στην ανάγκη για ένα είδος εκπαίδευσης, την οπτική εκπαίδευση ή τον οπτικό γραμματισμό. Ο οπτικός γραμματισμός αποτελεί μία από τις πιο σημαντικές δεξιότητες που χρειάζεται να αποκτήσει ο σύγχρονος άνθρωπος και αναφέρεται στην ικανότητα ερμηνείας, κριτικής αποτίμησης και δημιουργίας οπτικών μηνυμάτων (Kress & van Leeuwen, 2001). Μέσα από έναν καταγισμό εικόνων και οπτικών μηνυμάτων τα παιδιά εξασκούνται καθημερινά στην αποκωδικοποίησή τους και στην κατασκευή ιδεών, αξιών, συμβόλων και σημασιών, μέσα σε ένα διαρκώς μεταβαλλόμενο κοινωνικό γίγνεσθαι (Μυλωνάκου, 2006). Αυτή η μετουσίωση των οπτικών ερεθισμάτων σε κατασκευή νοήματος είναι που χρησιμοποιεί το παιδί κατά την ανάγνωση εικονογραφημένων παιδικών βιβλίων (Driggs-Wolfenbarger & Sipe, 2007).

Τα εικονογραφημένα παιδικά βιβλία, όπως και πολλά άλλα κείμενα με τα οποία ο αναγνώστης έρχεται σε καθημερινή επαφή κατακλύζονται από εικόνες (Kress, 2003). Πρωταρχικός λόγος ύπαρξης των εικόνων στα εικονογραφημένα παιδικά βιβλία είναι η συμβολή τους στην αφήγηση ιστοριών (Nodelman, 1988). Οι εικόνες στο εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι της ιστορίας, συμβάλλουν στην αφήγηση και την αισθητική αγωγή του αναγνώστη, ασκώντας έντονη έλξη πάνω του. Αποτελούν μια κωδικοποιημένη γλώσσα, η οποία συνδυάζοντας αφηγηματική λειτουργικότητα και αισθητική αξία, μεταδίδουν πληροφορίες, νοήματα και αξίες, διεγείρουν συναισθήματα, συμβάλλοντας όχι μόνο στο λογοτεχνικό, αλλά και στον αισθητικό γραμματισμό του παιδιού (Ασωνίτης, 2001. Κιτσαράς, 1993. Οικονομίδου 2011).

Σε ένα εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο η εικόνα παίζει ουσιαστικό ρόλο στην πλοκή και την εξέλιξη της ιστορίας, αφήνοντας πίσω την εποχή που ο ρόλος της ήταν διακοσμητικός και δευτερεύουσας σημασίας. Στη σύγχρονη πραγματικότητα του εικονογραφημένου βιβλίου η σχέση εικόνας και κειμένου διευρύνεται υπέρ της εικόνας (Αναγνωστόπουλος, 2003), η οποία αποκτά δική της αφηγηματική δομή, προκαλώντας τον αναγνώστη σε αφηγήσεις που σχετίζονται με την ανάπτυξη της κριτικής ικανότητας και της ευρηματικότητας (Τσιλιμένη, 2007). Τα πρόσωπα, η δράση τους, οι μεταξύ τους σχέσεις, ο χώρος και ο χρόνος όπου κινούνται, αποτελούν βασικά χαρακτηριστικά της αφηγηματικότητας ενός κειμένου, τα οποία ο αναγνώστης ανακαλύπτει στις εικόνες ενός βιβλίου (Τσιλιμένη, 2007).

Η εικόνα στο εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο είναι στατική. Ωστόσο αν και στατική (Driggs-Wolfenbarger & Sipe, 2007. Κιτσαράς, 1993. Οικονομίδου, 2006) πλεονεκτεί έναντι της κινούμενης ηλεκτρονικής. Το βασικό της πλεονέκτημα είναι ότι το παιδί έχει τη δυνατότητα να τη χρησιμοποιεί ανεξάρτητα από χώρο και χρόνο. Η στατική εικόνα προσφέρει στο παιδί όσο χρόνο χρειάζεται για να την παρατηρεί, να αποκωδικοποιεί τα σύμβολά της, να την κατανοεί και να την επεξεργάζεται ποικιλοτρόπως, με βάση πρότερες εμπειρίες του (Κιτσαράς, 1993).

Οι νέες θεωρήσεις της εικονογράφησης αναφέρονται στο ρόλο της εικόνας ως μέσου ερμηνείας παρά ως μέσου αναπαραγωγής της ορατής πραγματικότητας (Goodnow, 1988. Κιτσαράς, 1993. Moss, 1991). Πιο συγκεκριμένα η ερμηνευτική εικονογραφική αντίληψη, αποζητά έναν ενεργητικό θεατή θεωρώντας την εικονογράφηση ως ένα ενδιάμεσο τέχνης και αισθητικής αγωγής (Moss, 1991) και μέσα από τη σύγχρονη διάστασή της αποβλέπει στην καλλιέργεια της ικανότητας των παιδιών να ερμηνεύουν τα «οπτικά ισοδύναμα» που διαθέτει ένας πολιτισμός ως μέσα μετασχηματισμού του κόσμου (Goodnow, 1988).

1.3 Ο ρόλος των σημειωτικών θεωριών στην ανάγνωση του εικονογραφημένου παιδικού βιβλίου

Τα εικονογραφημένα παιδικά βιβλία οργανώνουν οπτική και λεκτική πληροφορία, μεταδίδουν νοήματα και γίνονται καλύτερα κατανοητά υπό το πρίσμα κάποιας μορφής σημειωτικής θεωρίας (Barthes, 1977. Sipe, 1998). Την ιστορία, όπως ήδη αναφέρθηκε, την αφηγούνται με το συνδυασμό του λεκτικού και του οπτικού κώδικα, ως γνήσια πολυτροπικά κείμενα. Πρόκειται για δύο αφηγήσεις την εικονική και την λεκτική, οι οποίες άλλοτε αλληλοερμηνεύουν, άλλοτε αναμεταδίδουν και άλλοτε διευκρινίζουν, η μία το νόημα της άλλης (Γιαννικοπούλου, 2006. Κανατσούλη, 2006. Τσιλιμένη, 2007). Επομένως, για την ανάλυσή τους απαιτείται η χρήση σημειωτικών θεωριών που βασίζονται στο συνδυασμό θεωρητικών προσεγγίσεων για την ερμηνεία των λεκτικών και των εικονικών πληροφοριών.

Ο Barthes (1977), γράφοντας για τη «ρητορική» της εικόνας σε μια γενικότερη θεώρηση της σχέσης εικόνας και λόγου, υποστηρίζει ότι η ανάγνωση μιας εικόνας σχετίζεται και εξαρτάται από τον προφορικό λόγο ή το γραπτό κείμενο. Καθώς όλες οι εικόνες είναι πολύσημες και συνεπάγονται υποκειμενικές σχέσεις μεταξύ σημαίνοντος και σημαινόμενου, είναι ανοιχτές σε μια μεγάλη ποικιλία πιθανών

σημασιών και νοημάτων, αφήνοντας τον αναγνώστη κάποιες να επιλέξει και κάποιες να αγνοήσει, και υποστηρίζει ότι η γλώσσα είναι αυτή η οποία βοηθάει στον προσδιορισμό της εικόνας. Τη σχέση αυτή την ονομάζει «αγκύρωση» και διακρίνει δύο τύπους επεξεργασίας της εικόνας. Στον πρώτο το κείμενο προηγείται και η εικόνα το υποστηρίζει και στο δεύτερο η εικόνα προηγείται και το κείμενο λειτουργεί προσδιοριστικά, επεξηγηματικά και ερμηνευτικά. Η κυριαρχία της μιας ή της άλλης σχέσης εξαρτάται κάθε φορά από πολιτισμικούς, κοινωνικούς, ιδεολογικούς παράγοντες. Επειδή λοιπόν ο θεατής, εξαιτίας αυτής της πολυσημίας, αλλά και των δικών του διαφοροποιημένων ικανοτήτων, δίνει έμφαση σε ορισμένες μόνο πτυχές της εικόνας και αγνοεί άλλες, η λειτουργικότητά της δηλώνεται και η ερμηνεία της καθίσταται λιγότερο προβληματική όταν συνοδεύεται και από το γλωσσικό κώδικα (κείμενο). Αποκτώντας έτσι μια μεγαλύτερη επικοινωνιακή αξία, μπορεί να γίνει ένας κατάλληλος φορέας μορφωτικών και αισθητικών αξιών όσον αφορά το παιδί.

Ο Sipe (1998), αναφερόμενος στα εικονογραφημένα παιδικά βιβλία, υποστηρίζει ότι δίνουν στα παιδιά την ευκαιρία να εμπλακούν σε μια αέναη διαδικασία νοηματοδότησης του περιεχόμενου τους. Με την σημειωτική του θεωρία εξηγεί τον τρόπο με τον οποίο λειτουργούν εικόνα και κείμενο σε αυτή τη διαδικασία νοηματοδότησης. Θεωρεί ότι δεν πρόκειται για μια σχέση εξισορρόπησης της δυναμική τους, αλλά για μια σχέση διάδρασης και μετασχηματισμού. Μέσα από μια τέτοια οπτική και αντλώντας πληροφορίες από πολλές θεωρητικές αρχές και προσεγγίσεις, αναπτύσσει τη θεωρία του για τη σχέση εικόνας και κειμένου, η οποία βασίζεται στη σημειωτική αρχή της διαμεσολάβησης. Τη σχέση αυτή την ονομάζει συνεργία «synergy», βασιζόμενος στον ετυμολογικό ορισμό του Shorter Oxford English Dictionary σύμφωνα με τον οποίο η συνεργία ορίζεται ως: «το αποτέλεσμα δύο ή περισσότερων στοιχείων, των οποίων ο συνδυασμός αποτελεί κάτι περισσότερο από το απλό άθροισμα των μερών του» (Sipe, 1998:98). Σύμφωνα με τον Sipe (1998) στα εικονογραφημένα βιβλία κείμενο και εικονογράφηση θα ήταν ελλιπή το ένα χωρίς την ύπαρξη του άλλου, έχουν λοιπόν: «...μία σχέση συνεργίας στην οποία το συνολικό αποτέλεσμα εξαρτάται όχι μόνο από την ένωση κειμένου και εικονογράφησης, αλλά από τη μεταξύ τους αλληλεπίδραση και διάδραση» (Sipe, 1998:98).

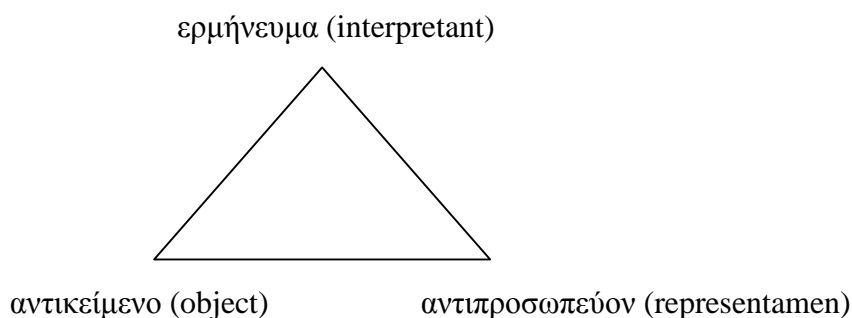
Για τη τεκμηρίωση αυτής της σχέσης συνεργίας χρησιμοποιεί τη θεωρία της αναγνωστικής ανταπόκρισης του Wolfgang Iser. Ο Iser (1978) υποστηρίζει ότι ο ρόλος του αναγνώστη στην ερμηνεία του κειμένου είναι καθοριστικής σημασίας και

ότι το κείμενο καλεί τον αναγνώστη να συμπληρώσει όλα εκείνα τα κενά, τα οποία ονομάζει «νοηματικά κενά», και τα οποία αφήνει ο συγγραφέας, έτσι ώστε ο αναγνώστης να συμμετέχει ενεργά στην κατασκευή του νοήματος και να γίνει συνδημιουργός του. Ο Sipe (1998) χρησιμοποιώντας την έννοια των νοηματικών κενών όπως την όρισε ο Iser υποστηρίζει ότι στα εικονογραφημένα παιδικά βιβλία υπάρχουν αναγνώστες που συμπληρώνουν τα νοηματικά κενά που αφήνει η εικονογράφηση με το κείμενο και αναγνώστες που συμπληρώνουν τα νοηματικά κενά του κειμένου με την εικονογράφηση.

Συνεχίζοντας ο Sipe (1998) και βασιζόμενος σε γλωσσολογικές, λογοτεχνικές και αισθητικές θεωρίες υποστηρίζει ότι η διαδικασία της ανάγνωσης ενός εικονογραφημένου παιδικού βιβλίου πραγματοποιείται μέσα από ένα «μπρος-πίσω» μεταξύ εικόνας και κειμένου, με σκοπό την κατανόηση του τρόπου με τον οποίο συνδυάζονται μεταξύ τους στην ίδια σελίδα, αλλά και τη σχέση τους με επόμενες ή προηγούμενες σελίδες. Αναφερόμενος στη σημειωτική αρχή της διαμεσολάβησης (Siegel, 1995), υποστηρίζει ότι είναι καθοριστικής σημασίας στη διαδικασία συσχέτισης και σύνδεσης εικόνας και κειμένου στα εικονογραφημένα βιβλία. Ο Sipe (1998) για να κάνει κατανοητή την αρχή της διαμεσολάβησης, και πως αυτή λειτουργεί στα εικονογραφημένα βιβλία, χρησιμοποίησε την αρχή αυτή όπως ορίζεται από τον Siegel.

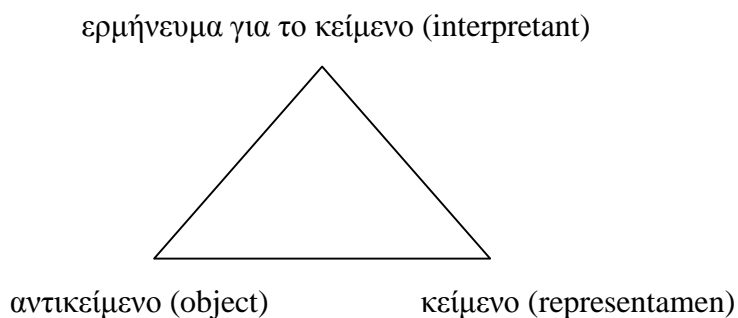
Ο Siegel (1995), ξεκινώντας από τη σημειωτική θεωρία του Peirce (1966), εξηγεί τον τρόπο με τον οποίο μετακινούμαστε σε ένα σύστημα σημείων, μεταξύ αυτών των σημείων. Στη σημειωτική, «σημεία» είναι μονάδες σημασίας που παίρνουν τη μορφή λέξεων, εικόνων, ήχων, ενεργειών, ή αντικειμένων. Τέτοια στοιχεία δεν έχουν εγγενή σημασία και γίνονται σημεία μόνο όταν τους αποδώσουμε νόημα (σημασία). Ο Peirce πρότεινε μία τριγωνική σχέση (σχήμα 1) ανάμεσα στο «αντικείμενο» (object), στο οποίο αναφέρεται το σημείο, το «αντιπροσωπεύον» (representamen), που είναι η μορφή που παίρνει το σημείο (όχι αναγκαία υλική) και το «ερμήνευμα» (interpretant), που αντιπροσωπεύει όχι τον ερμηνευτή, αλλά την έννοια που αποδίδεται στο σημείο. Μεγάλη σημασία για τον Peirce έχει η έννοια του ευρήματος. Με άλλα λόγια, το ερμήνευμα είναι ουσιαστικά ένα δεύτερο σημείο που αναφέρεται στο ίδιο αντικείμενο. Εφόσον κάθε αρχικό μήνυμα μπορεί να ερμηνευθεί και να επανερμηνευθεί, κάθε ερμήνευμα είναι ένα σημείο που οδηγεί σε άλλο ερμήνευμα. Σύμφωνα με τον Siegel (1995), η διαμεσολάβηση πραγματοποιείται όταν μετακινούμαστε από ένα ερμήνευμα σε ένα επόμενο, όπου το κάθε σημειωτικό

τρίγωνο (αντικείμενο, αντιπροσωπεύον, ερμήνευμα), λειτουργεί ως το «αντικείμενο» για μία επόμενη τριάδα.

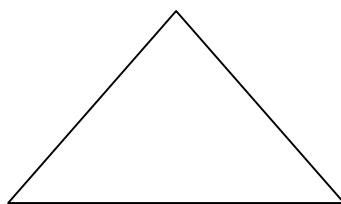
Σχήμα 1: Υπόδειγμα σημείου κατά τον Peirce

Αναφορικά με το εικονογραφημένο βιβλίο υπάρχουν δύο συστήματα σημείων και επομένως δύο τριάδες. Η μία τριάδα (σχήμα 2) αφορά το κείμενο και η άλλη τριάδα (σχήμα 3) την εικονογράφηση. Όταν ο αναγνώστης ερμηνεύει τις λέξεις σε σχέση με τις εικόνες το τριαδικό σύστημα σημείων με τις λέξεις ως αντιπροσωπεύον γίνεται το αντικείμενο μιας νέας τριάδας και το ερμήνευμα γι' αυτή τη νέα τριάδα αλλάζει αναλόγως. Η ίδια ακριβώς διαδικασία ακολουθείται και όταν ο αναγνώστης ερμηνεύει τις εικόνες σε σχέση με τις λέξεις. Η όλη διαδικασία, η οποία προκύπτει μέσα από αυτές τις τριάδες, παίρνει τη μορφή μιας ταλάντωσης, ενός «μπρος- πίσω», όπως αναφέρθηκε, ανάμεσα σε λέξεις και εικόνες, καθώς προσαρμόζεται η ερμηνεία των λέξεων σε σχέση με τις εικόνες και των εικόνων σε σχέση με τις λέξεις. Καθώς το ερμήνευμα ενός σημείου οδηγεί σε μία νέα τριάδα, λόγω της προηγούμενης προσαρμογής, αυτή η ταλάντευση δεν τελειώνει ποτέ, οδηγώντας σε μία ανεξάντλητη διαδικασία κατασκευής νοημάτων, μέσα από τη σχέση εικόνας και λόγου.

Σχήμα 2: Σύστημα σημείων για το κείμενο

ερμηνεύμα για την εικονογράφηση (interpretant)

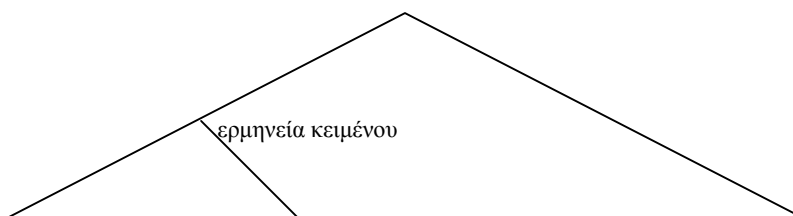
αντικείμενο (object)

εικονογράφηση (representamen)

Σχήμα 3: Σύστημα σημείων για την εικονογράφηση

Ο αναγνώστης λοιπόν, στα εικονογραφημένα βιβλία, «μετακινείται» από το λεκτικό στο εικονικό σύστημα και αντίστροφα, σύμφωνα με την αρχή της διαμεσολάβησης, καθώς η εικόνα διαμεσολαβείται από το κείμενο (σχήμα 4) και το κείμενο από την εικόνα (σχήμα 5). Έτσι μέσα από μια διαδικασία κατασκευής νέων νοημάτων και τροποποίησης των αρχικών, πραγματοποιείται η αφομοίωση της νέας πληροφορίας, η οποία οδηγεί στην εννοιολογική αλλαγή και σε μια νέα νοηματοδότηση, η οποία αποτελεί συνκατασκευή των οπτικών πληροφοριών της εικόνας που διαμεσολαβούνται από το κείμενο και των λεκτικών πληροφοριών του κειμένου που διαμεσολαβούνται από την εικόνα. Η σημειωτική θεωρία του Sipe (1998), η οποία στηρίζεται στην αρχή της διαμεσολάβησης της εικόνας από το κείμενο και του κειμένου από την εικόνα, είναι που θα ληφθεί υπόψη τόσο στο σχεδιασμό όσο και στην ερμηνεία των αποτελεσμάτων της παρούσας εργασίας.

νέο ερμηνεύμα για την εικονογράφηση (interpretant)

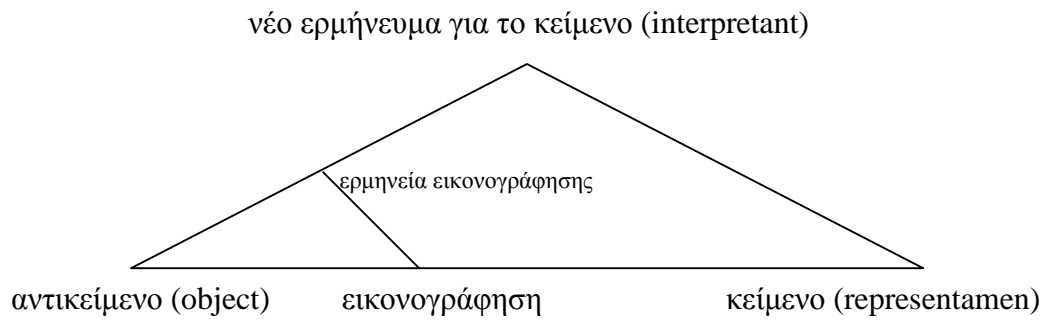

αντικείμενο (object)

κείμενο

εικονογράφηση (representamen)

Σχήμα 4: Σύστημα σημείων για την εικονογράφηση με τη διαμεσολάβηση του κειμένου

Σχήμα 5: Σύστημα σημείων για το κείμενο με τη διαμεσολάβηση της εικονογράφησης

Κεφάλαιο 2ο

Τα περικειμενικά χαρακτηριστικά του εξώφυλλου

2.1 Το περιεχόμενο στα εικονογραφημένα παιδικά βιβλία

Τα περικειμενικά στοιχεία προσφέρουν τη δυνατότητα διαμόρφωσης άποψης για το νόημα του βιβλίου πριν την ανάγνωσή του, και μπορούν να προβάλουν, να παρουσιάσουν και να προσδιορίσουν το βιβλίο, σε μια προσπάθεια να ενθαρρύνουν την ανάγνωσή του (Γιαννικοπούλου, 2008. Higonnet, 1990. Martinez, Stier & Falcon 2016. Pantaleo, 2003. Youngs & Serafini, 2011. Youngs & Serafini, 2013. Sipe & McGuire, 2006. Youngs, 2010. Youngs, 2012). Ωστόσο δεν έχουν αποτελέσει ιδιαίτερο πεδίο έρευνας από την κριτική και τη θεωρία της λογοτεχνίας (Γαβριηλίδου, 2013. Γιαννικοπούλου, 2008. Nikolajeva & Scott, 2001. Pantaleo, 2003. Youngs, 2012). Η Higonnet (1990) υποστηρίζει ότι τα εικονογραφημένα παιδικά βιβλία αποτελούν πλούσιο ερευνητικό πεδίο ως προς τη σημασία και τις λειτουργίες των περικειμενικών χαρακτηριστικών.

Στα εικονογραφημένα παιδικά βιβλία τα περικειμενικά στοιχεία αποτελούν χαρακτηριστικά που σκοπό έχουν να προφέρουν στον πλούτο της μορφής τους και σε συνδυασμό με το κείμενο και την εικονογράφηση να αποτελέσουν ένα ενοποιημένο αποτέλεσμα, το οποίο λειτουργεί ως μια σημαντική πτυχή της ιστορίας και όχι σαν κάτι που ο εκδότης είναι απλά, τυπικά, απαραίτητο να συμπεριλάβει στην έκδοση του βιβλίου (Sipe & McGuire, 2006). Σύμφωνα με την Higonnet (1990) αυτή η «παιδική χαρά» του περικειμένου αντανακλά τις ιδιαιτερότητες των μικρών αναγνωστών, είναι ειδικά σχεδιασμένη, ώστε να υπάρχει μια αισθητική συνοχή σε ολόκληρο το βιβλίο, μπορεί να λειτουργήσει ως μέσο οργάνωσης της λογοτεχνικής εμπειρίας και να συμβάλλει στη δημιουργία ενός ενεργού αναγνώστη. Οι Sipe και McGuire (2006) και ο Sipe (2008) επισημαίνουν ότι τα παιδιά πρέπει να μάθουν ότι σε ένα εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο έχουν ιδιαίτερη σημασία όλα τα περικειμενικά στοιχεία και πρέπει να μάθουν να τα χρησιμοποιούν στη νοηματοδότηση του περιεχομένου του βιβλίου. Όταν ο αναγνώστης προσπερνάει τα περικειμενικά στοιχεία ενός εικονογραφημένου βιβλίου και ξεκινάει την ανάγνωση από το γραπτό κείμενο, στερείται ένα μέρος της αναγνωστικής εμπειρίας και περιορίζει ιδιαίτερα την νοηματοδότηση του περιεχομένου του βιβλίου στην οποία συνεισφέρουν αυτά τα πολυτροπικά στοιχεία (Serafini, 2012 b).

Πολλοί μελετητές του περικειμένου επισημαίνουν ότι οι εκπαιδευτικοί πρέπει να γνωρίζουν τη χρησιμότητα και τη δυναμική των περικειμενικών χαρακτηριστικών και να τα χρησιμοποιούν δημιουργικά στη διδασκαλία της λογοτεχνίας (Martinez et al., 2016. Pantaleo, 2003. Serafini, 2012 c. Serafini & Youngs, 2011. Youngs, 2010). Οι Serafini & Youngs (2011) υποστηρίζουν ότι χρησιμοποιώντας τα περικειμενικά χαρακτηριστικά και θέτοντας ερωτήσεις πριν την ανάγνωση του βιβλίου, ο εκπαιδευτικός μπορεί να οδηγήσει τους αναγνώστες στην άντληση πληροφοριών σχετικών με το τον ήρωα, το θέμα και την πλοκή του βιβλίου, συμβάλλοντας αποφασιστικά στη νοηματοδότηση του περιεχομένου. Πολλοί εκπαιδευτικοί, ωστόσο, δεν εκμεταλλεύονται τις ευκαιρίες που προσφέρουν τα περικειμενικά χαρακτηριστικά στη νοηματοδότηση των βιβλίων (Youngs, 2010), καθώς δεν είναι ενήμεροι για τον τρόπο με τον οποίο συνεισφέρουν στη νοηματοδότηση του κειμένου (Pantaleo, 2003). Έτσι περιορίζονται κυρίως σε στοιχεία όπως η ανάγνωση του τίτλου, του συγγραφέα, των εκδόσεων και του εικονογράφου του βιβλίου (Martinez et al., 2016). Ο Serafini (2012 c) υποστηρίζει ότι οι εκπαιδευτικοί πρέπει να γνωρίζουν τη χρησιμότητα των περικειμενικών χαρακτηριστικών στη νοηματοδότηση των εικονογραφημένων παιδικών βιβλίων, ώστε να χρησιμοποιούν δημιουργικά τις δυνατότητες που προσφέρουν αυτά τα χαρακτηριστικά στη διδασκαλία της λογοτεχνίας. Προτείνει μάλιστα οι εκπαιδευτικοί να αφιερώνουν λίγο χρόνο στο σχολιασμό των περικειμενικών στοιχείων, καθώς αυτά δίνουν τη δυνατότητα ενεργοποίησης της πρότερης γνώσης και προετοιμάζουν τους μαθητές για την ιστορία που πρόκειται να διαβαστεί.

Τα περικειμενικά στοιχεία μεταβάλλονται από εποχή σε εποχή ανάλογα με τις υλικοτεχνικές, κοινωνικές και λογοτεχνικές συνθήκες. Στις σύγχρονες εκδοτικές πρακτικές παρατηρείται η τάση να χρησιμοποιούνται περικειμενικά στοιχεία που έχουν σκοπό να προσελκύσουν και να προβάλουν το βιβλίο, αλλά ταυτόχρονα να συμβάλλουν και στην ερμηνεία του περιεχομένου τους (Higonnet, 1990). Από τη στιγμή που παρατηρήθηκε ότι τα περικειμενικά στοιχεία παίζουν ένα σημαντικό ρόλο στα εικονογραφημένα παιδικά βιβλία (Serafini, 2012 c) και ιδιαίτερα σε βιβλία που απευθύνονται σε παιδιά προσχολικής και πρωτοσχολικής ηλικίας, τα στοιχεία των γραφικών της τυπογραφίας καθώς και της εικονογράφησης του εξώφυλλου, αξιοποιούνται με σύνθετους τρόπους στην οργάνωση των βιβλίων αυτών (Γαβριηλίδου, 2013).

2.2 Το εξώφυλλο ως στοιχείο του περικειμένου

Το εξώφυλλο χαρακτηρίζεται από μελετητές ως το σημαντικότερο σημείο του περικειμένου και ολόκληρου του παρακειμένου (Γιαννικοπούλου, 2008. Moebius, 1986. Nikolajeva & Scott, 2001. Sipe, 2001) και σίγουρα μπορεί να διεκδικήσει από μόνο του τον όρο του Genette «threshold» ως κατώφλι του βιβλίου. Συνδυάζοντας γραπτό κείμενο, εικόνα και στοιχεία σχεδιασμού σκοπό έχει να προϊδεάσει τον επικείμενο αναγνώστη, να του προσφέρει μια πρώτη νοηματοδότηση για το περιεχόμενο του βιβλίου (Γιαννικοπούλου, 2008. Sipe, 2001) και να του δώσει το πλεονέκτημα να επωφεληθεί από τη δυναμική αυτών των σημειωτικών πηγών (Kress, 2003). Ο Moebius, (1986) αναφέρει χαρακτηριστικά ότι προσπερνώντας το εξώφυλλο ενός βιβλίου, είναι «σαν να πηγαίνεις στην όπερα μετά την οβερτούρα» (Moebius, 1986:152), ιδιαίτερα αν αναλογιστεί κανείς ότι η ιστορία σε πολλά εικονογραφημένα παιδικά βιβλία ξεκινάει από το εξώφυλλο (Landes, 1985. Serafini, 2012 c. Sipe, 2001). Ωστόσο μόλις το 15% των παιδιών προσχολικής ηλικίας θεωρεί ότι η ιστορία ξεκινάει από το εξώφυλλο, γεγονός που αποδεικνύει ότι οι μικροί αναγνώστες έχουν ενστερνιστεί συγκεκριμένες συμπεριφορές ανάγνωσης, τις οποίες υιοθετούν οι ενήλικες (εκπαιδευτικοί και γονείς) κατά την έναρξη της ανάγνωσης (Τσιλιμένη, 2007) όχι ίσως εσκεμμένα, αλλά λόγω έλλειψης γνώσης σχετικά με την σπουδαιότητα του περικειμένου του εξώφυλλου.

Οι σύγχρονοι εικονογράφοι, μέσα από το εξώφυλλο συχνά προσπαθούν να δώσουν πληροφορίες για τους ήρωες του βιβλίου, να προϊδεάσουν για το θέμα και να προκαλέσουν μια θετική διάθεση, η οποία θα οδηγήσει στην ανάγνωση του βιβλίου (Landes, 1985). Χαρακτηριστικό είναι το σχόλιο παιδιού σε έρευνα της Pantaleo (2003) το οποίο παρατηρεί ότι «το εξώφυλλο μας λέει λίγα πράγματα για την ιστορία του βιβλίου, και έτσι εμείς μπορούμε να αποφασίσουμε εάν θέλουμε να το δανειστούμε από τη βιβλιοθήκη» (Pantaleo, 2003:4). Η ελκυστικότητα του τίτλου και της εικονογράφησης σε ένα εξώφυλλο είναι ένα από τα στοιχεία που θα δελεάσουν τον αναγνώστη να πάρει ένα βιβλίο στα χέρια του. Με την ίδια λογική ένα βιβλίο που δεν προκαλεί την προσοχή και το ενδιαφέρον με το σύνολο των οπτικών και λεκτικών του μηνυμάτων, είναι καταδικασμένο να μην διαβαστεί ποτέ, ούτε καν να φυλλομετρηθεί. Οι επικείμενοι αγοραστές, γονείς ή άλλοι ενήλικες, θα ξεκινήσουν από τα περικειμενικά στοιχεία του τίτλου και της εικονογράφησης του εξώφυλλου για να το πάρουν στα χέρια τους και να το περιεργαστούν. Για τους εννοούμενους

αναγνώστες του, τα μικρά παιδιά, το εξώφυλλο είναι το πρώτο οπτικό ερέθισμα, το οποίο θα τα παρακινήσει και θα τα προσελκύσει (Γιαννικοπούλου, 2008).

Η εξωτερική εμφάνιση και η ελκυστικότητα ενός βιβλίου επομένως, είναι ένας σημαντικός παράγοντας που επηρεάζει τις αναγνωστικές προτιμήσεις κάθε ηλικίας και στις μικρές ηλικίες λειτουργεί και ως παράγοντας ενίσχυσης της φιλιαναγνωσίας (Καρπόζηλου, 1994). Η φιλιαναγνωσία (Makridis, 2011) αναφέρεται στη θετική στάση μεταξύ αναγνώστη και γραπτού κειμένου, αλλά και σε συγκεκριμένες εκπαιδευτικές δραστηριότητες, οι οποίες αποβλέπουν στην ανάπτυξη γνωστικών δεξιοτήτων και αισθητικών κριτηρίων. Από κάποιους μελετητές προτείνεται και ο όρος βιβλιοφιλία (Τσιλιμένη, 2008), ιδιαίτερα όταν αφορά παιδιά μικρότερης ηλικίας, προσδιορίζοντας το βιβλίο περισσότερο σφαιρικά, σαν αντικείμενο, καθώς τα παιδιά αυτά δημιουργούν μια σχέση με το βιβλίο, η οποία δεν σχετίζεται μόνο με το περιεχόμενό του, αλλά και με τη μορφή και το σχήμα του (Πατέρα & Τσιλιμένη, 2012).

Η Γιαννικοπούλου (2016), σε μελέτη της σχετικά με την ενίσχυση της φιλιαναγνωσίας στην προσχολική εκπαίδευση, αναφέρεται σε μια άλλου είδους ανάγνωση των εικονογραφημένων παιδικών βιβλίων από παιδιά προσχολικής ηλικίας, τα οποία δεν έχουν μάθει ακόμη να διαβάζουν. Προτείνει την ενασχόληση των παιδιών αυτών με τα περικειμενικά στοιχεία και αναφορικά με το εξώφυλλο επισημαίνει ότι η εικονογράφησή του δρα αισθητικά και ερμηνευτικά σε σχέση με το περιεχόμενο του βιβλίου και η ενασχόληση με τον τίτλο οδηγεί στην αναγνώριση του ρόλου του στο βιβλίο αλλά και στην προσέγγιση του λογοτεχνικού κειμένου. Σύμφωνα μάλιστα με την ίδια το λεκτικό ερέθισμα του τίτλου και το οπτικό ερέθισμα της εικόνας στο εξώφυλλο ενός εικονογραφημένου παιδικού βιβλίου φαίνεται να έχουν την ίδια βαρύνουσα σημασία (Γιαννικοπούλου, 2008).

Τέλος η άποψη ότι το εξώφυλλο αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα στοιχεία του περικειμένου ενισχύεται και από την ενασχόληση με αυτό ερευνητών, οι οποίοι προέρχονται από διαφορετικές ερευνητικές περιοχές όπως θεωρητικοί της λογοτεχνίας, εικαστικοί, γραφίστες. Σε μια προσπάθεια μάλιστα ανατροπής της αγγλικής παροιμίας «you can't judge a book by it's cover», «δεν μπορείς να κρίνεις ένα βιβλίο από το εξώφυλλό του», ο τίτλος θεωρητικού βιβλίου διατυπώνεται ως *Judging a book by it's cover. Fans, publishers, designers, and the marketing of fiction* (Matthews & Moody, 2007).

2.3 Η εικονογράφηση του εξώφυλλου

Η εικονογράφηση αποτελεί ένα πολύ σημαντικό στοιχείο του εικονογραφημένου παιδικού βιβλίου, αλλά και ένα από τα σημαντικότερα στοιχεία του εξώφυλλου. Το εξώφυλλο των εικονογραφημένων παιδικών βιβλίων, τις περισσότερες φορές, δημιουργείται με σκοπό να λειτουργήσει ως παράγοντας ελκυστικότητας για τους επικείμενους αναγνώστες του (Καρπόζηλου, 1994). Συνήθως η εικονογράφησή του προσκαλεί τους αναγνώστες να «εξερευνήσουν» το βιβλίο (Pantaleo, 2003) και συχνά λειτουργεί ως αναπόσπαστο μέρος της αφήγησης (Nikolajeva & Scott, 2001). Η Pantaleo (2003) αναφέρει ότι τα παιδιά περιγράφουν, εξηγούν και κάνουν προβλέψεις καθώς περιεργάζονται την εικονογράφηση του εξώφυλλου. Ένα εξώφυλλο που προϊδεάζει με ελκυστικό τρόπο για το περιεχόμενο του βιβλίου προδιαθέτει το παιδί να το ανοίξει.

Εκτός όμως από το στοιχείο της ελκυστικότητας η εικονογράφηση του εξώφυλλου στο εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο πρέπει να ενημερώνει με σαφήνεια και ειλικρίνεια για το θέμα του βιβλίου, χωρίς να παραπλανεί και να παραπληροφορεί (Γιαννικοπούλου, 2008). Η σχέση σαφήνειας μεταξύ εικόνας και κειμένου είναι καθοριστικής σημασίας για την κειμενική ιστορία και συχνά λειτουργεί αποκαλυπτικά για το τι πρόκειται να ακολουθήσει. Ο Nodelman (1988) αναφερόμενος σε αυτή τη σχέση τονίζει ότι μέσα από προσεκτικά επιλεγμένες εικονογραφήσεις το εξώφυλλο μπορεί να δώσει το νόημα της φύσης της ιστορίας, δημιουργώντας κατάλληλες «αναγνωστικές προσδοκίες» στον επικείμενο αναγνώστη. Η εικόνα που φιλοξενεί το εξώφυλλο μπορεί να αποτελεί αυτούσια εικόνα της εικονογράφησης του κειμένου ή να είναι μοναδική και να χρησιμοποιείται μόνο στο εξώφυλλο. Η πλειονότητα των εικονογραφημένων παιδικών βιβλίων, ειδικά στις περιπτώσεις των ονοματικών τίτλων (Γιαννικοπούλου, 2008), φιλοξενεί στην εικόνα του εξώφυλλου τους βασικούς ήρωες της ιστορίας σε δραστηριότητες αποκαλυπτικές για το περιεχόμενό του (Martinez et al., 2016). Σκοπός της επιλογής αυτής είναι η γνωριμία με τους ήρωες, αλλά και με την πλοκή και το θέμα του βιβλίου, λειτουργώντας κομβικά ως προς τη νοηματοδότηση της ιστορίας (Γιαννικοπούλου, 2008. Martinez et al., 2016) και όπως χαρακτηριστικά αναφέρουν οι Nikolajeva και Scott (2001) είναι σαν η αφήγηση να ξεκινάει από το εξώφυλλο. Σε έρευνά του η Youngs (2010) υποστηρίζει ότι ζητώντας από τα παιδιά να κοιτάξουν, να παρατηρήσουν το εξώφυλλο και να κάνουν προβλέψεις για το περιεχόμενο του

βιβλίου, εκείνα στηριζόταν και καθοδηγούνταν από τις εικόνες και τα οπτικά τους μηνύματα για να ολοκληρώσουν τις νοηματοδοτήσεις τους.

Υπάρχουν βέβαια και περιπτώσεις εικονογραφημένων παιδικών βιβλίων όπου η εικονογράφηση του εξώφυλλου δεν πληροφορεί με σαφήνεια για το κειμενικό περιεχόμενο. Σε αυτές τις περιπτώσεις και όταν δεν τίθεται θέμα παραπλάνησης του αναγνωστικού κοινού, σκοπός είναι μια έκπληξη ή μια απροσδόκητη εξέλιξη να αιφνιδιάσει ευχάριστα τον αναγνώστη (Γιαννικοπούλου, 2008), και να τον μνήσει σε θέματα, και καταστάσεις της κοινωνικής πραγματικότητας, που δεν είναι πάντα εύκολο να προσεγγιστούν από τους μικρούς αναγνώστες, όπως θέματα σχετικά με τη διαφορετικότητα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα της περίπτωσης αυτής το βιβλίο *Η Αργυρώ γελάει* (Willis & Ross, 2000) στο οποίο, ο αναγνώστης μόνο στην τελευταία σελίδα συνειδητοποιεί ότι η Αργυρώ βρίσκεται σε αναπηρικό καροτσάκι.

2.4 Ο τίτλος ως βασικό στοιχείο του εξώφυλλου και του περικειμένου

Η σημασία και ο ρόλος του τίτλου ως ένα από τα βασικότερα στοιχεία του περικειμένου έχει απασχολήσει πολλούς μελετητές (Γαβριηλίδου, 2013. Genette, 1987, 1988, 1997. Γιαννικοπούλου, 2008. Hoek, 1981. Καλογήρου & Βησσαράκη, 2005. Levin, 1977. Nikolajeva & Scott, 2001. Πασχαλίδης, 1996). Ο τίτλος ως όνομα του βιβλίου είναι το βασικότερο στοιχείο της ταυτότητάς του, ένα από τα σημαντικότερα σημεία του περικειμένου (Hazard, 1987. Genette, 1988, 1997) είναι αυτός που ανοίγει τη διαδικασία της ανάγνωσης και μετά την κλείνει (Γαβριηλίδου, 2013), κομβικό σημείο εισόδου στο κείμενο, το οποίο συμβάλλει στην πρόσληψη και την ερμηνευτική αποκωδικοποίησή του (Καλογήρου & Βησσαράκη, 2005). Ως όνομα του βιβλίου (Genette, 1988, 1997) σκοπό έχει να το αναδείξει να το προσδιορίσει και χωρίς να προκαλεί σύγχυση να εξάπτει την περιέργεια. Πρέπει να εμπλέκει και να περιπλέκει τις ιδέες και όχι απλά να τις βάζει σε τάξη, αποτελώντας κλειδί στην νοηματοδότηση του βιβλίου (Eco, 1993). Αποτελεί το σημείο που καλωσορίζει τον αναγνώστη και είναι το σημαντικότερο προσδιοριστικό στοιχείο του βιβλίου στις «ζωτικής σημασίας» σελίδας του τίτλου (Hoek, 1981). Ο τίτλος προσδιορίζει το κείμενο, συμβάλλει στην ερμηνεία του και «τίτλος και κείμενο βρίσκονται σε μια σχέση αμοιβαίας εσωτερικότητας σύμφωνα με την οποία το καθένα ταυτόχρονα περιέχει και περιέχεται από το άλλο» (Πασχαλίδης, 1996:11). Την ερμηνευτική αυτή λειτουργία του τίτλου έχουν υποστηρίξει και μελετητές (Fisher, 1984. Petersen,

2006), οι οποίοι αναφερόμενοι σε έργα τέχνης τονίζουν ότι ο τίτλος δεν είναι απλά ένα όνομα, αλλά ένα όνομα που σκοπό έχει να οδηγήσει στην ερμηνεία του έργου και είναι απαραίτητος, αρχικά τουλάχιστον, για να αναφερθούμε σε αυτά.

Ο τίτλος είναι αυτός που πρώτος προσφέρει κάποια δεδομένα για το βιβλίο μέσα από τις λειτουργίες του, της ανάδειξης και προσδιορισμού του έργου, της περιγραφικής, της συνδηλωτικής και της προσέλκυσης του ενδιαφέροντος του κοινού (Genette, 1988). Η εξέταση του ρόλου και των λειτουργιών του τίτλου, μέσα από διάφορες προσεγγίσεις συνηγορεί με την αντίληψη, η οποία ορίζει τον τίτλο ως πηγή πληροφοριών, ερωτημάτων και υπαινικτικών δηλώσεων. Ο τίτλος είναι αυτός που ενεργοποιεί, σε ένα πρώτο επίπεδο, συναισθηματικές και διανοητικές καταστάσεις του υποψήφιου αναγνώστη. Είναι αυτός που ενώνει το κείμενο με τον αναγνώστη (Levin, 1977). Εξάλλου η προνομιακή του θέση στο εξώφυλλο του βιβλίου αποτελεί μία ακόμη απόδειξη της σημαντικότητάς του (Γιαννικοπούλου, 2008). Η Γαβριηλίδου (2013) μάλιστα αναφέρει ότι ο αναγνώστης του βιβλίου μπορεί να προσπεράσει περικειμενικά στοιχεία, όπως αφιερώσεις, προλόγους, εισαγωγικά σημειώματα, στον τίτλο όμως όλοι θα σταθούν, χωρίς να τον προσπεράσουν, επειδή είναι το όνομα του βιβλίου. Επίσης αναφερόμενη στη σημασία του τίτλου τονίζει ότι «στον λογοτεχνικό τίτλο ανατέθηκε τελικά να ανακοινώσει συνοπτικά και προκαλώντας το ενδιαφέρον, συγκαλυμμένα ή επαρκώς αποκαλυπτικά, όσα πρόκειται να εξιστορηθούν...» (Γαβριηλίδου, 2013:30).

Σύμφωνα με τα σημερινά δεδομένα δεν θα μπορούσαμε να φανταστούμε ένα βιβλίο χωρίς τίτλο, καθώς θα στερούνταν ενός βασικού χαρακτηριστικού, το οποίο έχει ένα δυναμικό επικοινωνιακό χαρακτήρα. Ο τίτλος με τη σημερινή του μορφή στο εξώφυλλο των βιβλίων καθιερώθηκε κατά τη διάρκεια του 19^{ου} αιώνα. Για αιώνες ο τίτλος, όπως και το όνομα του συγγραφέα δεν είχαν συγκεκριμένη θέση στο βιβλίο. Κατά την περίοδο του μεσαίωνα σε πολλά βιβλία ο αναγνώστης θα έπρεπε να ψάξει στο τέλος του βιβλίου για να βρει τον τίτλο σε αυτό που σήμερα ονομάζεται κολοφώνας. Σε άλλα πάλι ο τίτλος ήταν αριθμοί, όπως στα κείμενα των Ασουρίων και των Βαβυλωνίων. Επίσης σε κείμενα της κλασσικής ελληνορωμαϊκής γραμματείας ο τίτλος ήταν αυτός που προσδιόριζε το είδος τους όπως: Δοκίμια, Ωδές και οι περισσότεροι διάλογοι του Πλάτωνα είχαν ως τίτλο τους έναν από τους συνομιλητές του (Γαβριηλίδου, 2013. Genette, 1988, 1997. Πασχαλίδης, 1996). Άλλοι πάλι τίτλοι ήταν μακρόσυρτοι και εκτενείς και θα φαίνονταν ασύμβατοι με τα σημερινά δεδομένα, όπως ο τίτλος του βιβλίου του Φρανσουά Ραμπιέ *Γαργαντούας*

και Πανταγκρυνέλ, καθώς η έκδοσή του στα μέσα του 16^{ου} αιώνα έγινε με τον τίτλο *Η πολυθαύμαστη ζωή του Μεγάλου Γραγαντούα πατέρα του Πανταγκρυνέλ, που γράφτηκε παλιά από τον κυρ Αλκοφριμπάς, αποσπαστή της πεμπτουσίας* (Γαβριηλίδου, 2013). Την ίδια περίπου δομή και έκταση είχε και ο τίτλος *Η Ζωή και οι Παράξενες Περιπέτειες του Ροβινσώνα Κρούσου από την Υόρκη, ναυτικού, που έζησε είκοσι οκτώ χρόνια ολομόναχος σε ένα έρημο νησί στις ακτές της Αμερικής, κοντά στις εκβολές του μεγάλου ποταμού Ορινόκου, όπου τον πέταξαν τα κύματα μετά από ένα ναυάγιο στο οποίο όλοι έχασαν τη ζωή τους εκτός από αυτόν. Περιγράφεται το πώς τελικά παραδόξως, παραδόθηκε στους πειρατές*. Όπως γίνεται σαφές ο μακροσκελής αυτός τίτλος, ο οποίος στην πρώτη του έκδοση το 1719 είχε την παραπάνω μορφή, μια μορφή σχεδόν αφηγηματική, αναφέρεται στο γνωστό σήμερα τίτλο Ροβινσώνας Κρούσος (Genette, 1988, 1997. Levin, 1977).

Πολλά χαρακτηριστικά του τίτλου έχουν αλλάξει με το πέρασμα των χρόνων, ως θεσμός όμως παραμένει σταθερός. Σύμφωνα με τα σημερινά δεδομένα ο τίτλος στα εικονογραφημένα παιδικά βιβλία εμφανίζεται υποχρεωτικά στο εξώφυλλο και στη σελίδα του ψευδοτίτλου. Σε μια κατηγοριοποίηση της λεκτικής διατύπωσης των τίτλων η Γιαννικοπούλου (2008) διακρίνει τους ονοματικούς τίτλους, οι οποίοι αναφέρονται στον πρωταγωνιστή του βιβλίου, όπως: *Κοκκινোসκουφίτσα* και *Σταχτοπούτα*. Μερικές φορές οι ονοματικοί αυτοί τίτλοι φανερώνουν και κάποιο ιδιαίτερο χαρακτηριστικό του ήρωα, όπως: *Ο πράσινος λύκος* (Gouichoux, 2008), ή αποκαλύπτουν μια σχέση του ήρωα με ένα αντικείμενο της ιστορίας, όπως: *Η πριγκίπισσα και το μπιζέλι* (Χανς Κρίστιαν Άντερσεν). Άλλες φορές στον τίτλο συνυπάρχουν όλοι οι βασικοί πρωταγωνιστές, όπως: *η Χιονάτη και οι 7 νάνοι* (Αδερφοί Γκριμ) και σε πολλές περιπτώσεις εμφανίζονται μόνο οι καλοί πρωταγωνιστές και αποκρύπτονται οι κακοί τους οποίους αναλαμβάνει η αφήγηση να παρουσιάσει όπως: *Τα τρία γουρουνάκια* (Αδερφοί Γκριμ). Οι τίτλοι αυτοί διακρίνονται από μια σαφήνεια (Nikolajeva & Scott, 2001) και αυτό το χαρακτηριστικό της σαφήνειας είναι που δεν αφήνει πολλά περιθώρια διαφοροποίησης τους καθώς παρατηρείται μια επανάληψη και μια πανομοιωτυπία των τιτλικών φράσεων στα παιδικά βιβλία για πολλά χρόνια. Ο Eco (1993) υποστηρίζει ότι ο τίτλος είναι ένα κλειδί ερμηνείας για το βιβλίο ότι οι τίτλοι που σέβονται περισσότερο τον αναγνώστη είναι όσοι περιορίζονται στο όνομα του επώνυμου ήρωα.

Αν και η πλειονότητα των τίτλων στα εικονογραφημένα παιδικά βιβλία είναι ονοματικοί (Γιαννικοπούλου, 2008), δεν λείπουν και τίτλοι αφηγηματικοί, όπως: *Το*

ελεφαντάκι που έπαιρνε τα παιχνίδια των άλλων (Μαρμαρά-Διαγιόγλου, 2007), ή τίτλοι που φανερώνουν το θέμα και το χρόνο της ιστορίας, όπως: *Η Απαγωγή της Μωβ Γραβάτας ή Σχεδόν... Χριστούγεννα* (Τσιλιμένη, 2006). Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν και τίτλοι πολυτροπικοί όπως: *Καλώς τον κύριο ΚΟΚ* (Παπαδοπούλου, 2006), *Το δέντρο με τα κεχριμπάρια* (Τορόση, 2001), *Γκοοολ!* (McNaughton, 1997). Στους τίτλους αυτούς εικόνες αντικαθιστούν γράμματα και ο αναγνώστης καλείται να ερμηνεύσει, να αντλήσει πληροφορίες και να δομήσει μηνύματα από το πολυτροπικό κείμενο το οποίο προκύπτει, μέσα στο ευρύτερο πλαίσιο ενός πολυτροπικού γραμματισμού.

Αυτό που η Γιαννικοπούλου (2008) ονομάζει ονοματικούς τίτλους η Γαβριηλίδου (2013) θα ονομάσει συμβατικούς τίτλους. Συνεχίζοντας θα προσθέσει ότι, αν και φαίνεται δελεαστικός αυτός ο παραδοσιακός τρόπος τιτλοφόρησης, εμφανίζεται μια τάση τιτλοφόρησης των βιβλίων της παιδικής λογοτεχνίας στα τέλη του 20^{ου} αιώνα και στις αρχές του 21^{ου} αιώνα, η οποία έχει μια πιο σουρεαλιστική και χιουμοριστική διάθεση. Οι τιτλικές αυτές φράσεις πολλές φορές είναι ασαφείς αφήνοντας υπονοούμενα και υπαινιγμούς και προσπαθούν να σαγηνέψουν με τα ιδιαίτερα νοήματά τους, εξάπτοντας την περιέργεια και το ενδιαφέρον του αναγνώστη (Πασχαλίδης, 1996). Όταν ο τίτλος πετύχει αυτή του τη λειτουργία, όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Πασχαλίδης (1996) γίνεται «ημιδιαφανής, αφήνοντας να περνάει τόσο ακριβώς φως ώστε να γίνονται συναρπαστικές οι σκιές» (Πασχαλίδης, 1996:13). Συχνά τις ιδιαιτερότητες και τις ασάφειες αυτές του τίτλου έρχεται να καλύψει η εικονογράφηση του εξώφυλλου (Γαβριηλίδου, 2013). Αυτό όμως δεν συμβαίνει πάντα με αποτέλεσμα να παρατηρείται σε κάποια εικονογραφημένα παιδικά βιβλία η ασαφής, σουρεαλιστική ή υπαινικτική διατύπωση του τίτλου να μην συμπληρώνεται ή να μην ενισχύεται (Nikolajeva & Scott, 2000, 2001) από την εικονογράφηση με αποτέλεσμα το εξώφυλλο να μην προσφέρει τίποτε ως προς τη νοηματοδότηση του περιεχομένου του βιβλίου. Σε αυτές τις περιπτώσεις μπαίνει το ερώτημα του κατά πόσο γίνεται ελκυστικό ένα τέτοιο βιβλίο, όταν το εξώφυλλο, το οποίο αποτελεί βασικό μέρος του περιεχομένου και τη βασική πύλη εισόδου στο κείμενο, δεν μπορεί να δελεάσει το μικρό αναγνώστη.

2.5 Ο ρόλος και οι λειτουργίες του τίτλου

Η τιτλολογία (titrologie) ως επιστήμη των τίτλων καθιερώθηκε τη δεκαετία του 1970 με βασικό σκοπό την εξέταση των λειτουργιών και του ρόλου του τίτλου στα λογοτεχνικά έργα. Πολλοί μελετητές αποδίδουν τον όρο στον Leo Hoek ενώ άλλοι στον Claude Duchet (Genette, 1988, 1997). Ανεξάρτητα από το σημείο εκκίνησης, τους προβληματισμούς και τη διαφορετική οπτική γωνία με την οποία προσεγγίζεται ο τίτλος από τις διάφορες φιλολογικές σχολές, οι απόψεις τους συγκλίνουν καθώς αναγνωρίζουν αν όχι ίδιες πάντως παρόμοιες λειτουργίες του τίτλου (Γαβριηλίδου, 2013).

Σύμφωνα με τον Genette (1988, 1997), ο τίτλος χαρακτηρίζεται ως μια μορφή επικοινωνίας που εμπεριέχει ένα μήνυμα, έναν αποστολέα και έναν παραλήπτη. Το μήνυμα αφορά το περιεχόμενο του τίτλου. Ο όρος αποστολέας "destinateur" αναφέρεται όχι μόνο στο συγγραφέα αλλά και στον εκδότη καθώς παρατηρούνται περιπτώσεις στις οποίες ο τίτλος δεν αποτελεί πνευματική δημιουργία του συγγραφέα, αλλά του εκδότη ή είναι το αποτέλεσμα της συνεργασίας τους. Ο παραλήπτης όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Genette δεν είναι απλά οι αναγνώστες του βιβλίου, αλλά το σύνολο των εμπλεκόμενων το οποίο συνεισφέρει στη διάχυση και στην αποδοχή του βιβλίου, όπως ο εκδότης, οι πράκτορες πωλήσεων, οι βιβλιοπώλες, οι κριτικοί. Αν λοιπόν το κείμενο του βιβλίου προορίζεται για το αναγνωστικό κοινό, ο τίτλος του βιβλίου απευθύνεται σε ένα πολύ ευρύτερο κοινό. Μέσα από αυτό του το ρόλο μπορεί να ειπωθεί ως ένα μέσο επικοινωνίας.

Αναφορικά με τις λειτουργίες του τίτλου, έχουν αναπτυχθεί διάφορες θεωρητικές αρχές. Ο Hoek (1981) μέσα από μια σημειολογική προσέγγιση ορίζει τον τίτλο ως: «Ένα σύνολο γλωσσικών στοιχείων το οποίο μπορεί να εμφανίζεται στο πάνω μέρος του κειμένου, ώστε να το ορίσει, να υποδείξει το γενικό του περιεχόμενο και να προσελκύσει το κοινό στο οποίο απευθύνεται» (Hoek, 1981:17). Όπως προκύπτει από τον παραπάνω ορισμό οι βασικές λειτουργίες του τίτλου για τον Hoek είναι η λειτουργία της ανάδειξης και του προσδιορισμού του έργου (designation), η περιγραφική (descriptive) και η λειτουργία να προσελκύσει το ενδιαφέρον του κοινού (seductive).

Ο Genette (1988, 1997) συμφωνεί με τις παραπάνω λειτουργίες, όμως κάνει μία ακόμη κατηγοριοποίηση της περιγραφικής λειτουργίας του τίτλου σε θεματικούς (thematic), οι οποίοι δίνουν πληροφορίες και αναφέρονται στο θέμα του βιβλίου και

ειδολογικούς (rhematic), οι οποίοι διευκρινίζουν το λογοτεχνικό είδος του βιβλίου, όπως: Δοκίμια, Ωδές, Αυτοβιογραφίες. Ο ίδιος αναφέρει ότι και ο Hoek είχε κάνει μια τέτοιου είδους κατηγοριοποίηση της περιγραφικής λειτουργίας του τίτλου ορίζοντας ως «subjectal» τους τίτλους που εκείνους ορίζει ως θεματικούς και «objectal» τους ειδολογικούς, κατηγοριοποίηση την οποία όμως αργότερα εγκατέλειψε. Αναφέρει επίσης ότι υπάρχουν και τίτλοι οι οποίοι είναι μεικτοί, περιέχουν δηλαδή και ειδολογικά και θεματικά στοιχεία και ότι αυτοί πάντα ξεκινούν με την ανάδειξη του είδους και συνεχίζουν με την ανάδειξη του θέματος όπως για παράδειγμα: *Introduction to Experimental Medicine*. Θεματικοί και ειδολογικοί, οι τίτλοι για τον Genette έχουν ακόμη μια λειτουργία, τη συνδηλωτική (connotative), η οποία αναφέρεται στον τρόπο με τον οποίο προβάλλονται τα σημαινόμενα.

Σε μία προσπάθεια κατηγοριοποίησης των θεματικών τίτλων ο Genette (1988, 1997) διακρίνει τέσσερις τύπους τίτλων. Ο πρώτος τύπος σχετίζεται με τίτλους οι οποίοι αναφέρονται, χωρίς παρεκτροπές, κατευθείαν στο θέμα. Ο δεύτερος αφορά τίτλους συνεκδοχικούς ή μετωνυμίες των οποίων η σύνδεση με το θέμα είναι λιγότερο εμφανής. Ο τρίτος τύπος αναφέρεται σε τίτλους που έχουν συμβολικό ή μεταφορικό χαρακτήρα και ο τέταρτος σε τίτλους σουρεαλιστικούς, οι οποίοι περιέχουν αντίφαση ή ειρωνεία. Τονίζει επίσης ότι οι θεματικοί τίτλοι της δεύτερης, τρίτης και τέταρτης κατηγορίας που είναι συνεκδοχικοί, μεταφορικοί, αποτελούν μετωνυμίες ή περιέχουν αντίφαση και ειρωνεία, μπορεί να είναι διφορούμενοι και ανοιχτοί ως προς τη νοηματοδότησή τους.

Από όλα όσα αναφέρθηκαν γίνεται φανερό ότι ο τίτλος λειτουργεί περισσότερο ή λιγότερο ως πηγή πληροφοριών και ερωτημάτων για τον αναγνώστη. Αποτελεί μια συνοπτική δήλωση της λογοτεχνικής πρόθεσης του συγγραφέα ή και του εκδότη, όταν παρεμβαίνει και αυτός στην τιτλοφόρηση του έργου (Genette, 1988, 1997). Όπως και αν οριστεί είναι αυτός που προσφέρει πρώτος κάποια δεδομένα, αποτελεί το πρώτο λεκτικό μήνυμα επικοινωνίας του βιβλίου με τον αναγνώστη έχοντας σημαντικές αξιώσεις ως φορέας νοηματοδότησης του περιεχομένου του (Γαβρηλίδου, 2013. Nikolajeva & Scott, 2001). Ιδιαίτερα στα εικονογραφημένα παιδικά βιβλία που το κείμενο είναι περιορισμένο ο τίτλος συνεισφέρει κατά ένα μεγάλο ποσοστό στο νόημα του κειμένου (Nikolajeva & Scott, 2001) και όπως χαρακτηριστικά αναφέρουν οι Sipe και McGuire (2006) προσφέρει ένα «κρυφοκοίταγμα» και προετοιμάζει το «σκηνικό» της ιστορίας. Για να επιτελεί αυτές του τις λειτουργία ο τίτλος θα πρέπει να είναι σαφής, αξιομνημόνευτος και σύντομος

(Πασχαλίδης, 1996) και ιδιαίτερα όταν αφορά στην παιδική λογοτεχνία, για το λόγο ότι απευθύνεται σε παιδιά με περιορισμένες εμπειρίες και δυνατότητες στην αποκωδικοποίηση των σημαινόντων του. Επίσης ο τίτλος στην παιδική λογοτεχνία θα πρέπει να διακρίνεται για τη μοναδικότητα, την πρωτοτυπία, τη διαχρονικότητα και την παγκόσμια εμβέλειά του. Ο τίτλος λοιπόν σύμφωνα με την Γαβριηλίδου (2013) αποτελεί ένα «λιλιπούτειο μικρό κείμενο» ένα «λιλιπούτειο, ιδιόρρυθμο κείμενο, επιφορτισμένο με πολλές λειτουργίες» (Γαβριηλίδου, 2013:55).

Κεφάλαιο 3ο

Η παρούσα έρευνα

3.1 Παρουσίαση της έρευνας

Η παρούσα έρευνα σχεδιάστηκε με σκοπό να διερευνήσει την ικανότητα παιδιών προσχολικής ηλικίας να νοηματοδοτούν το περιεχόμενο εικονογραφημένων βιβλίων από το περιεχόμενο του εξώφυλλου. Κεντρικό ερευνητικό ερώτημα είναι αν τα παιδιά προσχολικής ηλικίας αξιοποιούν τον τίτλο και την εικονογράφηση του εξώφυλλου για την νοηματοδότηση του περιεχομένου του εικονογραφημένου παιδικού βιβλίου. Παράλληλο ερευνητικό ερώτημα είναι εάν τα περικειμενικά στοιχεία του εξώφυλλου διαμορφώνουν την άποψη των παιδιών ως προς την επιλογή ενός εικονογραφημένου παιδικού βιβλίου.

Βασίστηκε σε αποτελέσματα προηγούμενων ερευνών που αφορούν συνολικά το περικείμενο και στις οποίες γίνονται αναφορές στα χαρακτηριστικά περικειμενικά στοιχεία του εξώφυλλου και σκοπό έχει να τις εμπλουτίσει, να τις εμβαθύνει και να επεκτείνει την έρευνα σχετικά με το περικείμενο όπως παρουσιάστηκε παραπάνω. Προσθέτει ένα κομμάτι αυτότητας έρευνας τόσο σχετικά με το περικείμενο του εξώφυλλου, το οποίο πάντα μελετούνταν μέσα από όλο το περικείμενο του βιβλίου και ποτέ μόνο του, όσο και με την ηλικιακή ομάδα με την οποία πραγματοποιείται η έρευνα την οποία αποτελούν παιδιά προσχολικής ηλικίας. Επίσης προσθέτει στοιχεία του ρόλου του εξώφυλλου ως μέσου νοηματοδότησης του περιεχομένου του βιβλίου, που επηρεάζει την επιλογή του εικονογραφημένου βιβλίου από παιδιά προσχολικής ηλικίας. Πρωτοτυπία της αποτελεί το γεγονός ότι δεν έχει πραγματοποιηθεί έρευνα στην οποία να εξετάζεται ο ρόλος και η αξιοποίηση των περικειμενικών στοιχείων του εξώφυλλου, δηλαδή της εικονογράφησης και του τίτλου ως προς την επιλογή βιβλίου από παιδιά προσχολικής ηλικίας. Η χρησιμότητά της έγκειται στη διαπίστωση της ελκυστικότητας του τίτλου και της εικονογράφησης του εξώφυλλου ως παράγοντα φιλαναγνωσίας (Γιαννικοπούλου, 2016), καθώς είναι το πρώτο σημείο με το οποίο το παιδί έρχεται σε επαφή πριν την ανάγνωση του βιβλίου, καθώς και στην ανάπτυξη κριτικής σκέψης κατά την επιλογή του (Sipe και McGuire, 2006).

Όπως ήδη αναφέρθηκε, η έρευνα για τα περικειμενικά στοιχεία δεν είναι ιδιαίτερα μεγάλη. Ωστόσο οι απόψεις όλων των μελετητών συγκλίνουν και τονίζουν τον σημαντικό ρόλο των χαρακτηριστικών αυτών στη νοηματοδότηση του

περιεχομένου των εικονογραφημένων παιδικών βιβλίων (Γιαννικοπούλου, 2008. Higonet, 1990. Martinez et al., 2016. Pantaleo, 2003. Youngs & Serafini, 2011. Youngs & Serafini, 2013. Sipe & McGuire, 2006. Youngs, 2010. Youngs, 2012). Οι Nikolajeva & Scott (2001) επισημαίνουν ότι πολύ λίγα έχουν γραφτεί για τα περικειμενικά χαρακτηριστικά, όπως ο τίτλος, το εξώφυλλο, οι ταπετσαρίες και η Higonet (1990) αναφέρει ότι η παιδική λογοτεχνία αποτελεί ένα πολύ καλό πεδίο έρευνας για το ρόλο και τις λειτουργίες των περικειμενικών χαρακτηριστικών. Τονίζεται μάλιστα ότι η αναλυτικότερη ενασχόληση με τα περικειμενικά στοιχεία του εικονογραφημένου παιδικού βιβλίου έχει σκοπό όχι απλά την ανάδειξη της σπουδαιότητάς τους, αλλά και την εξαγωγή συμπερασμάτων για τη λειτουργία και τη σημασία τους (Γιαννικοπούλου, 2008). Οι Martinez et al., (2016) υποστηρίζουν ότι στα εικονογραφημένα παιδικά βιβλία περισσότερο από κάθε άλλο λογοτεχνικό είδος τα περικειμενικά στοιχεία μπορούν να συνδεθούν με την ιστορία και να την υποστηρίξουν. Χρησιμοποιώντας μάλιστα τον όρο του Sipe (1998) για συνεργία μεταξύ κειμένου και εικόνας κάνουν λόγο για συνεργία μεταξύ κειμένου (εικονικού και λεκτικού) και περικειμένου. Η σύνδεση αυτή μεταξύ περικειμένου και ιστορίας και η συνεισφορά του περικειμένου στη νοηματοδότηση της ιστορίας, στα εικονογραφημένα παιδικά βιβλία, είναι αναπόφευκτη και λόγω της σύντομης φύσης αυτών των βιβλίων, καθώς συγγραφείς, εικονογράφοι και εκδότες προσπαθούν να εκμεταλλευτούν κάθε σημείο των σελίδων του περικειμένου που θα μπορούσε να συνεισφέρει στην ιστορία (Higonet, 1998. Nikolajeva & Scott, 2001).

3.2 Ανασκόπηση ερευνών

Οι Martinez et al. (2016) σε έρευνά τους σε σχέση με τα περικειμενικά στοιχεία εικονογραφημένων παιδικών βιβλίων που εκδόθηκαν από το 1938 έως το 2013, αναφέρουν ότι το εξώφυλλο, το οπισθόφυλλο και ο τίτλος προσφέρανε τις περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την ιστορία και το στοιχείο αυτό είχε την ίδια δυναμική σε όλη τη διάρκεια της χρονικής περιόδου που εξετάστηκε. Το γεγονός αυτό, σχολιάζουν, δεν αποτελεί έκπληξη, καθώς ο σκοπός αυτών των περικειμενικών χαρακτηριστικών είναι να εισάγουν τον αναγνώστη στην ιστορία. Η Γιαννικοπούλου (2008), επίσης αναφερόμενη στο εξώφυλλο και τον τίτλο χαρακτηρίζει αδιαμφισβήτητη τη λειτουργία του εξώφυλλου και κεφαλαιώδους σημασίας τη λειτουργία του τίτλου.

Εάν η έρευνα για τα περικειμενικά στοιχεία γενικά είναι λίγη, ακόμη λιγότερη είναι η έρευνα με παιδιά που να αναφέρεται στις ανταποκρίσεις τους και στον τρόπο με τον οποίο χρησιμοποιούν τα περικειμενικά στοιχεία. Τα αποτελέσματα των ερευνών αυτών έχουν δείξει ότι τα παιδιά κατά την ενασχόλησή τους με τα περικειμενικά χαρακτηριστικά νοηματοδοτούν το περιεχόμενο της ιστορίας βασιζόμενα σε πρότερες γνώσεις και εμπειρίες τις οποίες αντλούσαν είτε από άλλα λογοτεχνικά κείμενα, είτε από βιώματα και την καθημερινότητά τους (Pantaleo, 2003. Sipe, 2008. Youngs, 2010).

Σημαντική είναι η μελέτη της Pantaleo (2003) με παιδιά ηλικίας 6-7 ετών (first grade), τα οποία κλήθηκαν να περιεργαστούν, να σχολιάσουν και να συζητήσουν τα περικειμενικά στοιχεία εννέα εικονογραφημένων παιδικών βιβλίων. Τα παιδιά έμαθαν να χρησιμοποιούν την περικειμενική ορολογία όπως: εξώφυλλο, οπισθόφυλλο, ταπετσαρίες και από την έρευνα προέκυψε ότι τα παιδιά χρησιμοποίησαν τα περικειμενικά στοιχεία τα οποία συνεισέφεραν σημαντικά στις νοηματοδοτήσεις τους ως προς τους ήρωες, το θέμα και την πλοκή των βιβλίων. Η Pantaleo (2003) στην έρευνά της ζήτησε από τα παιδιά να περιγράψουν το εξώφυλλο και να κάνουν προβλέψεις για το θέμα και την πλοκή του βιβλίου. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι τα παιδιά βασιζότανε στον τίτλο, την εικονογράφηση και τις δικές τους γνώσεις και εμπειρίες για να νοηματοδοτήσουν το περιεχόμενο των βιβλίων. Οι περιγραφές τους αποτελούσαν κειμενικές διασυνδέσεις τις οποίες η Pantaleo κατηγοριοποίησε σε διακειμενικές και αυτοβιογραφικές. Οι διακειμενικές αφορούσαν άλλα κείμενα, εικονογραφήσεις, χαρακτήρες και ήρωες βιβλίων (Kristeva, 1980). Οι αυτοβιογραφικές αφορούσαν σε προσωπικές γνώσεις και βιώματα τα οποία τα παιδιά συνέδεαν με την ιστορία.

Στον ουσιαστικό ρόλο που μπορούν να παίξουν τα περικειμενικά χαρακτηριστικά πριν την ανάγνωση του κειμένου για τον επικείμενο αναγνώστη αναφέρεται και ο Sipe (2008). Τονίζει ότι τα ευρήματα της έρευνάς του έδειξαν ότι τα παιδιά χρησιμοποιούσαν τα περικειμενικά χαρακτηριστικά με πολλούς τρόπους, για να αναγνωρίσουν το σκηνικό και τους χαρακτήρες της ιστορίας, να νοηματοδοτήσουν το περιεχόμενο του βιβλίου και να αναγνωρίσουν το είδος του.

Προς την ίδια κατεύθυνση η Youngs (2010) αναφέρει ότι ενώ στην αρχή της έρευνας έπρεπε να διδάξει και να επιστήσει την προσοχή των παιδιών στα περικειμενικά χαρακτηριστικά, με το πέρασμα του χρόνου και εφόσον τα παιδιά είχαν κατακτήσει τους μηχανισμούς και τις λειτουργίες τους, η ενασχόλησή τους με τα

χαρακτηριστικά αυτά δεν σταματούσε απλά στην παρατήρηση τους, αλλά προχωρούσε με την ανάλυση και την συνεισφορά τους ως πηγές νοηματοδότησης του κείμενου. Η Youngs (2010) επισημαίνει ότι η ενεργητική και συστηματική ενασχόληση των παιδιών με τα περικειμενικά χαρακτηριστικά μεταβάλλει, ενισχύει και εμπλουτίζει τις ανταποκρίσεις ως προς την ιστορία του βιβλίου ποσοτικά και ποιοτικά. Χρησιμοποιώντας το σχήμα κωδικοποίησης των Serafini & Ladd (2008) για την κατανόηση της λογοτεχνίας από παιδιά, σύμφωνα με το οποίο οι απαντήσεις των παιδιών κατηγοριοποιούνται σε «κυριολεκτικές» και «ερμηνευτικές», αναφέρει ότι και κατά την ενασχόληση με τα περικειμενικά χαρακτηριστικά τα παιδιά προσφέρανε αυτά τα δύο είδη απαντήσεων. Οι κυριολεκτικές απαντήσεις αφορούν απλή ονομασία αντικειμένων ή στοιχείων της εικόνας ενώ οι ερμηνευτικές περιλαμβάνουν διακειμενικές συνδέσεις με άλλα λογοτεχνικά κείμενα και συμπεράσματα τα οποία προέκυπταν όταν τα παιδιά έκαναν συνδέσεις στοιχείων της εικονογράφησης ή του κειμένου που αφορούσαν τα περικειμενικά χαρακτηριστικά με εμπειρίες και παραστάσεις τους από τη ζωή και την καθημερινότητα τους και την πρότερη γνώση τους.

Υπάρχουν ωστόσο και μελέτες που αφορούν το εικονογραφημένο βιβλίο, οι οποίες αναφέρονται στην κατανόηση της λογοτεχνίας και στις οποίες περιλαμβάνεται η ενασχόληση των παιδιών με τα περικειμενικά χαρακτηριστικά ως πηγή άντλησης πληροφοριών για το περιεχόμενο του βιβλίου (Arizpe & Styles, 2003. Youngs, 2012. Youngs & Serafini, 2013). Και αυτές οι έρευνες επιβεβαιώνουν ότι τα παιδιά χρησιμοποιούν τα περικειμενικά χαρακτηριστικά στη νοηματοδότηση του περιεχομένου του βιβλίου. Η Youngs (2012) αναφέρει ότι τα παιδιά παρατηρώντας το εξώφυλλο του βιβλίου και τους εικονιζόμενους ήρωες κάνανε υποθέσεις για τον τρόπο με τον οποίο σχετίζονται μεταξύ τους. Οι Arizpe & Styles (2003) σε έρευνά τους για το εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο, ξεκίνησαν πρώτα με το εξώφυλλο, ρωτώντας τα παιδιά για την ελκυστικότητά του και στη συνέχεια τους ζητούσαν να κάνουν προβλέψεις για το περιεχόμενο του βιβλίου.

Πρέπει επίσης να αναφερθεί και η περίπτωση των ερευνών που αφορούν γενικότερα τις ανταποκρίσεις και την κατανόηση της παιδικής λογοτεχνίας και πιο συγκεκριμένα του εικονογραφημένου παιδικού βιβλίου (Serafini & Ladd, 2008. Walsh, 2003) από τα παιδιά, στις οποίες περιλαμβάνεται η ενασχόληση των παιδιών με την εικονογράφηση και το κείμενο χωρίς όμως την ενασχόλησή τους με τα περικειμενικά χαρακτηριστικά. Και σε αυτές τις έρευνες οι απαντήσεις των παιδιών

διακρίνονται σε κυριολεκτικές και ερμηνευτικές. Οι κυριολεκτικές αφορούν και πάλι την απλή ονομασία αντικειμένων ή στοιχείων της εικονογράφησης ή μια απευθείας αναφορά στο κείμενο χωρίς καμία ερμηνευτική προσπάθεια. Οι ερμηνευτικές απαντήσεις περιλαμβάνουν διασυνδέσεις διακειμενικές, αλλά και ερμηνείες με τη μορφή συμπερασμάτων, εικασιών ή και ερωτήσεων, οι οποίες προκύπτουν όταν τα παιδιά χρησιμοποιούν την πρότερη γνώση τους (Dochy & Alexander, 1995. Tobias, 1994) στην προσπάθειά τους να κατανοήσουν κείμενο και εικόνα. Η αναφορά αυτή γίνεται καθώς και στην παρούσα έρευνα η κωδικοποίηση των απαντήσεων θα πραγματοποιηθεί με το σχήμα κωδικοποίησης των Serafini & Ladd (2008), σχήμα το οποίο χρησιμοποίησε και η Youngs (2010) στην έρευνά της για το περικείμενο.

3.3 Διατύπωση ερευνητικών ερωτημάτων

Στόχος λοιπόν της παρούσας έρευνας είναι να διερευνήσει την ικανότητα παιδιών προσχολικής ηλικίας να νοηματοδοτούν το περιεχόμενο εικονογραφημένων βιβλίων από το περιεχόμενο του εξώφυλλου και πως αυτή η ικανότητα επηρεάζει την επιλογή ενός βιβλίου. Ειδικότερα η παρούσα έρευνα επιδιώκει να διαπιστώσει:

- Εάν τα παιδιά αξιοποιούν την εικονογράφηση του εξώφυλλου για τη νοηματοδότηση του περιεχόμενου των βιβλίων
- Εάν τα παιδιά αξιοποιούν τον τίτλο για την περαιτέρω νοηματοδότηση του περιεχόμενου
- Εάν η ενασχόληση με τα περικειμενικά στοιχεία του εξώφυλλου επηρεάζει την επιλογή ενός εικονογραφημένου παιδικού βιβλίου από παιδιά προσχολικής ηλικίας

Μέρος Δεύτερο: Ερευνητικό Μέρος

Κεφάλαιο 1ο

Μέθοδος

1.1 Ερευνητική μέθοδος

Η επιλογή της μεθόδου, για την διερεύνηση ενός ερευνητικού αντικειμένου, αποτελεί ζήτημα κεφαλαιώδους σημασίας για τον ερευνητή και την ίδια την έρευνα. Οι μέθοδοι, οι οποίες ενδείκνυνται για την μελέτη της παρούσας εργασίας, αφορούν εκείνες που σχετίζονται με την ανάλυση κειμένων. Δύο από τις μεθόδους ανάλυσης κειμένων είναι η ποσοτική ανάλυση περιεχομένου (Quantitative Content Analysis) και η ποιοτική ανάλυση περιεχομένου (Qualitative Content Analysis). Η ανάλυση περιεχομένου αποτελεί μία σχετικά νέα προσέγγιση στην έρευνα των κοινωνικών επιστημών, ανάγεται χρονικά στον 20^ο αιώνα και έχει αφετηρία της τις Η.Π.Α.

Σημαντικός εκφραστής της ποσοτικής ανάλυσης περιεχομένου ο Berelson (1952), υποστηρίζει ότι η ποσοτική ανάλυση εστιάζει κυρίως στην ακριβή και αντικειμενική περιγραφή του έκδηλου και ρητά εκφερόμενου περιεχομένου του κειμένου, μέσω της παρουσίασης αριθμητικών δεδομένων τα οποία μετρούν τη συχνότητα εμφάνισης ενός ερευνούμενου αντικειμένου. Βασικό στοιχείο της μεθόδου αυτής αποτελεί η διαμόρφωση ενός δεδομένου συστήματος κατηγοριών, η ταξινόμηση δηλαδή, κειμενικών στοιχείων του υλικού σε ένα συγκεκριμένο αριθμό κατηγοριών. Το κατηγορικό αυτό σύστημα, σε σχέση με το χρόνο διαμόρφωσής του μπορεί να χαρακτηριστεί ως παραγωγικό ή επαγωγικό. Όταν οι κατηγορίες καθορίζονται συστηματικά, εκ των προτέρων, βάσει της θεωρίας που υιοθετεί ο ερευνητής, το σύστημα χαρακτηρίζεται ως παραγωγικό. Όταν διαμορφώνεται κατά τη διάρκεια της μελέτης του υπό εξέταση υλικού, με τη βοήθεια των ερευνητικών υποθέσεων, θεωρείται επαγωγικό.

Από την άλλη πλευρά, η ποιοτική ανάλυση στηρίζεται σε χαρακτηριστικά όπως η εύρεση νοημάτων, χαρακτηριστικών, υποθέσεων και συλλογισμών (Kracauer, 1952). Αποτελεί μία βασική ερευνητική μέθοδο ανάλυσης κειμένων, με στόχο την εκ των έσω κατανόηση του ερευνώμενου φαινομένου. Με τη βοήθεια της, το υλικό μελετάται σε βάθος με στόχο την ανίχνευση του άρρητου και του λανθάνοντος νοήματος του κειμένου (Mayring, 2000). Η δημιουργία ενός συστήματος κατηγοριών,

είναι επίσης σημαντική στην ποιοτική ανάλυση περιεχομένου. Το ενδιαφέρον στρέφεται περισσότερο στο καινούριο και στην αξία που αυτό παρουσιάζει, ανεξαρτήτως της συχνότητας εμφάνισης κάθε στοιχείου, καθώς ακόμη και τα στοιχεία που εμφανίζονται σπανιότερα μπορεί να έχουν μεγάλη αξία, σε αντίθεση με την ανάλυση περιεχομένου ποσοτικού τύπου, στην οποία κυρίως η συχνότητα εμφάνισης έχει αξία (Βάμβουκας, 1991).

Ωστόσο οι ποσοτικές και οι ποιοτικές αναλύσεις περιεχομένου δεν είναι μέθοδοι άκρως αντιθετικές. Η ανάλυση, η οποία στηρίζεται σε ποσοτικά χαρακτηριστικά, μπορεί να περιλαμβάνει και ποιοτικές διαστάσεις, εφόσον υπάρχουν ανάλογοι στόχοι. Από την άλλη πλευρά, στην ποιοτική ανάλυση, είναι δυνατό να χρησιμοποιηθεί η ποσοτικοποίηση των δεδομένων με στόχο μια πιο πλήρη θεώρηση. Πρόκειται για δύο αυστηρά εναλλακτικές προσεγγίσεις, οι οποίες όμως, πολλές φορές αλληλοκαλύπτονται και αλληλοσυμπληρώνονται (Kracauer, 1952).

1.2 Ερευνητικό εργαλείο

Ένα από τα συνηθέστερα και βασικότερα ερευνητικά εργαλεία σχετικά με τις προσωπικές απόψεις, στάσεις ή θέσεις των συμμετεχόντων σε μία έρευνα είναι η συνέντευξη. Η συνέντευξη εντάσσεται σε μια ευρύτερη ομάδα μεθόδων οι οποίες χρησιμοποιούνται στην κοινωνική έρευνα. Χαρακτηρίζεται από τη συνάντηση δύο ή περισσότερων ανθρώπων στο πλαίσιο της οποίας ο ένας (συνεντευκτής) αναζητά πληροφορίες και ο άλλος/οι (ερωτώμενος/οι) παρέχουν πληροφορίες (Cohen & Manion, 1997).

Σύμφωνα με τον τρόπο με τον οποίο πραγματοποιείται μία συνέντευξη, σε ένα ερευνητικό πλαίσιο, είναι δυνατό να διακριθούν τέσσερα είδη συνεντεύξεων (Cohen & Manion 1997): α) «τυπική» ή «δομημένη» συνέντευξη, στο πλαίσιο της οποίας τίθενται συγκεκριμένες ερωτήσεις και πρόκειται για μια κλειστή διαδικασία, β) ημιδομημένη συνέντευξη, η οποία δίνει κάποια περιθώρια ελευθερίας στο συνεντευκτή, να κάνει κάποιες αλλαγές στη διατύπωση των ερωτήσεων ή να προσθέσει ερωτήσεις, αν αυτό απαιτηθεί από την πορεία της συζήτησης κατά τη διάρκεια της συνέντευξης, γ) απόλυτα άτυπη συνέντευξη, κατά την οποία πραγματοποιείται μία ελεύθερη συζήτηση, με σκοπό την απόκτηση των απαραίτητων πληροφοριών, γύρω από θέματα που έχουν καθορισθεί εκ των προτέρων και καλύπτουν τον ερευνητικό σκοπό, δ) μη κατευθυνόμενη συνέντευξη με βασικό

χαρακτηριστικό ότι ο συνεντευκτής εκδηλώνει ελάχιστο ή και καθόλου πολλές φορές έλεγχο σε ό,τι λέγεται από τον ερωτώμενο.

1.3 Επιλογή ερευνητικής μεθόδου: ποιοτική ανάλυση περιεχομένου και ερευνητικού εργαλείου: ατομική ημιδομημένη συνέντευξη

Η επιλογή της ερευνητικής μεθόδου και του ερευνητικού εργαλείου, γίνεται με κριτήριο τη φύση και το σκοπό της έρευνας, καθώς και τη φύση και το είδος των πληροφοριών που απαιτούνται για την εκπλήρωση αυτού του σκοπού. Για την εκπλήρωση του σκοπού της παρούσας έρευνας θεωρήθηκε απαραίτητη η επιλογή της ποιοτικής ανάλυσης περιεχομένου ως μεθόδου ανάλυσης του περιεχομένου των ημιδομημένων ατομικών συνεντεύξεων, οι οποίες αποτέλεσαν το ερευνητικό εργαλείο και η ποσοτικοποίηση τους πραγματοποιήθηκε με στόχο την πληρέστερη θεώρησή της.

Η επιλογή της ποιοτικής ανάλυσης περιεχομένου έγινε, καθώς η μέθοδος αυτή δίνει τη δυνατότητα μίας σε βάθος ερμηνείας του άρρητου και του λανθάνοντος νοήματος του κειμένου, και εν προκειμένου των νοηματοδοτήσεων των παιδιών για το περιεχόμενο των εικονογραφημένων βιβλίων. Η επιλογή της ατομικής ημιδομημένης συνέντευξης, ως ερευνητικού εργαλείου συλλογής στοιχείων σχετικά με ατομικές απόψεις, έγινε καθώς προσφέρει τη δυνατότητα συλλογής πληροφοριών, οι οποίες είναι ουσιαστικές και αποκαλυπτικές και οι οποίες παρέχουν τη δυνατότητα να ανιχνευθούν βαθύτερες σκέψεις και απόψεις του ερευνητικού υποκειμένου (Cohen & Manion, 1997). Ο μη δομημένος χαρακτήρας της δεν συνεπάγεται μία ανοργάνωτη διαδικασία, όπου ο ερωτώμενος απλά μιλάει και ο ερευνητής καταγράφει. Αντιθέτως πρόκειται για μία διαδικασία οργανωμένη, η οποία εξελίσσεται συστηματικά γύρω από βασικές ερωτήσεις, έτσι ώστε να μην παρατηρείται παρέκκλιση από τα βασικά σημεία της έρευνας, αλλά να υπάρχει η ελευθερία να θίγονται και κάποια θέματα που ίσως ο ερευνητής δεν είχε σκεφθεί πριν. Έτσι, η ημιδομημένη συνέντευξη συνδυάζει την οργάνωση και την πειθαρχία με την ευελιξία.

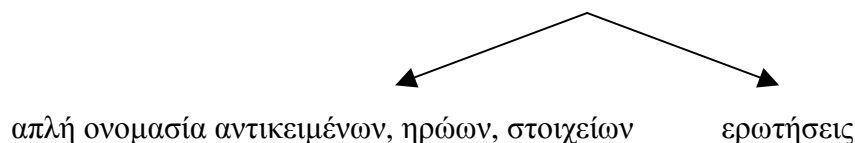
Η παρούσα έρευνα αποτελεί μια ερμηνευτική έρευνα (Erickson, 1986). Σύμφωνα με τον Erickson δεν αποτελεί ερευνητική μέθοδο, αλλά τρόπο εστίασης (substantive focus), του ερευνητή στο υπό παρατήρηση φαινόμενο. Βασικά στοιχεία μιας ερμηνευτικής έρευνας, είναι ότι πρόκειται για μία έρευνα πεδίου, και ένα από τα μεθοδολογικά εργαλεία, τα οποία έχει τη δυνατότητα να χρησιμοποιήσει ο ερευνητής, είναι η συνέντευξη. Μία ερμηνευτική έρευνα σχεδιάζεται για να γίνουν κατανοητές οι

απόψεις των συμμετεχόντων καθώς αυτοί αλληλεπιδρούν με το φυσικό τους χώρο. Φυσικός χώρος στην παρούσα έρευνα ήταν γενικότερα ο χώρος του νηπιαγωγείου και ειδικότερα ο χώρος της νέας δανειστικής βιβλιοθήκης που δημιουργήθηκε για τις ανάγκες της έρευνας. Το γεγονός ότι η ερευνήτρια ήταν ταυτόχρονα και εκπαιδευτικός του νηπιαγωγείου και ότι στο νηπιαγωγείο πραγματοποιούνταν διαθεματική ενότητα με θέμα τα βιβλία μείωνε τις πιθανότητες τα παιδιά να νιώσουν υπό παρατήρηση.

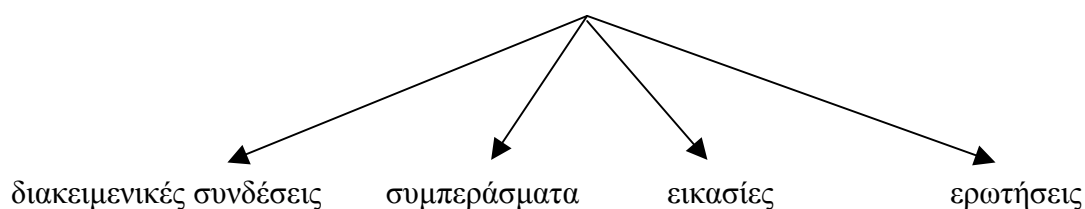
Η ανάλυση του περιεχομένου των απομαγνητοφωνημένων συνεντεύξεων των παιδιών και οι σημειώσεις της ερευνήτριας στο πεδίο διεξαγωγής της έρευνας αποτέλεσαν τα δεδομένα ανάλυσης της έρευνας. Οι απομαγνητοφωνήσεις γίνονταν την ίδια μέρα της συνέντευξης πριν εξασθενήσουν οι λεπτομέρειες από τη μνήμη της ερευνήτριας. Οι απαντήσεις των παιδιών (conversational turns) όπως ορίζονται από τους Sinclair και Coulthard (1975) χρησιμοποιήθηκαν ως μονάδα ανάλυσης των δεδομένων. Κωδικοποιήθηκαν, αναλύθηκαν και αξιολογήθηκαν 1047 απαντήσεις, από τις οποίες 508 αφορούσαν την εικόνα, 479 τον τίτλο και 60 την επιλογή βιβλίου. Οι απαντήσεις των παιδιών κωδικοποιήθηκαν σε δύο ευρείες κατηγορίες τις κυριολεκτικές (literal) και τις ερμηνευτικές (interpretive) σύμφωνα με το σχήμα κωδικοποίησης των Serafini και Ladd (2008). Η κατηγοριοποίηση των απαντήσεων των παιδιών σε κυριολεκτικές και ερμηνευτικές γίνεται για πρώτη φορά από τον Nystrand (1997), ο οποίος υποστηρίζει ότι οι απαντήσεις που δίνονται από τα παιδιά έχουν άμεση σχέση με το είδος των ερωτήσεων που γίνονται από τον εκπαιδευτικό.

Εάν το παιδί αναφερόταν ή αναγνώριζε απλά ένα οπτικό στοιχείο της εικονογράφησης ή έκανε μια απευθείας αναφορά στο κείμενο του τίτλου τότε η απάντησή του κωδικοποιούνταν ως κυριολεκτική (literal). Εάν η απάντηση του παιδιού περιείχε σχόλια και ερμηνείες που αναφέρονταν στην εικονογράφηση ή στο κείμενο του τίτλου και τα οποία συνδέονταν με άλλα κείμενα ή με πρότερη γνώση του παιδιού, τότε κωδικοποιούνταν ως ερμηνευτική (interpretive). Οι δύο ευρείς κατηγορίες απαντήσεων περιλαμβάνανε και υποκατηγορίες απαντήσεων. Οι κυριολεκτικές απαντήσεις των παιδιών σε σχέση με την εικονογράφηση περιλάμβαναν δύο υποκατηγορίες απαντήσεων: α) απλή ονομασία αντικειμένων, ηρώων, στοιχείων στην εικονογράφηση και β) ερωτήσεις (σχήμα 6). Οι ερμηνευτικές απαντήσεις των παιδιών σε σχέση με την εικονογράφηση περιλάμβαναν τέσσερις υποκατηγορίες απαντήσεων: α) διακειμενικές συνδέσεις β) συμπεράσματα γ) εικασίες και δ) ερωτήσεις (σχήμα 7).

Σχήμα 6. Κυριολεκτικές Απαντήσεις ως προς την εικονογράφηση

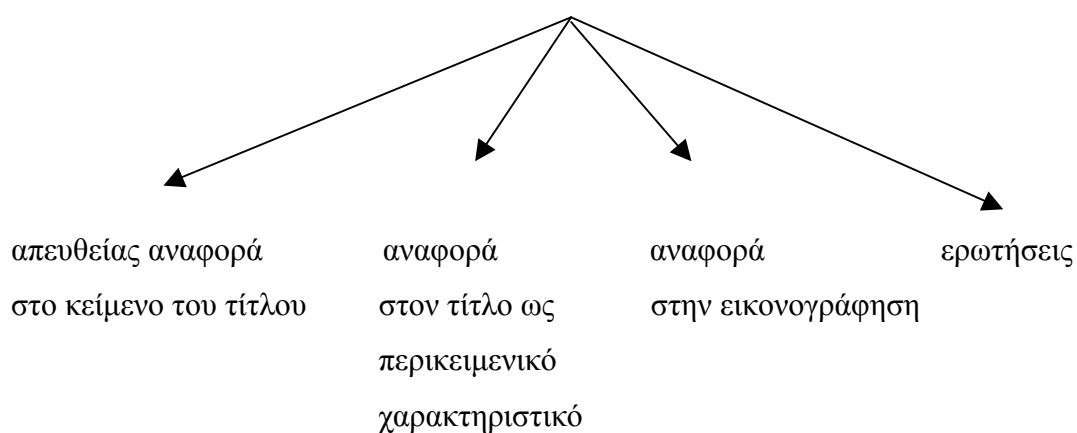

Σχήμα 7. Ερμηνευτικές Απαντήσεις ως προς την εικονογράφηση

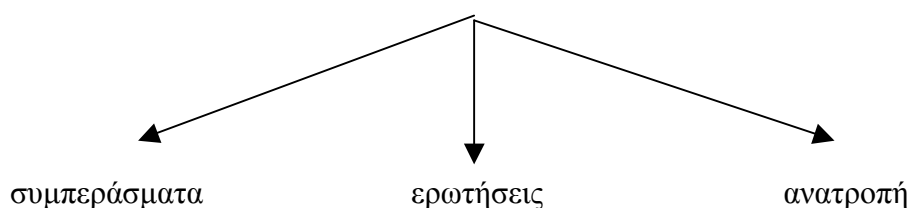

Οι κυριολεκτικές απαντήσεις των παιδιών σε σχέση με τον τίτλο περιλάμβαναν τέσσερις υποκατηγορίες απαντήσεων: α) απευθείας αναφορά στο κείμενο του τίτλου β) αναφορά στον τίτλο ως περικειμενικό χαρακτηριστικό γ) αναφορά στην εικονογράφηση και δ) ερωτήσεις (σχήμα 8). Οι ερμηνευτικές απαντήσεις των παιδιών σε σχέση με τον τίτλο περιλάμβαναν τρεις υποκατηγορίες απαντήσεων: α) συμπεράσματα, β) ερωτήσεις και γ) ανατροπή της αρχικής νοηματοδότησης του περιεχομένου, ως αποτέλεσμα της λειτουργίας του τίτλου (σχήμα 9).

Σχήμα 8. Κυριολεκτικές Απαντήσεις ως προς τον τίτλο

Σχήμα 9. Ερμηνευτικές Απαντήσεις ως προς τον τίτλο

1.4 Δείγμα

Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 30 νήπια, 16 κορίτσια και 14 αγόρια με μέσο όρο ηλικίας 5,7 έτη. Από αυτά τα 27 ήταν ελληνικής καταγωγής, 2 ήταν αλβανικής και 1 από το Ουζμπεκιστάν. Στο δείγμα επίσης υπήρχε και ένα παιδί με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (χωρίς προβλήματα νοητικής υστέρησης), το οποίο ανταποκρίθηκε στις ανάγκες της έρευνας χωρίς καμία διαφοροποίηση από τα υπόλοιπα παιδιά. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε σε δημόσιο νηπιαγωγείο του πολεοδομικού συγκροτήματος της πόλης του Βόλου, στο οποίο η ερευνήτρια ανήκει στο εκπαιδευτικό προσωπικό. Τα παιδιά που συμμετείχαν στην έρευνα προέρχονταν από οικογένειες που ανήκουν σε όλα τα κοινωνικοοικονομικά στρώματα. Για τη διεξαγωγή της έρευνας ζητήθηκε η συγκατάθεση από τους γονείς των παιδιών.

1.5 Επιλογή και παρουσίαση του υλικού της έρευνας

Η επιλογή του υλικού της έρευνας έγινε με σκόπιμη δειγματοληψία και αποτέλεσε μια πολυδιάστατη διαδικασία. Λήφθηκαν υπόψη απόψεις μελετητών που σχετίζονται τόσο με το εξώφυλλο ως μέρος του περικειμένου γενικότερα (Γιαννικοπούλου, 2008. Sipe, 2001) όσο και με τον τίτλο (Genette, 1988, 1997) και την εικονογράφηση του εξώφυλλου ειδικότερα (Γιαννικοπούλου, 2008. Κανατσούλη, 2002. Martinez et al., 2016. Nikolajeva & Scott, 2000. Nodelman, 1988. Pol, 2012. Walsh, 2003).

Αναφορικά με το εξώφυλλο η επιλογή των βιβλίων έγινε λαμβάνοντας υπόψη την αρχή ότι, το εξώφυλλο μέσω των σημειωτικών πηγών του (Kress, 2003), σκοπό έχει να προϊδεάζει τον επικείμενο αναγνώστη για το περιεχόμενό του και να του προσφέρει μια πρώτη νοηματοδότηση για την ιστορία που θα ακολουθήσει

(Γιαννικοπούλου, 2008. Sipe, 2001). Όσον αφορά την επιλογή των βιβλίων σε σχέση με τον τίτλο λήφθηκε υπόψη η κατηγοριοποίηση των θεματικών τίτλων από τον Genette (1988, 1997). Ο πρώτος τύπος ο οποίος σχετίζεται με τίτλους οι οποίοι αναφέρονται, χωρίς παρεκτροπές κατευθείαν στο θέμα είναι που επιλέχθηκε στην παρούσα έρευνα, καθώς θεωρήθηκε ότι μπορεί να προσφέρει περισσότερο στη νοηματοδότηση του περιεχομένου του βιβλίου.

Συνεχίζοντας με την εικονογράφηση του εξώφυλλου αρχικά λήφθηκε υπόψη η άποψη του Nodelman (1988) ότι μια προσεγμένη εικονογράφηση σε ένα εξώφυλλο μπορεί να συμβάλλει στην κατασκευή του νοήματος της ιστορίας, καλλιεργώντας στον επικείμενο αναγνώστη τις κατάλληλες «αναγνωστικές προσδοκίες». Η επιλογή ωστόσο των βιβλίων έγινε εφόσον εξετάστηκαν και άλλα κριτήρια. Ένα τέτοιο βασικό κριτήριο ήταν η αισθητική ποιότητα της εικονογράφησης, η οποία έπρεπε να χαρακτηρίζεται από καλό σχέδιο και καθαρότητα των εικόνων (Κανατσούλη, 2002). Άλλο βασικό κριτήριο ήταν στην εικονογράφηση του εξώφυλλου να υπάρχουν οι βασικοί ήρωες. Οι ήρωες γίνονται πιο εύκολα προσιτοί από τα παιδιά αναγνώστες (Γιαννικοπούλου, 2008. Martinez et al., 2016. Pol, 2012) καθώς τα παιδιά τείνουν να ταυτίζονται με τους ήρωες περισσότερο από οποιοδήποτε άλλο στοιχείο της ιστορίας και επιλέχθηκε να απεικονίζονται σε δραστηριότητες περισσότερο ή λιγότερο αποκαλυπτικές για το περιεχόμενό του βιβλίου (Martinez et al., 2016). Η επιλογή αυτή δεν ήταν ιδιαίτερα δύσκολη καθώς τα περισσότερα εικονογραφημένα παιδικά βιβλία στο εξώφυλλό τους φιλοξενούν τους βασικούς τους ήρωες με σκοπό να λειτουργήσουν κομβικά στη νοηματοδότηση του βιβλίου (Γιαννικοπούλου, 2008. Martinez et al., 2016). Επίσης ένα ακόμη κριτήριο που λήφθηκε υπόψη στην εικονογράφηση των εξώφυλλων ήταν να υπάρχουν στοιχεία διακειμενικότητας, τα οποία εξάπτουν το ενδιαφέρον των παιδιών (Κανατσούλη, 2002) και οπτικά σύμβολα (Walsh, 2003) για να διαπιστωθεί εάν τα παιδιά είναι σε θέση να τα χρησιμοποιήσουν στη νοηματοδότηση των βιβλίων.

Τέλος καθώς στο εξώφυλλο συνυπάρχουν οπτικοί και λεκτικοί κώδικες θεωρήθηκε ότι και σε αυτό το σημείο του περιεχομένου, όπως και στην κυρίως ιστορία ενός εικονογραφημένου παιδικού βιβλίου, λειτουργεί η σημειωτική θεωρία της διαμεσολάβησης της εικόνας από το κείμενο και του κειμένου από την εικόνα (Sipe, 1998). Οι Nikolajeva & Scott (2000) έχοντας περιγράψει τις ποικίλες εκδοχές της διάδρασης μεταξύ εικόνας και κειμένου καταλήγουν σε σχέσεις και όρους όπως της συμμετρίας, της ενίσχυσης, της αλληλοϊσορροπίας και της αντιπαράθεσης. Στην

παρούσα έρευνα επιλέχθηκαν βιβλία στα οποία η εικονογράφηση και ο τίτλος, ο οποίος στο εξώφυλλο λειτουργεί ως κείμενο, να βρίσκονται σε σχέση ενίσχυσης. Ο όρος ενίσχυση αναφέρεται σε μια σχέση όπου οι εικόνες ενισχύουν το λόγο προσφέροντας περισσότερες πληροφορίες ή οι λέξεις επεκτείνουν και ενισχύουν την κατανόηση της εικόνας, εμπλουτίζοντας η μία το νόημα της άλλης, ώστε ο συνδυασμός των διαφορετικών σημειωτικών πηγών επικοινωνίας να δώσουν πληροφορίες που θα οδηγήσουν στη νοηματοδότηση του περιεχομένου.

Επίσης κατά την επιλογή των βιβλίων λήφθηκαν υπόψη παράγοντας όπως το μέγεθος και η μη ύπαρξη πολυτροπικής κατασκευής τίτλου. Τα βιβλία που επιλέχθηκαν είχαν περίπου το ίδιο μέγεθος ώστε να αποφευχθεί εκ μέρους των παιδιών η επιλογή ή η απόρριψη κάποιου λόγου μεγέθους. Επίσης στα βιβλία δεν υπήρχε πολυτροπική κατασκευή τίτλου που να περιέχει σύμβολα όπως για παράδειγμα στη λέξη γουρουνάκι το γράμμα γ να αντικαθιστούνταν από την εικόνα ενός γουρουνιού, ώστε να αποφευχθεί η επιλογή του βιβλίου λόγω αυτής της πολυτροπικής ιδιαιτερότητας.

Τα βιβλία που επιλέχθηκαν και χρησιμοποιήθηκαν στην έρευνα ήταν έξι. Συγκεκριμένα: *Το γεύμα των Λύκων* (Pennart, 1999) (εικόνα 1), *Ο πράσινος λύκος* (Gouichoux, 2008) (εικόνα 2), *Λύκος έξω από την πόρτα* (Ward, 2003) (εικόνα 3), *Τρεις Φίλοι στο Ποτάμι* (Oldland, 2013) (εικόνα 4), *Το γουρουνάκι που ήθελε να 'χει μαλλιά* (MacDonald, 2000) (εικόνα 5) και *Ο Κύριος Μπου* (Τσιλιμένη, 2008) (εικόνα 6).

Συνεχίζοντας με μία σύντομη περιγραφή των βιβλίων, στο βιβλίο *Το γεύμα των Λύκων*, ο Λουκάς ο λύκος συναντά στο δάσος το Μελέτη το γουρουνάκι, τον παίρνει στο σπίτι του και καλεί την επόμενη Κυριακή την οικογένειά του σε γεύμα για να τον φάνε. Ο Μελέτης όμως με τη συμπεριφορά του κερδίζει τη φιλία του Λουκά και το γεύμα των λύκων αποτελεί το φαγητό που ετοίμασε ο Μελέτης ο οποίος είναι ένας πολύ καλός μάγειρας. Η φιλία αυτή γίνεται αποδεκτή από την οικογένεια του Λουκά, η οποία διασκεδάζει θαυμάσια μαζί του με μόνη εξαίρεση τον Ιγκόρ τον μπαμπά του Λουκά. Εκείνος αρχικά επιμένει ότι πρόκειται για ένα γουρούι του οποίου προορισμός είναι να γίνει γεύμα των λύκων. Στο τέλος όμως, όταν ο Μελέτης επιδιορθώνει το χαλασμένο του αυτοκίνητο, αλλάζει γνώμη και αποδέχεται αυτή τη φιλία.

Ο Ραούλ, στο βιβλίο *Ο πράσινος λύκος*, είναι διαφορετικός από τους γκρίζους λύκους, οι οποίοι δεν τον αποδέχονται στην παρέα τους. Μετά από αρκετές

αποτυχημένες προσπάθειες να γίνει γκρι, ο Ραούλ αποδέχεται τη διαφορετικότητά του και με αποφασιστικότητα στέκεται ανάμεσα στους γκριζούς λύκους.

Στο βιβλίο *Λύκος έξω από την πόρτα*, το αρκουδάκι κάθεται ήσυχα στην πολυθρόνα του σπιτιού του όταν το κατσικάκι, τα τρία γουρουνάκια, η Κοκκινοσκουφίτσα, η Σταχτοπούτα και η Τοσοδούλα έρχονται τρομαγμένοι, καθώς τους κυνηγά ένας φοβερός λύκος. Όταν όμως η πόρτα ξαναχτυπά είναι ένα μικρό λυκάκι που τους προσκαλεί να παίξουν όλοι μαζί. Όταν τελειώνουν το παιχνίδι τους διαπιστώνουν πόσο όμορφα πέρασαν και αποφασίζουν να το επαναλάβουν και την επόμενη μέρα.

Μια αρκούδα, ένας τάρανδος και ένας κάστορας, στο βιβλίο *Τρεις Φίλοι στο Ποτάμι*, αν και είναι πολύ καλοί φίλοι διαφωνούν συχνά μεταξύ τους. Μια μέρα αποφασίζουν να πάνε μια βόλτα στο ποτάμι με κανό. Εκεί ανακαλύπτουν ότι η συνεννόηση δεν είναι πάντα εύκολο πράγμα, όπως και το να ακούς και να σέβεται τη γνώμη του άλλου είναι πολύ σημαντικό.

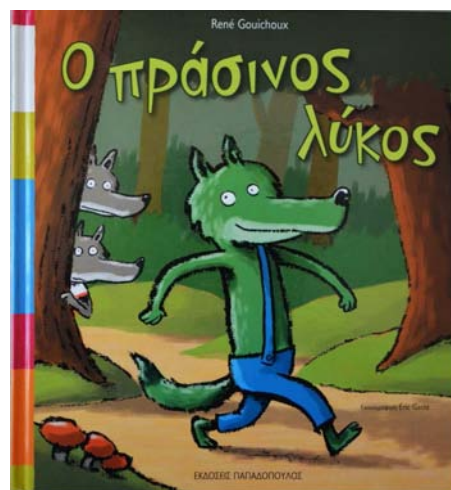
Στο *Το γουρουνάκι που ήθελε να 'χει μαλλιά*, τα ζώα του αγροκτήματος κάνουν τη γουρουνίτσα τη Πέγκοτι να πιστεύει ότι είναι άσχημη χωρίς τρίχωμα. Εκείνη στην προσπάθειά της να τους μοιάσει φτιάχνει και φοράει μια περούκα. Τα πράγματα έγιναν χειρότερα από πριν, καθώς τα υπόλοιπα ζώα την κοροϊδεύουν. Όταν όμως ακούει τη γυναίκα του αγρότη να αποκαλεί το φαλακρό μωρό της «πανέμορφο άγγελο» αποδέχεται τον εαυτό της όπως είναι, καθώς έτσι γεννήθηκε.

Ο Τάκης ο Τρομάρας, στο βιβλίο *Ο Κύριος Μπου*, που κάνει όλο μπου, όπου εμφανίζεται δημιουργεί αναστάτωση και τους τρομάζει όλους. Τρομάζει τη δασκάλα που έπεσε από τη σκάλα, τη Λία που έτρωγε την κιμωλία, το Γιάννη που χόρευε το πεντοζάλη και τόσους άλλους. Όταν όμως ερωτεύεται την Πινέζα και της ζητάει μια αγκαλιά ο Τάκης ο Τρομάρας σκάει στον αέρα.

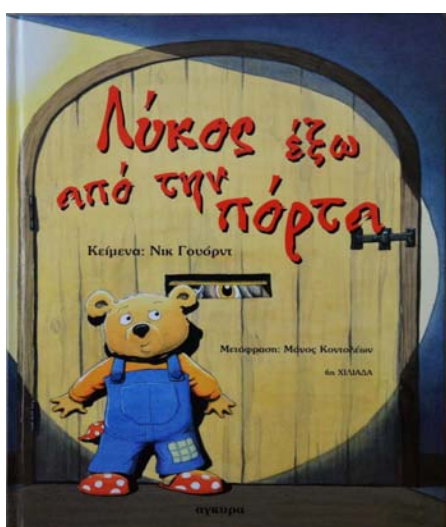

Εικόνα 1

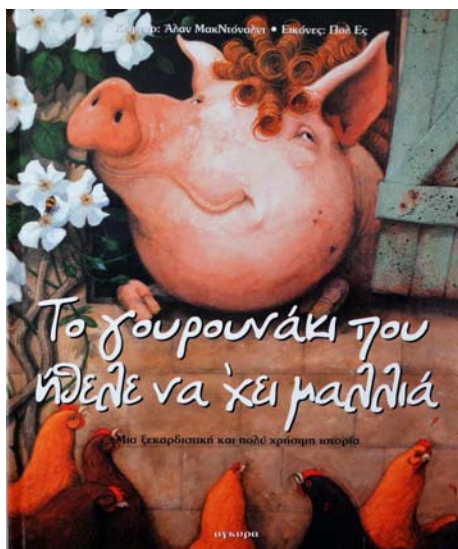
Εικόνα 2

Εικόνα 3

Εικόνα 4

Εικόνα 5

Εικόνα 6

1.6 Έρευνα

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε κατά το μήνα Απρίλιο και σχεδιάστηκε με μεγάλη προσοχή. Πρέπει να αναφερθεί ότι στο νηπιαγωγείο που πραγματοποιήθηκε λειτουργεί δανειστική βιβλιοθήκη και τα παιδιά είναι εξοικειωμένα με τη διαδικασία επιλογής ενός βιβλίου. Κατά τη διαδικασία αυτή τα βιβλία, τα οποία τα παιδιά έχουν τη δυνατότητα να δανειστούν, τοποθετούνται τυχαία πάνω σε ένα τραπέζι και κάποια υπάρχουν μόνιμα στο χώρο της σταθερής βιβλιοθήκης του νηπιαγωγείου, τα οποία τα παιδιά χρησιμοποιούν και κατά τις ελεύθερες πρωινές δραστηριότητες. Επίσης όταν οι εκπαιδευτικοί του νηπιαγωγείου διαβάζουν ένα εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο στα παιδιά, διαβάζουν τον τίτλο, το όνομα του συγγραφέα, του εικονογράφου και τις εκδόσεις, γεγονός που σημαίνει ότι τα παιδιά είναι εξοικειωμένα με αυτά τα περικειμενικά χαρακτηριστικά. Αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι σύμφωνα με τον εκπαιδευτικό προγραμματισμό των εκπαιδευτικών του νηπιαγωγείου είχε σχεδιαστεί και πραγματοποιούνταν θεματική ενότητα με θέμα τα βιβλία, κατά τη διάρκεια διεξαγωγής της έρευνας, ώστε η έρευνα μέσα από τον τρόπο που παρουσιάστηκε στα παιδιά να φαίνεται ότι αποτελεί ένα μέρος της θεματικής ενότητας, ώστε να μην τους δημιουργηθεί σύγχυση και να συμβαδίζει με την ομαλή διεξαγωγή του προγράμματος του νηπιαγωγείου (Youngs, 2010).

1.6.1 Δραστηριότητα έναρξης

Όπως προαναφέρθηκε στο νηπιαγωγείο, στο οποίο πραγματοποιήθηκε η έρευνα, εξελισσόταν θεματική ενότητα με θέμα τα βιβλία. Έτσι η ερευνήτρια πριν την έναρξη της έρευνας ενημέρωσε τα παιδιά ότι στο νηπιαγωγείο θα λειτουργήσει ακόμη μία βιβλιοθήκη την οποία θα την φτιάξουν όλοι μαζί με βιβλία τα οποία δεν τα έχουν διαβάσει και τα οποία θα συμμετέχουν σε μια βιβλιοδρομία. Η ερευνήτρια ήθελε να εξασφαλίσει ότι τα παιδιά δεν γνώριζαν τα βιβλία τα οποία θα χρησιμοποιούσε στην έρευνα (Arizpe & Styles, 2003). Έτσι απέκλεισε όλα της δανειστικής βιβλιοθήκης του σχολείου και όλα όσα είχαν διαβαστεί κατά τη διάρκεια της χρονιάς πριν τη διεξαγωγή της έρευνας. Είχε επίσης επιλέξει πολύ περισσότερα από τα έξη βιβλία τα οποία είχε αποφασιστεί ότι θα χρησιμοποιούνταν ως υλικό της έρευνας. Άρχισε λοιπόν να δείχνει στα παιδιά ένα-ένα τα βιβλία. Εάν τα παιδιά δεν γνώριζαν το βιβλίο θα έμπαινε στην καινούρια βιβλιοθήκη, εάν το γνώριζαν απορρίπτονταν. Στη

συνέχεια ορίστηκε ένα ήσυχο μέρος του νηπιαγωγείου, στο οποίο θα λειτουργούσε αυτή η νέα βιβλιοθήκη. Το μέρος αυτό ήταν και το σημείο διεξαγωγής της έρευνας. Η ερευνήτρια συνέχισε εξηγώντας στα παιδιά ότι η βιβλιοδρομία είναι ένας αγώνας δρόμου που θα κάνουν αυτά τα βιβλία και οι κανόνες θα ήταν οι εξής: το κάθε ένα παιδί ξεχωριστά θα επισκέπτονταν τη βιβλιοθήκη θα επέλεγε ένα βιβλίο που υποθετικά θα ήθελε να διαβάσει και θα δικαιολογούσε την απάντησή του. Στη συνέχεια θα έβλεπαν το εξώφυλλο από κάθε ένα βιβλίο για να μαντέψουν για το τι θα μιλάει αυτό το βιβλίο και στο τέλος το παιδί θα αποφάσιζε εάν παρέμεινε ίδια η αρχική του άποψη ως προς την επιλογή βιβλίου ή είχε αλλάξει γνώμη. Όταν τελείωνε η βιβλιοδρομία θα ανακοινώνονταν οι προτιμήσεις των παιδιών και τα βιβλία θα διαβάζονταν με τη σειρά που επιλέχθηκαν. Επίσης πριν τη διεξαγωγή της κυρίως έρευνας, στα πλαίσια εξοικείωσης των παιδιών με τη διαδικασία, η ερευνήτρια έκανε μια προσομοίωση με κάθε παιδί και με δύο βιβλία, τα οποία βέβαια δεν θα χρησιμοποιούνταν στην έρευνα, αλλά με ακριβώς την ίδια διαδικασία η οποία θα ακολουθούσαν σε αυτή.

1.6.2 Κυρίως έρευνα

Η ερευνήτρια στον σχεδιασμό της έρευνας έλαβε υπόψη της, παρατηρήσεις που είχε κάνει στον τρόπο επιλογής βιβλίων από τα παιδιά όπως αυτός πραγματοποιούνταν κατά την επιλογή βιβλίου από τη δανειστική βιβλιοθήκη του νηπιαγωγείου που λειτουργούσε καθόλη τη διάρκεια του έτους. Εκεί τα παιδιά κάποιες φορές ρωτούσαν τον τίτλο του βιβλίου πριν το δανειστούν και κάποιες άλλες στην ερώτηση της εκπαιδευτικού «ωραίο βιβλίο πήρες να διαβάσεις, γιατί το διάλεξες;» η απάντηση του παιδιού αποτελούσε αναφορά σε στοιχεία της εικονογράφησης του εξώφυλλου.

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε με ατομική ημιδομημένη συνέντευξη η οποία μαγνητοφωνούνταν και τα παιδιά καλούνταν με τυχαία σειρά. Η επιλογή του καθενός παιδιού ξεχωριστά έγινε επειδή κάποια παιδιά δεν εκφράζονται όταν βρίσκονται σε μεγαλύτερες ομάδες και έτσι θα υπήρχαν παιδιά τα οποία δεν θα πρόσθεταν κάτι στην έρευνα (Sipe, 2000). Οι συνεντεύξεις πραγματοποιούνταν μετά το πέρας των ελεύθερων δραστηριοτήτων και κατά τη διάρκεια των ρουτινών στο νηπιαγωγείο, ώστε τα παιδιά να μην στερούνται της παιδαγωγικής διαδικασίας αλλά να είναι και ξεκούραστα.

Η ερευνήτρια καλούσε ένα παιδί στο χώρο της νέας βιβλιοθήκης και οι δύο κάθονταν δίπλα-δίπλα πίσω από ένα τραπεζάκι το οποίο είχε τοποθετηθεί εκεί ειδικά για την περίπτωση και υπενθύμιζε στο παιδί τη διαδικασία της νέας βιβλιοθήκης και της βιβλιοδρομίας. Τα βιβλία τοποθετούνταν στο τραπεζάκι τυχαία (όπως και στη διαδικασία της δανειστικής βιβλιοθήκης) και η ερευνήτρια ξεκινούσε τη συνέντευξη με την ερώτηση «ποιο από αυτά τα βιβλία θα διάλεγες να διαβάσεις;». Σε πίνακα που είχε ετοιμάσει και ο οποίος περιελάμβανε τα ονόματα των παιδιών και δίπλα τους τίτλους των βιβλίων τα οποία χρησιμοποιούνταν στην έρευνα, η ερευνήτρια σημείωνε τον αριθμό 1 μπροστά από τον τίτλο του βιβλίου το οποίο έδειχνε το παιδί. Η επόμενη ερώτηση «γιατί το διάλεξες;» αφορούσε την αιτιολόγηση της επιλογής από το παιδί. Στη συνέχεια τα βιβλία μαζευόταν και μπροστά στο παιδί τοποθετούνταν το πρώτο βιβλίο.

Λαμβάνοντας υπόψη τις θέσεις, ότι η εικόνα έχει μια εξ ολοκλήρου αφηγηματική δομή (Κανατσούλη, 1999), ότι συνεισφέρει στην αυτόνομη εικονιστική έναρξη της αφήγησης (Τσιλιμένη, 2007), ότι βοηθάει στην αποκρυπτογράφηση του νοήματος του κειμένου, το οποίο καλείται να γνωρίσει το παιδί προσχολικής ηλικίας και το οποίο δεν είναι ικανό να αποκωδικοποιήσει ακόμα (Γιαννικοπούλου, 2001) και ότι η εικονογράφηση του εξώφυλλου προσκαλεί τον αναγνώστη να εξερευνήσει το βιβλίο, η νοηματοδότηση του περιεχομένου κάθε βιβλίου ξεκινούσε με την περιγραφή της εικονογράφησης του εξώφυλλου. Η ερευνήτρια έκανε στο παιδί την ερώτηση «παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;» Στη συνέχεια και ακολουθώντας την άποψη ότι στην ανάγνωση κάθε εικονογραφημένης σελίδας ο αναγνώστης ξεκινάει από την εικόνα για τη συλλογή των πρώτων πληροφοριών, στη συνέχεια διαβάσει το κείμενο και τέλος επιστρέφει στην εικόνα και περιεργάζεται τα επιμέρους στοιχεία που έχει συλλέξει (Doonan, 1993. Sipe, 1998), η ερευνήτρια διάβαζε και τον τίτλο του βιβλίου, ώστε τα παιδιά από το σύνολο να πληροφοριών να ολοκληρώσουν τη νοηματοδότηση τους.

Σε κάθε συνέντευξη και για κάθε βιβλίο γίνονταν κάποιες προκαθορισμένες ερωτήσεις και η ερευνήτρια έκανε διερευνητικές ερωτήσεις και ερωτήσεις παρότρυνσης (Cohen & Manion, 1997. Robson, 2007), καθώς το είδος των ερωτήσεων παίζει καθοριστικό ρόλο ως προς τον τύπο των απαντήσεων που θα δοθούν από τα παιδιά (Nystrand, 1997). Έτσι τα παιδιά καλούνταν να σχολιάσουν οτιδήποτε φαινόταν ενδιαφέρον. Η ερευνήτρια ακολουθούσε τη σκέψη των παιδιών

όταν αυτή ήταν παραγωγική χωρίς να εξαναγκάζει τα παιδιά (Arizpe & Styles, 2003). Επίσης τα βιβλία δίνονταν στα παιδιά με την ίδια σειρά ώστε εάν κάποια κουράζονταν κατά τη διάρκεια της συνέντευξης να μπορούσαν να αποκλειστούν τα τελευταία βιβλία.

Όταν πραγματοποιούνταν η διαδικασία της νοηματοδότησης και με τα έξι βιβλία η ερευνήτρια έκανε την ερώτηση «τώρα που είδαμε ένα-ένα όλα τα βιβλία θα διάλεγες αυτό που μου είπες στην αρχή ή μήπως έχεις αλλάξει γνώμη;». Εάν το παιδί δεν είχε αλλάξει γνώμη η ερευνήτρια έγραφε και πάλι τον αριθμό 1 στο τέλος του τίτλου, ενώ εάν το παιδί είχε αλλάξει γνώμη ο αριθμός 2 γραφόταν μπροστά από τον τίτλο της νέας επιλογής. Η συνέντευξη τελείωνε με την αιτιολόγηση της επιλογής από τα παιδιά και με την ερευνήτρια να τους ευχαριστεί για τη συμμετοχή τους.

Κεφάλαιο 2ο

Αποτελέσματα

2.1 Αξιοποίηση της εικονογράφησης του εξώφυλλου για τη νοηματοδότηση του περιεχομένου ενός εικονογραφημένου παιδικού βιβλίου

Η ανάλυση των αποτελεσμάτων ως προς την αξιοποίηση της εικονογράφησης του εξώφυλλου για τη νοηματοδότηση του περιεχομένου ενός εικονογραφημένου παιδικού βιβλίου από παιδιά προσχολικής ηλικίας, έδειξε ότι τα παιδιά της ηλικίας αυτής έχουν την ικανότητα να χρησιμοποιούν στοιχεία της εικονογράφησης του εξώφυλλου για να νοηματοδοτούν το περιεχόμενο αυτών των βιβλίων. Πιο συγκεκριμένα οι κυριολεκτικές απαντήσεις των παιδιών αποτέλεσαν το 51,8% των απαντήσεων και οι ερμηνευτικές το 48,2% (πίνακας 1).

Πίνακας 1. Σύνολο απαντήσεων ως προς την εικονογράφηση

Κατηγορία	N	Ποσοστό
Κυριολεκτικές απαντήσεις	263	51,8%
Ερμηνευτικές απαντήσεις	245	48,2 %
Σύνολο	508	100%

2.1.1 Κυριολεκτικές απαντήσεις ως προς την εικονογράφηση

Στις κυριολεκτικές απαντήσεις ως προς την εικονογράφηση το 91,6% ήταν απλή ονομασία αντικειμένων, ηρώων και στοιχείων στην εικονογράφηση και το 8,4% ερωτήσεις (πίνακας 2). Όσον αφορά την απλή ονομασία αντικειμένων, ηρώων και στοιχείων στην εικονογράφηση, οι απαντήσεις των παιδιών παρέμειναν σε ένα κυριολεκτικό επίπεδο, χωρίς να υπάρχει καμία προσπάθεια ερμηνείας τους. Μερικά παραδείγματα απαντήσεων είναι: «για λύκους και γουρούνια» από το βιβλίο *Το γεύμα των λύκων*, «για δύο λύκους και για ένα λύκο που είναι πράσινος» από το βιβλίο *Ο πράσινος λύκος*, «για ένα αρκουδάκι και ένα μάτι» από το βιβλίο *Λύκος έξω από την πόρτα*.

Σε σχέση με τις ερωτήσεις, τα παιδιά τις έκαναν μετά την ερώτηση της ερευνήτριας «παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;», η οποία ήταν και η πρώτη ερώτηση με την οποία

άρχισε η συζήτηση για κάθε βιβλίο. Τα παιδιά έκαναν ερωτήσεις όπως: «εεμ, για το γουρουνάκι;» από το βιβλίο *Το γέμμα των λύκων*, «εεε... για τη γάτα;» από το βιβλίο *Ο κύριος Μπου*. Σε αυτή την ερώτηση του παιδιού η ερευνήτρια συνέχιζε πάλι με ερώτηση όπως «εσύ τι νομίζεις;» ή «πως το κατάλαβες ότι μιλάει για το γουρουνάκι;» ώστε να υπάρχει μια συνέχεια στη συζήτηση και η οποία θα δινόταν από το παιδί και όχι από την ερευνήτρια.

Πίνακας 2. Κυριολεκτικές απαντήσεις ως προς την εικονογράφηση

Υποκατηγορία	N	Ποσοστό
Απλή ονομασία αντικειμένων, ηρώων, στοιχείων	241	91,6%
Ερωτήσεις	22	8,4%
Σύνολο	263	100%

2.1.2 Ερμηνευτικές απαντήσεις ως προς την εικονογράφηση

Οι ερμηνευτικές απαντήσεις ως προς την εικονογράφηση αποτέλεσαν το 48,2% των απαντήσεων. Σε αυτές το 3,7% ήταν διακειμενικές συνδέσεις, το 90,1% συμπεράσματα το 3,3% εικασίες και το 2,9% ερωτήσεις (πίνακας 3).

Πίνακας 3. Ερμηνευτικές απαντήσεις ως προς την εικονογράφηση

Υποκατηγορία	N	Ποσοστό
Διακειμενικές συνδέσεις	9	3,7%
Συμπεράσματα	221	90,1%
Εικασίες	8	3,3%
Ερωτήσεις	7	2,9%
Σύνολο	245	100%

Όσον αφορά τη διακειμενικότητα, η Kristeva (1980) την ορίζει ως τις επικοινωνιακές διασυνδέσεις μεταξύ του περιεχομένου των διαφόρων κειμένων και υποστηρίζει ότι ένα κείμενο δεν μπορεί να υπάρξει ως ένα ερμητικά κλειστό ή αυτόνομο σύνολο και να λειτουργεί ως ένα κλειστό σύστημα. Στην παρούσα έρευνα τέτοιου είδους διασυνδέσεις προέκυπταν όταν τα παιδιά έκαναν διασυνδέσεις ως προς

το περιεχόμενο του βιβλίου της έρευνας με κάποιο βιβλίο που ήδη ήξεραν, όπως το βιβλίο *Ο πράσινος λύκος* με το βιβλίο *Ο λύκος ο Ζαχαρίας θέλει ν' αλλάξει χρώμα*. Η διασύνδεση αυτή είναι εύλογη αν αναλογιστεί κανείς ότι το πρώτο χρώμα που παίρνει ο λύκος ο Ζαχαρίας στο βιβλίο *Ο λύκος ο Ζαχαρίας θέλει ν' αλλάξει χρώμα* είναι το πράσινο και ότι στο βιβλίο *Ο πράσινος λύκος* ο λύκος στην εικονογράφηση του εξώφυλλου είναι πράσινος. Επίσης στην αριστερή άκρη του εξώφυλλου υπάρχει μια κατακόρυφη γραμμή με χρώματα, τα οποία το παιδί πιστεύει ότι είναι τα χρώματα που θα χρησιμοποιήσει ο λύκος ο Ζαχαρίας για να αλλάξει χρώμα. Αντίστοιχα και στην εικονογράφηση του εξώφυλλου στο βιβλίο *Ο λύκος ο Ζαχαρίας θέλει ν' αλλάξει χρώμα*, ένας γκριζός λύκος απεικονίζεται σε ένα φόντο όπου υπάρχουν χρωματιστά τετράγωνα (βλ. Παράρτημα 1 σελ. 132).

Μία ακόμη διακειμενική σύνδεση έγινε με το βιβλίο *Λύκος έξω από την πόρτα* και τον κύκλωπα από τις περιπέτειες του Οδυσσέα. Το παιδί παρατηρώντας ότι το αρκουδάκι φοβάται, επειδή ένα μάτι «μεγάλο», «άγριο» και «βουλωτό» είναι έξω από την πόρτα, νομίζει ότι είναι μάτι κύκλωπα (βλ. Παράρτημα 1 σελ. 91). Επίσης διακειμενικές συνδέσεις έγιναν με το λύκο και τα τρία γουρουνάκια στο βιβλίο *Το γεύμα των λύκων*, όπου το παιδί ενώ αναφέρεται στα τρία γουρουνάκια κάνει και την παρατήρηση, ότι «βασικά είδα το ένα αλλά μπορεί να έχει και άλλα» (βλ. Παράρτημα 1 σελ. 85). Εκεί το παιδί δείχνει προς την ράχη του βιβλίου, εκεί που τελειώνει το εξώφυλλο, και ίσως δεν χωρούσαν τα άλλα γουρουνάκια να μπουκ στην εικονογράφηση. Ο πράσινος λύκος, στο βιβλίο *Ο πράσινος λύκος*, «είναι σαν το παραμύθι της κοκκινοσκουφίτσας» καθώς «πηγαίνει στο δάσος και ψάχνει για φαΐ» (βλ. Παράρτημα 1 σελ. 90) και ο λύκος, στο βιβλίο *Το γεύμα των λύκων*, «είναι σαν την οικογένεια του καλόκαρδου λύκου» από το βιβλίο *Ο καλόκαρδος λύκος* (βλ. Παράρτημα 1 σελ. 90).

Από τις ερμηνευτικές απαντήσεις των παιδιών ως συμπεράσματα κατηγοριοποιούνταν απαντήσεις οι οποίες με βεβαιότητα περιέγραφαν το περιεχόμενο του βιβλίου. Αυτές οι απαντήσεις στηριζόταν στην πρότερη γνώση των παιδιών (Dochy & Alexander, 1995), στην ερμηνεία του σκηνικού, στάσεων και χειρονομιών του σώματος και του προσώπου (Nodelman, 1988), αναγνώριση συμβόλων (Nodelman, 1988. Serafini, 2012 b) και στην αναγνώριση σχεδιαστικών γραμμών που υποδηλώνουν κίνηση, κατεύθυνση και διάθεση όπως φόβο, χαρά, λύπη, πρόθεση (Giorgis. Johnson, Bonomo, Colbert, Conner, Kauffman & Kulesza, 1999). Ως πρότερη γνώση ορίζεται το σύνολο της γνώσης ενός ατόμου,

συμπεριλαμβανομένου της σαφής, ασαφής, μεταγνωστικής και εννοιολογικής γνώσης (Dochy & Alexander, 1995).

Σε μία συνομιλία από το βιβλίο *Ο κύριος Μπου*, ένα παιδί αναγνώρισε την κίνηση των σχεδιαστικών γραμμών όπου τα σπίτια γέρνουν, δεν έχουν επομένως την αναμενόμενη μορφή και γι' αυτό τα χαρακτήρισε κατεστραμμένα και την κίνηση του σώματος, την οποία αναγνώρισε ως τρέξιμο (βλ. Παράρτημα 1 σελ. 88). Ένα άλλο παιδί στο βιβλίο *Ο πράσινος λύκος*, είπε ότι ο λύκος «περπατάει χαρούμενος στο δάσος», «και πηγαίνει στο δάσος και ψάχνει για φαΐ», αναγνωρίζοντας την κίνηση του σώματος και την κίνηση από αριστερά προς τα δεξιά (βλ. Παράρτημα 1 σελ. 90-91).

Σε μία άλλη συνομιλία από το βιβλίο *Το γεύμα των λύκων* ένα παιδί αναγνώρισε τη διάθεση στο πρόσωπο του γουρουνιού την οποία μετέφρασε ως λύπη, η οποία προέρχεται από την αδυναμία του γουρουνιού να μαγειρέψει για τόσους πολλούς λύκους (βλ. Παράρτημα 1 σελ. 176). Επίσης στο βιβλίο *Το γουρουνάκι που ήθελε να 'χει μαλλιά* ένα παιδί την έκφραση στο πρόσωπο του γουρουνιού τη μετέφρασε ως έκφραση λαιμαργίας επειδή ήθελε να φάει τις κότες (βλ. Παράρτημα 1 σελ. 134). Στο βιβλίο *Λύκος έξω από την πόρτα*, ένα παιδί αναγνώρισε μέσω της κίνησης του σώματος ότι πρόκειται για το συναίσθημα φόβου που νιώθει το αρκουδάκι για κάτι που υπάρχει μέσα σε ένα δωμάτιο (βλ. Παράρτημα 1 σελ. 148).

Στο βιβλίο *Ο πράσινος λύκος* ένα παιδί ξεκινώντας από την πρότερη γνώση του και ερμηνεύοντας το σκηνικό της εικονογράφησης θεώρησε ότι οι γκριζοί λύκοι παρακολουθούν τον πράσινο λύκο (βλ. Παράρτημα 1 σελ. 173). Επίσης τα παιδιά αναγνώρισαν σύμβολα όπως το καπέλο, η ποδιά και η κουτάλα, τα οποία έχουν σχέση με τη μαγειρική (βλ. Παράρτημα 1 σελ. 145) στο βιβλίο *Το γεύμα των λύκων* και το σήμα του Αρκτούρου στο βιβλίο *Τρεις φίλοι στο ποτάμι* (βλ. Παράρτημα 1 σελ. 134) και τα χρησιμοποίησαν στην νοηματοδότηση του περιεχομένου.

Οι απαντήσεις των παιδιών κατηγοριοποιούνταν ως εικασίες όταν περιείχαν μία έκφραση αβεβαιότητας για το περιεχόμενο του βιβλίου. Επί παραδείγματι στο βιβλίο *Το γεύμα των λύκων* ένα παιδί αναφερόμενο στους λύκους λέει ότι «όλη αυτοί πρέπει να είναι οικογένεια» (βλ. Παράρτημα 1 σελ. 122). Οι ανθρωπομορφικές ιδιότητες των εικονιζόμενων ζώων, δύο λύκοι ντυμένοι με στοιχεία που υπονοούν το φύλο (άνδρας και γυναίκα) και μικρά λυκάκια επίσης κατά τον ίδιο τρόπο, υπονοώντας ότι είναι αγόρια και κορίτσια, καθώς και ότι εμφανίζονται όλοι μαζί, δημιουργεί στο παιδί την εικόνα μιας οικογένειας. Επίσης στο βιβλίο *Τρεις φίλοι στο*

ποτάμι ένα άλλο παιδί που αρχικά δεν αναγνωρίζει την αρκούδα της εικονογράφησης, ενώ ρωτάει πως το λένε αυτό το ζώο, όταν παρατηρεί το σήμα του Αρκτούρου συνειρμικά υποθέτει ότι «μάλλον αυτή είναι αρκούδα» (βλ. Παράρτημα 1 σελ. 100).

Αναφορικά με τις ερωτήσεις, αφορούσαν στοιχεία της εικονογράφησης τα οποία λειτουργούσαν ως μια πρόκληση για τα παιδιά ή ως μια προσπάθεια να καταλάβουν τι είδους στοιχεία θέλει να δώσει ο εικονογράφος για τη νοηματοδότηση του περιεχομένου. Έτσι στο βιβλίο *Το γέυμα των λύκων* ένα παιδί αναρωτήθηκε μήπως πρόκειται για το βιβλίο καλόκαρδος λύκος νούμερο δύο, καθώς αναγνωρίζει ότι ο λύκος που εικονίζεται εκεί είναι ο ίδιος λύκος από το παραμύθι *Ο καλόκαρδος λύκος* (βλ. Παράρτημα 1 σελ. 90). Επίσης στο βιβλίο *Ο κύριος Μπου* ένα παιδί, αμέσως μετά τη ερώτηση της ερευνήτριας «παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;», ρωτάει «για τη χαρά;» και στην ερώτηση της ερευνήτριας «πως το κατάλαβες;», εκείνο απαντάει «γιατί όλοι διασκεδάζουν έξω» (βλ. Παράρτημα 1 σελ. 146).

2.2 Αξιοποίηση του τίτλου για τη νοηματοδότηση του περιεχομένου ενός εικονογραφημένου παιδικού βιβλίου

Η ανάλυση των αποτελεσμάτων ως προς την αξιοποίηση του τίτλου για τη νοηματοδότηση του περιεχομένου των εικονογραφημένων παιδικών βιβλίων έδειξε ότι τα παιδιά έχουν την ικανότητα να αξιοποιούν τον τίτλο ως προς την περαιτέρω νοηματοδότηση του περιεχομένου αυτών των βιβλίων. Πιο συγκεκριμένα οι κυριολεκτικές απαντήσεις των παιδιών που αφορούσαν στον τίτλο αποτέλεσαν το 55,3%, οι ερμηνευτικές το 39,7% και σε ένα 5% των περιπτώσεων ο τίτλος δεν λειτούργησε προσδιοριστικά ως προς τη νοηματοδότηση του περιεχομένου των βιβλίων (πίνακας 4). Στον πίνακα που ακολουθεί οι απαντήσεις που κατηγοριοποιήθηκαν ως μη προσδιοριστικές του περιεχομένου του βιβλίου χαρακτηρίζονται ως μηδενικές.

Πίνακας 4. Σύνολο απαντήσεων ως προς τον τίτλο

Κατηγορία	N	Ποσοστό
Κυριολεκτικές απαντήσεις	265	55,3%
Ερμηνευτικές απαντήσεις	190	39,7 %
Μηδενικές Απαντήσεις	24	5%
Σύνολο	479	100%

2.2.1 Κυριολεκτικές απαντήσεις ως προς τον τίτλο

Στις κυριολεκτικές απαντήσεις των παιδιών ως προς τον τίτλο το 45,7% αφορούσε απευθείας αναφορά στο κείμενο του τίτλου, το 14,3% αφορούσε αναφορά στον τίτλο ως περικειμενικό χαρακτηριστικό, το 37,7% αφορούσε αναφορά στην εικονογράφηση και το 2,3% ήταν ερωτήσεις (πίνακας 5).

Πίνακας 5. *Κυριολεκτικές απαντήσεις ως προς τον τίτλο*

Κατηγορία	N	Ποσοστό
Απευθείας αναφορά στο κείμενο	121	45,7%
Τίτλος ως περικειμενικό χαρακτηριστικό	38	14,3 %
Αναφορά στην εικονογράφηση	100	37,7%
Ερωτήσεις	6	2,3%
Σύνολο	479	100%

Σε σχέση με την κατηγοριοποίηση των απαντήσεων ως απευθείας αναφορά στο κείμενο, μετά την ερώτηση «Τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου-διαβαζόταν ο τίτλος-τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;» οι απαντήσεις των παιδιών αποτελούσαν απευθείας αναφορά στο κείμενο του τίτλου. Για παράδειγμα: «για τους τρεις φίλους που είναι σε ένα ποτάμι» από το βιβλίο *Τρεις φίλοι στο ποτάμι*, «για ένα γουρούνι που ήθελε να έχει μαλλιά» από το βιβλίο *Το γουρουνάκι που ήθελε να 'χει μαλλιά*, και «για έναν κύριο που τον λέγαν Μπου» από το βιβλίο *Ο κύριος Μπου*.

Οι κυριολεκτικές απαντήσεις των παιδιών οι οποίες κατηγοριοποιήθηκαν ως αναφορά στον τίτλο ως περικειμενικό χαρακτηριστικό, προέκυπταν μετά την απάντηση που έδιναν τα παιδιά εφόσον είχαν ακούσει τον τίτλο και σε συνέχεια της ερώτησης «πως το κατάλαβες». Χαρακτηριστικές απαντήσεις παιδιών που αφορούν στον τίτλο ως περικειμενικό χαρακτηριστικό ήταν: «από τον τίτλο» (βλ. Παράρτημα 1 σελ.129Ζ). «γιατί άκουσα τον τίτλο» (βλ. Παράρτημα 1 σελ. 157), «επειδή είναι έτσι ο τίτλος» (βλ. Παράρτημα 1 σελ. 152), «το κατάλαβα επειδή το δείχνει εδώ» (δείχνει τον τίτλο) (βλ. Παράρτημα 1 σελ. 108), «γιατί γράφει εκεί» (δείχνει τον τίτλο) (βλ. Παράρτημα 1 σελ. 162).

Άλλες φορές πάλι σε συνέχεια της ερώτησης «πως το κατάλαβες», τα παιδιά χρησιμοποιούσαν την εικονογράφηση για να στηρίξουν την απάντησή τους αναφερόμενα όμως σε αυτή κυριολεκτικά. Επί παραδείγματι στο βιβλίο *Το γουρουνάκι που ήθελε να 'χει μαλλιά* ένα παιδί είπε ότι κατάλαβε ότι μιλούσε για ένα γουρουνάκι που είχε μαλλιά δείχνοντας τα μαλλιά του γουρουνιού (βλ. Παράρτημα 1 σελ. 81). Στο βιβλίο *Ο πράσινος λύκος* ένα άλλο παιδί είπε ότι μιλάει για τον πράσινο λύκο «γιατί είναι πολύ πράσινος» (βλ. Παράρτημα 1 σελ. 140).

Συνεχίζοντας με τις απαντήσεις των παιδιών, οι οποίες κατηγοριοποιήθηκαν ως ερωτήσεις, γίνονταν μετά την ανάγνωση του τίτλου. Κάποιες από αυτές τις ερωτήσεις ήταν: «για γεύματα;» (βλ. Παράρτημα 1 σελ. 103), από το βιβλίο *Το γεύμα των λύκων*, «γιατί είναι πράσινος;» (βλ. Παράρτημα 1 σελ. 104), από το βιβλίο *Ο πράσινος λύκος* και από το βιβλίο *Ο κύριος Μπου*, ένα παιδί ρώτησε «ποιος», «τι είναι αυτό;», καθώς δεν κατάλαβε τι σήμαινε το «Μπου» (βλ. Παράρτημα 1 σελ. 135).

2.2.2 Ερμηνευτικές απαντήσεις ως προς τον τίτλο

Στις ερμηνευτικές απαντήσεις ως προς τον τίτλο το 86,8% αποτέλεσαν συμπεράσματα που προέκυψαν μετά την ανάγνωση του τίτλου και αφορούσαν στη νοηματοδότηση του περιεχομένου. Το 6,3% ερωτήσεις και το 6,9% αποτέλεσε ανατροπή στην αρχική νοηματοδότηση, η οποία είχε γίνει από το παιδί κατά την αξιοποίηση της εικόνας και πριν την ανάγνωση του τίτλου (πίνακας 6).

Πίνακας 6. Ερμηνευτικές απαντήσεις ως προς τον τίτλο

Κατηγορία	N	Ποσοστό
Συμπεράσματα	165	86,8%
Ερωτήσεις	12	6,3%
Ανατροπή	13	6,9%
Σύνολο	190	100%

Όταν μετά την ανάγνωση του τίτλου τα παιδιά έδιναν μια ερμηνεία για το περιεχόμενο του βιβλίου οι απαντήσεις τους κατηγοριοποιούνταν ως συμπεράσματα. Για παράδειγμα από το βιβλίο *Το γεύμα των λύκων*, ένα παιδί «είπε επειδή θέλουν να φάνε οι λύκοι και το γουρουνάκι είναι μάγαιρας και θα τους μαγειρέψει κάτι ο

μάγειρας» (βλ. Παράρτημα 1 σελ. 170). Στο βιβλίο *Ο κύριος Μπου*, ένα άλλο παιδί παρατήρησε ότι μιλάει «για έναν μάστορα που τους έχει φτιάξει πάρα πολλές φορές τα σπίτια τους και έχει κουραστεί και πια δεν μπορεί να τα φτιάχνει», καθώς θεώρησε ότι ο κύριος Μπου είναι ο μάστορας που έφτιαχνε τα κατεστραμμένα σπίτια των ανθρώπων, όπως είχε πει παρατηρώντας την εικονογράφηση (βλ. Παράρτημα 1 σελ. 89).

Σε σχέση με τις ερωτήσεις τα παιδιά κατά την ερμηνεία του τίτλου, έκαναν ερωτήσεις οι οποίες σκοπό είχαν την περαιτέρω νοηματοδότηση του περιεχομένου του βιβλίου. Στο βιβλίο *Το γουρουνάκι που ήθελε να 'χει μαλλιά*, ένα παιδί είπε «ένα γουρουνάκι που ευχήθηκε να έχει μαλλιά και... ήρθε η νεράιδα;» (βλ. Παράρτημα 1 σελ. 124). Ένα ακόμη παιδί στο βιβλίο *Λύκος έξω από τη πόρτα* ρώτησε «το αρκουδάκι δεν θέλει να ανοίξει την πόρτα;», καθώς θεώρησε ότι η στάση του σώματος του αρκούδου σήμαινε φόβο και ότι το μάτι που υπήρχε στην πόρτα το κρυφοκοιτούσε (βλ. Παράρτημα 1 σελ. 145).

Ιδιαίτερα σημαντικό για τη λειτουργία του τίτλου θεωρείται το στοιχείο της ανατροπής της αρχικής νοηματοδότησης, την οποία είχαν κάνει τα παιδιά πριν την ανάγνωσή του. Στο βιβλίο *Λύκος έξω από την πόρτα* ένα παιδί αρχικά πιστεύει ότι το αρκουδάκι είναι έξω από την πόρτα και φοβάται να μπει μέσα, ενώ μετά την ανάγνωση του τίτλου καταλαβαίνει ότι έξω από την πόρτα είναι ο λύκος. Στην ερώτηση μάλιστα της ερευνήτριας πως το κατάλαβε, απαντάει ότι η πόρτα ήταν λίγο κλειδωμένη και ότι δεν το είχε παρατηρήσει πριν (βλ. Παράρτημα 1 σελ. 83).

Αξίζει να σημειωθεί ότι η διακειμενική σύνδεση με το λύκο το Ζαχαρία παρατηρήθηκε σε τρεις συνεντεύξεις. Τα παιδιά και στις τρεις περιπτώσεις ήταν ιδιαίτερα σίγουρα ότι πρόκειται για το λύκο το Ζαχαρία. Μετά την ανάγνωση όμως του τίτλου και τις τρεις φορές τα παιδιά κατάλαβαν ότι πρόκειται για ένα άλλο παραμύθι και όχι για το λύκο το Ζαχαρία που νόμιζαν αρχικά (βλ. Παράρτημα 1 σελ. 98, 103, 132).

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω υπήρχαν και περιπτώσεις όπου ο τίτλος δεν λειτούργησε προσδιοριστικά ως προς τη νοηματοδότηση του περιεχομένου του βιβλίου. Σε αυτές τις περιπτώσεις τα παιδιά δεν αξιοποίησαν τον τίτλο για περαιτέρω νοηματοδότηση και απλά συνέχιζαν να περιγράφουν στοιχεία της εικονογράφησης (βλ. Παράρτημα 1 σελ. 96, 120-121).

Εδώ επίσης πρέπει να σημειωθεί και η περίπτωση όπου τα παιδιά προσπάθησαν να διαβάσουν τον τίτλο για να νοηματοδοτήσουν το περιεχόμενο του βιβλίου ενώ ακόμη περιεργαζότανε την εικονογράφηση (βλ. Παράρτημα 1 σελ. 109).

2.3 Επιλογή βιβλίου από τα παιδιά

Η ανάλυση των αποτελεσμάτων ως προς την επιλογή βιβλίου έδειξε ότι τα παιδιά δεν επηρεάστηκαν από τη διαδικασία της νοηματοδότησης του περιεχομένου στην τελική τους επιλογή. Βέβαια το αποτέλεσμα μπορεί να χαρακτηριστεί οριακό καθώς το 56,6% δεν άλλαξε γνώμη ως προς την αρχική του επιλογή ενώ το 43,4% άλλαξε.

Η αρχική επιλογή βιβλίου από τα παιδιά ακολουθούνταν από την ερώτηση «γιατί το διάλεξες;». Αξίζει να σημειωθεί ότι τα παιδιά έκαναν αυτή την επιλογή κυρίως επηρεαζόμενα από τον εικονιζόμενο ήρωα (57% των απαντήσεων περιείχε αναφορά στον ήρωα του εξώφυλλου). Το γεγονός αυτό επιβεβαιώνει την άποψη του πόσο σημαντικός και πόσο κομβικά λειτουργεί ο βασικός ήρωας, όταν υπάρχει στην εικονογράφηση του εξώφυλλου (Γιαννικοπούλου, 2008. Martinez et al., 2016).

Όταν τα παιδιά δεν επέλεξαν ένα βιβλίο λόγω του ήρωα οι επιλογές τους (οι οποίες αποτέλεσαν το 43%) περιείχαν αναφορές στο εξώφυλλο, όπως: «γιατί μου άρεσε το εξώφυλλο που έχει», «μ' αρέσει η εικόνα του», αναφορές στο περιεχόμενο του βιβλίου όπως: «γιατί μου αρέσουν τα ζώα και έχει πάνω έναν σκίουρο, ένα ελάφι και έναν αρκούδο». Επίσης κάποιο παιδί επέλεξε ένα βιβλίο γιατί το βρήκε αστείο και δήλωσε ότι του αρέσουν τα αστεία βιβλία, κάποιο άλλο επειδή είχε και εκείνο ένα αρκουδάκι στο σπίτι του, όπως το αρκουδάκι της εικονογράφησης και κάποια άλλα παιδιά δήλωσαν απλά ότι τους αρέσει χωρίς να δικαιολογήσουν την επιλογή τους.

Κεφάλαιο 3ο

3.1 Συμπεράσματα

Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν να διερευνήσει την ικανότητα παιδιών προσχολικής ηλικίας να νοηματοδοτούν το περιεχόμενο εικονογραφημένων παιδικών βιβλίων από το περιεχόμενο του εξώφυλλου. Πιο συγκεκριμένα διερευνήθηκε η ικανότητα των παιδιών προσχολικής ηλικίας να αξιοποιούν την εικονογράφηση και τον τίτλο του εξώφυλλου για την νοηματοδότηση του περιεχομένου του βιβλίου. Επιπλέον εξετάστηκε εάν τα περικειμενικά στοιχεία του εξώφυλλου διαμορφώνουν την άποψη των παιδιών ως προς την επιλογή ενός εικονογραφημένου παιδικού βιβλίου.

Πρώτος στόχος της έρευνας ήταν να διαπιστωθεί εάν τα παιδιά προσχολικής ηλικίας έχουν την ικανότητα να νοηματοδοτούν το περιεχόμενο εικονογραφημένων παιδικών βιβλίων από την εικονογράφηση του εξώφυλλου. Από τα αποτελέσματα βρέθηκε ότι τα παιδιά προσχολικής ηλικίας έχουν αυτή την ικανότητα και τα αποτελέσματα αυτά έρχονται να επιβεβαιώσουν προγενέστερες έρευνες (Arizpe & Styles, 2003. Pantaleo, 2003. Sipe, 2008. Youngs, 2010. Youngs, 2012. Youngs & Serafini, 2013) ως προς το στοιχείο της ικανότητας, αλλά και να τις εμπλουτίσουν ως προς το στοιχείο της ηλικίας, καθώς οι προηγούμενες έρευνες είχαν γίνει με παιδιά μεγαλύτερων ηλικιών. Τα παιδιά μπόρεσαν να νοηματοδοτήσουν το περιεχόμενο των βιβλίων αξιοποιώντας την εικονογράφηση βασιζόμενα στην πρότερη γνώση τους (Dochy & Alexander, 1995) στο σκηνικό, σε στάσεις και χειρονομίες του σώματος και του προσώπου (Nodelman, 1988), στην αναγνώριση συμβόλων (Nodelman, 1988. Serafini, 2011. Serafini, 2012 b), στην αναγνώριση σχεδιαστικών γραμμών (Giorgis et al., 1999) και σε διακειμενικές συνδέσεις (Kristeva, 1980) που έκαναν. Έτσι τα αποτελέσματα συμφωνώντας με αποτελέσματα άλλων ερευνών (Arizpe & Styles, 2003. Walsh, 2003) έδειξαν ότι η ανάγνωση των εικόνων είναι μια τόσο περίπλοκη διαδικασία όσο και η ανάγνωση των κειμένων.

Πιο συγκεκριμένα τα αποτελέσματα έδειξαν ότι τα παιδιά μπορούν να αξιοποιήσουν την ιδιότητα της εικόνας, η οποία μέσα από τις διάφορες συμβάσεις κοινωνικές και εικονογραφικές, μπορεί να αποδώσει τη δράση, να υπονοήσει οργανωμένα γεγονότα και μέσα από μια σχέση αιτίου αιτιατού να αποδώσει την πλοκή της ιστορίας (Nodelman, 1988). Ο Gombrich (2002), στο βιβλίο του *To*

Χρονικό της Τέχνης αναφέρει ότι οι άνθρωποι έχουν την τάση να κρίνουν τις εικόνες από όσα ξέρουν παρά από όσα βλέπουν και ο Berger (1993) υποστηρίζει ότι η ερμηνεία των πραγμάτων είναι θέμα κουλτούρας και ο τρόπος που βλέπουμε τα πράγματα επηρεάζεται από όσα γνωρίζει ή πιστεύει κάποιος. Προς την ίδια κατεύθυνση ο Moebius (1986) επισημαίνει ότι στην νοηματοδότηση ενός εικονογραφημένου παιδικού βιβλίου σημαντικό ρόλο παίζει η πρότερη γνώση του αναγνώστη. Είναι σαν το εικονογραφημένο βιβλίο να ρωτάει τον αναγνώστη «πόσα πράγματα βλέπεις;» προσφέροντάς του «σιωπηρές μαρτυρίες» με σχεδιαστικά στοιχεία μέσω της εικονογράφησης (Moebius, 1986:138).

Όταν παρουσιάζονται ενδιαφέροντα πράγματα στο παιδί και πράγματα που εξάπτουν την περιέργεια και τη φαντασία του, τότε ενεργοποιείται η πρότερη γνώση του (Tobias, 1994). Τα παιδιά χρησιμοποιώντας τις πρότερες γνώσεις τους «μαντέψανε» την ιστορία την οποία απέδιδε η εικονογράφηση. Στην ενεργοποίηση αυτής της πρότερης γνώσης βοήθησε και η επιλογή βιβλίων στα οποία οι βασικοί ήρωες, οι οποίοι απεικονίζονταν στο εξώφυλλο, λειτούργησαν κομβικά στη νοηματοδότηση της ιστορίας (Γιαννικοπούλου, 2008. Martinez et al., 2016). Η παρουσία νεαρών ζώων που ενεργούν όπως οι άνθρωποι είναι κεντρικό χαρακτηριστικό των εικονογραφημένων παιδικών βιβλίων. Έτσι ενώ οι χαρακτήρες που απεικονίζονταν στα επιλεγμένα βιβλία ήταν ζώα, είχαν ανθρώπινες ιδιότητες και συμπεριφέρονταν όπως οι άνθρωποι (Nodelman, 1988). Μαγειρεύανε για να φάνε και ντύνονταν όπως οι άνθρωποι, στοιχεία τα οποία τα παιδιά αναγνώρισαν και χρησιμοποίησαν στις νοηματοδοτήσεις τους, όπως με το βιβλίο *Το γέυμα των λύκων*.

Επίσης αναγνώρισαν συμβάσεις κοινωνικές και εικονογραφικές όπως οι χειρονομίες, η έκφραση του προσώπου, η κίνηση και τα σύμβολα, τα οποία κοινωνούν τη διάθεση και την ατμόσφαιρα του βιβλίου και μεταβιβάζουν πληροφορίες (Giorgis et al., 1999. Nodelman, 1988. Serafini, 2011. Serafini, 2012 b). Η κατανόηση των εικόνων εξαρτάται από τον τρόπο με τον οποίο ο αναγνώστης κατανοεί και αντιδρά σε χειρονομίες και εκφράσεις οι οποίες σχετίζονται με πολιτισμικές υποθέσεις και την κουλτούρα της κάθε κοινωνίας (Nodelman, 1988). Έτσι οι χειρονομίες και οι στάσεις του προσώπου και του σώματος των χαρακτήρων των επιλεγμένων βιβλίων αποτέλεσαν πηγή άντλησης πληροφοριών για τα συναισθήματά τους, όπως τον φόβο που αναγνώριζαν τα παιδιά στο πρόσωπο και τη στάση του σώματος από το αρκουδάκι στο βιβλίο *Λύκος έξω από την πόρτα*, τη λύπη στο πρόσωπο του γουρουνιού, το οποίο δεν μπορούσε να μαγειρέψει για τόσους

πολλούς λύκους στο βιβλίο *Το γεύμα των λύκων*. Παρομοίως αξιοποιήθηκε και η έκφραση στο στόμα του γουρουνιού ως ευχαρίστηση, όταν λιγουρεύτηκε τις κότες στο βιβλίο *Το γουρουνάκι που ήθελε να 'χει μαλλιά*.

Ακόμη τα παιδιά αναγνώρισαν την κίνηση στην εικονογράφηση των ηρώων, την οποία και χρησιμοποίησαν στις νοηματοδοτήσεις τους. Είναι γνωστό ότι διαβάζουμε τις εικόνες από τα αριστερά προς τα δεξιά όπως και το κείμενο (καμπύλη της ματιάς) (Nodelman, 1988). Εφόσον διαβάζουμε από αριστερά προς τα δεξιά τις εικόνες υποθέτουμε ότι οι φιγούρες των ηρώων κοιτάνε δεξιά και τα χαρακτηριστικά του σώματος δηλώνουν κίνηση και προχωρούνε πιο πέρα. Έτσι η δράση εξελίσσεται συνήθως από τα αριστερά προς τα δεξιά, το ίδιο και η κίνηση, στοιχείο το οποίο τα παιδιά αναγνώρισαν και χρησιμοποίησαν, επί παραδείγματι στο βιβλίο *Ο κύριος Μπον*, όπου οι άνθρωποι τρέχουν και στο βιβλίο *Ο πράσινος λύκος* όπου ο λύκος περπατάει χαρούμενος στο δάσος.

Αναφορικά με τα οπτικά σύμβολα, όταν τα παιδιά μέσω της γνώσης και της εμπειρίας είναι εξοικειωμένα με αυτά, είναι σε θέση να τα εκτιμήσουν στα εικονογραφημένα παιδικά βιβλία (Nodelman, 1988. Serafini, 2011. Serafini, 2012 b). Τα σύμβολα και ο συμβολισμός γενικότερα είναι μια διαδικασία μέσω της οποίας τα αντικείμενα καταλήγουν να αντιπροσωπεύουν ιδέες, πρόσωπα ή καταστάσεις. Τα παιδιά αξιοποίησαν τέτοια σύμβολα όπως ο σκούφος, η κουτάλα και η ποδιά που φορούσε το γουρούνι, στο βιβλίο *Το γεύμα των λύκων*, για να καταλάβουν ότι πρόκειται για κάποιον μάγιστρα, όπως και το σήμα του Αρκτούρου για να πουν ότι το βιβλίο μιλάει για τον Αρκτούρο ή ότι το ζώο το οποίο δεν μπορούσαν να αναγνωρίσουν αρχικά ήταν τελικά μια αρκούδα.

Σε σχέση με τις διακειμενικές διασυνδέσεις (Kristeva, 1980) τα παιδιά έκαναν επικοινωνιακές διασυνδέσεις μεταξύ του περιεχομένου των επιλεγμένων βιβλίων και άλλων βιβλίων που ήδη γνώριζαν. Κάποιες φορές οι διασυνδέσεις αυτές αφορούσαν ήρωες όπως στις περιπτώσεις του λύκου του *Ζαχαρία* και του καλόκαρδου λύκου ενώ άλλες το περιεχόμενο του βιβλίου, όπως όταν ο πράσινος λύκος έκανε βόλτα στο δάσος όπως ο λύκος της κοκκινোসκουφίτσας.

Οι ερμηνευτικές απαντήσεις των παιδιών παρουσίασαν σαφώς περισσότερο ενδιαφέρον σε σχέση με τις κυριολεκτικές. Ωστόσο και με τις κυριολεκτικές απαντήσεις τα παιδιά κατασκεύασαν νοήματα ως προς το περιεχόμενο του βιβλίου, απλά στερούνταν περισσότερων λεπτομερειών και στοιχείων ως προς τη νοηματοδότηση του περιεχομένου.

Μία διαφορά, η οποία παρατηρήθηκε σε σχέση με τις προγενέστερες έρευνες (Pantaleo, 2003. Youngs, 2010) και η οποία πρέπει να επισημανθεί, είναι ότι τα παιδιά στην παρούσα έρευνα δεν έδωσαν καθόλου απαντήσεις οι οποίες θα μπορούσαν να αναφέρονται στην προσωπική τους ζωή ή στην καθημερινότητά τους. Τέτοιου είδους απαντήσεις θα έπρεπε να έχουν περιεχόμενο όπως: και ο μπαμπάς μου είναι μάγισσας σε σχέση με το βιβλίο *Το γέυμα των λύκων*, ή και εμείς είμαστε φίλοι με τον Αλέξανδρο σε σχέση με το βιβλίο *Τρεις φίλοι στο ποτάμι*.

Οι αναγνώστες, ακόμη και τα μικρά παιδιά, όταν μαθαίνουν και εξοικειώνονται με τη λειτουργία των εικόνων και των σχεδιαστικών στοιχείων στα εικονογραφημένα παιδικά βιβλία, αποκτούν την ικανότητα να ερμηνεύουν τις εικόνες (Arizpe & Styles, 2003. Giorgis et al., 1999), καθώς όπως επισημαίνει ο Nodelman (1988) κατανοούμε τις εικόνες μέσα από τα συγκεκριμένα με τα οποία είμαστε σε θέση να τις συνδέσουμε. Γίνεται επομένως σαφές ότι ο συνδυασμός των πληροφοριών των εικονογραφικών συμβάσεων και η άντληση πληροφοριών από το προσωπικό απόθεμα γνώσεων και εμπειριών των παιδιών τα οδήγησαν στην ολοκλήρωση της νοηματοδότησης της εικονογράφησης του εξώφυλλου.

Επόμενος στόχος της έρευνας ήταν να διερευνηθεί εάν τα παιδιά προσχολικής ηλικίας έχουν την ικανότητα να αξιοποιούν τον τίτλο για την περαιτέρω νοηματοδότηση του περιεχόμενου ενός εικονογραφημένου παιδικού βιβλίου. Από τα αποτελέσματα βρέθηκε ότι τα παιδιά προσχολικής ηλικίας έχουν αυτή την ικανότητα. Εδώ βέβαια πρέπει να διευκρινιστεί ότι στις προγενέστερες έρευνες, οι οποίες λήφθηκαν υπόψη στο σχεδιασμό και την υλοποίηση της παρούσας έρευνας (Arizpe & Styles, 2003. Pantaleo, 2003. Sipe, 2008. Youngs, 2010) δεν υπήρχε διαχωρισμός μεταξύ εικόνας και τίτλου στο εξώφυλλο για τη νοηματοδότηση του περιεχομένου του βιβλίου. Αυτό μπορεί να οφείλονταν στο γεγονός ότι τα παιδιά σε αυτές τις έρευνες ήταν μεγαλύτερης ηλικίας, μπορούσαν να διαβάσουν τον τίτλο και επομένως είχαν την ικανότητα να νοηματοδοτήσουν συνολικά το περιεχόμενο των βιβλίων και να κάνουν προβλέψεις, καθώς επίσης και στο είδος των ερευνητικών ερωτημάτων. Από τις αναφορές των ερευνητών (Pantaleo, 2003) πάντως προκύπτει ότι τα παιδιά αξιοποιούσαν τον τίτλο και βασιζόμενα στην πρότερη γνώση τους ολοκλήρωναν τις νοηματοδοτήσεις τους. Στην παρούσα ωστόσο έρευνα καθώς στόχος ήταν να διερευνηθεί ο ρόλος και η λειτουργία του τίτλου ξεχωριστά στη νοηματοδότηση του περιεχομένου των βιβλίων και τα παιδιά δεν είχαν την ικανότητα να διαβάζουν, έγινε αυτός ο διαχωρισμός. Έτσι μπορούμε να πούμε ότι πρόκειται για ένα αυτούσιο

κομμάτι έρευνας το οποίο έρχεται να συμφωνήσει με θεωρητικά δεδομένα σχετικά με τη λειτουργία του τίτλου.

Πιο συγκεκριμένα, από τα αποτελέσματα βρέθηκε ότι τα παιδιά προσχολικής ηλικίας έχουν την ικανότητα να αξιοποιούν την περιγραφική λειτουργία του τίτλου (Genette, 1988, 1997), σύμφωνα με την οποία ο τίτλος μας δίνει πληροφορίες οι οποίες αναφέρονται στο θέμα του βιβλίου. Ο τίτλος λειτούργησε ως κομβικό σημείο στην ερμηνευτική αποκωδικοποίηση του περιεχομένου των βιβλίων (Πασχαλίδης, 1996), αποτελώντας κλειδί στην νοηματοδότησή τους (Eco, 1993) μέσα από την ενεργοποίηση διανοητικών καταστάσεων (Levin, 1977). Αυτό γίνεται σαφές τόσο από τις κυριολεκτικές όσο και από τις ερμηνευτικές απαντήσεις των παιδιών.

Στις κυριολεκτικές απαντήσεις η περιγραφική λειτουργία του τίτλου (Genette, 1988, 1997) είναι εμφανής μέσα από την απευθείας αναφορά στο κείμενο του τίτλου, η οποία αποτελεί στοιχείο κατανόησης του περιεχομένου του και προσπάθεια νοηματοδότησης του περιεχομένου του βιβλίου. Επίσης οι απαντήσεις, οι οποίες αναφέρονταν στον τίτλο ως περικειμενικό χαρακτηριστικό, όπως όταν μετά την ερώτηση «πως το κατάλαβες» η απάντηση ήταν «από τον τίτλο», καθώς ακόμη και στις περιπτώσεις στις οποίες τα παιδιά προσπάθησαν να διαβάσουν τον τίτλο, ενώ ακόμη περιεργαζόταν την εικόνα για να μιλήσουν για το περιεχόμενο του βιβλίου, έδειξαν ότι τα παιδιά ήταν ενήμερα για τη λειτουργία του τίτλου.

Σε σχέση με τις ερμηνευτικές απαντήσεις ο συνδυασμός του λεκτικού περιεχομένου του τίτλου και η ενεργοποίηση διανοητικών καταστάσεων, όπως η πρότερη γνώση και σχεδιαστικά στοιχεία της εικονογράφησης συνέβαλαν στην ερμηνευτική αποκωδικοποίηση του περιεχομένου του βιβλίου, ξεκλειδώνοντας τη νοηματοδότησή του. Γίνεται επομένως κατανοητό ότι στις ερμηνευτικές απαντήσεις τα παιδιά χρησιμοποίησαν και το κείμενο-τίτλος και την εικονογράφηση στις νοηματοδοτήσεις τους. Τα ευρήματα της παρούσας έρευνας επικύρωσαν και τη θεωρία της Youngs (2010), η οποία επισημαίνει ότι όταν οι αναγνώστες των εικονογραφημένων παιδικών βιβλίων μετακινούνται από το στάδιο της απλής παρατήρησης στο στάδιο της ερμηνείας και της ανάλυσης των λεκτικών, οπτικών και σχεδιαστικών στοιχείων, τότε πραγματοποιούν μια ερμηνευτική τροχιά (interpretive trajectory). Η τροχιά αυτή τους επιτρέπει να περάσουν από τον κατά γράμμα (literal) σχολιασμό σε ερμηνευτικούς ισχυρισμούς (interpretive assertions) κάνοντας κύκλους μεταξύ των αρχικών απλών παρατηρήσεων και των μετέπειτα συνθετότερων αναλύσεων.

Από τις απαντήσεις των παιδιών διαπιστώθηκε ότι η αλληλεπίδραση του κειμένου του τίτλου και της εικονογράφησης οδήγησε στην περαιτέρω νοηματοδότηση του περιεχομένου του βιβλίου και διαπιστώθηκε η σχέση συνεργίας, όπως την ονομάζει ο Sipe (1998) όπου το άθροισμα των δύο αυτών σημειωτικών πηγών αποτέλεσε κάτι περισσότερο από το απλό άθροισμα των μερών του, καθώς η εικόνα διαμεσολαβούνταν από το κείμενο και το κείμενο από την εικόνα. Η περίπτωση μάλιστα των απαντήσεων των παιδιών, όπου υπήρξε ανατροπή της αρχικής νοηματοδότησης του βιβλίου μετά την ανάγνωση του τίτλου, επιβεβαίωσε τη διαδικασία κατασκευής νέων νοημάτων και τροποποίησης των αρχικών, με αφομοίωση της νέας πληροφορίας, η οποία οδήγησε στην εννοιολογική αλλαγή και σε μια νέα νοηματοδότηση, η οποία αποτέλεσε συνκατασκευή των οπτικών πληροφοριών της εικόνας που διαμεσολαβούνται από το κείμενο και των λεκτικών πληροφοριών του κειμένου που διαμεσολαβούνται από την εικόνα.

Τελευταίος στόχος της έρευνας ήταν να διερευνηθεί εάν η τελική επιλογή βιβλίου από τα παιδιά επηρεάστηκε από τις νοηματοδοτήσεις τους. Αν και οι απαντήσεις των παιδιών, κατά τη διαδικασία νοηματοδότησης του περιεχομένου των εικονογραφημένων παιδικών βιβλίων, έδειξε ότι τα περικειμενικά χαρακτηριστικά διαμορφώνουν την άποψη των παιδιών για το περιεχόμενο των βιβλίων αυτών, από τα αποτελέσματα βρέθηκε ότι η τελική τους επιλογή δεν επηρεάστηκε από τις νοηματοδοτήσεις των περιεχομένων των επιλεγμένων εικονογραφημένων βιβλίων, έστω και οριακά.

3.2 Περιορισμοί και προεκτάσεις της έρευνας

Πρέπει να σημειωθεί ότι υπάρχουν κάποιοι πιθανοί περιορισμοί σε σχέση με την έρευνα. Αρχικά η έρευνα πραγματοποιήθηκε με τα παιδιά ενός μόνο νηπιαγωγείου. Αυτό το γεγονός περιέχει ένα προβληματισμό ως προς τη γενίκευση των αποτελεσμάτων (Robson, 2007) σε παιδιά άλλων τάξεων νηπιαγωγείων. Επίσης η επιλογή των βιβλίων, σε σχέση με τον τίτλο, έγινε με τίτλους οι οποίοι αναφέρονται, χωρίς παρεκτροπές κατευθείαν στο θέμα. Αυτό αποτελεί έναν περιορισμό, καθώς σύμφωνα με την κατηγοριοποίηση του Genette (1988, 1997) υπήρχαν και άλλες κατηγορίες τίτλων.

Σε σχέση με τις προεκτάσεις της έρευνας θεωρούμε ότι υπάρχουν αρκετές ενδείξεις για περαιτέρω διερεύνηση. Αυτό δικαιολογείται καθώς όπως ήδη έχει

αναφερθεί η έρευνα σε σχέση με το περικείμενο, η οποία έχει πραγματοποιηθεί έως τώρα, είναι ιδιαίτερα περιορισμένη (Γαβριηλίδου, 2013. Γιαννικοπούλου, 2008. Nikolajeva & Scott, 2001. Pantaleo, 2003. Youngs, 2012) και το εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο αποτελεί πλούσιο ερευνητικό πεδίο, όσον αφορά τις λειτουργίες και τη σημασία των χαρακτηριστικών αυτών (Higonnet, 1990).

Αρχικά ως προς την επιλογή των βιβλίων θα ήταν ενδιαφέρον να υπάρξουν περισσότερες από μία κατηγορίες βιβλίων σε σχέση με τον τίτλο. Για παράδειγμα τίτλοι οι οποίοι αναφέρονται, χωρίς παρεκτροπές κατευθείαν στο θέμα, όπως στην παρούσα έρευνα, και τίτλοι σουρεαλιστικοί, οι οποίοι περιέχουν αντίφαση ή ειρωνεία (Genette, 1988, 1997). Σε αυτή την περίπτωση θα ήταν ενδιαφέρον να διερευνηθούν και να συγκριθούν οι απόψεις των παιδιών, οι οποίες μπορεί να οδηγήσουν σε σημαντικά αποτελέσματα ιδιαίτερα όσον αφορά τους σουρεαλιστικούς τίτλους, πως αυτοί λειτουργούν στις νοηματοδοτήσεις των παιδιών και πως μπορούν να αξιοποιηθούν στη μαθησιακή διαδικασία.

Επίσης μία ακόμη προέκταση θα μπορούσε να ήταν το δείγμα να χωριστεί σε δύο ομάδες, αλλά και στις δύο να χρησιμοποιηθούν τα ίδια ακριβώς βιβλία. Στην πρώτη ομάδα να γίνει όπως και στην παρούσα έρευνα. Στη δεύτερη ομάδα να ζητηθεί από τα παιδιά να νοηματοδοτήσουν το περιεχόμενο από το εξώφυλλο συνολικά, χωρίς να υπάρξει διαχωρισμός εικονογράφησης και τίτλου, με μία γενική ερώτηση, όπως «γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;». Σε αυτή την περίπτωση θα ήταν ενδιαφέρον να διερευνηθούν οι διαφορετικές νοηματοδοτήσεις, τα αποτελέσματα των οποίων μπορεί να οδηγήσουν σε συγκεκριμένες πρακτικές αξιοποίησης των περικειμενικών χαρακτηριστικών πριν την ανάγνωση ενός εικονογραφημένου παιδικού βιβλίου. Οι πρακτικές αυτές είναι δυνατό να οδηγήσουν στην εξάσκηση της παρατηρητικότητας και της κριτικής ικανότητας των παιδιών αυτής της ηλικίας. Η απόκτηση και η καλλιέργεια αυτών των ικανοτήτων είναι ιδιαίτερα σημαντικές, ιδιαίτερα αν αναλογιστεί κανείς ότι πρόκειται για το «εν εξελίξει» κοινό της παιδικής λογοτεχνίας (Hunt, 1991). Τα παιδιά αναγνώστες μέσα από τη διαδικασία ανάγνωσης των εικονογραφημένων παιδικών βιβλίων, κατά την οποία πραγματοποιείται η διαδικασία αναγνώρισης και στη συνέχεια ερμηνείας των σχέσεων εικόνας και κειμένου, αποκτούν αυτό που η Οικονομίδου (2006) ονομάζει ενηλικίωση του βλέμματός τους, ως παρατηρητών και εν συνεχεία ενηλικίωσής τους ως αναγνωστών. Πρόκειται για μια διαδικασία εξάσκησης του βλέμματος και εμπλουτισμού της αναγνωστικής εμπειρίας μέσα από την ανάδειξη των σχέσεων εικόνας και λέξεων,

διαδικασία που προσφέρει τη δυνατότητα διαμόρφωσης αναγνωστών με αυξημένη παρατηρητικότητα και κριτική ικανότητα. Αυτή λοιπόν η διαδικασία της ενηλικίωσης του βλέμματος μπορεί να καλλιεργηθεί και να ενισχυθεί και μέσα από συγκεκριμένες πρακτικές ενασχόλησης των παιδιών με τα περικειμενικά χαρακτηριστικά.

Τέλος το εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο αποτελεί δίαυλο επικοινωνίας του μικρού παιδιού με τη λογοτεχνία (Γιαννικοπούλου, 2006) και κατέχει παραδοσιακά μια πάρα πολύ σημαντική θέση στο αναλυτικό πρόγραμμα και στην καθημερινή διδακτική πραγματικότητα της προσχολικής εκπαίδευσης (Driggs-Wolfenbarger & Sipe, 2007. Serafini, 2011. Sipe, 2001). Η Pantaleo (2003) υποστηρίζει ότι και η ενασχόληση με τα περικειμενικά στοιχεία πρέπει να αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της διαδικασίας της ανάγνωσης των εικονογραφημένων παιδικών βιβλίων στην τάξη, επειδή μόνο με αυτό τον τρόπο χρησιμοποιούνται στο έπακρο όλες οι δυνατότητες αυτού του γνήσιου πολυτροπικού κειμένου. Συμφωνώντας με τις παραπάνω θέσεις και απόψεις, θα λέγαμε ότι το εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο αποτελεί ένα πολύ σημαντικό μέρος της καθημερινής διδακτικής πρακτικής και ένα ουσιαστικό εργαλείο στα χέρια των εκπαιδευτικών. Η εμπειρία, η οποία αποκομίσαμε από την έρευνα, μας έκανε να πιστεύουμε, ότι η ενασχόληση με τα περικειμενικά χαρακτηριστικά δεν πρέπει να περιορίζεται μόνο στην ανάγνωση του τίτλου, του ονόματος του συγγραφέα, του εικονογράφου και των εκδόσεων, όπως συνηθίζαμε να κάνουμε πριν τη διεξαγωγή της έρευνας, και όπως αναφέρεται στη βιβλιογραφία, ότι κάνουν οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί. Τα αποτελέσματα μας οδήγησαν στο συμπέρασμα ότι η ενασχόληση με τα περικειμενικά χαρακτηριστικά πρέπει, τουλάχιστον, να περιλαμβάνει και την εικονογράφιση του εξώφυλλου. Έτσι από εδώ και στο εξής, πριν την ανάγνωση ενός εικονογραφημένου βιβλίου, η εικονογράφιση θα αποτελεί μέρος της ενασχόλησής μας με τα χαρακτηριστικά αυτά, καθώς προσφέρει μια πληρέστερη νοηματοδότηση του περιεχομένου του. Συγχρόνως αποτελεί μία ευκαιρία διερεύνησης των απόψεων και των αντιλήψεων των παιδιών πάνω σε συγκεκριμένα θέματα, η οποία δίνει τη δυνατότητα στο/ην εκπαιδευτικό να την εκμεταλλευτεί ποικιλοτρόπως στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Βιβλιογραφία

Ελληνική και Μεταφρασμένη

- Αναγνωστόπουλος, Β. Δ. (2003). Η λειτουργία λόγου-εικόνας στο παιδικό βιβλίο και η σημασία τους για το παιδί αναγνώστη. Στο *Περιπλανήσεις στην Παιδική Λογοτεχνία*. Αθήνα: Ακρίτας.
- Βάμβουκας, Μ. (1991). *Εισαγωγή στην ψυχοπαιδαγωγική έρευνα και μεθοδολογία*. Αθήνα: Γρηγόρη.
- Barthes, R. (2001). *Εικόνα, μουσική, κείμενο*. Μτφρ. Β. Πατσογιάννης. Αθήνα: Πλέθρον.
- Berger, J. (1993). *Η εικόνα και το βλέμμα*. Μτφρ. Ζ. Κοντοράτος. Αθήνα: Οδυσσέας.
- Charman, L.H. (1993). *Διδακτική της τέχνης: προσεγγίσεις στην καλλιτεχνική αγωγή*. Αθήνα: Νεφέλη.
- Γαβριηλίδου, Σ. (2013). *Φλυαρία και Λακωνικότητα στους τίτλους των βιβλίων για παιδιά*. Θεσσαλονίκη: Ζυγός.
- Cohen, L., & Manion, L. (1997). *Μεθοδολογία Εκπαιδευτικής Έρευνας*. Μτφρ. Χ. Μητσοπούλου & Μ. Φιλοπούλου. Αθήνα: Έκφραση
- Γιαννικοπούλου, Α. (2001). Εικονογραφημένα παιδικά βιβλία: Η αναγνωσιμότητα των εικόνων από παιδιά προσχολικής ηλικίας. Στο Μ.Μ. Τζαφεροπούλου (Επιμ.), *Η συγγραφή και η εικονογράφηση* (σελ. 249-273). Αθήνα: Καστανιώτης.
- Γιαννικοπούλου, Α. (2006). Πρωτοπρόσωπη αφήγηση στο εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο. Το Εγώ του κειμένου και το Εγώ της εικόνας συναντούν το Εγώ του αναγνώστη. Στο Τζ. Καλογήρου (Επιμ.), *Το εικονογραφημένο βιβλίο δεν είναι μόνο για μικρά παιδιά* (σελ. 17-39). Αθήνα: Παπαδόπουλος.
- Γιαννικοπούλου, Α. (2008). *Στη χώρα των χρωμάτων. Το σύγχρονο εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο*. Αθήνα Παπαδόπουλος.
- Γιαννικοπούλου, Α. (2016). *Το Εικονογραφημένο Βιβλίο στην Προσχολική Εκπαίδευση. Φιλαναγνωστικές δράσεις*. Αθήνα: Πατάκης.
- Gombrich, E. H. (2002). *Το Χρονικό της Τέχνης*. Αθήνα: Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τράπεζας.
- Goodnow, J. (1988). *Τα παιδιά σχεδιάζουν: εικόνα του χαρακτήρα και της πνευματικής τους ανάπτυξης*. Μτφρ. Κ. Κουλουμπή-Παπατροπούλου. Αθήνα: Κουτσούμπος.

- Eco, U. (1993). *Επιμύθιο στο όνομα του Ρόδου*. Μτφρ. Έ. Καλλιφατίδη. Αθήνα: Γνώση.
- Hunt, P. (1991). *Κριτική, Θεωρία και Παιδική Λογοτεχνία*. Μτφρ. Ε. Σακελλαριάδου & Μ. Κανατσούλη. Αθήνα: Πατάκης.
- Καλογήρου, Τ. (2003). *Τέρψεις και ημέρες ανάγνωσης*. Αθήνα: Εκδόσεις της Σχολής Ι.Μ.Παναγιωτόπουλου.
- Κανατσούλη, Μ. (1999). Εικονογράφηση στο παιδικό λογοτεχνικό βιβλίο: μια διαφορετική προσέγγιση των στοιχείων της αφήγησης σε μία λογοτεχνική ιστορία. Στο Β. Αποστολίδου και Ε. Χοντολίδου (Επιμ.), *Λογοτεχνία και Εκπαίδευση* (σελ. 241-250). Αθήνα: Τυπωθήτω.
- Κανατσούλη, Μ. (2002). *Εισαγωγή στη θεωρία και κριτική της παιδικής λογοτεχνίας: σχολικής και προσχολικής ηλικίας*. Θεσσαλονίκη: University Studio Press.
- Καρπόζηλου, Μ. (1994). *Το Παιδί στη Χώρα των Βιβλίων*. Αθήνα: Καστανιώτης.
- Κιτσαράς, Γ. (1993). *Το εικονογραφημένο βιβλίο στη νηπιακή και προσχολική ηλικία: μια θεωρητική και εμπειρική προσέγγιση*. Αθήνα: Παπαζήσης.
- Kress, G., & van Leeuwen, T. (2010). *Η ανάγνωση των εικόνων: η γραμματική του οπτικού σχεδιασμού*. Μτφρ. Γ. Κουρμεντάλα. Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο.
- Μυλωνάκου, Η. (2006). Το παιδικό σχέδιο ως πηγή έμπνευσης για την εικονογράφηση παιδικών βιβλίων. Στο Τζ. Καλογήρου (Επιμ.), *Το εικονογραφημένο βιβλίο δεν είναι μόνο για μικρά παιδιά* (σ. 133-161). Αθήνα: Παπαδόπουλος.
- Nodelman, P. (1988). *Λέξεις για εικόνες. Η αφηγηματική τέχνη του παιδικού εικονογραφημένου βιβλίου*. Μτφρ. Π. Πανάου. Αθήνα: Πατάκης.
- Norton, D. E. (2006). *Μέσα από τα μάτια ενός παιδιού*. Επιμ. Μ. Σουλιώτης. Αθήνα: Επίκεντρο.
- Οικονομίδου, Α. (2006). Η ενηλικίωση του βλέμματος: το παιδί αναγνώστης μεταξύ εικόνας και κειμένου. Στο Τζ. Καλογήρου (Επιμ.), *Το εικονογραφημένο βιβλίο δεν είναι μόνο για μικρά παιδιά* (σ. 17-39). Αθήνα: Παπαδόπουλος.
- Πατέρα, Α., & Τσιλιμένη, Τ. (2012). *Φιλαναγνωσία και Κοινωνικοσυναισθηματική Ανάπτυξη του Παιδιού*. Αθήνα: Επίκεντρο.
- Πασχαλίδης, Γ. (1996). Περί τίτλων. Οι τίτλοι μέσα και ανάμεσα στα λογοτεχνικά κείμενα και την ερμηνεία τους. *Λόγου Χάριν*, 4, 73-91.

- Robson, C. (2007). *Η έρευνα του πραγματικού κόσμου: ένα μέσον για κοινωνικούς επιστήμονες και επαγγελματίες ερευνητές*. Μτφρ. Βασιλική Νταλιάκου & Κατερίνα Βασιλικού. Αθήνα: Gutenberg.
- Τσιλιμένη, Τ. (2003). *Οι μικρές ιστορίες κατά την εικοσαετία 1970-1990*. Αθήνα: Καστανιώτης.
- Τσιλιμένη, Τ. (2007). *Εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο. Όψεις και απόψεις*. Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας.
- Τσιλιμένη, Τ. (2008). Παρεμβατικές δράσεις στους γονείς για την καλλιέργεια της βιβλιοφιλίας σε παιδιά προσχολικής και πρώτης σχολικής ηλικίας. Στο Α. Κατσίκη-Γκίβαλου, Τ. Καλογήρου και Α. Χαλκιαδάκη (Επιμ.), *Φιλαναγνωσία και σχολείο* (σελ. 95-106). Αθήνα: Πατάκης.

Ξενόγλωσση

- Arizpe, E., & Styles, M. (2003). *Children reading pictures: Interpreting visual texts*. New York, NY: Routledge.
- Berelson, B. (1952). *Content Analysis in Communication Research*. New York: Hafner Press.
- Genette, G. (1988). Structure and Functions of the Title in Literature. Translated by Bernard Crampé. *Critical Inquiry*, 14(4), 692-720.
- Genette, G. (1997). *Paratexts: thresholds of interpretation*. Trans. J. E. Lewin. Cambridge: Cambridge University Press.
- Giorgis, C., Johnson, N.J., Bonomo, A., Colbert, C., Conner, A., Kauffman, G., & Kulesza, D. (1999). Visual literacy. *The Reading Teacher*, 53(2), 146-153.
- Driggs-Wolfenbarger, C., & Sipe, L. R. (2007). A Unique Visual and Literary Art Form: Recent Research on Picturebooks. *Language Arts*, 83(3), 273-280.
- Doonan, J. (1993). *Looking at Pictures in Picture Books*. Essex: Thimble Press.
- Dochy, F.J.R.C., & Alexander, P.A. (1995). Mapping prior knowledge: A framework for discussion among researchers. *European Journal of Psychology of Education*, 10(3), 225-242.
- Erickson, F. (1986). Qualitative methods in research on teaching. In M. C. Wittrock (Ed.), *Handbook of research on teaching* (3rd ed., pp. 119-161). New York: Macmillan.
- Fisher, J. (1984). Entitling. *Critical Inquiry*, 11, 286-298.

- Hazard, A. (1987). Titles, Titling, and Entitlement To. *The Journal of Aesthetics and Art Criticism*, 46(1), 7-21.
- Higonnet, M. (1990). The playground of the peritext. *Children's Literature Association Quarterly*, 15(2), 47-49.
- Hoek, H. L. (1981). *Marque du titre*. Paris: Mouton. Retrieved on 4-2-2016 from https://books.google.gr/books?id=hPd2AOGVEkC&pg=PA17&hl=el&source=gbs_toc_r&cad=3#v=onepage&q&f=false
- Iser, W. (1978). *The Act of Reading. A Theory of Aesthetic Response*. Baltimore: John Hopkins University Press.
- Kracauer, S. (1952). The challenge of qualitative content analysis. *Public opinion quarterly*, 53 (16), 88-101.
- Kress, G. (2003). *Literacy in the new media age*. London: New York: Routledge
- Kress, G., & van Leeuwen, T. (2001). *Multimodal discourse: the modes and media of contemporary communication*. London: Hodder Arnold.
- Kristeva, J. (1980). *Desire in Language: A Semiotic Approach to Language and Art*. Trans. Thomas Gora, Alice Jardine and Leon S. Roudiez, ed. Leon S. Roudiez. New York: Columbia University Press.
- Landes, S. (1985). Picture Books As Literature. *Children's Literature Association Quarterly*, 10(2), 51-54.
- Langford, V. (1994). The picture books of Anno: a search for a perfect world through a fascination with mathematics. *Children's Literature in Education*, 25(3), 197-202.
- Levin, H. (1977). The Title as a Literary Genre. *The Modern Language Review*, 72(4), xxiii-xxxvi. Retrieved on 17-2-2016 from http://www.jstor.org/stable/3724776?seq=13#page_scan_tab_contents
- Markidis, K. (2011). Social literacy in school contexts: concepts and research instruments. *Report for the National Book Center of Greece*. Athens.
- Martinez, M., Stier, C., & Falcon, L. (2016). Judging a Book by Its Cover: An Investigation of Peritextual Features in Caldecott Award Books. *Children's Literature in Education*, 2. Retrieved on 25-2-2016 from <http://link.springer.com/article/10.1007%2Fs10583-016-9272-8>
- Mayring, P. (2000). *Qualitative content analysis*. 1(2). Retrieved on 4-8-2016 from <http://www.qualitative-research.net/index.php/fqs/article/view/1089/2386>

- Moebius, W. (1986). Introduction to picturebook codes. *Word and Image*, 2(2), 141–158.
- Moss, G. (1991). The film of the picture book: Raymond Briggs' s 'The Snowman as progressive and regressive texts". *Children's Literature in Education*, 22(3), 195-204.
- Nikolajeva, M., & Scott, C. (2000). The Dynamics of Picturebook Communication. *Children's Literature in Education*, 31(4), 225-239.
- Nikolajeva, M., & Scott, C. (2001). *How Picturebooks Work*. Routledge: New York.
- Nodelman, P. (1991). The eye and the I: Identification and first person narratives in picture books. *Children's Literature*, 19, 1-30.
- Nystrand, M. (1997). *Opening dialogue: Understanding the dynamics of language and learning in the English classroom*. New York: Teachers College Press.
Retrieved on 25-5-2016 from <http://www.english.wisc.edu/nystrand/OD1.pdf>
- Pantaleo, S. (2003). "Godzilla lives in New York": Grade 1 students and the peritextual features of picture books. *Journal of Children's Literature*, 29(2), 66-77.
- Pantaleo, S. (2007). Everything comes from seeing things: Narrative and illustrative play in Black and white. *Children's Literature in Education*, 38, 45–58.
- Petersen, G. (2006). Titles, Labels and Names: A House of Mirrors. *The Journal of Aesthetic Education*. 40(2), 29-44. Retrieved on 26-3-2016 from http://www.jstor.org/stable/4140228?seq=1#page_scan_tab_contents
- Peirce, C. S. (1966). *Selected Writings*. New York: Dover.
- Rosenblatt, L. M. (1995). *Literature as Exploration*. New York: The Modern Language Association of America.
- Serafini, F. (2010). Reading Multimodal Texts: Perceptual, Structural and Ideological Perspectives. *Children's Literature in Education*, 41, 85–104.
- Serafini, F. (2011). Expanding Perspectives for Comprehending Visual Images in Multimodal Texts. *Journal of Adolescent & Adult Literacy*, 54(5), 342-350.
- Serafini, F. (2012 a). Reading Multimodal Texts in the 21st Century. *Research in the schools*, 19(1), 26-32.
- Serafini, F. (2012 b). Interpreting Visual Images and Design Elements of Contemporary Picturebooks. *The Connecticut Reading Association Journal*, 1(1), 3-9. Retrieved on 24-3-2016 from <http://www.frankserafini.com/publications/serafini-pbook-craj.pdf>

- Serafini, F. (2012 c). Taking Full Advantage of Children's Literature. *The Reading Teacher*, 65(7), 457–459.
- Serafini, F., & Ladd, S. M. (2008). The challenge of moving beyond the literal in literature discussions. *Journal of Language and Literacy Education* [Online], 4(2), 6-20. http://www.coe.uga.edu/jolle/2008_2/challenge.pdf
- Siegel, M. (1995). More than words: The generative power of transmediation for Learning. *Canadian Journal of Education*, 20(4), 455-475.
- Sinclair, J. M., & Coulthard, R. M. (1975). *Towards an analysis of discourse: The English used by teachers and pupils*. London: Oxford University Press.
- Sipe, L. R. (1998). How picture books work: A semiotically framed theory of text–picture relationships. *Children's Literature in Education*, 29, 97–108.
- Sipe, L. R. (2000). The construction of literary understanding by first and second graders in oral response to picture storybook readalouds. *Reading Research Quarterly*, 35, 252–275.
- Sipe, L. R. (2001). Picturebooks as aesthetic objects. *Literacy Teaching and Learning*, 6(1), 23-42.
- Sipe, L. R. (2008). *Storytime: Young Children's Literary Understanding in the Classroom*. New York: Teachers College Press.
- Sipe, L. R. (2012). Revisiting the Relationships Between Text and Pictures. *Children's Literature in Education*, 43, 4–21.
- Sipe, L. R., & McGuire, E. C. (2006). Picturebook Endpapers: Resources for Literary and Aesthetic Interpretation. *Children's Literature in Education*, 37(4), 291-304.
- Thron, J. R. (1991). Children's literature: reading, seeing, watching. *Children's Literature in Education*, 22(1), 51-58.
- Tobias, S. (1994). Interest, prior knowledge, and learning. *Review of Educational Research*, 64(1), 37-54.
- Unsworth, L., & Wheeler, J. (2002). Re-valuing the role of images in reviewing picture books. *Reading*, 36(2), 68-74.
- van der Pol, C. (2012). Reading Picturebooks as Literature: Four-to-Six-Year-Old Children and the Development of Literary Competence. *Children's Literature in Education*, 43, 93–106.
- Walsh, M. (2003). Reading pictures: what do they reveal? Young children's reading of visual texts. *Reading*, 37(3), 123-130.

- Youngs, S. (2010). Peritextual Discussions of Historical Fiction Picture Books. In R. T. Jiminez, V. J. Risko, D. Wells Rowe & M. K. Hundley (Eds.), *National Reading Conference Yearbook* (Vol. 59). Oak Creek, WI: National Reading Conference.
- Youngs, S. (2012). Understanding history through the visual images in historical fiction. *Language Arts*, 89(6), 379-395.
- Youngs, S., & Serafini, F. (2011). Comprehension strategies for reading historical fiction picturebooks. *The Reading Teacher*, 65(2), 115-124.
- Youngs, S., & Serafini, F. (2013). Discussing Picturebooks Across Perceptual, Structural and Ideological Perspectives. *Journal of Language and Literacy Education*, 9(1), 185-200.

Πρωτογενής πηγές

- Gouichoux, R. (2008). *Ο πράσινος λύκος*. Αθήνα: Παπαδόπουλος.
- MacDonald, A. (2000). *Το γουρουνάκι που ήθελε να 'χει μαλλιά*. Αθήνα: Άγκυρα.
- Oldland, N. (2013). *Τρεις Φίλοι στο Ποτάμι*. Αθήνα: Καλειδοσκόπιο.
- Pennart, G. (1999). *Το γεύμα των Λύκων*. Αθήνα: Παπαδόπουλος.
- Τσιλιμένη, Τ. (2008). *Ο Κύριος Μπου*. Αθήνα: Δίπτυχο.
- Ward, N. (2003). *Λύκος έξω από την πόρτα*. Αθήνα: Άγκυρα.

Παράρτημα 1

Συνεντεύξεις

Συνέντευξη 1η

E: ποιο από αυτά τα βιβλία, θα ήθελες να διαβάσεις;

AB: αυτό (το γεύμα των λύκων)

E: γιατί το διάλεξες;

AB: γιατί έχει λύκους και ένα γουνουνάκι

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί μιλάει αυτό το βιβλίο;

AB: για ένα, για λύκους και για ένα νουνουνάκι

E: πώς το κατάλαβες;

AB: γιατί οι λύκοι είναι τη πότα

E: θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου

AB: ναι

E: "Το γεύμα των λύκων". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

AB: για το γεύμα των λύκων

E: πώς το κατάλαβες;

AB: γιατί οι λύκοι ένουνε το γουνουνάκι

E: τι θέλουνε οι λύκοι;

AB: γιατί οι λύκοι πειμάνουν τη πότα

E: α γιατί οι λύκοι περιμένουν στην πόρτα;

AB: ναι

E: παρατήρησε την εικονογράφηση αυτού του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

AB: για ένα πράσινο λύκο

E: πώς το κατάλαβες;

AB: γιατί έχει πλάσινα γράμματα

E: α γιατί έχει πράσινα γράμματα εδώ;

AB: ναι

E: τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου, "Ο πράσινος λύκος". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

AB: για τον πλάσινο λύκο

E: πώς το κατάλαβες;

AB: γιατί έχει φλόμα πλάσινο

E: ο λύκος που μου δείχνεις;

AB: ναι

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

AB: για ένα ακουάκι

E: πως το κατάλαβες;

AB: ε, γιατί (μικρό κενό), δε σέλω (δεν ξέρω)

E: Τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Λύκος έξω από την πόρτα". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

AB: για ένα λύκο έσω από τη πόρτα

E: πως το κατάλαβες;

AB: γιατί βλέπω το μάτι

E: α, και είναι το μάτι του λύκου;

AB: ναι, μόνο το ένα

E: μόνο το ένα, ε;

AB: φαίνεται μόνο το ένα

E: φαίνεται μόνο το ένα

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

AB: για ένα, για μια ακούδα, έναν τάραντο και ένα κάστολα

E: πως το κατάλαβες;

AB: με τα γλάμματα (δείχνει τα γράμματα του τίτλου)

E: αφού δεν τα διαβάσαμε τα γράμματα

AB: α

E: να σου διαβάσω τώρα και τον τίτλο του βιβλίου "τρεις φίλοι στο ποτάμι". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

AB: για τρεις φίλοι το ποτάμι

E: πως το κατάλαβες;

AB: γιατί είναι φίλοι (δείχνει τα τρία ζώα)

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

A: για ένα γουνουνάκι

E: πως το κατάλαβες;

AB: από το φλώμα του (χρώμα)

E: από το χρώμα του!

E: θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Το γουρούνι που ήθελε να 'χει μαλλιά". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

AB: για το γουνουνάκι που ήθελε να έχει μανιά (μαλλιά)

E: πως το κατάλαβες;

AB: γιατί (δείχνει τα μαλλιά)

E: μου έδειξες εδώ;

AB: ναι

E: τι έχει εκεί;

AB: τui; (καταλαβαίνει ότι κάτι έχει αλλά δεν μπορεί να καταλάβει καλά τι είναι)

E: ε;

AB: τui;

E: α νόμιζα ότι μου έδειξες κάτι, πως κατάλαβες ότι μιλάει για ένα γουρουνάκι που έχει μαλλιά;

AB: μ, μα έβλεπα αυτά τα καφέ

E: α έβλεπες αυτά τα καφέ! Και τι νομίζεις ότι είναι αυτά τα καφέ;

AB: μαλλιά;

E: ακριβώς

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

AB: για παιακια (παιδάκια)

E: πως το κατάλαβες;

AB: εε, (μικρό κενό) από αυτά (και δείχνει τους ανθρώπους)

E: α από αυτά που μου δείχνεις

E: Τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Ο κύριος Μπου". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

AB: ε, για τα παιάκια που ήτελαν να κάνουν κάτι

E: πως το κατάλαβες;

AB: γιατί είναι (ακατάληπτο)

E: γιατί είναι; Δεν άκουσα;

AB: γιατί το ένα παιάκι είναι πλώτο- πλώτο (δείχνει τη γυναίκα)

E: α, γιατί ένα παιδάκι είναι πρώτο - πρώτο

E: τώρα που είδαμε όλα τα βιβλία ένα- ένα θα διάλεγες αυτό που μου είπες στην αρχή ή μήπως έχεις αλλάξει γνώμη;

AB: αυτό που γιάλεσα την αχή

E: γιατί;

AB: γιατί, έει τόσα πλάματα (πράγματα)

E: γιατί; (δεν καταλαβαίνει καλά τι λέει το παιδί)

AB: γιατί εν σέρω

E: ωραία, σε ευχαριστώ πάρα πολύ

Συνέντευξη 2η

E: ποιο από αυτά τα βιβλία, θα ήθελες να διαβάσεις;

ΑΓ: (δείχνει)

E: γιατί το διάλεξες;

ΑΓ: γιατί έχει ένα γουρουνάκι και ένα λύκο

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί μιλάει αυτό το βιβλίο;

ΑΓ: για τους λύκους και τα γουρουνάκια

E: για ξαναπές το μου πιο δυνατά

ΑΓ: για τους λύκους και τα γουρουνάκια

E: πώς το κατάλαβες;

ΑΓ: γιατί έχει πολλούς λύκους εδώ και ένα γουρουνάκι

E: θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Το γεύμα των λύκων". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

ΑΓ: για το φαγητό από τον λύκο

E: το γεύμα θα είναι δηλαδή των λύκων; Πως το κατάλαβες;

ΑΓ: γιατί οι λύκοι τρώνε τα γουρούνια

E: α οι λύκοι πήγαν να φάνε το γουρουνάκι δηλαδή;

ΑΓ: ναι

E: α, μάλιστα

E: παρατήρησε την εικονογράφηση αυτού του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

ΑΓ: για δύο λύκους και για έναν άλλο λύκο που είναι πράσινος

E: πώς το κατάλαβες;

ΑΓ: γιατί αυτοί εδώ οι λύκοι (δείχνει) είναι, είναι εκεί που έχουν άλλο χρώμα που είναι γκρι, που είναι ο άλλος λύκος που είναι εδώ (δείχνει) είναι πράσινος

E: τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου, "Ο πράσινος λύκος". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

ΑΓ: για τους λύκους

E: πώς το κατάλαβες;

ΑΓ: γιατί έχει τρεις λύκους

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

ΑΓ: για ένα αρκουδάκι που έχει μ... που έχει ένα άλλο ζώο εκεί μέσα (δείχνει) που δεν μπορεί να μπει

E: αυτό το ζώο που μου δείχνεις εδώ (δείχνει το αρκουδάκι) δεν μπορεί να μπει, που δεν μπορεί να μπει;

ΑΓ: αυτό δεν μπορεί να μπει (δείχνει το χώρο που βρίσκεται το αρκουδάκι) μέσα εδώ

E: ποιο δεν μπορεί να μπει;

ΑΓ: το αρκουδάκι

E: α, το αρκουδάκι δεν μπορεί να μπει εκεί πέρα μέσα που βλέπεις το άλλο ζώο;

ΑΓ: μ (γνέφει καταφατικά)

E: πώς το κατάλαβες;

ΑΓ: γιατί εδώ είναι ένα άλλο ζώο (δείχνει το μάτι) και ένα άλλο ζώο απ' έξω (δείχνει το αρκουδάκι) και φοβάται να μπει

E: ποιος φοβάται;

ΑΓ: το αρκουδάκι

E: α, φοβάται, πώς το κατάλαβες πώς φοβάται;

ΑΓ: για..τι είναι έξω από την πόρτα και και κάνει λίγο πιο κει για να μην τον δει

E: ααα. Τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Λύκος έξω από την πόρτα". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

ΑΓ: για τους λύκους

E: πώς το κατάλαβες;

ΑΓ: γιατί έξω από την πόρτα υπάρχει ένας λύκος

E: α τελικά ποιος είναι έξω από την πόρτα, ο λύκος ή το αρκουδάκι;

ΑΓ: ο λύκος

E: πώς το κατάλαβες; Πώς το κατάλαβες ότι είναι ο λύκος έξω από την πόρτα;

ΑΓ: γιατί εδώ ήταν λίγο κλειδωμένη (δείχνει το μάνταλο της πόρτας), γιατί δεν το είδα πριν

E: α, δεν είδες ότι εδώ πέρα ήταν λίγο κλειδωμένη, εε, μμ..

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

ΑΓ: για τα ελάφια, τις αρκούδες και ένα σκίουρο... και τον αρ... και έχει τον αρκτούρο

E: και για τον αρκτούρο, πώς το κατάλαβες;

ΑΓ: γιατί έχει εδώ αυτόν τον αρκτούρο (δείχνει) και εδώ έχει τα τρία τα ζώα (δείχνει)

Ε: Τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "τρεις φίλοι στο ποτάμι". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

ΑΓ: για τους τρεις τους φίλους που είναι σε ένα ποτάμι

Ε: πως το κατάλαβες;

ΑΓ: γιατί εδώ είναι ένα ποταμάκι και πηγαίνουν με τη βάρκα

Ε: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

ΑΓ: για το γουρούνι και τις κότες

Ε: πως το κατάλαβες;

ΑΓ: γιατί είδα ένα γουρούνι και πολλές κότες

Ε: Τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Το γουρουνάκι που ήθελε να 'χει μαλλιά". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

ΑΓ: για ένα γουρούνι που ήθελε να έχει μαλλιά

Ε: πως το κατάλαβες;

ΑΓ: γιατί εδώ φοράει μαλλιά

Ε: φοράει μαλλιά, τι εννοείς φοράει μαλλιά;

ΑΓ: απ' τις κότες

Ε: α, τα πήρε από τις κότες

ΑΓ: ναι

Ε: αα, μάλιστα

Ε: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

ΑΓ: για τι εδώ υπάρχουν πολλά σπίτια και ένα δέντρο εδώ και εδώ η γάτα και ένας σκύλος και ένας άνθρωπος μμ.. και μια και ένα κοριτσάκι που 'χει ένα μωράκι

Ε: πως το κατάλαβες;

ΑΓ: γιατί εδώ υπάρχουν πολλά σπίτια και με δέντρα και εδώ ένας ένα αγοράκι και εδώ ένας σκύλος και μια γάτα και μια μαμά μαζί με το παιδάκι της που 'χει ένα αρκουδάκι

Ε: Τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Ο κύριος Μπου". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

ΑΓ: για τον κύριο Μπου

Ε: πως το κατάλαβες;

ΑΓ: γιατί αυτός είναι ο κύριος Μπου (δείχνει τον άνδρα της εικόνας)

Ε: πως κατάλαβες ότι αυτός είναι ο κύριος Μπου;

ΑΓ: γιατί είναι αγόρι

Ε: τώρα που είδαμε όλα τα βιβλία ένα- ένα θα διάλεγες αυτό που μου είπες στην αρχή ή μήπως έχεις αλλάξει γνώμη;

ΑΓ: αυτό που είπα στην αρχή

Ε: σε ευχαριστώ πολύ

Συνέντευξη 3η

Ε: ποιο από αυτά τα βιβλία, θα διάλεγες να διαβάσεις;

ΑΜ: (δείχνει) αυτό (τρεις φίλοι στο ποτάμι)

Ε: γιατί το διάλεξες;

ΑΜ: γιατί αυτό μ' αρέσει

Ε: τι σου αρέσει;

ΑΜ: μ' αρέσει η εικόνα του

Ε: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

ΑΜ: για πολλούς λύκους

Ε: πώς το κατάλαβες;

ΑΜ: από δω βασικά (δείχνει τους λύκους)

Ε: από κει βασικά

ΑΜ: και αυτό είναι ένα γουρουνάκι

Ε: αυτό που δείχνεις;

ΑΜ: (γνέφει καταφατικά)

Ε: άρα λοιπόν γιατί νομίζεις ότι θα μιλάει αυτό το βιβλίο

ΑΜ: για κανικά αυτό που είπε για για πολλούς λύκους ή για τα τρία γουρουνάκια και το λύκο

Ε: α, για πολλούς λύκους ή για τα τρία γουρουνάκια και το λύκο, γιατί είπες για τα τρία γουρουνάκια πως το κατάλαβες;

ΑΜ: βασικά είδα το ένα αλλά μπορεί να έχει και άλλα (δείχνει προς την άκρη του βιβλίου εκεί που τελειώνει το εξώφυλλο και ίσως δεν χωρούσαν τα άλλα)

Ε: α που να μην φαίνονται τώρα εδώ ε

ΑΜ: (γνέφει καταφατικά)

Ε: τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Το γεύμα των λύκων". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

ΑΜ: για πολλούς λύκους που πεινάνε

E: πως το κατάλαβες ότι πεινάνε;

AM: γιατί είδα και τη γλώσσα τους

E: α είδες και τη γλώσσα τους και τι άλλο είδες και κατάλαβες ότι πεινάνε;

AM: και το γουρουνάκι που είναι λίγο στενοχωρημένο (δείχνει το στόμα που έχει μια έκφραση λύπης ή φόβου)

E: α επειδή είναι λίγο στενοχωρημένο πεινάει και αυτό;

AM: (γνέφει αρνητικά)

E: τι;

AM: όχι

E: τι;

AM: φοβάται

E: τι φοβάται;

AM: να μην το φάνε οι λύκοι

E: α επειδή οι λύκοι νομίζεις ότι είναι λίγο πεινασμένοι λες φοβάται να μην το φάνε;

AM: ναι

E: α, μάλιστα

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

AM: για... για έναν λύκο που έχει και αλλά μικρά παιδάκια

E: που κατάλαβες ότι έχει και άλλα μικρά παιδάκια;

AM: (δείχνει τους λύκους πίσω από τα δέντρα και εννοεί ότι οι λύκοι αυτοί είναι τα παιδιά του πράσινου λύκου)

E: αυτά εκεί που είναι εκεί πέρα πίσω

AM: (γνέφει καταφατικά)

E: α κατάλαβες ότι είναι παιδάκια από αυτόν τον λύκο

AM: (γνέφει καταφατικά)

E: πώς το κατάλαβες;

AM: το κατάλαβα

E: τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου, "Ο πράσινος λύκος". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

AM: για έναν λύκο που είναι διαφορετικός από τους άλλους

E: γιατί πως το κατάλαβες ότι είναι διαφορετικός;

AM: απ' τη απ' το πράσινο που έχει (δείχνει)

E: α

AM: και φοράει και ρούχο

E: ενώ οι λύκοι

AM: είναι, είναι μαύροι και δεν φοράνε τίποτα

E: α μάλιστα

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

AM: για ένα αρκουδάκι που κάποιος το κυνηγάει συνέχεια

E: πως το κατάλαβε ότι το κυνηγάει συνέχεια;

AM: γιατί κρύβεται

E: πως το κατάλαβες ότι κρύβεται;

AM: γιατί το βλέπω να είναι εδώ πίσω (δείχνει) και κάποιος το κοιτάει από 'δω (δείχνει τα μάτια)

E: κάποιος το κοιτάει εδώ που μου έδειξες;

AM: μ, (γνέφει καταφατικά)

E: θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Λύκος έξω από την πόρτα". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

AM: και γι' αυτό το αρκουδάκι γιατί φοβάται και πάλι να μην το φάει ο λύκος

E: πως κατάλαβες ότι θα το φάει ο λύκος;

AM: από δω (δείχνει τα μάτια)

E: από αυτό εδώ πέρα και πως κατάλαβες ότι είναι λύκος;

AM: θα το κατάλαβα από το.. από εδώ.. από το γκρι το τέτοιο

E: το;

AM: το σώμα

E: α από το γκρι το σώμα που φαίνεται εδώ αυτό που μου δείχνεις;

AM: (γνέφει καταφατικά)

E: ωραία

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

AM: για μια αρκούδα και τα παιδάκια της

E: η αρκούδα και τα παιδάκια της πως το κατάλαβες;

AM: από δω (δείχνει την εικόνα) και το παιδάκι το μικρό

E: επειδή αυτό είναι πιο μικρό;

AM: μ (γνέφει καταφατικά) και από το σήμα του αρκτούρου

E: και τι σχέση έχει το σήμα του αρτούρου

AM: μπορεί να το δείχνει ότι είναι αρκούδες

E: α, δείχνει ότι είναι αρκούδες α, το σήμα του αρκτούρου δίνει ότι είναι αρκούδες όλες αυτές;

AM: (γνέφει καταφατικά)

E: α, μάλιστα

E: θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "τρεις φίλοι στο ποτάμι". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

AM: για τρεις φίλους που είναι στο ποτάμι

E: πως το κατάλαβες;

AM: από δω πάλι (δείχνει την εικόνα)

E: από την εικόνα;

AM: (γνέφει καταφατικά)

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

A: για ένα, για ένα γουρούνι που έχει, που έχει μαλλιά

E: πως το κατάλαβες;

AM: από δω (δείχνει τα μαλλιά) από όλο το γουρούνι

E: από όλο το γουρούνι όπως το βλέπεις μάλιστα

E: θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Το γουρουνάκι που ήθελε να 'χει μαλλιά". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει το βιβλίο;

AM: για τι το γουρούνι που ήθελε να έχει μαλλιά

E: πως το κατάλαβες;

AM: από εδώ (δείχνει το στόμα του) και κατάλαβα που γελάει τώρα και έκανε αυτό που ήθελε

E: πως κατάλαβες πως γελάει;

AM: από δω που έχει το σκίμα έτσι

E: στο στόμα του;

AM: ναι

E: παρατήρησε την εικονογράφηση αυτού του βιβλίου, του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

AM: μιλάει για κάποιους ανθρώπους που έχουν καταστραφεί τα σπίτια τους

E: πως το κατάλαβες;

AM: από 'δω (δείχνει τα σπίτια) και από δω που φεύγουν (δείχνει τους ανθρώπους)

E: αυτοί φεύγουν από τα σπίτια επειδή τα βλέπεις έτσι;

AM: ναι

E: Τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Ο κύριος Μπου". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

AM: για... για έναν μάστορα που τους έχει φτιάξει πάρα πολλές φορές τα σπίτια τους και έχει κουραστεί και πια δεν μπορεί να τα φτιάχνει

E: α, αυτός ο κύριος Μπου είναι αυτός ο μάστορας που μου είπες πριν δηλαδή;

AM: ναι (γνέφει καταφατικά)

E: τώρα που είδαμε ένα- ένα όλα τα βιβλία θα διάλεγες αυτό που μου είπες στην αρχή ή μήπως έχεις αλλάξει γνώμη;

AM: έχω αλλάξει γνώμη

E: ποιο θα ήθελες να διαβάσεις;

AM: αυτό (Ο πράσινος λύκος)

E: γιατί;

AM: γιατί άλλαξα γνώμη

E: τι σε έκανε να αλλάξεις γνώμη;

AM: το είδα λίγο ωραίο

E: Τι ωραίο δηλαδή έχει τι είναι αυτό που άρεσε;

AM: το δάσος

E: το δάσος

E: σε ευχαριστώ πάρα πολύ

Συνέντευξη 4η

E: ποιο από αυτά τα βιβλία, θα διάλεγες να διαβάσεις;

A: θα διάλεγα αυτό εδώ

E: γιατί το διάλεξες;

A: γιατί το διάλεξα; Το διάλεξα επειδή, επειδή βλέπω αυτά τα τέσσερα λυκάκια να είναι τα παιδιά και να είναι ένα κοριτσάκι απ' τα τέσσερα, απ' τα τρία αγόρια και γλείφουνε το στόμα τους επειδή μμμ... όντως κάλεσαν ένα μάγιστρα γιατί βαριόντουσαν οι γονείς τους να μαγειρεύουν, κα κάλεσαν ένα μάγιστρα και ήρθε μόνο ένας που ήταν γουρουνάκι και έγλειφαν τη γλώσσα τους (δείχνει λυκάκια) και κρυφά- κρυφά όταν κοιμόταν ο μάγιστρας εκείνοι τον έψησαν και τον έφαγαν

E: πως κατάλαβες ότι αυτός είναι μάγιστρας;

A: επειδή έχει κο, έχει κουτάλα ποδιά μάγιστρα, και έχει καπέλο μάγιστρα

E: α και αυτοί εδώ πέρα τι μου είπες ότι είναι όλοι;

A: είναι μια οικογένεια από λύκους που, που, που το βράδυ μόλις κοιμόταν ο μάγειρας τον έβαλαν στην ψήστια ή στην κατσαρόλα ή στον φούρνο και τον ψήσαν και τον φάγανε

E: ποιον φάγανε το μάγειρα;

A: ναι

E: γιατί;

A: επειδή είναι γουρούνι και και οι λύκοι τρώνε ή πρόβατα ή κατσίκες ή γουρούνια ή μ... ή ε... άνθρωπος ότι νάνε τρώνε, τρώνε ότι κρέας βρουν, τρώνε όλα τα είδη κρέατος, εκτός από τον ίδιο τον εαυτό τους, δηλαδή λύκους

E: μάλιστα

A: και είναι σαν την οικογένεια του καλόκαρδου λύκου

E: ποιος είναι ο καλόκαρδος λύκος;

A: ο καλόκαρδος λύκος

E: από πού τον ξέρεις

A: ο καλόκαρδος λύκος είναι από ένα άλλο παραμύθι που ο λύκος ήτανε λίγο πιο ψηλός από τα αδερφάκια του (δείχνει στην εικόνα)

E: α... Αυτά εδώ δηλαδή εννοείς ότι είναι τα αδερφάκια του που μου έδειξες;

A: ναι. Μήπως είναι το παραμύθι νούμερο δύο ο καλόκαρδος λύκος;

E: τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο και θέλω να μου πεις γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο; Ο τίτλος είναι "Το γεύμα των λύκων".

A: μμ... εμ.. αυτό είναι το γεύμα (δείχνει το γουρούνι) ο μάγειρας

E: α το γουρουνάκι δηλαδή

A: ναι και τρώνε τον μάγειρα

E: α και θα πάνε να φάνε το μάγειρα όλα αυτά τα γουρούνια

A: στα κρυφά, στα κρυφά, όχι γουρούνια λυκάκια

E: όλα αυτά τα λυκάκια πως το κατάλαβες;

A: επειδή αυτά τα παιδιά (δείχνει τους λύκους) γλείφουν τη γλώσσα τους και επειδή οι λύκοι πάντα τρώνε κρέας από ζώα

E: ωραία συνεχίζουμε, παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

A: παρατηρώ ότι νομίζω ότι μιλάει για έναν πράσιν για έναν λύκο που μοιάζει σαν πράσινος και πηγαίνει στο δάσος και ψάχνει για φαί, είναι σαν το παραμύθι της κοκκινοσκουφίτσας και όλο οι άλλοι λύκοι τον κοιτάζουν που είναι τα αδερφάκια του αυτοί οι δυο (δείχνει τους λύκους πίσω από τα δέντρα)

E: πως το κατάλαβες ότι πηγαίνει στο δάσος;

A: επειδή περπατάει χαρούμενος στο δάσος και έχει πολλά δέντρα και είναι σκοτεινά

E: α δηλαδή σε ένα δάσος υπάρχουν πολλά δέντρα και είναι πάντα σκοτεινά;

A:ναι

E: τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου, "Ο πράσινος λύκος".

A: γι αυτό τον είπα πράσινο

E: α τον είπες και συ πράσινο γιατί είδες ότι είναι πράσινος;

A: ναιαι

E: άρα λοιπόν αυτό το βιβλίο γιατί θα μιλάει;

A: για έναν πράσινο λύκο που πηγαίνει στο δάσος περπατώντας και σχεδόν χοροπηδηκτά

E: πάρα πολύ ωραία, παρατήρησε την εικονογράφηση αυτού του βιβλίου, πες μου τώρα γιατί νομίζεις ότι θα μιλάει αυτό το βιβλίο;

A: θα μιλάει για έναν αγρόκτη αρκούδο και κάτι άγριο σε μια πόρτα

E: που κατάλαβες ότι είναι αγρότης αρκούδος;

A:επειδή φοράει αυτές τις παντόφλες και αυτό που φοράνε οι αγρότες (δείχνει το ρούχο του)

E: α τέτοιο ρούχο φοράνε οι αγρότες πως το ξέρεις;

A: επειδή βλέπω σε παιδικά

E: α, μάλιστα είπες και για κάτι άγριο και μου έδειξες εδώ το ματάκι, γιατί νομίζεις ότι το ματάκι είναι άγριο;

A: γιατί είναι μεγάλο και βουλωτό και αυτός (δείχνει το αρκουδάκι) φοβάται

E: πως το καταλαβαίνεις ότι φοβάται;

A: έχει τα μάτια του τρομαγμένα και έχει έτσι τα χέρια (δείχνει) για να μην ανοίξει η πόρτα, μάλλον θα είναι μεγάλο παχύ και δυνατό και θα είναι κάπως σαν κύκλωπας βλέπω μόνο ένα μάτι

E: α, αυτό που είναι έξω από την πόρτα που φαίνεται εδώ πέρα από το ματάκι ε μμ, ωραία, Τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Λύκος έξω από την πόρτα". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

A: για έναν λύκο με ένα μάτι;

E: α έναν λύκο με ένα μάτι πως το κατάλαβες ότι είναι λύκος;

A: εσύ το πες

E: α, το είπα εγώ, εγώ το είπα ποιος το λέει; Τι διάβασα;

A: ο τίτλος

E: έτσι πολύ ωραία

A: το κατάλαβα πως θα τον διάβαζες

E: τώρα παρατήρησε την εικόνα αυτού του βιβλίου θέλω να μου πεις γιατί μιλάει αυτό το βιβλίο;

A: για έναν κάστορα και μία αρκούδα και έναν τάραντο που έγιναν φίλοι

E: πως το κατάλαβες ότι έγιναν φίλοι;

A: επειδή είναι και οι τρεις τους σε μία βάρκα και οι δύο κάνουν κουπί και τον έναν σαν να τον έχουν για καπετάνιο είναι

E: α, και ο ένας να κάνει τον καπετάνιο

A: αλλά και παίζουνε

E: άρα παίζουνε νομίζεις μπράβο

A: μμ (γνέφει καταφατικά)

E: Τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "τρεις φίλοι στο ποτάμι".

A: χι(γελάει), τρεις φίλοι στο ποτάμι

E: γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

A: για τρεις φίλους στο ποτάμι

E: ποιοι είναι οι τρεις φίλοι;

A: αυτοί εδώ (δείχνει) ο κάστορας ο τάραντος και η αρκούδα

E: μμμ πως το κατάλαβες ότι, ότι είναι τρεις φίλοι στο ποτάμι;

A: επειδή είναι στη στο ίδιο караβάκι και κάνουν κουπί οι δυο και κάνουν πως είναι αυτός ο καπετάνιος

E: ωραία, τώρα παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου σε αυτό το βιβλίο και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

A: για ένα γουρούνι που πάντα του αρέσει να είναι στη βρώμα, όπως όλα τα άλλα γουρούνια

E: μμμ πως το κατάλαβες;

A: γιατί είναι στη βρώμα (δείχνει τα σημεία στο δέρμα του γουρουνιού που φαίνονται σαν λάσπες)

E: α έχει εδώ πέρα πάνω αυτά τα σημαδάκια που είναι στη βρώμα εεε

A: ναι δηλαδή στη λάσπη

E: α ότι είναι στη λάσπη

A: με μαλλιά

E: α έχει και μαλλιά;

A: ναι

E: ααα, Τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Το γουρουνάκι που ήθελε να έχει μαλλιά". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

A: για ένα γουρούνι που ήθελε να είχε μαλλιά που ήθελε να είχε μαλλιά γι' αυτό δοκίμασε να είναι στη βρώμα

E: α τα μαλλιά έχουν σχέση με τη βρώμα δηλαδή;

A: όχι νόμιζε το γουρούνι γιατί γουρούνι είναι κι αυτό τι να νομίζει

E: για ξαναπές το μου αυτό δεν το κατάλαβα

A: αχ! γουρούνι είναι κι αυτό τι να νομίζει

E: τώρα θέλω να δεις αυτό το εξώφυλλο αυτουνού εδώ του βιβλίου παρατήρησε καλά την εικονογράφηση και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει;

A: μουσικοβιβλίο

E: που κατάλαβες ότι είναι μουσικοβιβλίο;

A: από το dvd

E: α που έχει εδώ πέρα και dvd είναι και μουσικοβιβλίο

A: είναι ένα μουσικό βιβλίο στον τίτλο που έχει μια πεταλιδίτσα και είναι ο μπαμπάς εδώ (δείχνει), εδώ είναι το σκυλάκι, εδώ η γατούλα, εδώ η μαμά και εδώ το μωρό στο καροτσάκι με το αρκουδάκι

E: άρα γιατί μιλάει αυτό το βιβλίο;

A: και πέφτουν στην πολυκατοικία στο χωριό ααα

E: πως το κατάλαβες ότι πέφτουν;

A: ααα είναι γίγαντες γιατί πέφτουν ααα γιατί πέφτουν έτσι (δείχνει την κίνηση που πέφτουν)

E: ποιοι είναι γίγαντες;

A: αυτοί εδώ (δείχνει τους ανθρώπους), γίγαντας γατούλα, γίγαντας σκυλάκι, γίγαντας μπαμπάς γίγαντα μαμά, γίγαντο κοριτσάκι, γίγαντα ρόδες από το καροτσάκι, γίγαντα μωρό γίγαντα αρκουδάκι

E: γιατί νομίζεις ότι είναι γίγαντες; Τι σε έκανε να καταλάβεις ότι είναι γίγαντες;

A: γιατί είναι μεγάλοι (δείχνει τους ανθρώπους) και αυτά είναι μικρά (δείχνει τα σπίτια)

E: α είναι πολύ μεγάλοι οι άνθρωποι και πολύ μικρά τα σπίτια;

A: ναι

E: ααα

A: αν και δεν φαίνονται και πολύ μικρά

E: τι θα είναι τελικά μικρά μεγάλα είναι γίγαντες δεν είναι; Τι νομίζεις;

A: είναι μικρά και αυτοί γίγαντες

E: άραγε αυτό το βιβλίο γιατί να μιλάει;

A: ο... κυ...

E: όχι δεν θέλω να διαβάσεις εγώ θα σου διαβάσω μετά τον τίτλο. Για το τι να μιλάει αυτό το βιβλίο;

A: (μετράει) για έξι γίγαντες και το αρκουδάκι έξι γι' αυτό

E: Α, μέτρησες όλους τους ήρωες εδώ πέρα έξω και νομίζεις ότι μιλάει για έξι γίγαντες

E: ωραία τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Ο κύριος Μπου".

A: Ο κύριος Μπου

E: Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

A: για τη μαμά κυρία Μπου, για το παιδί κύριο Μπου, για το αρκουδάκι κύριο Μπου, για το γατάκι κύριο Μπου, για το σκυλάκι κύριο Μπου και για τον μπαμπά κύριο Μπου

E: α, μιλάει για όλους τους κυρίους Μπου λοιπόν;

A: ναι

E: μμ.. βέβαια εδώ λέει ο κύριος Μπου δεν λέει οι κύριοι Μπου

A: ο κύριος Μπου είναι αυτός και αυτή είναι η γυναίκα του και αυτοί είναι τι γατάκι που απέκτησαν και αυτό το σκυλάκι και αυτό το μωράκι

E: ωραία, τώρα που είδαμε όλα τα βιβλία ένα- ένα με τη σειρά θα διάλεγες αυτό που μου είπες στην αρχή δηλαδή το γεύμα των λύκων ή μήπως έχεις αλλάξει γνώμη;

A: (δείχνει)

E: το γεύμα των λύκων θέλεις να διαβάσεις;

A: ναι

E: γιατί;

A: γιατί είναι πολύ ωραίο φαίνεται πολύ ωραίο στο εξώφυλλο και από ότι έχουμε πει στα εξώφυλλα καταλαβαίνουμε από ότι μας αρέσει στις βιβλιοθήκες άμα ήτανε θα καταλαβαίναμε τον τίτλο από 'δω (δείχνει τη ράχη του βιβλίου με τον τίτλο) επειδή ήταν έτσι γυρισμένο

E: α εννοείς εδώ πέρα τη ράχη του βιβλίου επειδή στη βιβλιοθήκη είναι στημένο όρθιο το βιβλίο

A: ναι

E: μάλιστα και δεν μπορείς να δεις το εξώφυλλό του ενώ το εξώφυλλό του σε βοηθάει να καταλάβεις τι λέει

A: ναι

E: ωραία σε ευχαριστώ πολύ

Συνέντευξη 5η

E: ποιο από αυτά τα βιβλία, θα διάλεγες να διαβάσεις;

ΑΠ: αυτό (λύκος έξω από την πόρτα)

E: γιατί το διάλεξες;

ΑΠ: γιατί μου αρέσει

Ε: τι σου αρέσει;

ΑΠ: το αρκουδάκι με το μάτι

Ε: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί μιλάει αυτό το βιβλίο;

ΑΠ: για το λύκο και για το γουρουνάκι

Ε: πώς το κατάλαβες;

ΑΠ: γιατί έχει λύκους και το γουρουνάκι

Ε: θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Το γεύμα των λύκων". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει το βιβλίο;

ΑΠ: εεεε,

Ε: το γεύμα των λύκων (η Ε επαναλαμβάνει τον τίτλο)

ΑΠ: ότι μαγειρεύει το γουρουνάκι

Ε: πώς το κατάλαβες ότι μαγειρεύει το γουρουνάκι;

ΑΠ: γιατί, γιατί έχει μια κουτάλα, έχει μια πετσέτα και ένα καπέλο

Ε: παρατήρησε την εικονογράφηση αυτού του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

ΑΠ: έχει τρ, τρία τρεις λύκοι και ο άλλος φεύγει και τα άλλα, και τα άλλα είναι από πίσω του

Ε: πώς το κατάλαβες;

ΑΠ: επειδή είδα την εικόνα του

Ε: θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου, "Ο πράσινος λύκος". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει το βιβλίο;

ΑΠ: γιατί, μ,

Ε: ο πράσινος λύκος (η Ε επαναλαμβάνει τον τίτλο)

ΑΠ: φεύγει να πάει για βόλτα

Ε: πώς το κατάλαβες;

ΑΠ: επειδή προχωράει

Ε: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει βιβλίο;

ΑΠ: έχει ένα αρκουδάκι και ένα μάτι

Ε: πως το κατάλαβες;

ΑΠ: γιατί βλ, εεε, γιατί βλέπω την εικόνα του

Ε: θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Λύκος έξω από την πόρτα". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει το βιβλίο;

ΑΠ: εεε,

Ε: Λύκος έξω από την πόρτα

ΑΠ: ο λύκος είναι έξω από την πόρτα και το αρκουδάκι έξω

Ε: πως το κατάλαβες;

ΑΠ: επειδή βλέπω την εικόνα του

Ε: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

ΑΠ: εμ, έχει ένα σκιουράκι ένα μία αρκούδα και ένα λα και ένα ελάφι

Ε: πως το κατάλαβες;

ΑΠ: γιατί βλέπω την εικόνα του

Ε: θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Τρεις φίλοι στο ποτάμι". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

ΑΠ: ε, βλέπω ένα καράβι και δύο ξυλάκια και, και τα ζώα

Ε: πως το κατάλαβες;

ΑΠ: επειδή, γιατί βλέπω την εικόνα του

Ε: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

ΑΠ: έχει πολλές κόττες και ένα γουρούνι με μαλλιά

Ε: πως το κατάλαβες;

ΑΠ: επειδή, γιατί βλέπω τη φωτογραφία του

Ε: θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Το γουρουνάκι που ήθελε να 'χει μαλλιά". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

ΑΠ:εεε, έχει μία πόρτα λουλούδια και το γουρούνι και τα μαλλιά και τις κόττες

Ε: πως το κατάλαβες;

ΑΠ: επειδή είδα την εικόνα του

Ε: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

ΑΠ:βλ, έχει ένα μωρό με καροτσάκι η μαμά έχει σπίτια και άνθρωπους και μία γάτα και ένα σκύλο και έχει ένα κορδονάκι και μία πεταλούδα και και, ένα μωρό, που κρατάει ένα μπαλόνι

Ε: πως το κατάλαβες;

ΑΠ:γιατί βλέπω την εικόνα του

Ε: θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Ο κύριος Μπου". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

ΑΠ:ε, ε, μ, έχει σπίτια μία γάτα ένα κύριο μία μαμά, ένα δύο μωρά, μία πεταλούδα, δύο πεταλούδες και ένα φύλλο

E: πως το κατάλαβες;

ΑΠ:γιατί βλέπω την εικόνα του

E: τώρα που είδαμε όλα τα βιβλία ένα- ένα θα διάλεγες αυτό που μου είπες στην αρχή ή μήπως έχεις αλλάξει γνώμη;

ΑΠ:αυτό που διάλεξα στην αρχή

E: γιατί;

ΑΠ: γιατί μου άρεσε πάρα πολύ

E: σε ευχαριστώ πολύ

Συνέντευξη 6η

E: ποιο από αυτά τα βιβλία, θα διάλεγες να διαβάσεις;

B: αυτά τα δύο (δείχνει μόνο δύο βιβλία)

E: από όλα αυτά

B: το Ζαχαρία (δείχνει το βιβλίο ο πράσινος λύκος)

E: το Ζαχαρία πως το κατάλαβες ότι είναι ο Ζαχαρίας;

B: γιατί το έχω διαβάσει

E: έχεις διαβάσει παραμύθι με αυτόν τον λύκο;

B: ναι

E: αα, λοιπόν, ένα λεπτάκι...

B: δεν το έχω διαβάσει, αλλά το θυμάμαι γιατί έχω διαβάσει άλλο

E: παρατήρησε την εικονογράφηση αυτού του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

B: για ένα γουρουνάκι που μαγειρεύει και ο λύκος θέλει να το φάει

E: ποιον να φάει;

B: το γουρουνάκι

E: γιατί νομίζεις ότι πρέπει να φάει το γουρουνάκι, ότι θέλει να φάει το γουρουνάκι;

B: επειδή αυτά εδώ πέρα (δείχνει τα λυκάκια με τις γλώσσες έξω από το στόμα) λιγουρεύονται το λιχ το τέτοιο επειδή έχουν τη γλώσσα τους

E: αυτά εδώ πέρα έχουν για ξαναπές το μου

B: τη γλώσσα τους

E: τι που την έχουν τη γλώσσα τους;

B: εδώ πέρα (δείχνει και στον εαυτό του)

E: έξω από το στόμα;

B: ναι

E: και αυτό τι σημαίνει για ξαναπές μου τη λέξη τι σημαίνει ότι

B: θέλουν να το φάνε το γουρουνάκι

E: το ότι είναι η γλώσσα έξω σημαίνει ότι θέλουν να το φάνε μάλιστα

B: οι άλλοι δεν ήθελαν να το φάνε

E: ποιοι άλλοι δηλαδή;

B: αυτοί, ο λύκος ο μεγάλος και η λυκίνα

E: α, ο λύκος ο μεγάλος και η λύκαινα η μεγάλη δεν θέλουν πώς το κατάλαβες ότι δεν θέλουν να το φάνε;

B: επειδή δεν έχει γλώσσα

E: α, δεν έχουν τη γλώσσα απ' έξω ε

B: ναι

E: α, μάλιστα

B: ενώ τα τέτοια πεινάν γι' αυτό θέλουν να φαν

E: α πεινάν τα μικρά τα γουρουνάκια λες, συγγνώμη τα μικρά λυκάκια

E: ε, τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Το γεύμα των λύκων". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

B: ότι θέλουν να τον φάνε όλοι

E: ότι θέλουν να τον φάνε όλοι

E: πάμε σε αυτό εδώ πέρα που μου είπες ότι το βιβλίο το διάβασες και ότι είναι ο Ζαχαρίας

B: είναι ο Ζαχαρίας (το λέει ταυτόχρονα με την E)

E: που τον ξέρεις ότι είναι ο Ζαχαρίας;

B: δεν το ξέρω αλλά το έχω διαβάσει

E: α το έχεις διαβάσει, άρα νομίζεις ότι αυτό το βιβλίο μιλάει για το λύκο το Ζαχαρία, ε;

B: ναι

E: μ

B: κι αυτοί εδώ τον παρακολουθούνε (δείχνει τους λύκους)

E: αυτοί εδώ οι άλλοι λύκοι τον παρακολουθούνε, πως το κατάλαβες ότι τον παρακολουθούνε;

B: επειδή τον κοιτάνε και αυτός κοιτάει προς τα εδώ (δείχνει προς τα πού κοιτάει ο πράσινος λύκος) και οι άλλοι είναι εκεί πίσω τους

E: α, αυτός κοιτάει αλλού και αυτοί είναι από πίσω τους ε;

B: ναι για να μην τον δούνε

E: για να μην τον δούνε, μάλιστα

B: σαν αλεπού μοιάζει (δείχνει την ουρά του πράσινου λύκου)

E: ποιος μοιάζει με αλεπού;

B: αυτός (δείχνει την ουρά του πράσινου λύκου)

E: αυτός που είπες ότι είναι ο Ζαχαρίας, γιατί μοιάζει με αλεπού;

B: επειδή έχει ουρά σαν τέτοιον

E: η ουρά

B: σαν αλεπού

E: σαν αλεπού, ο λύκος λοιπόν που λες ότι είναι ο Ζαχαρίας μοιάζει και σαν αλεπού;

B: ναι

E: μ, ωραία τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου, "Ο πράσινος λύκος". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

B: και για έναν πράσινο λύκο

E: τελικά για ποιον να μιλάει για τον πράσινο λύκο, ή για το λύκο Ζαχαρία;

B: τον πράσινο λύκο

E: πως;

B: τον πράσινο λύκο

E: τον πράσινο λύκο δηλαδή δε μιλάει για το λύκο Ζαχαρία;

B: όχι

E: πώς το κατάλαβες;

B: επειδή είναι πράσινος

E: επειδή είναι πράσινος

E: τώρα θέλω να κοιτάξεις την εικονογράφηση του εξώφυλλου αυτού του βιβλίου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει (σταματάει, κόβει την E);

B: είναι ένα, είναι ένα αρκουδάκι

E: γιατί θα μιλάει λοιπόν αυτό το βιβλίο;

B: για ένα αρκουδάκι που το παρακολουθούν λάκοι, λύκοι εδώ πέρα (δείχνει τα μάτια)

E: πως κατάλαβες ότι είναι λύκοι αυτοί που τον παρακολουθούν;

B: επειδή είναι γκρι

E: α, επειδή είναι γκρι εδώ πέρα πίσω, ε

B: μ (καταφατικά)

E: Τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Λύκος έξω από την πόρτα". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

B: ότι είναι ένας λύκος έξω από την πόρτα και το αρκουδάκι είναι μέσα

E: μέσα που;

B: μες στο σπιτάκι

E: άρα λοιπόν το βιβλίο αυτό γιατί θα μιλάει;

B: για έναν λύκο που βγήκε έξω από το σπίτι του

E: ποιανού σπίτι;

B: του λύκου

E: α, αυτό το σπίτι ήταν του λύκου και ο λύκος βγήκε έξω από το σπίτι;

B: ναι το κλέψε αυτό το αρκουδάκι

E: και;

B: και το κλέψε αυτό το αρκουδάκι το σπίτι του

E: α, έκλεψε το αρκουδάκι το σπίτι του λύκου

B: ναι

E: α, και το αρκουδάκι τώρα είναι μέσα στο σπίτι;

B: ναι γι' αυτό δεν του ανοίγει και έχει τέτοια φάτσα

E: α, δεν του ανοίγει και έχει τέτοια φάτσα, γιατί του έκλεψε το σπίτι

B: ναι

E: α, μάλιστα

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

B: γι' αυτούς τους τρεις, τον τάρανδο, τον τυφλοπόντικα, αυτό δεν ξέρω πως τον λένε (δείχνει την αρκούδα)

E: αυτό δεν ξέρεις πως τον λένε

B: ναι

E: δεν μπορείς να καταλάβεις τι είναι, ωραία

B: και είναι μια βάρκα και κάνουν κουπί για να φτάσουνε κάπου

E: α, μια βάρκα και κάνουν κουπί για να φτάσουνε κάπου

B: α! είναι του Αρκτούρου

E: α εδώ πέρα είδες το σήμα του Αρκτούρου;

B: ναι

E: α

B: μάλλον αυτή είναι αρκούδα (δείχνει το ζώο που πριν δεν μπορούσε να καταλάβει τι ήταν)

E: α αυτή είναι μάλλον αρκούδα από το σήμα του αρκτούρου κατάλαβες ότι αυτή είναι μάλλον αρκούδα;

B: ναι ναι

E: είδες λοιπόν που λύθηκε το μυστήριο που δεν ήξερες τι είναι;

B: γιατί το έχει το σήμα του Αρκτούρου;

E: μμμ, δεν ξέρω όταν θα διαβάσουμε το βιβλίο θα το ανακαλύψουμε

B: ναι

E: Τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "τρεις φίλοι στο ποτάμι". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

B: γιατί αυτοί οι τρεις είναι φίλοι (δείχνει) και είναι στο ποτάμι, αυτό εδώ (δείχνει) είναι ποτάμι και κάνουν κουπί

E: πως το κατάλαβες;

B: επειδή είναι στη θάσσσα και έχουν μία βάρκα και αυτά εδώ είναι τα κουπιά τους

E: στη θάλασσα ή στο ποτάμι είναι;

B: στη θαλασσ στο ποτάμι

E: γιατί είναι στο ποτάμι και δεν είναι στη θάλασσα;

B: γιατί...

E:μ, γιατί είναι στο ποτάμι και δεν είναι στη θάλασσα, πως το κατάλαβες;

B: επειδή εδώ πέρα έχει κάτι άμμους

E: και από εκεί κατάλαβες ότι είναι τελικά ποτάμι

B: ναι

E: ωραία, παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

B: για ένα γουρούνι, χι, χι ,χι (γελάει) και για, για έξι κοτούλες

E: α, και για έξι κοτούλες

B: αυτό το γουρούνι γιατί έχει μαλλιά;

E: γιατί άραγε να έχει μαλλιά;

B: επειδ...

E: γιατί νομίζεις;

B: μήπως φοράει κάτι;

E: σαν τι δηλαδή;

B: μ

E: πως το καταλαβαίνεις ότι αυτό το βιβλίο μιλάει για ένα γουρούνι με μαλλιά και για τις κοτούλες;

B: επειδή είναι αγρόκτημα

E: α, επειδή είναι αγρόκτημα

E: Τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Το γουρουνάκι που ήθελε να 'χει μαλλιά". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

B: γι' αυτό έχει μαλλιά

E: α, γι' αυτό έχει μαλλιά γιατί;

B: δεν ξέρω...

E: (γελάει)

E: τώρα θέλω να παρατηρήσεις την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

B: για ένα μωρό και, και για μεγάλους παππούδες και γιαγιάδες, και μία γάτα και έναν σκύλο

E: για όλους αυτούς λοιπόν μιλάει;

B: ναι

E: πως το κατάλαβες;

B: επειδή αυτή είναι γάτα, αυτός είναι σκύλος επειδή δαγκώνει το πόδι του (δείχνει το πόδι του άνδρα), και αυτός είναι ένας παππούς και αυτό είναι ένα παιδάκι μάλλον ή γιαγιά και αυτό είναι ένα μωράκι επειδή είναι στην κουνισιέρα (κούνια) πως τι λένε, στο καρότσι

E: Τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Ο κύριος Μπου". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

B: για έναν, αυτός είναι ο κύριος Μπου (δείχνει τον άνδρα)

E: α αυτός πως το κατάλαβες ότι αυτός είναι ο κύριος Μπου;

B: επειδή είναι αγορίστικο όνομα και εδώ είναι ένα αγόρι (δείχνει τον άνδρα)

E: α, επειδή το Μπου είναι αγορίστικο όνομα, πως το ξέρεις ότι το Μπου είναι αγορίστικο όνομα;

B: δεν το ξέρω

E: το φαντάζεσαι;

B: ναι

E: τώρα που είδαμε όλα τα βιβλία ένα- ένα θα διάλεγες αυτό που μου είπες στην αρχή ή μήπως έχεις αλλάξει γνώμη;

B: μμμ (αργεί) αυτό (τρεις φίλοι στο ποτάμι)

E: γιατί διάλεξες αυτό τώρα;

B: επειδή έχει τρεις φίλους και είναι στη λίμνη και έχουν μια βάρκα

E: ωραία σε ευχαριστώ πολύ

Συνέντευξη 7η

E: ποιο από αυτά τα βιβλία, θα 'θελες να διαβάσεις;

B Σ: (ο πράσινος λύκος)

E: γιατί το διάλεξες;

B Σ: το διάλεξα

E: γιατί;

B Σ: γιατί μ' αρέσει

E: τι σου αρέσει;

B Σ: (δείχνει το λύκο)

E: ο λύκος;

B Σ: ναι

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

B Σ: μάγαιρα βλέπω

E: πώς το κατάλαβες ότι είναι μάγαιρας;

B Σ: βλέπω έχει την ποδιά, το τέτοιο και τη κουτάλα και κάνουν επίσκεψη

E: ποιοι κάνουν επίσκεψη;

B Σ: οι λύκοι

E: πώς το κατάλαβες ότι κάνουν επίσκεψη;

B Σ: στη φωτογραφία

E: στην;

B Σ: στη φωτογραφία

E: άρα γιατί θα μιλάει αυτό το βιβλίο;

B Σ: ε, δεν ξέρω

E: θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Το γεύμα των λύκων". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

B Σ: για γεύματα;

E: πώς το κατάλαβες το κατάλαβες ότι μιλάει για γεύματα;

B Σ: (δείχνει το γουρούνι)

E: από το μάγαιρα που μου δείχνεις;

B Σ: ναι

E: παρατήρησε την εικονογράφηση αυτού του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

B Σ: ο λύκος ο Ζαχαρίας είναι

E: πώς κατάλαβες ότι είναι ο λύκος ο Ζαχαρίας;

B Σ: γιατί βάφτηκε

E: βάφτηκε; Γιατί πριν πως ήτανε;

B Σ: (δείχνει τους γκρι λύκους)

E: πες μου κιόλας

B Σ: γκρι

E: τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου, "Ο πράσινος λύκος". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

B Σ: γιατί είναι πράσινος;

E: πώς το κατάλαβες;

B Σ: γιατί είναι έτσι πράσινος

E: για ξαναπές το

B Σ: γιατί είναι πράσινος σαν το βάτραχο

E: τελικά αυτό το βιβλίο θα μιλάει για το λύκο το Ζαχαρία που μου είπες πριν ή για τον πράσινο;

B Σ: για τον πράσινο λύκο

E: πως το κατάλαβες;

B Σ: (δείχνει τον τίτλο)

E: α, από τον τίτλο που μου δείχνεις;

B Σ: ναι

E: γιατί στην αρχή νόμιζες ότι είναι ο λύκος ο Ζαχαρίας;

B Σ: δεν ξέρω

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

B Σ: βλέπω ένα μάτι

E: γιατί λοιπόν θα μιλάει αυτό το βιβλίο;

B Σ: για τα μάτια

E: για;

B Σ: (λέει για τα μάτια αλλά πολύ σιγά)

E: πιο δυνατά

B Σ: για τα μάτια

E: πως το κατάλαβες;

B Σ: (δείχνει τα μάτια του λύκου)

E: α, επειδή βλέπεις τα μάτια εδώ (δείχνει και τα μάτια του αρκούδου) αλλά μου δείχνεις και άλλα μάτια, αυτά τα μάτια τίνος είναι;

B Σ: αρκούδας

E: θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Λύκος έξω από την πόρτα". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

B Σ: για τους λύκους;

E: πως το κατάλαβες;

B Σ: (σιωπή), γιατί βλέπω αυτόν τον γκρι

E: βλέπεις αυτό εδώ το γκρι και από αυτό τι κατάλαβες;

B Σ: λύκο

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

B Σ: για τον τάρανδο μία αρκούδα και μία φώκια

E: πως το κατάλαβες;

B Σ: γιατί είναι αυτοί οι τρεις

E: Τώρα θα (σταματάει την E)

B Σ: γιατί είναι μες τη βάρκα

E: πως;

B Σ: γιατί είναι μες τη βάρκα

E: Τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "τρεις φίλοι στο ποτάμι". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

B Σ: για τα ποτάμια;

E: πως το κατάλαβες;

B Σ: γιατί βλέπω αυτό το ποτάμι

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

B Σ: ένα δύο τρία τέσσερα πέντε, βλέπω πέντε κόττες και ένα γουρούνι

E: άρα γιατί θα μιλάει αυτό το βιβλίο;

B Σ: για τα ζώα

E: πως το κατάλαβες;

B Σ: γιατί έχει γου, ζώα, ζωάκια

E: Τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Το γουρούνι που ήθελε να 'χει μαλλιά". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

B Σ: για τα μαλλιά;

E: πως το κατάλαβες;

B Σ: γιατί έχει τέτοια μαλλιά

E: ποιος έχει μαλλιά;

B Σ: το γουρούνι

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει (σταματάει την E);

B Σ: αυτό έχει και dvd

E: γιατί μιλάει αυτό το βιβλίο

B Σ: βλέπω , βλέπω, βλέπω τρία παιδάκια και γατούλα και σκύλος

E: γιατί θα μιλάει λοιπόν αυτό το βιβλίο;

B Σ: για τα ε, βλέπω κάτι σπίτια που γκρεμίζονται

E: πως το κατάλαβες;

B Σ: μπουφ, μπουφ,

E: πως

B Σ: διαλύθηκαν

E: Τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Ο κύριος Μπου". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

B Σ: για τα σπίτια;

E: πως το κατάλαβες;

B Σ: γιατί βλέπω σπίτια

E: τώρα που είδαμε όλα τα βιβλία ένα- ένα θα διάλεγες αυτό που μου είπες στην αρχή ή μήπως έχεις αλλάξει γνώμη;

B Σ: άλλαξα

E: ποιο θα ήθελες να διαβάσει;

B Σ: (δείχνει τον πράσινο λύκο)

E: αυτό μου είπες και στην αρχή τον πράσινο λύκο αυτόν θέλεις;

B Σ: ναι

E: γιατί θέλεις τον πράσινο λύκο;

B Σ: γιατί μου αρέσει

E: τι σου αρέσει;

B Σ: ο λύκος

E: σε ευχαριστώ πολύ

Συνέντευξη 8η

E: ποιο από αυτά τα βιβλία, θα ήθελες να διαβάσεις;

Γ: (δείχνει τον πράσινο λύκο)

E: γιατί το διάλεξες;

Γ: (αργεί) γιατί μου αρέσει το εξώφυλλο

E: πολύ ωραία παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί μιλάει αυτό το βιβλίο;

Γ: υι, για λύκους

E: ναι πιο δυνατά μίλα

Γ: για λύκους και γουρούνια

E: πολλά γουρούνια;

Γ: λίγα

E: πώς το κατάλαβες;

Γ: το κατάλαβα

E: πώς το κατάλαβες;

Γ: εδώ δείχνει τόσους πολλούς λύκους και ένα γουρούνι

E: τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Το γεύμα των λύκων". γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

Γ: για το γεύμα

E: δηλαδή;

Γ: τω λύκων

E: Πως το κατάλαβες;

Γ: το κατάλαβα επειδή, επειδή κάνουν έτσι (δείχνει τα λυκάκια με τη γλώσσα έξω και γλείφεται και ο ίδιος)

E: α εδώ τα λυκάκια;

Γ:μ (γνέφει καταφατικά)

E: τι κάνουν δηλαδή για πες μου;

Γ: βγάζουν τη γλώσσα τους

E: α και επειδή βγάζουν τη γλώσσα τους τι θέλουν;

Γ: να φάνε

E: ποιον;

Γ: το γουρούνι

E: γιατί που το κατάλαβες ότι θέλουν να τον φάνε;

Γ: γιατίιι..... γιατί άνοιξε η πόρτα

E: θέλουν να τον φάνε γιατί άνοιξε η πόρτα;

Γ: όχι

E: τι;

Γ: (δεν απαντάει)

E: εντάξει

E: παρατήρησε την εικονογράφηση αυτού του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

Γ: για έναν πράσινο λύκο

E: πώς το κατάλαβες;

Γ: επειδή δείχνει τον πράσινο τον λύκο

E: τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου, "Ο πράσινος λύκος". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

Γ: εεε, για τον πρα, για τον πράσινο λύκο

E: πώς το κατάλαβες;

Γ: το κατάλαβα επειδή, επειδή το δείχνει εδώ (δείχνει τον τίτλο)

E: που το δείχνει για δείξε μου πάλι;

Γ: (δείχνει τον τίτλο) α στον τίτλο εννοείς;

Γ: μ

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

Γ: για ένα αρκου, για ένα αρκουδάκι

E: πως το κατάλαβες (πάει να πει και κάτι ακόμη ενώ η E κάνει την ερώτηση πως το κατάλαβες) α θες να πεις και κάτι άλλο για ένα αρκουδάκι;

Γ: που κάτι κοιτάει εδώ πέρα (δείχνει τα μάτια)

E: ποιος κοιτάει εδώ πέρα;

Γ: (δεν απαντάει)

E: τι εννοείς δηλαδή μου είπες για ένα αρκουδάκι και μετά μου έδειξες εδώ και μου είπες που κάτι κοιτάει εδώ πέρα, ποιος κοιτάει;

Γ: (δεν απαντάει)

E: το αρκουδάκι;

Γ: όχι

E: α, κάποιος άλλος;

Γ: μ (γνέφει καταφατικά)

E: πως το κατάλαβες;

Γ: επειδή κάνει αυτό και είναι έτσι (δείχνει το αρκουδάκι)

E: α από το πώς στέκεται το αρκουδάκι;

Γ: μ

E: θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Λύκος έξω από την πόρτα". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει το βιβλίο;

Γ: Για τους λύκους

E: πως το κατάλαβες;

Γ: επειδή άκουσα τον τίτλο

E: παρατήρησε την εικονογράφηση αυτού του βιβλίου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

Γ: για τα ζώα

E: πως το κατάλαβες;

Γ: γιατί δείχνει τα ζώα και (ακατάληπτο)

E: θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "τρεις φίλοι στο ποτάμι". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

Γ: για το ποτάμι και τους φίλους

E: πως το κατάλαβες;

Γ: επειδή δείχνει ποτάμι και τρεις φίλους

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

Γ: για ένα γουρούνι που ήθελε να έχει μαλλιά

E: πως το κατάλαβες ότι ήθελε να έχει μαλλιά;

Γ: γιατί δείχνει τα μαλλιά

E: Τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Το γουρουνάκι που ήθελε να 'χει μαλλιά". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

Γ: για το γουρούνι, ε, ε, και για τα μαλλιά

E: πως το κατάλαβες;

Γ: επειδή είναι ένα γουρούνι και έχει και μαλλιά

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

Γ: εεε

E: γιατί να μιλάει αυτό το βιβλίο;

Γ: (προσπαθεί να διαβάσει τον τίτλο)

E: μην προσπαθείς να διαβάσεις τον τίτλο

Γ: για τον αέρα;

E: πως το κατάλαβες;

Γ: επειδή φυσάει και πέφτουν

E: α φυσάει και πέφτουν

E: Τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Ο κύριος Μπου". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

Γ: για τον κύριο Μπου

E: πώς το κατάλαβες;

Γ: επειδή δείχνει τον κύριο Μπου

E: που είναι ο κύριος Μπου;

Γ: (δείχνει τον άνδρα)

E: τώρα που είδαμε όλα τα βιβλία ένα- ένα θέλεις να διαβάσεις αυτό που μου είπες στην αρχή ή μήπως έχεις αλλάξει γνώμη;

Γ: αυτό (δείχνει τον πράσινο λύκο)

E: γιατί

Γ: γιατί μου αρέσει το εξώφυλλο

E: σε ευχαριστώ πολύ

Συνέντευξη 9η

E: ποιο από αυτά τα βιβλία, θα ήθελες να διαβάσεις;

ΔΑ: (δείχνει ο πράσινος λύκος)

E: γιατί το διάλεξες;

ΔΑ: γιατί μ' αρέσει πιο πολύ

E: θα μιλάς μόνο λίγο πιο δυνατά

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

ΔΑ: γιατί αυτό ήρθε εδώ μέσα για να φάει

E: ποιος έρθε εκεί μέσα για να φάει;

ΔΑ: ο λύκος

E: τι να φάει;

ΔΑ: μ, αυτό (δείχνει το γουρούνι)

E: το γουρούνι εννοείς;

ΔΑ: μ (καταφατικά)

E: πώς το κατάλαβες;

ΔΑ: γιατί το κοιτάει

E: το κοιτάει ο λύκος;

ΔΑ: ναι

E: τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Το γεύμα των λύκων". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

ΔΑ: μ, (σκέφτεται λίγο) για το φαγητό

E: ποιο φαγητό;

ΔΑ: το γουρούνι

E: για το γουρούνι;

ΔΑ: μ, (καταφατικά)

E: το γουρούνι είναι το φαγητό δηλαδή;

ΔΑ: μ, (καταφατικά)

E: παρατήρησε την εικονογράφηση αυτού του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

ΔΑ: για τον πράσινο λύκο

E: πώς το κατάλαβες;

ΔΑ: επειδή είναι πράσινος

E: τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου, "Ο πράσινος λύκος". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

ΔΑ: για το λύκο

E: πώς το κατάλαβες;

ΔΑ: γιατί το δείχνει

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

ΔΑ: (σκέφτεται) γιατί ο λύκος θέλει να φάει το αρκουδάκι

E: πως το κατάλαβες ότι ο λύκος θέλει να φάει το αρκουδάκι;

ΔΑ: γιατί κλείνει την πόρτα

E: ποιος κλείνει την πόρτα

ΔΑ: το αρκουδάκι

E: Τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Λύκος έξω από την πόρτα". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει το βιβλίο;

ΔΑ: για το λύκο δηλαδή αυτόν εδώ πέρα (δείχνει τα μάτια)

E: δηλαδή αυτόν που μου έδειξες;

ΔΑ: ναι

E: πως το κατάλαβες;

ΔΑ: γιατί, γιατί είναι έξω ο λύκος και το αρκουδάκι του κλείνει την πόρτα

E: πως κατάλαβες ότι ο λύκος είναι έξω και το αρκουδάκι του κλείνει την πόρτα;

ΔΑ: γιατί το φοβάται

Ε: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

ΔΑ: (σκέφτεται) γι' αυτούς, γι' αυτούς

Ε: πιο δυνατά μίλα

ΔΑ: γι' αυτούς, που κολυμπάνε στη λίμνη με το καράβι

Ε: πως το κατάλαβες;

ΔΑ: γιατί έχει μια βάρκα

Ε: Τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "τρεις φίλοι στο ποτάμι". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει το βιβλίο;

Δ: για τη θάλασσα

Ε: πως το κατάλαβες;

ΔΑ: γιατί κολυμπάνε στη θάλασσα με τη βάρκα τους

Ε: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

ΔΑ: (σκέφτεται) το γουρούνι, το γουρούνι

Ε: πες πιο δυνατά

ΔΑ: το γουρούνι (σκέφτεται) θέλει να φάει τις κόττες

Ε: πως το κατάλαβες;

ΔΑ: γιατί είναι εδώ το γουρούνι και εδώ οι κόττες και φοβούνται

Ε: πως κατάλαβες ότι οι κόττες φοβούνται;

ΔΑ: γιατί τις βλέπω έτσι

Ε: Τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Το γουρουνάκι που ήθελε να 'χει μαλλιά". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει το βιβλίο;

ΔΑ: για το γουρούνι

Ε: πως το κατάλαβες;

ΔΑ: γιατί το γουρούνι θέλει να έχει μαλλιά

Ε: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

ΔΑ: (σκέφτεται) ε, μ, πέφτουν κάτω τα σπίτια

Ε: πως το κατάλαβες;

ΔΑ: γιατί τα βλέπω να πέφτουν κάτω

Ε: θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Ο κύριος Μπου". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει το βιβλίο;

ΔΑ: για το χαλασμό

Ε: πώς το κατάλαβες;

ΔΑ: γιατί τα σπίτια γκρεμίζονται

Ε: τώρα που είδαμε ένα- ένα όλα τα βιβλία θα διάλεγες αυτό που μου είπες στην αρχή ή μήπως έχεις αλλάξει γνώμη;

ΔΑ: (δείχνει το λύκος έξω από την πόρτα)

Ε: α, το λύκος έξω από την πόρτα, γιατί το διάλεξες;

ΔΑ: γιατί μ' αρέσει το εξώφυλλο

Ε: σε ευχαριστώ πολύ

Συνέντευξη 10η

Ε: ποιο από αυτά τα βιβλία, θα διάλεγες να διαβάσεις;

ΔΗ: αυτό (δείχνει τον πράσινο λύκο)

Ε: γιατί το διάλεξες;

ΔΗ: (δεν απαντά)

Ε: γιατί το διάλεξες;

ΔΗ: (δεν απαντά)

Ε: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

ΔΗ: ένα γουρουνάκι και οι λύκοι

Ε: πώς το κατάλαβες;

ΔΗ: (δεν απαντά)

Ε: θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Το γεύμα των λύκων". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

ΔΗ: να περάσουν να φάνε

Ε: ποιοι να περάσουν να φάνε;

ΔΗ: οι λύκοι

Ε: πώς το κατάλαβες;

ΔΗ: (δεν απαντά)

Ε: παρατήρησε την εικονογράφηση αυτού του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

ΔΗ: ένας λύκος

Ε: πώς το κατάλαβες;

ΔΗ: (δεν απαντά)

E: θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου, "Ο πράσινος λύκος". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

ΔΗ: για το πράσινο λύκο

E: πώς το κατάλαβες;

Δ: (δεν απαντά)

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

ΔΗ: για ένα αρκουδάκι

E: πως το κατάλαβες;

ΔΗ: (δεν απαντά)

E: Τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Λύκος έξω από την πόρτα". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

ΔΗ: γιατί το αρκουδάκι έχει κλειστεί την πόρτα για να μην περάσει

E: ποιος να μην περάσει;

ΔΗ: ο λύκος

E: πως το κατάλαβες;

ΔΗ: (δεν απαντά)

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

ΔΗ: για βάρκα

E: πως το κατάλαβες;

ΔΗ: (δεν απαντά)

E: Τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "τρεις φίλοι στο ποτάμι". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

ΔΗ: (δεν απαντά)

E: τρεις φίλοι στο ποτάμι, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

ΔΗ: γιατί πάνε στο ποτάμι

E: πως το κατάλαβες;

ΔΗ: (δεν απαντά)

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

ΔΗ: για ένα γουρουνάκι με μαλλιά

E: πως το κατάλαβες;

ΔΗ: (δεν απαντά)

E: θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Το γουρούνι που ήθελε να 'χει μαλλιά". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

ΔΗ: γιατί το γουρουνάκι ,γιατί το γουρουνάκι έχει μαλλιά

E: πως το κατάλαβες;

ΔΗ: (δεν απαντά)

E: παρατήρησε την εικονογράφηση αυτού του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

ΔΗ: για μια γατούλα

E: πως το κατάλαβες;

ΔΗ: (δεν απαντά)

E: θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Ο κύριος Μπου". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

ΔΗ: ότι, ότι έπεσε π

E: ότι για ξαναπές το ότι έπεσε ;

ΔΗ: ότι έπεσε στα σπίτια

E: ποιος έπεσε στα σπίτια

ΔΗ: ο κύριος

E: ποιος κύριος;

ΔΗ: (δείχνει τον άνδρα)

E: αυτός που μου δείχνεις;

ΔΗ: (γνέφει καταφατικά)

E: πως το κατάλαβες;

ΔΗ: (δεν απαντά)

E: τώρα που είδαμε όλα τα βιβλία ένα- ένα θα διάλεγες αυτό που μου είπες στην αρχή ή μήπως έχεις αλλάξει γνώμη;

E: ποιο θέλεις να διαβάσεις;

ΔΗ: αυτό (το γεύμα των λύκων)

E:γιατί το διάλεξες, γιατί το διάλεξες αυτό;

ΔΗ: γιατί ένα γουρουνάκι

E:γιατί;

ΔΗ: ένα γουρουνάκι

E: γιατί έχει ένα γουρουνάκι

ΔΗ: ναι

E: ωραία σε ευχαριστώ πολύ

Συνέντευξη 11η

E: ποιο από αυτά τα βιβλία, θα 'θελες να διαβάσεις;

Δ: εεε, αυτό (λύκος έξω από την πόρτα)

E: γιατί το διάλεξες;

Δ: γιατί έχει ένα ακουδάκι

E: και επειδή έχει ένα αρκουδάκι;

Δ:εεε, γιατί κρύβεται;

E: γι' αυτό θέλεις να το διαβάσεις γιατί κρύβεται;

Δ:μ (καταφατικά)

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

Δ:εεμ, για το γουρουνάκι;

E: δε θα με ρωτάς θα μου λες

Δ: γι' αυτό το γουρούνι μιλάει

E: πώς το κατάλαβες;

Δ: γιατί το δείχνει

E: τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Το γεύμα των λύκων". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

Δ: για το γεύμα

E: πώς το κατάλαβες;

Δ: γιατί είπες την εικονογράφηση

E: γιατί είπα; Για ξαναπές μου τη λέξη είπα την;

Δ: (δεν απαντά)

E: εικονογράφηση;

Δ: μ (καταφατικά)

E: παρατήρησε την εικονογράφηση αυτού του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

Δ: για το λύκο

E: πώς το κατάλαβες;

Δ: γιατί φαίνεται

E: τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου, "Ο πράσινος λύκος". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

Δ: για τον π., για τον λύκο

E: πώς το κατάλαβες;

Δ: γιατί μου είπες την εικονογράφηση

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

Δ: για το αρκουδάκι

E: πως το κατάλαβες;

Δ: γιατί το δείχνει

E: Τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Λύκος έξω από την πόρτα". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

Δ: για το λύκο

E: πως το κατάλαβες;

Δ: γιατί μου είπες την εικονογράφηση

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

Δ: για το ταραν, τάραδος είναι;

E: ναι

Δ: για το τάραδο

E: πως το κατάλαβες;

Δ: γιατί αυτός πιο μεγάλος

E: α, μιλάει για τον τάρανδο γιατί είναι πιο μεγάλος;

Δ: μ (καταφατικά)

E: από ποιους πιο μεγάλος;

Δ: από την ακούδα και από τονν σκιουράκι

E: πως το κατάλαβες;

Δ: γιατί είναι πιο μεγαλύτερος

E: θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "τρεις φίλοι στο ποτάμι". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

Δ: για το ποτάμι

E: πως το κατάλαβες;

Δ: γιατί είπες την εικονογράφηση

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

Δ: για το γουρούνι

E: πως το κατάλαβες;

Δ: γιατί το δείχνει
E: Τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Το γουρουνάκι που ήθελε να 'χει μαλλιά". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;
Δ: για τα μαλλιά
E: πως το κατάλαβες;
Δ: γιατί είπες την εικονογράφηση
E: παρατήρησε την εικονογράφηση του αυτού του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;
Δ:εεεε, για τη γάτα;
E: πως το κατάλαβες;
Δ: γιατί τη δείχνει
E: Τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Ο κύριος Μπου". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;
Δ: για το μπου
E: πως το κατάλαβες;
Δ: γιατί μου είπες την εικονογράφηση
E: τώρα που είδαμε ένα- ένα όλα τα βιβλία θα διάλεγες αυτό που μου είπες στην αρχή ή μήπως έχεις αλλάξει γνώμη;
Δ: έχω αλλάξει γνώμη
E: ποιο θα διάλεγες;
Δ: αυτό
E: το γεύμα των λύκων γιατί το διάλεξες;
Δ: γιατί είναι, είναι με το γουρουνάκι
E: και επειδή είναι με το γουρουνάκι;
Δ: και επειδή έχει όλους αυτούς τους λύκους
E: και σου αρέσουν τα γουρούνια και οι λύκοι δηλαδή;
Δ: ναι
E: ωραία σε ευχαριστώ πολύ

Συνέντευξη 12η

E: ποιο από αυτά τα βιβλία, θα 'θελες να διαβάσεις;
EΛ: (δείχνει το γουρουνάκι που ήθελε να 'χει μαλλιά)
E: γιατί το διάλεξες;

ΕΛ: γιατί έχει ένα γουρουνάκι και έχει ένα σπιτάκι έχει απ' έξω τις κότες και τα λουλούδια και το φάφλο

Ε: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

ΕΛ: για τους λύκους και, και το ένα το γουρούνι

Ε: πώς το κατάλαβες;

ΕΛ: επειδή είναι ένας, ένα γουρουνάκι που είναι μάγισσας και μπήκαν όλοι οι λύκοι

Ε: πως το κατάλαβες ότι είναι μάγισσας;

ΕΛ: επειδή φοράει καπέλο και ρούχα από μάγισσα και έχει μια κουτάλα

Ε: θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Το γεύμα των λύκων". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

ΕΛ: για το γουρούνι

Ε: πώς το κατάλαβες;

ΕΛ: επειδή είναι το γουρούνι μέσα στο σπίτι και μαγειρεύει στην κουζίνα

Ε: πώς το κατάλαβες ότι μαγειρεύει στην κουζίνα;

ΕΛ: επειδή είναι μάγισσας

Ε: παρατήρησε την εικονογράφηση αυτού του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

ΕΛ: για το λύκο που τρέχει και είναι πράσινος με παντελόνι μπλε

Ε: πώς το κατάλαβες;

ΕΛ: επειδή τρέχει στο δάσος

Ε: τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου, "Ο πράσινος λύκος". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

ΕΛ: για τον πράσινο λύκο

Ε: πώς το κατάλαβες;

ΕΛ: επειδή είναι πράσινος λύκος και κοιτάν γκρι λύκοι

Ε: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

ΕΛ: για το αρκουδάκι που κρύβεται και φαίνεται ένα, ένα αλογάκι

Ε: πως το κατάλαβες ότι κρύβεται;

ΕΛ: επειδή έχει ένα ορθογώνιο και κάτι που είναι σαν πορτούλα και φαίνεται το μάτι του (δείχνει το μάτι)

Ε: πως κατάλαβες ότι εδώ είναι ένα αλόγο;

ΕΛ: επειδή είναι γκρι

E: θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Λύκος έξω από την πόρτα". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

ΕΛ: για το αρκουδάκι και το λύκο

E: πως το κατάλαβες;

ΕΛ: επειδή φαίνεται ο λύκος και, και το αρκουδάκι

E: που φαίνεται ο λύκος;

ΕΛ: εκεί μέσα

E: πριν μου είπες ότι είναι άλογο, είναι τελικά λύκος;

ΕΛ: μ (καταφατικά)

E: πως το κατάλαβες;

ΕΛ: επειδή φαίνεται το μάτι του

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

ΕΛ: για μια βάρκα που είναι μέσα κάτι ζωάκια, ο σκίουρος, ο τάραβος και ο αρκούδος, που είναι στη φάλασσα και πηγαίνουνε κάπου να φάνε

E: πως το κατάλαβες;

ΕΛ: επειδή είναι στη βάρκα

E: θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "τρεις φίλοι στο ποτάμι". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

ΕΛ: για τη φάλασσα, τη βάρκα τους και τα ζωάκια

E: πως το κατάλαβες;

ΕΛ: επειδή έχει την αρκούδα τον τάραβο και το σκίουρο

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

ΕΛ: για το γουρούνι τις κότες τα λουλούδια το φάβνο τον κορμό και το σπιτάκι

E: πως το κατάλαβες;

ΕΛ: επειδή είναι το γουρουνάκι που κρύβεται και είναι έξω οι κότες

E: γιατί νομίζεις ότι κρύβεται;

ΕΛ: επειδή θέλουν να το βουν οι κότες

E: πως το κατάλαβες;

ΕΛ: επειδή είναι μέσα στο σπιτάκι και θέλει να κρυφτεί

E: Τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Το γουρουνάκι που ήθελε να 'χει μαλλιά". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

ΕΛ: για τις κότες

E: πως το κατάλαβες;

ΕΛ: επειδή έχει απ' έξω τις κότες και τον κόκορα που κάνει κικιρίκου

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

ΕΛ: για σπιτάκια που τρέχουν τα παιδάκια και έχει ένα καροτσάκι που είναι το μωρό

E: πως το κατάλαβες;

ΕΛ: επειδή έχει τα σπιτάκια

E: Τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Ο κύριος Μπου". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

ΕΛ: για τα παιδάκια που τρέχουνε και πέφτουν κα, και πέφτουν κάτω και έχει μια γατούλα και το σκυλάκι

E: πως το κατάλαβες;

ΕΛ: (ταυτόχρονα με την E) και το σκυλάκι

E: πως το κατάλαβες;

ΕΛ: επειδή φαίνεται η γατούλα, ο άνθρωπος και το σκυλάκι και το μωρό που είναι στο καρότσι

E: τώρα που είδαμε ένα- ένα όλα τα βιβλία θα διάλεγες αυτό που μου είπες στην αρχή ή μήπως έχεις αλλάξει γνώμη;

ΕΛ: έχω αλλάξει

E: ποιο θα ήθελες να διαβάσεις;

ΕΛ: αυτό (το γεύμα των λύκων)

E: γιατί το διάλεξες;

ΕΛ: γιατί έχει το γουρουνάκι που ήταν μάγισσας και ήρθαν οι λύκοι

E: τι σου άρεσε δηλαδή περισσότερο;

ΕΛ: το γουρουνάκι που μαγείρευε στην κουζίνα

E: σε ευχαριστώ πολύ

Συνέντευξη 13η

E: ποιο από αυτά τα βιβλία, θα διάλεγες να διαβάσεις;

ΕΚ: γιατί....(ο πράσινος λύκος)

E: γιατί το διάλεξες;

ΕΚ: γιατί... έχει έναν πράσινο λύκο

E: γιατί θέλεις αυτό με τον πράσινο λύκο;

ΕΚ: γιατί....

E: ωραία

EK: γιατί μου άρεσε το εξώφυλλο που έχει
E: α σου άρεσε το εξώφυλλο
E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί μιλάει αυτό το βιβλίο;
EK: για ένα γουρουνάκι μάγαιρα
E: πώς το κατάλαβες ότι είναι μάγαιρας;
EK: γιατί φοράει ένα καπέλο ενός μάγαιρα
E: πιο δυνατά λίγο μίλα ωραία
EK: γιατί φοράει ένα καπέλο ενός μάγαιρα
E: ωραία
EK: όλη αυτή πρέπει να είναι οικογένεια (δείχνει τους λύκους)
E: ποιοι πρέπει να είναι οικογένεια;
EK: από τους λύκους
E: Πως το κατάλαβες ότι αυτοί είναι οικογένεια από τους λύκους;
EK: γιατί είναι όλοι μαζί
E: α είναι όλοι μαζί
E: άρα αυτό το βιβλίο γιατί θα μιλάει;
EK: για έναν μάγαιρα και οικογένεια του λύκου
E: Πως το κατάλαβες;
EK: γιατί έχει εδώ την οικογένεια και το μάγαιρα (δείχνει)
E: θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Το γεύμα των λύκων". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει το βιβλίο;
EK: για έναν μάγαιρα που μαγειρεύει γεύμα των λύκων
E: μαγειρεύει γεύμα των λύκων δηλαδή ποιος θα το φάει αυτό το γεύμα;
EK: οι λύκοι
E: για ξαναπές μου λοιπόν για τι θα μιλάει αυτό το βιβλίο;
EK: για μια οικογένεια για το φαγητό του λύκου
E: και ποιο θα είναι το φαγητό του λύκου;
EK: (έκφραση δεν ξέρω)
E: πώς το κατάλαβες ότι αυτό το βιβλίο θα μιλάει για το γεύμα για το φαγητό των λύκων;
EK: γιατί να ο μάγαιρας και λύκοι (δείχνει)
E: ωραία, παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει το βιβλίο;
EK: για έναν πράσινο λύκο
E: πώς το κατάλαβες;

EK: γιατί βλέπω έναν
E: τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου, "Ο πράσινος λύκος". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;
EK: για έναν πράσινο λύκο
E: πώς το κατάλαβες;
EK: γιατί μου διάβασες τον τίτλο
E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;
EK: για ένα αρκουδάκι (σκέφτεται)
E: ναι, για ένα αρκουδάκι;
EK: (γνέφει καταφατικά) και.... μ.....
E: πως το κατάλαβες;
EK: γιατί έχει ένα αρκουδάκι
E: θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Λύκος έξω από την πόρτα". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει το βιβλίο;
EK: για ένα αρκουδάκι που θα έρθει ο λύκος
E: πως το κατάλαβες ότι θα έρθει ο λύκος;
EK: αφού μου διάβασες τον τίτλο. Αυτός είναι ο λύκος;
E: ποιος, εκεί που μου δείχνεις τα μάτια δεν ξέρω εσύ τι νομίζεις;
EK: μ, νομίζω ότι είναι
E: πως το κατάλαβες;
EK: στην αρχή νόμιζα ότι ήταν μάγισσα
E: α τον πέρασες για μάγισσα; Και πως κατάλαβες τελικά πως είναι ο λύκος;
EK: γιατί οι λύκοι έχουν κάτι γκρι
E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;
EK: α, το σήμα του αρκτούρου
E: ναι γιατί νομίζεις λοιπόν ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;
EK: για αρκουδίτσες και
E: πιο δυνατά λίγο μίλα
EK: για αρκουδίτσες και ένα.. κι ένα.... (ακατάληπτο)
E: και ένα;
EK: και ένα.. δεν το θυμάμαι αυτό τι είναι
E: ποιο; Δείξε μου

EK: (δείχνει)

E: α, δεν θυμάσαι πως λένε αυτό το ζώο;

EK: (γνέφει καταφατικά)

E: με τι νομίζεις ότι μοιάζει;

EK: μου μοιάζει με ελάφι

E: ναι

E: άρα λοιπόν γιατί θα μιλάει αυτό το βιβλίο;

EK: για δύο αρκουδίτσες και ένα ελάφι που(ακατάληπτο)

E: γιατί πες μου ξανά

EK: για μία, για δύο αρκουδίτσες (νομίζει ότι ο κάστορας είναι αρκούδα) και ένα ελάφι που κάνουν βόλτα με τη βάρκα στη θάλασσα

E: πως το κατάλαβες;

EK: βλέπω το εξώφυλλο

E: Τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "τρεις φίλοι στο ποτάμι". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει το βιβλίο;

EK: για δύο αρκουδίτσες και για ένα ελάφι που γίνανε φίλοι και κάνουν βόλτα στο ποτάμι

E: πως το κατάλαβες ότι είναι στο ποτάμι;

EK: μου διάβασες τον τίτλο

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

EK: ένα γουρούνι που έχει μαλλιά

E: πως το κατάλαβες;

EK: βλέπω ότι ένα γουρουνάκι έχει μαλλιά

E: Τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Το γουρούνι που ήθελε να 'χει μαλλιά". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει το βιβλίο;

EK: ε. τ, ένα γουρουνάκι που ευχήθηκε να έχει μαλλιά και... ήρθε η νεράιδα;

E: ναι... και τι να ήθελε γιατί να ευχήθηκε να έχει μαλλιά;

EK: γιατί, ε, γιατί δεν του άρεσε που δεν είχε μαλλιά

E: για ξαναπές το πιο δυνατά, γιατί δεν

EK: δεν του άρεσε γιατί δεν είχε μαλλιά

E: α, και θα ήθελε να έχει μαλλιά μάλιστα

E: πως το κατάλαβες ότι μιλάει γι' αυτό το βιβλίο;

EK: γιατί μου διάβασες τον τίτλο

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

EK: βλέπω κάτι σπίτια που είναι λίγο στραβά έναν άνθρωπο που πέφτει, μια γατούλα

E: πιο δυνατά

EK: έναν άνθρωπο που πέφτει και μια γατούλα, και ε. και ε μια γυναίκα που περπατάει στο δρόμο με το μωρό της

E: άρα νομίζεις ότι για όλους αυτούς, γιατί μιλάει τελικά το βιβλίο;

EK: ε. μ... για στραβά σπίτια;

E: πως το κατάλαβες;

EK: βλέπω τα σπίτια εδώ που είναι λίγο στραβά

E: Τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Ο κύριος Μπου". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει το βιβλίο;

EK: τώρα νομίζω ότι μιλάει για έναν ανάποδο κόσμο

E: πως το κατάλαβες;

EK: γιατί είναι λίγο στραβά

E: τώρα που είδαμε ένα- ένα όλα τα βιβλία θα διάλεγες ξανά αυτό που είχες διαλέξει στην αρχή ή μήπως έχεις αλλάξει γνώμη;

EK: αυτό που είπα στην αρχή

E: γιατί

EK: γιατί ο πράσινος λύκος είναι, μ' άρεσε το εξώφυλλο

E: σε ευχαριστώ πολύ

Συνέντευξη 14η

E: ποιο από αυτά τα βιβλία, θα ήθελες να διαβάσεις;

EY: αυτό (το γεύμα των λύκων)

E: γιατί το διάλεξες;

EY: γιατί έχει το λύκο και το γουρούνι

E: και τι σημαίνει αυτό;

EY: εεε....

E: γιατί διάλεξες αυτό που έχει το λύκο και το γουρούνι;

EY: γιατί ε, δεν ξέρω

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί μιλάει αυτό το βιβλίο;

EY: για λύκους

E: πώς το κατάλαβες;

EY: γιατί έχει λύκους

E: θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Το γεύμα των λύκων". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

EY: για τους λύκους

E: πως το κατάλαβες;

EY: επειδή είναι πολλοί λύκοι

E: παρατήρησε την εικονογράφηση αυτού του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

EY: για το δάσος;

E: πώς το κατάλαβες;

EY: γιατί έχει φύλλα και δέντρα

E: θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου, "Ο πράσινος λύκος". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

EY: για λύκους

E: πώς το κατάλαβες;

EY: γιατί έχει έναν λύκο (μικρό κενό) και δύο ακόμη

E: εντάξει;

EY: ναι

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

EY: για ακούδες

E: πως το κατάλαβες;

EY: γιατί έχει μια ακούδα

E: θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Λύκος έξω από την πόρτα". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

EY: για τις αρκούδες

E: πως το κατάλαβες;

EY: γιατί έχει μια αρκούδα

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

EY: για τάρανδους και και αρκούδες

E: πως το κατάλαβες;

EY: γιατί έχει έναν τάρανδο και αρκούδα μία

E:θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "τρεις φίλοι στο ποτάμι". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

EY: για νερό

E: πως το κατάλαβες;

EY: γιατί έχει, έχει σύννεφα και μια ένα καράβι και νερό

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

EY: για γουρούνια

E: πως το κατάλαβες;

EY: γιατί έχει ένα γουρουνάκι

E: θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Το γουρούνι που ήθελε να 'χει μαλλιά". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

EY: για γουρούνια

E: πως το κατάλαβες;

EY: γιατί έχει ένα γουρούνι

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

EY: για ε, για φαντάσματα

E: για φαντάσματα πως το κατάλαβες;

EY: γιατί είναι γκρι

E: γιατί είναι;

EY: γκρι

E: θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Ο κύριος Μπου". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

EY: για φαντάσματα

E: πως το κατάλαβες;

EY: γιατί τα φαντάσματα είναι γκρι

E: τώρα που είδαμε όλα τα ένα- ένα βιβλία ένα- ένα θα διάλεγες αυτό που μου είπες στην αρχή ή μήπως έχεις αλλάξει γνώμη;

EY: αυτό (το γεύμα των λύκων)

E: γιατί;

EY: γιατί έχει και κορίτσια λύκους

E: σε ευχαριστώ πολύ

Συνέντευξη 15η

E: ποιο από αυτά τα βιβλία, θα ήθελες να διαβάσεις, δείξε μου;

Z: (δείχνει το γουρουνάκι που ήθελε να έχει μαλλιά)

E: γιατί το διάλεξες;

Z: γιατί φαίνεται ωραίο

E: τι έχει ωραίο;

Z: το γουρούνι

E: και σου αρέσουν τα γουρούνια;

Z: (γνέφει καταφατικά)

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί μιλάει αυτό το βιβλίο;

Z: για λύκους

E: πώς το κατάλαβες;

Z: γιατί έχει πολλούς λύκους

E: γιατί έχει πολλούς λύκους

Z: και για έναν μάγισσα γουρούνι

E: πως κατάλαβες ότι είναι μάγισσα

Z: γιατί έχει το καπέλο και το κουτάλι

E:μ..

Z: και την ποδιά

E: άρα λοιπόν για τι νομίζεις ότι θα μιλάει αυτό το βιβλίο;

Z: για μία οικογένεια

E:ποια θα είναι αυτή η οικογένεια;

Z: των λύκων

E: πως κατάλαβες ότι αυτή είναι οικογένεια;

Z: γιατί είναι παιδιά(δείχνει)

E: γιατί έχει παιδιά εδώ πέρα;

Z: ναι και ένα αγόρι με ένα κορίτσι (δείχνει)

E: α, και ένα αγόρι με ένα κορίτσι, ποιο είναι το αγόρι και το κορίτσι;

Z: (δείχνει τους μεγάλους λύκους)

E: α, οι μεγάλοι λύκοι

Z: ναι

E: άρα αυτοί ποιοι θα είναι

Z: οι γονείς απ' τα λυκάκια

E: άρα τελικά για τι θα μιλάει το βιβλίο;

Z: για μία οικογένεια από λύκων

E: για μία οικογένεια από λύκους

E: θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Το γεύμα των λύκων". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

Z: για ένα γεύμα που θα φάνε οι λύκοι

E: α, α, πώς το κατάλαβες;

Z: από τον τίτλο

E: από τον τίτλο

E: τώρα παρατήρησε την εικονογράφηση αυτού του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

Z: για έναν πράσινο λύκο

E: πώς το κατάλαβες;

Z: γιατί είναι πράσινος αυτός και αυτοί οι δύο είναι γκρι

E: α και μιλάει για έναν πράσινο λύκο γιατί αυτός είναι πράσινος και οι άλλοι δύο είναι γκρι;

Z: ναι

E: τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου, "Ο πράσινος λύκος". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

Z: για τον πράσινο λύκο

E: πώς το κατάλαβες;

Z: απ' τον τίτλο

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

Z: για ένα αρκουδάκι... και ένα μάτι

E: και ένα μάτι

E: πως το κατάλαβες;

Z: γιατί φαίνεται εδώ (δείχνει)

E: φαίνεται εκεί

E: θα σου διαβάσω τώρα και τον τίτλο του βιβλίου "Λύκος έξω από την πόρτα". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

Z: είναι ένας λύκος που θέλει να φάει το αρκουδάκι

E: πως το κατάλαβες ότι θέλει να το φάει;

Z: γιατί οι λύκοι τρώνε τις αρκούδες

E: α, γιατί οι λύκοι τρώνε τις αρκούδες, αυτό το ξέρεις το έχεις διαβάσει;

Z: (γνέφει καταφατικά)

E: μ, (γελώντας) ναι

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

Z: για ένα κάστορα για ένα ελάφι και για μια αρκούδα

E: πως το κατάλαβες;

Z: γιατί είναι μαζί

E: Τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "τρεις φίλοι στο ποτάμι". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει το βιβλίο;

Z: για τρεις φίλους που κάνουν βόλτα στο ποτάμι

E: πως το κατάλαβες;

Z: γιατί έχουν και τη βάρκα

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

Z: για ένα γουρούνι

E: πως το κατάλαβες;

Z: γιατί το δείχνει

E: Τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Το γουρούνι που ήθελε να 'χει μαλλιά". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

Z: για ένα γουρούνι που ήθελε να βγάλει κι αυτό μαλλιά

E: να βγάλει κι αυτό μαλλιά όπως ποιος;

Z: όπως οι άνθρωποι

E: α, γιατί τα γουρούνια;

Z: δεν έχουν μαλλιά

E: α και ήθελε να γίνει σαν τους ανθρώπους;

Z: ναι

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

Z: για μία γυναίκα και έναν άντρα

E: για μία γυναίκα και έναν άντρα πως το κατάλαβες;

Z: γιατί τους δείχνει

E: θα σου διαβάσω τώρα και τον τίτλο του βιβλίου "Ο κύριος Μπου". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

Z: για έναν κύριο... που είναι αυτός (δείχνει)

E: που είναι αυτός εδώ πέρα που δείχνεις;

Z: ναι

E: αυτός να είναι ο κύριος Μπου

Z: ναι

E: ωραία τώρα που είδαμε όλα τα βιβλία ένα- ένα θα διάλεγες αυτό που μου είπες στην αρχή ή μήπως έχεις αλλάξει γνώμη;

Z: έχω αλλάξει

E: ποιο θέλεις να διαβάσεις τώρα

Z: αυτό

E: τον κύριο Μπου γιατί;

Z: γιατί φαίνεται ωραίο

E: τι σου άρεσε δηλαδή

Z: η εικόνα με τη γάτα

E: ωραία σε ευχαριστώ πολύ

Συνέντευξη 16η

E: ποιο από αυτά τα βιβλία, θα ήθελες να διαβάσεις;

Θ: μ (το γουρουνάκι που ήθελε να έχει μαλλιά)

E: γιατί το διάλεξες;

Θ: γιατί μ' αρέσει το γουρούνι

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί μιλάει αυτό το βιβλίο;

Θ: για ένα γουρουνάκι που επισκέφτηκε ένα δύο τρεις τέσσερις πέντε, έξι επτά οκτώ εννιά δέκα λύκους

E: ποιος επισκέφτηκε ποιον για ξαναπές μου

Θ: επισκέφτηκε το γουρουνάκι τους λύκους

E: α, το γουρουνάκι επισκέφτηκε τους λύκους μάλιστα

E: πώς το κατάλαβες;

Θ: γιατί βλέπω τους λύκους να είναι έξω από την πόρτα και το γουρουνάκι να είναι μέσα

E: μάλιστα, θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Το γεύμα των λύκων". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

Θ: γιατί θέλαν να φαν το γουρούνι

E: ποιοι θέλαν να φαν το γουρούνι;

Θ: οι λύκοι

E: πώς το κατάλαβες;

Θ: γιατί τα παιδιά κάνουν έτσι (δείχνει με τη δική του γλώσσα έξω από το στόμα όπως δείχνει και η εικονογράφηση του βιβλίου)

E:α, βγάζουν τη γλώσσα έξω; Και αυτό σημαίνει ότι θέλουν να φάνε;

Θ:μ (γνέφει καταφατικά)

E:μ, μάλιστα

Θ: και γιατί πήγαν

E: και γιατί;

Θ: γιατί πήγαν εβώ

E: που εδώ εννοείς;

Θ: στο σπίτι του γουρουνιού

E: α τελικά οι λύκοι πήγαν στο σπίτι του γουρουνιού; Γιατί στην αρχή μου πες ότι το γουρούνι πήγε στο σπίτι των λύκων. Ποιος πήγε τελικά γιατί μιλάει αυτό το βιβλίο;

Θ: γιατί οι λύκοι γιατί ήφελαν να φάνε ένα γουρουνάκι

E: α, οι λύκοι ήθελαν να φάνε ένα γουρουνάκι; Πως το κατάλαβες λοιπόν τώρα όλο αυτό;

Θ: γιατί ο μπαμπάς έκανε έτσι (δείχνει το χέρι του λύκου κοντά στο στόμα) και το γουρουνάκι είναι λυπημένο

E: το γουρουνάκι είναι λυπημένο πως το κατάλαβες ότι είναι λυπημένο;

Θ: γιατί είδα τη φάτσα

E: α, είδες τη φάτσα του

E: παρατήρησε την εικονογράφηση αυτού του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

Θ: για το, είναι ένας λύκος που θέλει να αλλάξει χρώμα και είναι ο λύκος ο Ζαχαρίας

E: πως κατάλαβες ότι θέλει να αλλάξει χρώμα;

Θ: επειδή είναι πράσινος και ήθελε από γκρι να γίνει πρα, όλα τα χρώματα (δείχνει στην αριστερή άκρη του εξώφυλλου κοντά στη ράχη του βιβλίου τα χρώματα που υπάρχουν)

E: ήθελε να γίνει όλα τα χρώματα

Θ: ναι και ξέρω τον τίτλο

E: ποιος είναι;

Θ: ο λύκος ο Ζαχαρίας

E: α, για να σου τον διαβάσω όμως εγώ τον τίτλο "Ο πράσινος λύκος". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

Θ: για έναν πράσινο λύκο που παραξενεύονται οι φίλοι του

E: γιατί να παραξενεύονται οι φίλοι του;

Θ: γιατί δεν υπάρχει

E: τι δεν υπάρχει;

Θ: πράσινος λύκος

E: τελικά δεν είναι ο λύκος ο Ζαχαρίας είναι πράσινος λύκος τι έγινε;

Θ: θέλει να αλλάξει όλα αυτά τα χρώματα (δείχνει πάλι την άκρη του εξώφυλλου)

E: αυτά εδώ που βλέπεις στην άκρη του βιβλίου;

Θ: ναι

E:ε, θέλει να γίνει ο λύκος αυτός όλα αυτά τα χρώματα; Και με το λύκο το Ζαχαρία γιατί τον ανέφερες τι λύκο το Ζαχαρία;

Θ: γιατί είδα αυτά (δείχνει πάλι τα χρώματα στην άκρη του βιβλίου) και νόμιζα ότι είναι ο λύκος ο Ζαχαρίας

E: ο λύκος ο Ζαχαρίας τι είναι από πού τον ξέρεις;

Θ: απ' το βιβλίο του Δημήτρη

E: α, μάλιστα

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

Θ: για ένα αρκουδάκι που πήγε σε ένα στάβλο και το κοιτάει ένα αλογ

E: πως το κατάλαβες;

Θ: επειδή είναι ένα αρκουδάκι που κρύβεται απ' το αλογάκι

E: ποιο είναι το αλογάκι;

Θ: (δείχνει το μάτι)

E: α, αυτά τα μάτια που βλέπεις εκεί

E: μάλιστα

Θ: ή μπορεί να είναι αρκούδα

E: πως;

Θ: ή μπορεί να είναι αρκούδα

E: μπορεί να είναι και αρκούδα εδώ πέρα

E: Τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Λύκος έξω από την πόρτα". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

Θ: για, γιατί έχει ένα λύκο έξω από την πόρτα

E: α δεν είναι τελικά ούτε άλογο όπως μου είπες πριν ούτε αρκούδα;

Θ: (γνέφει αρνητικά)

E: πως το κατάλαβες τώρα ότι είναι λύκος;

Θ: γιατί βλέπω το μάτι του

E: πως το κατάλαβες τώρα ότι είναι το μάτι (την κόβει το παιδί)

Θ: και το τρίχωμά του

E: α, το μάτι του και το τρίχωμά του σε έκανε να καταλάβεις ότι είναι λύκος;

Θ: ναι

E: μ;

Θ: ναι

E: ωραία

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

Θ: για τον Αρκτούρο

E: πως το κατάλαβες;

Θ: γιατί βλέπω το σήμα του

E: βλέπεις το σήμα του

E: Τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "τρεις φίλοι στο ποτάμι". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

Θ: γιατί πήγαν τρεις φίλοι ένας αρκούδος, ένα τέτοιο, ένα ελάφι και ένας σκατζόχοιρος και πήγαν βόλτα

E: πως το κατάλαβες;

Θ: επειδή βλέπω αρκούδα, ελάφι και σκατζόχοιρο

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

Θ: ένα γουρούνι που ήθελε να φάει τις κότες

E: πως το κατάλαβες ότι ήθελε να τις φάει;

Θ: γιατί έβλεπε τις κότες

E: και εδώ τι μου δείχνεις με το στόμα του τι εννοείς;

Θ: τις λιγουρεύεται να τις φάει

E: α λιγουρεύεται έτσι όπως είναι το στόμα του νομίζεις ότι τις λιγουρεύεται;

Θ: ναι

E: Τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Το γουρουνάκι που ήθελε να 'χει μαλλιά".

Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

Θ: για ένα γουρούνι που ήθελε να έχει μαλλιά

E: πως το κατάλαβες;

Θ: γιατί το είπες από τον τίτλο και το κατάλαβα

E: τώρα, παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

Θ: για ένα χαμό

E: γιατί είναι ένας χαμός πως το κατάλαβες;

Θ: επειδή έπεσαν πράγματα και οι γάτες τσακώνονται

E: α. τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Ο κύριος Μπου". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

Θ: ποιος;

E: Ο κύριος Μπου

Θ: τι είναι αυτό;

E: εσύ θα μου πεις γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

Θ: για έναν κύριο που τον λέγαν κύριο Μπου

E: πως το κατάλαβες;

Θ: επειδή βλέπω έναν κύριο που να πέφτει κάτω και γράφει (δείχνει τον τίτλο) κύριος Μπου

E: α και γράφει εδώ κύριος Μπου

E: τώρα που είδαμε όλα τα βιβλία ένα- ένα θα διάλεγες αυτό που μου είπες στην αρχή ή μήπως έχεις αλλάξει γνώμη;

Θ: έχω αλλάξει

E: ποιο θέλεις να διαβάσεις;

Θ: (δείχνει)

E: το λύκος έξω από την πόρτα. Γιατί θέλεις να διαβάσεις το λύκος έξω από την πόρτα;

Θ: γιατί έχει ένα αρκουδάκι και ένα λύκο από μέσα

E: και τι σημαίνει αυτό;

Θ: ότι έχει ένα λύκο έξω από την πόρτα και ένα αρκουδάκι έξω από την πόρτα

E: σε ευχαριστώ πολύ

Συνέντευξη 17η

E: ποιο από αυτά τα βιβλία, θα διάλεγες να διαβάσεις;

I: αυτό (το γουρουνάκι που ήθελε να έχει μαλλιά)

E: γιατί το διάλεξες;

I: γιατί το γουρούνι έβγαλε μαλλιά

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

I: γιααα για τους λύκους που πάνε να φάνε και για.....

E: πώς το κατάλαβες ότι πάνε να φάνε;

I: γιατί ανοίγει την πόρτα το γουρουνάκι και έχει το σκουφί και έχει και την κουτάλα και την ποδιά

E: α, φοράει πράγματα που σημαίνει ότι αυτός μαγειρεύει;

I: ναι

E: α, γι' αυτό νομίζεις ότι πάνε να φάνε;

I: ναι

E: και τι νομίζεις ότι θα φάνε;

I:εμ... (πάει να ανοίξει το βιβλίο)

E: όχι μην το ανοίξεις μέσα εσύ με τη φαντασία σου τι νομίζεις ότι θα φάνε;

I: πατάτες με κοτόπουλο

E: α, πατάτες με κοτόπουλο

E: θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Το γεύμα των λύκων". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει το βιβλίο;

I: για τους, για λύκους και για φα.. και για φαΐ

E: για λύκους και για φαγητό ε, Πως το κατάλαβες;

I: απ' τον τίτλο

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει το βιβλίο;

I: για έναν λύκο

E: τι θα κάνει αυτός ο λύκος

I: ε, δεν ξέρω

E: τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου, "Ο πράσινος λύκος". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

I: για έναν πράσινο λύκο

E: πώς το κατάλαβες;

I: απ' τον τίτλο

E: τώρα θέλω να παρατηρήσεις την εικονογράφηση αυτού εδώ του βιβλίου και να μου πεις γιατί νομίζεις ότι μιλάει;

I: για ένα αρκουδάκι

E: για ένα αρκουδάκι πως το κατάλαβες;

I: γιατί δείχνει ένα αρκουδάκι

E: μόνο γι' αυτό θα μιλάει δηλαδή;

I: όχι και για έναν άλλον που τον κοιτάζει

E: ποιος κοιτάζει;

I: δεν ξέρω

E: κάποιος κοιτάζει ποιον; Αυτός εδώ ποιον κοιτάζει

I: το αρκουδάκι

E: Τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Λύκος έξω από την πόρτα". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

I: για έναν λύκο έξω από την πόρτα (δείχνει το μάτι)

E: α, ο λύκος είναι αυτός εδώ πέρα που μου έδειξες;

I: ναι

E: πως κατάλαβες λοιπόν ότι μιλάει για έναν λύκο έξω από την πόρτα;

I: απ' τον τίτλο

E: τώρα θέλω να κοιτάξεις την εικονογράφηση αυτού του βιβλίου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

I: μ, ε

E: πιο δυνατά να μιλάς λίγο

I: για κάτι ζώα που κολυ..., που έφτιαξαν μια βάρκα και μπαίνουν μες το νερό

E: γιατί είπες ότι έφτιαξαν μια βάρκα; Πως το κατάλαβες

I: γιατί είναι μέσα σε μια βάρκα

E: α, επειδή είναι σε μια βάρκα την έφτιαξαν και οι ίδιοι ε;

I: ναι

E: Τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "τρεις φίλοι στο ποτάμι". γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

I: για τρεις φίλους μέσα στο ποτάμι

E: α, είναι στο ποτάμι πως το κατάλαβες ότι είναι τρεις φίλοι στο ποτάμι;

I: γιατί έχει μπλε

E: α, γιατί έχει μπλε εδώ πέρα

E: τώρα παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

I: για ένα γουρουνάκι που 'βγαλε μαλλιά

E: α, δεν είχε και βγάλε μαλλιά

I: ναι

E: πως το κατάλαβες ότι δεν τα είχε και τα έβγαλε;

I: εεεε.... Δεν ξέρω

E: Τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Το γουρούνι που ήθελε να 'χει μαλλιά".

Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

I: γιατί ήθελε να έχει μαλλιά
E: για ένα γουρουνάκι που ήθελε να έχει μαλλιά, πως το κατάλαβες;
I: έχει μαλλιά
E:α, γιατί έχει μαλλιά
E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου αυτού του βιβλίου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει;
I: για κάτι ανθρώπους με νερά
E: ανθρώπους με νερά. Ποια είναι τα νερά;
I: αυτά (δείχνει τη σκιά)
E: αυτά εδώ πέρα που μου δείχνεις; Και τι κάνουν δηλαδή αυτοί οι άνθρωποι με τα νερά;
I: τρέχουν
E: α, τρέχουν πως το κατάλαβες ότι τρέχουν;
I:εεε..... αφού τα σπίτια τους έχουν γεμίσει με νερό
E: α, φεύγουν γιατί τα σπίτια τους έχουν γεμίσει με νερό;
I: ναι
E: και τρέχουν;
I: ναι
E: γιατί γέμισαν τα σπίτια τους με νερό
E: Τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Ο κύριος Μπου". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει το βιβλίο αυτό;
I: για έναν κύριο
E: που τι κάνει
I: Μπου
E: τι σημαίνει δηλαδή αυτό;
I: τρομάζει
E: άρα αυτό το βιβλίο γιατί θα μιλάει τώρα;
I: για έναν κύριο που κάνει μπου
E: για έναν κύριο που κάνει μπου, για τα νερά που μου είπες πριν και για τα σπίτια γιατί νομίζεις ότι θα μιλάει τώρα;
I: (δεν απαντάει)
E: πριν μου είπες για τα σπίτια που γέμισαν νερά και οι άνθρωποι άρχισαν να τρέχουν και μετά μου είπε ότι θα είναι ένας κύριος που θα κάνει μπου στους άλλους, γιατί νομίζεις ότι μιλάει τελικά το βιβλίο αυτό;
I: για τον κύριο αυτό (δείχνει τον τίτλο)

E: για τον κύριο Μπου που τρομάζει τους άλλους αυτό;

I: ναι

E: τώρα που είδαμε όλα τα βιβλία θα διάλεγες αυτό που μου είπες στην αρχή ή μήπως έχεις αλλάξει γνώμη;

I: αυτό

E: γιατί;

I: μου άρεσε το γουρούνι

E: σου άρεσε το γουρούνι, ωραία

Συνέντευξη 18η

E: ποιο από αυτά τα βιβλία, θα ήθελες να διαβάσεις;

ΚΕ: (δείχνει ο πράσινος λύκος)

E: γιατί το διάλεξες;

ΚΕ: ε,

E: γιατί το διάλεξες;

ΚΕ: ε, (δεν απαντά)

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί μιλάει αυτό το βιβλίο;

ΚΕ: για

E: δυνατά

ΚΕ: για το κακό το λύκο

E: πώς το κατάλαβε ότι είναι κακός ο λύκος;

ΚΕ: για..τί

E: δυνατά

ΚΕ: δείχνει λύκους

E: γιατί; (δεν καταλαβαίνει καλά η Ε τι λέει το παιδί)

ΚΕ: δείχνει λύκους

E: δείχνει λύκους

E: θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Το γεύμα των λύκων". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

ΚΕ: γγγια, για ...τον (διστάζει) για τους λύκους

E: πες το πιο δυνατά

ΚΕ: για τους λύκους

E: θέλω να μιλάς δυνατά

E: παρατήρησε την εικονογράφηση αυτού του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

ΚΕ: για τον πράσινο λύκο

E: πώς το κατάλαβες;

ΚΕ: γιατί είναι πράσινος

E: θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου, "Ο πράσινος λύκος". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

ΚΕ: για το λύκο τον πράσινο

E: πώς το κατάλαβες;

ΚΕ: γιατί είναι πολύ πράσινος

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

ΚΕ: για το αρκουδάκι και την

E: και;

ΚΕ: και την αγελάδα (δείχνει το μάτι)

E: πως το κατάλαβες;

ΚΕ: γιατί, γιατί έχει μια αγελάδα μέσα

E: πως κατάλαβες ότι είναι αγελάδα;

ΚΕ: γιατί έχει κέρατα (δείχνει το νύχι του λύκου)

E: α, αυτό είναι κέρατο, μάλιστα

E: τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Λύκος έξω από την πόρτα". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

ΚΕ: γιαα, τοο (μικρό κενό) για το (μικρό κενό) ε,

E: πιο δυνατά

ΚΕ: για τοοοο λύκο

E: πως το κατάλαβες;

ΚΕ: ε, (διστάζει) ε, ε,

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

ΚΕ: για μία αρκούδα, για ένα, για ένα α, για ένα α, τάραντο και για ένα ε, εε, και για ένα μ,

E: πως το κατάλαβες;

ΚΕ: το κατάλαβα γιατί έχει αρκούδα, ένα τάρντο και έναααα, ε.

E: θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "τρεις φίλοι στο ποτάμι". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

ΚΕ: για τους τρεις φίλους

Ε: πως το κατάλαβες;

ΚΕ: γιατί είναι τρεις φίλοι, που, που, μ, που, ε, (δείχνει την εικόνα)

Ε: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

ΚΕ: για το γουρούνι

Ε: πως το κατάλαβες;

ΚΕ: γιατί έχει γουρούνι ε, έχει κότες

Ε: θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Το γουρουνάκι που ήθελε να 'χει μαλλιά". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

ΚΕ: που το γουρουνάκι είχε μαλλιά

Ε: πως το κατάλαβες;

ΚΕ: γιατί έχει μαλλιά

Ε: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

ΚΕ:ε, ε, ε, μ, για

Ε: πιο δυνατά

ΚΕ: για τοοοο, το (μικρό κενό) για το κατεστρεμένο σπίτι

Ε: πως το κατάλαβες;

ΚΕ: γιατί είναι σπίτι

Ε: θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Ο κύριος Μπου". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

ΚΕ: για, για το κύριο Μπου

Ε: πως το κατάλαβες;

ΚΕ: γιατί, γιατί βλέπω τον κύριο Μπου (δείχνει τον άνδρα)

Ε: τώρα που είδαμε ένα- ένα όλα τα βιβλία ένα- ένα θα διάλεγες αυτό που μου είπες στην αρχή ή μήπως έχεις αλλάξει γνώμη;

ΚΕ: δεν έχω αλλάξει

Ε: γιατί;

ΚΕ:ε, για, γιατί μ, ε, ε, (μικρό κενό)

Ε: γιατί;

ΚΕ: γιατί ε, η, η, ε, ε (δεν απαντά)

Ε: σε ευχαριστώ πολύ

Συνέντευξη 19η

E: ποιο από αυτά τα βιβλία, θα ήθελες να διαβάσεις;

KΩ: μ,(δείχνει ο πράσινος λύκος)

E: γιατί το διάλεξες;

KΩ:μ, γιατί ξέρω τον τίτλο

E: τι εννοείς ξέρω τον τίτλο

KΩ: επειδή μου αρέσει

E: τι σου αρέσει δηλαδή;

KΩ: (δείχνει το λύκο)

E: ο λύκος που μου έδειξες;

KΩ: ναι

E: δεν το έχεις διαβάσει όμως;

KΩ: μ (κουνάει το κεφάλι πέρα δώθε)

E: το έχεις διαβάσει;

KΩ: όχι

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

KΩ: γιαααα, για ένα γουρουνάκι; Μ, για τους λύκους;

E: εσύ πες μου τι νομίζεις;

KΩ: για το γουρουνάκι αυτό εδώ (δείχνει)

E: πώς το κατάλαβες;

KΩ: γιατί, γιατί έχει

E: θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Το γεύμα των λύκων". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

KΩ: για να φάνε οι λύκοι

E: τι να φάνε;

KΩ: αυτό που έφτιαξε το γουρούνι

E: πως το κατάλαβες;

KΩ: γιατί βλέπω ότι έχει αυτά εδώ (δείχνει σκούφο, κουτάλα και ποδιά)

E: τι είναι αυτά για πες μου;

KΩ: ένα καπέλο, μια κουτάλα και, και μια ποδιά για μαγειρική

E: και αυτό τι σημαίνει;

KΩ: ότι μαγειρεύει για τους λύκους να φάνε

E: παρατήρησε την εικονογράφηση αυτού του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

KΩ: για το τον πράσινο λύκο;

E: πώς το κατάλαβες;

KΩ: γιατί έχει πράσινο χρώμα

E: τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου, "Ο πράσινος λύκος". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

KΩ: για τον πράσινο λύκο

E: πώς το κατάλαβες;

KΩ: μ,(δείχνει το λύκο)

E: πες μου κιόλας

KΩ: για το χρώμα

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

KΩ: γιααα, για ένα αρκουδάκι;

E: πως το κατάλαβες;

KΩ: γιατί έχει το αρκουδάκι εδώ

E: Τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Λύκος έξω από την πόρτα". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

KΩ: για , για το λύκο, για το λύκο που είναι έξω

E: πως το κατάλαβες;

KΩ: γιατί νομίζω ότι είναι αυτός εδώ ο λύκος (δείχνει το μάτι)

E: πως το κατάλαβες ότι είναι αυτός εκεί;

KΩ: γιατίι είναιι το μάτι του

E: τι έχει το μάτι του;

KΩ: γιατί είναι , γιατί βλέπω το μάτι του και λίγο αυτά εδώ (δείχνει)

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

KΩ: για δύο αρκούδες (δείχνει την αρκούδα και τον τάρανδο);

E: πως το κατάλαβες;

KΩ: γιατί είναι δύο αρκούδες

E: για δείξε μου

KΩ: (δείχνει την αρκούδα και τον τάρανδο)

E: Τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "τρεις φίλοι στο ποτάμι". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

KΩ: για τους τρεις θίλους που είναι στο ποτάμι αυτό νομίζω

E: πως το κατάλαβες;

KΩ: γιατί βλέπω ότι αυτό είναι το ποτάμι (δείχνει) γι' αυτό

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

KΩ: για ένα γουρουνάκι; Γιατί είναι ένα γουρουνάκι

E: πως το κατάλαβες;

KΩ: γιατί είναι αυτό το γουρουνάκι

E: Τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Το γουρουνάκι που ήθελε να 'χει μαλλιά". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

KΩ: γιατί είναι το γουρουνάκι θέλει να έχει τα μαλλιά, αυτό

E: πως το κατάλαβες;

KΩ: γιατί έχει μαλλιά

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

KΩ: για γάτα, βλέπω πολλά σπίτια εδώ

E: πως το κατάλαβες;

KΩ: γιατί είναι, γιατί είναι πολλά σπίτια

E: Τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Ο κύριος Μπου". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

KΩ: για το κύριο Μπου, γι' αυτό

E: πως το κατάλαβες;

KΩ: γιατί νομίζω ότι είναι αυτός ο κύριος Μπου (δείχνει τον άνδρα)

E: τώρα που είδαμε όλα τα βιβλία ένα- ένα θα διάλεγες αυτό που μου είπες στην αρχή ή μήπως έχεις αλλάξει γνώμη;

KΩ: αυτό που είπα απ' την αρχή, αυτό

E: γιατί;

KΩ: γιατί μου αρέσει

E: σε ευχαριστώ πολύ

Συνέντευξη 20η

E: ποιο από αυτά τα βιβλία, θα 'θελες να διαβάσεις;

K: αυτό (τρεις φίλοι στο ποτάμι)

E: γιατί το διάλεξες;

K: γιατί μου αρέσουν τα ζώα και έχει πάνω έναν σκίουρο, ένα ελάφι και έναν αρκούδο

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί μιλάει αυτό το βιβλίο;

K: για τη μαγειρική και οι λύκοι πάνε να φάνε

E: πώς το κατάλαβες;

K: επειδή είναι ένας μάγειρας εδώ και τους κοιτάει και κάποιοι λύκοι ήρθαν να φάνε

E: θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Το γεύμα των λύκων". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει το βιβλίο;

K: για τους λύκους και για τα γουρουνάκια και για το φαγητό

E: πως το κατάλαβες;

K: επειδή οι λύκοι τρών και τα γουρουνάκια

E: παρατήρησε την εικονογράφηση αυτού του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

K: για έναν πράσινο λύκο

E: πώς το κατάλαβες;

K: γιατί ο λύκος αυτός είναι πράσινος

E: τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου, "Ο πράσινος λύκος". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

K: γιατί ο πράσινος λύκος είναι διαφορετικός από τους άλλους

E: πώς το κατάλαβες ότι είναι διαφορετικός;

K: από το πράσινο χρώμα του επειδή οι άλλοι είναι γκρι

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

K: για ένα αρκουδάκι και μία κουκουβάγια

E: πως το κατάλαβες;

K: επειδή μία κουκουβάγια κρυφοκοιτάει και ένα ένα αρκουδάκι κοιτάει την κουκουβάγια

E: θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Λύκος έξω από την πόρτα". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

K: ότι το αρκουδάκι δεν θέλει να ανοίξει την πόρτα;

E: πως το κατάλαβες;

K: επειδή φοβάται τον βλέπω που είναι έτσι (δείχνει) και αυτό κρυφοκοιτάει (δείχνει το μάτι)

E: ποιο αυτό;

K: αυτό εδώ (δείχνει το μάτι) κουκουβάγια είναι ή λύκος;

E: τι νομίζεις ότι είναι τελικά λύκος ή κουκουβάγια;

K: κουκουβάγια

E: πως το κατάλαβες;

K: επειδή είδα ένα νύχι εδώ κουκουβάγιας

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

K: για τα ζώακια

E: πως το κατάλαβες;

K: επειδή έχει ζώακια πάνω στην εικόνα

E: Τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "τρεις φίλοι στο ποτάμι". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

K: ότι φίλοι πάνε μια βόλτα στο ποτάμι απ' αυτά τα ζώα

E: πως το κατάλαβες;

K: επειδή έχουν ένα βαρκάκι και πάνε ταξίδι στη θάλασσα

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

K: για, για το γουρούνι

E: πως το κατάλαβες;

K: για, για, γιατί, γιατί αυτό έχει τα μαλλιά και είναι διαφορετικό απ' τ' άλλα γουρούνια

E: Τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Το γουρουνάκι που ήθελε να 'χει μαλλιά". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

K: γιατί το γουρουνάκι ήθελε μαλλιά

E: πως το κατάλαβες;

K: επειδή έχει μαλλιά εκεί πέρα το γουρουνάκι

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

K: μμμ, για τη χαρά;

E: πως το κατάλαβες;

K: γιατί όλοι διασκεδάζουν έξω

E: θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Ο κύριος Μπου". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

K: δηλαδή ο κύριος Μπου προσέχει τους άλλους;

E: πως το κατάλαβες;

K: επειδή τους κυνηγάει

E: και επειδή τους κυνηγάει σημαίνει ότι τους προσέχει;

K: ναι

E: τώρα που είδαμε όλα τα βιβλία ένα- ένα θα διάλεγες αυτό που μου είπες στην αρχή ή μήπως έχεις αλλάξει γνώμη;

K: όχι δεν έχω αλλάξει γνώμη αυτό (δείχνει οι τρεις φίλοι στο ποτάμι)

E: γιατί;

K: γιατί είναι ωραίο και μου αρέσουν τα ζώα

E: ωραία σε ευχαριστώ πολύ

Συνέντευξη 21η

E: ποιο από αυτά τα βιβλία, θα ήθελες να διαβάσεις;

Λ: εε, (δείχνει τρεις φίλοι στο ποτάμι)

E: γιατί το διάλεξες;

Λ: γιατί, γιατί μ' αρέσει

E: τι σου άρεσε;

Λ: μου άρεσε η αρκουδίτσα που την έχω και στο σπίτι μου

E: α, έχεις αρκουδίτσα και στο σπίτι σου τέλεια

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί μιλάει αυτό το βιβλίο;

Λ: για, για μία οικογένεια λυκάκια, για μία οικογένεια με λύκους

E: πώς κατάλαβες ότι είναι οικογένεια;

Λ: γιατί είναι ο μπαμπά, η μαμά ο μπαμπάς, τα παιδα, τα παιδάκια και το γουρουνάκι

E: το γουρουνάκι τι σχέση έχει με την οικογένεια;

Λ:μμ... καμία σχέση

E: καμία σχέση

E: πώς το κατάλαβες;

Λ:μμ..

E: πώς το κατάλαβες, ότι το βιβλίο αυτό θα μιλάει για μια οικογένεια λύκων και ένα γουρουνάκι που δεν έχουν καμία σχέση;

Λ: γιατί.. γιατί..

E: πιο δυνατά λίγο μίλα

Λ: γιατί μμμ.

E: θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Το γεύμα των λύκων". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

Λ: εε, γιατί θέλουν να φαν το γουρουνάκι;

E: ποιος να φάει το γουρουνάκι;
Λ:μμ. Όλοι οι λύκοι
E: όλοι οι λύκοι, πως το κατάλαβες;
Λ: γιατί είναι μαζεμένοι όλοι
E: επειδή είναι όλο μαζεμένοι θέλουν να τον φάνε λες;
Λ: μ (καταφατικά)
E: παρατήρησε την εικονογράφηση αυτού του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;
Λ: για έναν, για έναν πράσινο λύκο
E: πώς το κατάλαβες;
Λ: γιατί τον έχει εδώ στην εικόνα
E: τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου, "Ο πράσινος λύκος". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;
Λ: ε, ε, για έναν λύκο
E: πώς το κατάλαβες;
Λ: γιατί τον έχει εκεί, εσύ μ... γιατί τον έχει εκεί που περπατάει
E: τον έχει εκεί που περπατάει, μάλιστα
E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;
Λ:μ, για ένα αρκουδάκι που φοβάται, που φοβάται να μπει μέσα σ' αυτό το δωμάτιο (δείχνει στα μάτια)
E: που φοβάται να;
Λ: να μπει μέσα σ' αυτό το δωμάτιο
E: πως το κατάλαβες ότι φοβάται;
Λ:γιατί, γιατί πάει εδώ σιγά-σιγά
E: α, πηγαίνει σιγά-σιγά εδώ στην εικόνα όπως φαίνεται ε
Λ: ναι
E: Τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Λύκος έξω από την πόρτα". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;
Λ:μμ.. για έναν λύκο, για έναν λύκο και για ένα αρκουδάκι
E: πως το κατάλαβες;
Λ: γιατί τον έχει εδώ, γιατί έχει εδώ το αρκουδάκι (δείχνει το αρκουδάκι) και εδώ το λύκο (δείχνει τα μάτια)
E: α, πως κατάλαβες ότι είναι εκεί ο λύκος που μου έδειξες;

Λ: γιατί βλέπω το μάτι του
E: και που κατάλαβε ότι είναι λύκος;
Λ: απ' τον τίτλο
E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;
Λ: ε, για μία αρκουδίτσα, για έναν τάρανδο και για έναν σκατζό, για έναννν, κάστορα
E: πως το κατάλαβες;
Λ: γιατί έχει εδώ την αρκούδα, εδώ τον τάρανδο και εδώ τον κάστορα... και με τον τίτλο
E: ορίστε;
Λ: και με το σήμα
E: τι σήμα; Τι εννοείς;
Λ: είναι το σήμα του αρκτούρου
E: και τι σχέση θα έχει αυτό;
Λ: μήπως γιατί εκεί είναι ο Αρκτούρος
E: που είναι ο Αρκτούρος;
Λ: (δείχνει το εξώφυλλο)
E: α, όλο αυτό είναι ο Αρκτούρος όλοι αυτοί είναι στον Αρκτούρο;
Λ: μ (γνέφει καταφατικά)
E: θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "τρεις φίλοι στο ποτάμι". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;
Λ: για τρεις φίλους που είναι σε μια βάρκα και κάνουν βόλτα στο ποτάμι
E: πως το κατάλαβες;
Λ: γιατί τους έχει εδώ με τη βάρκα τους και από τον τίτλο
E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;
Λ: για ένα γουρούνι και μία κότα, και για πολλές κότες
E: πως το κατάλαβες;
Λ: γιατί έχει εδώ το γουρούνι και εδώ τις κότες
E: Τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Το γουρουνάκι που ήθελε να 'χει μαλλιά". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;
Λ: για ένα γουρούνι που ήθελε να έχει μαλλιά σαν τις κότες
E: πως το κατάλαβες;
Λ: γιατί το έχει, γιατί έχει εδώ (δείχνει τα μαλλιά του γουρουνιού)
E: τι έχει εκεί;

Λ: μαλλιά

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

Λ: ε... για μία, μία μαμά με το μωράκι της για το σκυλάκι της και το μπαμπά;

E: πως το κατά, (κόβει την E)

Λ: και το σπίτι;

E: πως το κατάλαβες;

Λ: γιατί τα έχει εδώ

E: Τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Ο κύριος Μπου". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

Λ: γι' αυτόν τον κύριο (δείχνει τον άνδρα)

E: πως το κατάλαβες ότι μιλάει γι' αυτόν τον κύριο;

Λ: γιατί τον έχει εδώ και απ' τον τίτλο

E: τώρα που είδαμε ένα- ένα όλα τα βιβλία θα διάλεγες αυτό που μου είπες στην αρχή ή μήπως έχεις αλλάξει γνώμη;

Λ: έχω αλλάξει γνώμη

E: ποιο θα ήθελες να διαβάσεις;

Λ: αυτό (το γεύμα των λύκων)

E: γιατί;

Λ: γιατί μ' αρέσει

E: τι σου άρεσε;

Λ: γιατί μου αρέσει που ήρθε η οικογένεια να φάει το γουρουνάκι

E: ο, μάλιστα σε ευχαριστώ πάρα πολύ

Συνέντευξη 22η

E: ποιο από αυτά τα βιβλία, θα ήθελες να διαβάσεις;

M: (δείχνει το γεύμα των λύκων)

E: γιατί;

M: γιατί μου αρέσει

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

M:μ, μ, ένα γουρουνάκι, ένα γουρουνάκι και μπήκαν λύκοι

E: πώς το κατάλαβες;

M: γιατί τα έχει

E: πιο δυνατά λίγο μίλα
M: γιατί τα έχει
E: γιατί τα έχει η εικόνα εννοείς;
M: (γνέφει καταφατικά) και το γουρουνάκι μαγειρεύει
E: πως το κατάλαβες ότι το γουρουνάκι μαγειρεύει;
M: γιατί έχει.... Ρούχα που μαγειρεύουμε
E: α φοράει ρούχα που μαγειρεύουν, για δείξε μου ποια εννοείς;
M: (δείχνει)
E: μπορείς και να τα πεις κιόλας;
M: ένα καπέλο και μία ποδιά που μαγειρεύουν, να μην λερωθούν
E: α, που την φοράνε όταν μαγειρεύουν για να μην λερωθούν
E: άρα αυτό το βιβλίο μιλάει για κάποιους λύκους που πήγαν είπες σε για ξαναπές τα μου
M: σε ένα γουρουνάκι
E: γιατί τι να κάνουν;
M: να τον φάνε
E: να φάνε το γουρουνάκι πήγανε;
M: να τον κάνουν επίσκεψη;
E: δεν ξέρω εσύ πες μου, εσύ πες μου, έτσι όπως τους βλέπεις τους λύκους και το γουρουνάκι μου είπες ότι θα μιλάει για τους λύκους και ένα γουρουνάκι και τι θα κάνουν σ' αυτό το βιβλίο, τι θα λέει το βιβλίο μέσα;
M: βλέπω τα παιδιά τους να βγάζουν τη γλώσσα
E: και τι σημαίνει αυτό ότι βγάζουν τη γλώσσα;
M: πεινάνε γι' αυτό
E: πως πιο δυνατά μίλα
M: πεινάνε γι' αυτό
E: α, πεινάνε, άρα τα παιδάκια λες επειδή βγάζουν τη γλώσσα πεινάνε ναι και
M: μ, μ, μ ,
E: μου είπες για κάποιους λύκους που έχουνε πάει σε ένα γουρουνάκι και ότι κατάλαβες ότι πεινάνε τα μικρά λυκάκια επειδή έχουν βγάλει έξω τη γλώσσα τους και
M: και οι γονείς
E: ποιοι είναι οι γονείς τους για δείξε μου
M: (δείχνει τους μεγάλους λύκους)
E: ναι
M: και οι γονείς α

E: πιο δυνατά μίλα

M: και οι γονείς άκουσαν τα παιδιά και πήγανε στο γουρουνάκι να φάνε μαζί του

E:α, δηλαδή τα παιδιά λέγανε ότι πεινούσανε και το είπανε στους γονείς και πήγανε στο γουρουνάκι γιατί να κάνουμε;

M: να φάνε μαζί του

E: για να φάνε μαζί με το γουρουνάκι

E: τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Το γεύμα των λύκων". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

M:ε..., εμ..., μήπως οι λύκοι ήρθαν να φάνε μαζί με το γουρουνάκι;

E: ότι οι λύκοι ήρθαν να φάνε μαζί με το γουρουνάκι. Πως το κατάλαβες;

M: επειδή είναι έτσι ο τίτλος

E: α, επειδή είναι έτσι ο τίτλος, ωραία

E: παρατήρησε την εικονογράφηση αυτού του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

M:μμ... μιλάει για.. αυτόν τον λύκο;

E: για αυτόν τον λύκο, πώς το κατάλαβες;

M: γιατίιι είναι πράσινος διαφορετικός απ' τα άλλα λυκάκια

E: από ποια άλλα λυκάκια είναι διαφορετικός;

M: (δείχνει τα γκρι)

E: α, από αυτά εκεί, άρα αυτό το βιβλίο θα μας μιλάει για έναν λύκο

M: που είναι πράσινος

E: που είναι πράσινος

E: τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου, "Ο πράσινος λύκος". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

M: για έναν πράσινο λύκο

E: πώς το κατάλαβες;

M:γιατί έτσι είναι ο τίτλος

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

M:εμ..., για ένα αρκουδάκι;

E: πιο δυνατά

M:εμ..., για ένα αρκουδάκι;

E: για ένα αρκουδάκι και τι θα κάνει αυτό το αρκουδάκι;

M:μμ.. θα κλέψει ένα ζώο;

E: το αρκουδάκι θα κλέψει ένα ζώο; Ποιο ζώο για δείξε μου

M:(δείχνει το μάτι)

E: πως το κατάλαβες, ότι θα το κλέψει το ζώο;

M: γιατί βλέπω ένα ζώο εδώ πέρα

E: α, βλέπεις ένα ζώο εκεί

E: ααα. Τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Λύκος έξω από την πόρτα". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

M: γιατί αυτό το αρκουδάκι φοβάται τους λύκους;

E: γιατί τώρα νομίζεις ότι το αρκουδάκι φοβάται τους λύκους;

M: γιατί είναι κακοί

E: α γιατί είναι κακοί, από κει το κατάλαβες, κατάλαβες ότι αυτό το ζώο τελικά είναι ένας λύκος και οι λύκοι είναι κακοί

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

M: εμ, εδώ βλέπω την αρκούδα απ' τον Αρκτούρο (δείχνει το σήμα του Αρκτούρου)

E: α, την αρκούδα απ' τον Αρκτούρο άρα γιατί θα μιλάει αυτό το βιβλίο τι νομίζεις;

M: για την αρκούδα εκείνη (δείχνει την αρκούδα)

E: α, αυτή η αρκούδα νομίζεις ότι είναι αρκούδα του Αρκτούρου;

M:(δεν απαντά)

E: άρα αυτό το βιβλίο για ξαναπές μου γιατί νομίζεις ότι θα μιλάει το βιβλίο;

M: για τις αρκούδες

E: για τις αρκούδες

E: Τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "τρεις φίλοι στο ποτάμι". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

M: αυτοί είναι φίλοι (δείχνει τα ζώα);

E: αυτά τα ζωάκια που βλέπεις εδώ;

M: (γνέφει καταφατικά)

E: και;

M: και κάνουν κουπί στο ποτάμι

E: πως το κατάλαβες;

M: γιατί εδώ είναι ποτάμι (δείχνει) και αυτά είναι κουπιά, και έτσι είναι ο τίτλος

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

M: για ένα γουρουνάκι που ήθελε μαλλιά

E: πως το κατάλαβες ότι ήθελε μαλλιά;

M: γιατί έχει μαλλιά εδώ πέρα

E: θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Το γουρούνι που ήθελε να 'χει μαλλιά". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

M: γι' αυτό το γουρουνάκι, για να φορέσει μαλλιά

E: α, ήθελε να φορέσει μαλλιά, δεν είχε δηλαδή μαλλιά;

M: όχι τα γουρούνια νεν έχουν μαλλιά

E: α, κι αυτό ήθελε να έχει μαλλιά;

M: ναι

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

M: εδώ βλέπω σπίτια που πέφτουν και δω βλέπω και δύο ανθρώπους και ένα μωράκι

M: άρα αυτό το βιβλίο γιατί θα μας μιλάει;

M:εμ, για... για οικογένεια;

E: για μια οικογένεια; πως το κατάλαβες ότι είναι οικογένεια;

M: γιατί έχει ανθρώπους

E: τι ανθρώπους δηλαδή;

M:ε, γονείς;

E: πως κατάλαβες ότι είναι γονείς;

M: γιατί είναι μεγάλοι αυτοί (δείχνει τον άνδρα και τη γυναίκα)

E: α, γιατί είναι μεγάλοι αυτοί

M: και αυτή είναι ένα μωράκι

E: Τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Ο κύριος Μπου". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

M:ότι αυτός είναι ο κύριος Μπου (και τον δείχνει)

E: άρα αυτό το βιβλίο θα μιλάει γι' αυτόν εδώ τον κύριο;

M: ναι

E: τώρα που είδαμε όλα τα βιβλία ένα- ένα θα διάλεγες αυτό που μου είπες στην αρχή ή μήπως έχεις αλλάξει γνώμη;

M: δεν έχω αλλάξει γνώμη

E: ποιο θέλεις δηλαδή να διαβάσεις πάλι (δείχνει) α, το γεύμα των λύκων

E: ωραία σε ευχαριστώ πολύ

Συνέντευξη 23η

E: ποιο από αυτά τα βιβλία, θα διάλεγες να διαβάσεις;

ΜΥ: αυτό (λύκος έξω από την πόρτα)

E: γιατί το διάλεξες;

ΜΥ: γιατί, έχει ένα αρκουδάκι

E: και επειδή έχει ένα αρκουδάκι;

ΜΥ: είναι ωραίο

E: α, είναι ωραίο, ωραία

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

ΜΥ: για λύκους κι ένα, κι ένα γουρούνι

E: πώς το κατάλαβες;

ΜΥ: γιατί έχει ένα γουρούνι και λύκους

E: δηλαδή τι θα μας λέει αυτό το βιβλίο μέσα;

ΜΥ: για λύκους και για γουρούνια, για σεφ γουρούνια

E: πώς κατάλαβες ότι είναι σεφ γουρούνι;

ΜΥ: γιατί φοράει το καπέλο του σεφ, φοράει και την ποδιά και έχει και το κουτάλι

E: α, μάλιστα

ΜΥ: και αυτοί ήρθαν επίσκεψη (δείχνει τους λύκους)

E: ήρθαν επίσκεψη, να επισκεφτούν ποιον;

ΜΥ: το γουρούνι σεφ

E: πως το κατάλαβες ότι ήρθαν για επίσκεψη

ΜΥ: γιατί άνοιξαν την πόρτα και μπήκαν μέσα

E: α, άνοιξαν την πόρτα και μπήκαν μέσα. Πολύ ωραία

E: τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Το γεύμα των λύκων". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει το βιβλίο;

ΜΥ: γιατίιιι, οι λύκοι ήρθαν να φάνε

E: τι να φάνε;

ΜΥ: φαγητό

E: ποιο φαγητό;

ΜΥ: φαγητό, ένα γεύμα

E: ένα γεύμα ποιο θα είναι το γεύμα τους;

ΜΥ: μακαρόνια με κιμά

E: α, μακαρόνια με κιμά και ποιος θα το έχει μαγειρέψει;

ΜΥ: το σεφ γουρούνι

Ε: α, ο σεφ γουρούνι θα έχει μαγειρέψει, αρά δηλαδή γιατί θα μας μιλάει αυτό το βιβλίο;

ΜΥ: για ένα σεφ γουρούνι που οι λύκοι φτάνουν στο μαγαζί του για να φάνε

Ε: α, είναι ένα μαγαζί εκεί πέρα λες ε;

ΜΥ: ναι

Ε: πως το κατάλαβες ότι μπορεί να 'ναι ένα μαγαζί;

ΜΥ: γιατί μοιάζει σαν μαγαζί

Ε: μοιάζει σαν μαγαζί, πάρα πολύ ωραία

Ε: παρατήρησε την εικονογράφηση αυτού του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

ΜΥ: για έναν πράσινο λύκο

Ε: πώς το κατάλαβες;

ΜΥ: γιατί είναι πράσινος ο λύκος

Ε: άρα, αυτό το βιβλίο θα μας μιλάει για έναν πράσινο λύκο, ε;

ΜΥ: και δύο γκρι λύκοι

Ε: α, αυτό πως το κατάλαβες;

ΜΥ: γιατί είναι δύο γκρι λύκοι

Ε: και τι νομίζεις ότι κάνουν

ΜΥ: κρυφοκοιτάνε τον πράσινο λύκο

Ε: γιατί να τον κρυφοκοιτάζουν;

ΜΥ: γιατί θέλουν να πάνε μαζί του, ενώ εκείνος δεν τους αφήνει

Ε: πως το κατάλαβες ότι δεν τους αφήνει;

ΜΥ: γιατί δεν θέλει να πάνε μαζί του, γι' αυτό κρύβονται αυτοί οι δύο

Ε: α, αυτοί κρύβονται γιατί ο πράσινος δεν τους αφήνει να πάνε μαζί του;

ΜΥ: ναι

Ε: τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου, "Ο πράσινος λύκος". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

ΜΥ: για έναν πράσινο λύκο

Ε: πώς το κατάλαβες;

ΜΥ: γιατί είναι ο πράσινος λύκος

Ε: γιατί είναι ο πράσινος λύκος ε;

ΜΥ: ναι

Ε: τώρα θέλω να παρατηρήσεις την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

ΜΥ: για ένα αρκουδάκι και για ένα μάτι
Ε: πως το κατάλαβες ότι μιλάει για ένα μάτι και για ένα αρκουδάκι;
ΜΥ: γιατί είναι ένα μάτι και ένα αρκουδάκι
Ε: δηλαδή αυτό το βιβλίο θα μας μιλάει για ένα μάτι και για ένα αρκουδάκι, ε;
ΜΥ: ναι για ένα ζώο και ένα αρκουδάκι
Ε: το ζώο ποιο είναι αυτό που μου έδειξες με το μάτι;
ΜΥ: ναι , που είναι μέσα σ' αυτή την τεράστια την πόρτα
Ε: ποιος είναι μέσα στην πόρτα;
ΜΥ: ένα ζώο
Ε: το ζώο είναι μέσα στην πόρτα;
ΜΥ: όχι
Ε: τι εννοείς;
ΜΥ: ότι είναι κλειδωμένο μες την πόρτα
Ε: ποιος είναι κλειδωμένος το ζώο, το αρκουδάκι; Ποιος από τους δύο;
ΜΥ: ε, το ζώο
Ε: α, το ζώο είναι κλειδωμένο μες την πόρτα και το αρκουδάκι είναι έξω από την πόρτα;
ΜΥ: ναι
Ε: α, τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Λύκος έξω από την πόρτα". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;
ΜΥ: για έναν λύκο που είναι έξω από την πόρτα
Ε: α, τελικά δεν είναι το αρκουδάκι έξω από την πόρτα;
ΜΥ: όχι
Ε: ποιος είναι
ΜΥ: είναι ο λύκος
Ε: πως το κατάλαβες ότι είναι ο λύκος;
ΜΥ: γιατί άκουσα τον τίτλο
Ε: α, άκουσες τον τίτλο και το κατάλαβες, ωραία
Ε: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου σε αυτό το βιβλίο και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει;
ΜΥ: για έναν... ταύρο, μια αρκούδα και ε, ε, (σκέφτεται)
Ε: δεν θυμάσαι πως το λένε το ζώο αυτό;
ΜΥ: λαγός
Ε: και το λαγό, και γιατί νομίζεις ότι θα μιλάει αυτό το βιβλίο;
ΜΥ: είναι μέσα σε ένα σώβρακο, (γελάει) μία βάρκα

E: μέσα σε τι είναι;

ΜΥ: μία βάρκα

E: μία βάρκα, ναι

ΜΥ: και πάνε βόλτα

E: που πάνε βόλτα;

ΜΥ: γύρω- γύρω από το βράχο

E: γύρω- γύρω από το βράχο, που τον βλέπεις τον βράχο;

ΜΥ: (γελάει), εδώ (δείχνει μέσα στη θάλασσα χωρίς να υπάρχει βράχος και γελάει)

E: άρα λοιπόν;

ΜΥ: πάνε σε ένα πουλάκι

E: α, πάνε σε ένα πουλάκι

E: τώρα θέλω να μου ξαναπείς γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

ΜΥ: για τον Αρκτούρο

E: πως το κατάλαβες ότι μιλάει για τον Αρκτούρο;

E: τελικά γιατί μιλάει; για τον Αρκτούρο μιλάει, για τα ζώα που είναι σε μια βάρκα; γιατί νομίζεις ότι μιλάει;

ΜΥ: αυτός είναι ο Αρκτούρος (δείχνει την αρκούδα)

E: α, η αρκούδα είναι ο Αρκτούρος ε;

ΜΥ: ναι και αυτό είναι ένα τέτοιο

E: πως το είπες; Μου τον είπες λαγό

ΜΥ: ναι

E: και για έναν λαγό, άρα λοιπόν επειδή έχει εδώ πέρα το σήμα του Αρκτούρου αυτός είναι ο Αρκτούρος;

ΜΥ: ναι

E: αυτός είναι ένας τάρανδος και αυτός είναι ένας λαγός που κάνουνε;

ΜΥ: που κάνουνε κουπί

E: που κάνουνε κουπί, γι' αυτό θα μας μιλάει αυτό το βιβλίο, ε;

ΜΥ: ναι

E: Τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "τρεις φίλοι στο ποτάμι". Γιατί τώρα νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

ΜΥ: για τρεις φίλους που είναι στο ποτάμι

E: α, αυτό τελικά ήταν ποτάμι και δεν ήταν θάλασσα όπως είπες πριν;

ΜΥ: ναι

E: α, ήταν ποτάμι λοιπόν και ποιοι ήταν οι τρεις φίλοι;

M: αυτός, αυτός κι αυτός
E: και τι να κάνουν στο ποτάμι;
MY: βόλτα
E: πως το κατάλαβες ότι κάνουν βόλτα;
MY: γιατί κάνουν βόλτες
E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου (σταματάει την E)
MY: το ύπουλο κακό γουρούνι
E: ορίστε;
MY: το ύπουλο κακό γουρούνι
E: από πού το κατάλαβες ότι είναι το ύπουλο κακό γουρούνι;
MY: γιατί είναι γουρούνι με μαλλιά
E: α, επειδή είναι γουρούνι με μαλλιά, είναι το ύπουλο κακό γουρούνι; Αν δεν είχε μαλλιά δεν θα ήταν το ύπουλο κακό γουρούνι;
MY: θα ήταν
E: α, θα ήταν πάλι;
MY: ναι
E: πάντως εσύ νομίζεις ότι αυτό είναι το ύπουλο κακό γουρούνι ε;
MY: ναι
E:μ
MY: το ύπουλο καλό γουρούνι
E: καλό ή κακό; Στην αρχή μου είπες κακό
MY: το ύπουλο καλό γουρούνι (με χαρούμενο τόνο φωνής)
E: τελικά είναι το ύπουλο καλό γουρούνι, γιατί άλλαξες γνώμη;
MY: γιατί είναι καλό
E: από πού το καταλαβαίνεις;
MY: απ' τα μάτια
E: α, απ' τα ματάκια του ε, γιατί αν ήταν κακό το γουρούνι πως θα ήταν τα μάτια του;
MY: (παίρνει μια αγριεμένη έκφραση)
E: αγριεμένα, ε, αυτά εδώ δεν είναι αγριεμένα δηλαδή;
MY: όχι
E: γι' αυτό άλλαξες γνώμη τελικά και είπες ότι δεν είναι το ύπουλο κακό γουρούνι και είναι το καλό γουρούνι;
MY: ναι
E: ωραία

ΜΥ: το ύπουλο καλό γουρούνι

E: Τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Το γουρουνάκι που ήθελε να 'χει μαλλιά".

Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

ΜΥ: για ένα γουρούνι που ήθελε να έχει μαλλιά

E: γιατί να ήθελε να έχει μαλλιά;

ΜΥ: γιατί του άρεσε

E: πως λοιπόν το κατάλαβες ότι θα μιλάει για ένα γουρουνάκι που ήθελε να έχει μαλλιά;

ΜΥ: γιατί είναι ένα γουρούνι που έχει μαλλιά και απ' τον τίτλο

E: τώρα, παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου σε αυτό εδώ το βιβλίο (σταματάει την E)

ΜΥ: για μία πόλη

E: μιλάει για μία πόλη πως το κατάλαβες;

ΜΥ: γιατί έχει σπίτια και παιδιά και μωρό και ποδήλατο

E: α, και σε μία πόλη υπάρχουν όλα αυτά ε;

ΜΥ:μ (γνέφει καταφατικά)

E: άρα λοιπόν τι θα λέει αυτή η ιστορία μέσα;

ΜΥ:ε, για μια πόλη

E: για μια πόλη, ωραία

E: Τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Ο κύριος Μπου". Γιατί νομίζεις ότι μιλάει τώρα αυτό το βιβλίο;

ΜΥ: για τον κύριο Μπου

E: ποιος να είναι ο κύριος Μπου;

ΜΥ: αυτός (δείχνει τον άνδρα) κάνει μπου

E: ποιος είναι για δείξε μου πάλι

ΜΥ: αυτός (δείχνει πιο γενικά)

E: η πόλη;

ΜΥ: όχι αυτός (δείχνει πάλι τον άνδρα)

E: α, αυτός εδώ πέρα ο κύριος και τι κάνει αυτός ο κύριος είπες;

ΜΥ: κάνει μπου (ο τόνος της φωνής της είναι όπως κάνουμε μπου και τρομάζουμε κάποιον)

E: τι σημαίνει το μπου;

ΜΥ: τρομάζει κάποιον

E: άρα λοιπόν γιατί θα μιλάει αυτό το βιβλίο;

ΜΥ: για ένα παιδάκι που τρομάζει

E: για ένα παιδάκι που;

ΜΥ: για ένα παιδάκι που τρόμαξε ένα άλλο παιδάκι

E: για ένα παιδάκι που τρόμαξε ένα άλλο παιδάκι, πολύ ωραία

ΜΥ: ο κύριος μπουουου (προσπαθεί να δείξει πως κάνουμε όταν τρομάζουμε κάποιον)

E: ο κύριος μπουου (γελώντας)

E: τώρα που είδαμε όλα τα βιβλία ένα- ένα θα διάλεγες αυτό που μου είπες στην αρχή ή μήπως έχεις αλλάξει γνώμη;

ΜΥ: αυτόοοο τον κύριο αρκουδάκι

E: αυτό τον λύκο έξω από την πόρτα θα διάλεγες πάλι;

ΜΥ: ναι

E: ωραία σε ευχαριστώ πολύ

Συνέντευξη 24η

E: ποιο από αυτά τα βιβλία, θα διάλεγες για να διαβάσεις;

N: αυτό (τρεις φίλοι στο ποτάμι)

E: γιατί το διάλεξες;

N: γιατί μου άρεσε

E: τι σου άρεσε;

N: αυτό

E:α, το ζώακι αυτό, ωραία

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί μιλάει αυτό το βιβλίο;

N: για λύκους και για ένα γουρουνάκι

E: θα μας μιλάει λοιπόν για λύκους και για ένα γουρουνάκι;

N: ναι

E: και τι νομίζεις ότι θα κάνουν;

N: το γουρουνάκι είναι μάγειρας

E: πώς το κατάλαβες;

N: γιατί φοράει ένα τέτοιο καπέλο και μια τέτοια ποδιά

E: άρα λοιπόν τι θα γίνεται μέσα σ' αυτό το βιβλίο; Τι θα λέει η ιστορία του;

N: (δεν απαντά)

E: θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Το γεύμα των λύκων". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει το βιβλίο;

N: για φαγητά

E: πως το κατάλαβες ότι μιλάει για φαγητά;

N: γιατί το γουρουνάκι είναι μάγειρας

E: α, το γουρουνάκι είναι μάγισσας και δηλαδή θα μας μαθαίνει να μαγειρεύουμε; Τι εννοείς
θα μας μιλάει για φαγητά;

N: (δεν απαντά)

E: εντάξει

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό
το βιβλίο;

N: για έναν πράσινο λύκο

E: πώς το κατάλαβες;

N: γιατί είναι πράσινος αυτός ο λύκος

E: τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου, "Ο πράσινος λύκος". Γιατί νομίζεις ότι θα
μιλάει αυτό το βιβλίο;

N: για έναν πράσινο λύκο

E: πώς το κατάλαβες;

N: γιατί γράφει εκεί (δείχνει τον τίτλο)

E: τι εννοείς εκεί;

N: ο πράσινος λύκος

E: α, εννοείς τον τίτλο που σου διάβασα;

N: ναι

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό
το βιβλίο;

N: για ένα αρκουδάκι θα πηγαίνει σε μια πόρτα

E: πηγαίνει σε μια πόρτα; Να κάνει τι;

N: να μπει μέσα

E: α, να μπει μέσα

E: Τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Λύκος έξω από την πόρτα". Τώρα γιατί
νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

N: για πόρτες

E: μιλάει για πόρτες; πώς το κατάλαβες;

N: γιατί έχει μια πόρτα

E: γιατί έχει μια πόρτα

N: και εδώ δείχνει ένα μάτι

E: και τι κάνει το μάτι στην πόρτα;

N: κοιτάει ποιος είναι

E: το μάτι αυτό κοιτάει ποιος είναι; Κοιτάει να δει ποιος έρχεται;

N: ναι

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

N: για τρεις φίλοι

E: πως το κατάλαβες ότι είναι τρεις φίλοι;

N: γιατί είναι μαζί στην βάρκα

E: Τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "τρεις φίλοι στο ποτάμι". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

N: για τρεις φίλους (μικρό κενό) στο ποτάμι

E: πως το κατάλαβες;

N: γιατί βλέπω τρεις φίλους στο ποτάμι

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

N: για ένα γουρούνι

E: πως το κατάλαβες;

N: γιατί έχει ένα γουρούνι

E: Τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Το γουρουνάκι που ήθελε να 'χει μαλλιά". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

N: για ένα γουρουνάκι που ήθελε να 'χει μαλλιά

E: πως το κατάλαβες;

N: γιατί αυτό το γουρουνάκι έχει μαλλιά

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

N: για σπίτια

E: μιλάει για σπίτια ωραία, πως το κατάλαβες;

N: γιατί βλέπω εδώ σπίτια

E: Τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Ο κύριος Μπου". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

N: για άνθρωπους

E: για ανθρώπους, πως το κατάλαβες;

N: γιατί από(ακατάληπτο)

E: γιατί;

N: γιατί βλέπω εδώ έναν άνθρωπο (δείχνει τον άνδρα)

E: έναν άνθρωπο βλέπεις;

N: (γνέφει καταφατικά)

E: άρα αυτό το βιβλίο θα μιλάει πριν μου είπες για σπίτια τώρα μου λες για ανθρώπους, γιατί νομίζεις θα μιλάει αυτό το βιβλίο;

N: (δεν απαντά)

E: τώρα που είδαμε όλα τα βιβλία ένα- ένα θα διάλεγες αυτό που μου είπες στην αρχή ή μήπως έχεις αλλάξει γνώμη;

N: αυτό που διάλεξα στην αρχή

E: δηλαδή για δείξε μου

N: αυτό (ο πράσινος λύκος)

E: σε ευχαριστώ πολύ

Συνέντευξη 25η

E: ποιο από αυτά τα βιβλία, θα ήθελες να διαβάσεις;

Ξ: ε, (σκέφτεται) αυτό (ο πράσινος λύκος)

E: γιατί το διάλεξες;

Ξ: γιατί μ, γιατί έχει πράσινο λύκο

E: και επειδή έχει πράσινο λύκο;

Ξ: επειδή, επειδή, σαν είναι αστείο

E: παρατήρησε την εικονογράφηση αυτού του εξώφυλλου και πες μου, γιατί μιλάει αυτό το βιβλίο;

Ξ: για λύκους και για, και για τα, και για τα γουρουνάκια

E: πώς το κατάλαβες;

Ξ: γιατί έχει γουρουνάκια και λύκους

E: τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Το γεύμα των λύκων". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

Ξ: μ, (μικρό κενό) νομίζω για το λύκα

E: πως το κατάλαβες;

Ξ: γιατί έχει εβώ (δείχνει) λύκα πολλά

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

Ξ: μ, για λύκο πράσινο

E: πώς το κατάλαβες;

Ξ: γιατί έχει εβώ μπροστά πράσινο λύκο (δείχνει)

E: θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου, "Ο πράσινος λύκος". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

Ξ: ότι τα άλλα λύκα ήτανε άλλα χρώματα και αυτός ήτανε ο πράσινος λύκος

E: πώς το κατάλαβες;

Ξ: γιατί εβώ έχει άλλο χρώμα στο λύκο στο γκρι και εβώ πράσινο

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

Ξ: για το αρκούδα

E: πως το κατάλαβες;

Ξ: εδώ έχει αρκουδάκι ένα

E: θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Λύκος έξω από την πόρτα". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

Ξ: μμμμμ,

E: Λύκος έξω από την πόρτα

Ξ: νομίζω, μ, (κενό) νομίζω, νομίζω ότι μιλάει για μι για μη δει εκεί αυτός ο λ, νομίζω αυτός είναι εκεί ο λύκος; (δείχνει το μάτι)

E: δεν ξέρω εσύ τι λες;

Ξ: εγώ λέωωω, (μικρό κενό) άμα έχει βω ένα νύχι μεγάλο ότι είναι για το λύκο γιατί ο λύκος έχει τέτοια

E: αν έβλεπες εκεί ένα νύχι; (η E το ρωτάει επειδή νομίζει ότι στην προηγούμενη πρότασή της το βω που το παιδί το είπε για τη λέξη εδώ το κατάλαβε ως δω, αν έβλεπα, δηλαδή)

Ξ: ναι βλέπω βω ένα νύχι, μη βγει ο λύκος από την πόρτα μήπως;

E: μη βγει ο λύκος από την πόρτα γι' αυτό θα μιλάει το βιβλίο;

Ξ: νομίζω γι' αυτό γιατί είναι εκεί μέσα

E: πως το κατάλαβες;

Ξ: γιατί, γιατί εκεί είναι το μάτι του λύκου και είναι από κει μέσα από κει στη πόρτα

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

Ξ: νομίζω (κενό) μ, για τον αρκούδαν και αυτός, πως το λένε;

E: δεν ξέρεις πως το λένε αυτό το ζώακι;

Ξ: ναι δεν θυμάμαι

E: κάστορας

Ξ: ναι ο κάστορας και αυτός (δείχνει τον τάρανδο σκέφτεται και λέει κάτι σιγά)

E: πιο δυνατά μίλα

Ξ: είναι αυτός λαγός;
E: τάρανδος
E: πως το κατάλαβες;
Ξ: γιατί εβώ δείχνει αυτά τα ζώα
E: θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "τρεις φίλοι στο ποτάμι". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;
Ξ: για τις φίλες
E: πως το κατάλαβες;
Ξ: γιατί εβώ, γιατί εβώ είναι μαζί τρεις μαζί που, που είναι στο ποτάμι μεγάλα
E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;
Ξ: για το γρούνι
E: πως το κατάλαβες;
Ξ: έχει εβώ μεγάλο γουρούνι και με μαλλιά
E: θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Το γουρουνάκι που ήθελε να 'χει μαλλιά". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;
Ξ: για το γουρουνάκι που έχει μαλλιά
E: πως το κατάλαβες;
Ξ: γιατί έχει εβώ μαλλιά
E: παρατήρησε την εικονογράφηση αυτού του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;
Ξ: μμ, νομίζωωω, (μικρό κενό), μήπως μιλάει για τα σπίτια;
E: πως το κατάλαβες;
Ξ: έχει πολλά σπίτια πολλά
E: θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Ο κύριος Μπου". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;
Ξ: μμμμ, για τοννν, για τα άνθρωπα που εβώ ζουν
E: πως το κατάλαβες;
Ξ: γιατί εβώ έχουν άνθρωπα και εβώ ζουν (δείχνει τα σπίτια)
E: τώρα που είδαμε όλα τα βιβλία ένα- ένα θα διάλεγες αυτό που μου είπες στην αρχή ή μήπως έχεις αλλάξει γνώμη;
Ξ: εε, (μικρό κενό) ε, έχω αλλάξει
E: ποιο θέλεις να διαβάσεις;
Ξ: αυτό

E: α, το γουρουνάκι που ήθελε να 'χει μαλλιά, γιατί το διάλεξες;
Ξ: γιατί με μ' αρέσει τα' αστεία για αστεία βιβλία
E: και δω τι αστείο έχει;
Ξ: ότι ένα γουρούνι έχει μαλλιά, όμως τα γουρούνια δεν υπάρχουν μαλλιά
E: σε ευχαριστώ πολύ

Συνέντευξη 26η

E: ποιο από αυτά τα βιβλία, θα 'θελες να διαβάσεις;
O: αυτό (ο πράσινος λύκος)
E: γιατί το διάλεξες;
O: γιατί μου αρέσει
E: τι σου αρέσει
O: ο λύκος
E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;
O: γιατί ήρθανε ο λύκος εδώ όλοι
E: πώς το κατάλαβες;
O: γιατί είναι οι λύκοι εδώ
E: τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Το γεύμα των λύκων". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;
O: ήρθανε οι λύκοι εδώ στο σπίτι του , (μικρό κενό) εδώ (δείχνει)
E: ναι
O: γιατί ήθελαν να τρώνε φαγητό
E: πώς το κατάλαβες;
O: γιατί έχει αυτό το κουτάλι
E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;
O: γι' αυτό το λύκο το πράσινο που φεύγει
E: πώς το κατάλαβες;
O: γιατί φεύγει από δω (δείχνει προς τα πού πηγαίνει ο λύκος)
E: θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου, "Ο πράσινος λύκος". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;
O: ότι ο πράσινος λύκος φεύγουν κι είναι αυτοί οι δύο λύκοι στο δέντρο
E: πώς το κατάλαβες;

O: γιατί αυτός (δείχνει τον πράσινο λύκο) φεύγει και τα μάτια βλέπει από δω (δείχνει τα μάτια του που δεν μπορούν τα δουν τους άλλους λύκους)

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

O: είναι κάποιος κακός εδώ μέσα

E: ναι

O: και αυτός ο αρκούδος ήρθε εδώ

E: πως το κατάλαβες ότι είναι κακός;

O: γιατί βλέπει έτσι και αυτός κρύφτηκε έτσι (δείχνει το αρκουδάκι)

E: θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Λύκος έξω από την πόρτα". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

O: για ο λύκος είναι έξω από τη πόρτα και αυτός βλέπει με το μάτι του

E: πως το κατάλαβες;

O: γιατί έχει ανοίξει αυτό (δείχνει το άνοιγμα της πόρτας όπου φαίνεται το μάτι)

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

O: ένα αρκούδο, αυτό δε το ξέρω, ούτε αυτόν (δείχνει τον τάρανδο και τον κάστορα) και είναι στη θάλασσα με μία βάρκα και φεύγουν από δω (δείχνει)

E: πως το κατάλαβες;

O: γιατί έχουν αυτά (δείχνει τα κουπιά) και φεύγουν από δω και είναι και η θάλαθα

E: θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "τρεις φίλοι στο ποτάμι". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

O: γιατί οβο (ακατάληπτο) φεύγουν από δω γελάνε

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

O: οι κόκορες είναι εδώ που κάνουν αυγά και αυτός άνοιξε αυτό και ήθε εδώ (δείχνει το γουρούνι)

E: πως το κατάλαβες;

O: γιατί είναι οι κόκοροι εδώ και αυτός εδώ (δείχνει το γουρούνι)

E: θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Το γουρουνάκι που ήθελε να 'χει μαλλιά". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

E: πως το κατάλαβες;

O: γιατί το γουρουνάκι ήθελε μαλλιά

E: πως το κατάλαβες;
O: γιατί έχει μαλλιά
E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;
O: αυτοί φεύγουν γρήγορα
E: πως το κατάλαβες;
O: γιατί τρέχουν με τα πόδια
E: θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Ο κύριος Μπου". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;
O: ότι ο κύριος Μπου όλοι τρέχουν γρήγορα και είναι αυτό το σπίτι που πήγε έθι
E: πως το κατάλαβες;
O: γιατί εχ, γιατί είναι σπίτια εδώ
E: τώρα που είδαμε όλα τα βιβλία ένα- ένα θα διάλεγες αυτό που μου είπες στην αρχή ή μήπως έχεις αλλάξει γνώμη;
O: δεν έχω αλλάξει
E: γιατί;
O: (δεν απαντά)
E: γιατί;
O: δεν ξέρω
E: σε ευχαριστώ πολύ

Συνέντευξη 27η

E: ποιο από αυτά τα βιβλία, θα διάλεγες να διαβάσεις;
Π: ε, αυτό (ο πράσινος λύκος)
E: γιατί το διάλεξες;
Π: επειδή έχει έναν πράσινο λύκο
E: και;
Π: τον κοιτούν οι άλλοι λύκοι που είναι γκρίζοι
E: γι' αυτό το διάλεξες;
Π: ναι
E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί μιλάει αυτό το βιβλίο;
Π: για λύκους και ένα γουρουνάκι
E: πώς το κατάλαβες;
Π: μα το βλέπω στο εξώφυλλο

E: θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Το γεύμα των λύκων". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

Π: επειδή θέλουν να φάνε οι λύκοι και το γουρουνάκι είναι μάγισσας και θα τους μαγειρέψει κάτι ο μάγισσας

E: παρατήρησε την εικονογράφηση αυτού του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

Π: επειδή τον κοιτούνε δύο λύκοι που είναι γκρίζοι τον πράσινο λύκο

E: πώς το κατάλαβες;

Π: το βλέπω

E: τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου, "Ο πράσινος λύκος". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

Π: γιατί δύο λύκοι βλέπουν τον πράσινο λύκο

E: πώς το κατάλαβες;

Π: επειδή ο πράσινος λύκος πηγαίνει μια βόλτα και οι άλλοι οι δύο γκρίζοι λύκοι και όταν τον είχαν δει μια φορά κρύβονται για να μην τον δούνε

E: γιατί να μην τον δούνε λες;

Π: επειδή δεν θέλουν να τους κοιτάξει

E: ποιος να τους κοιτάξει;

Π: ο πράσινος λύκος

E: οι γκρι δεν θέλουν να τους κοιτάει ο πράσινος λύκος;

Π: ναι

E: γιατί νομίζεις;

Π: επειδή δεν είναι και τόσο καλό το χρώμα του

E: τι εννοείς δεν είναι και τόσο καλό το χρώμα του;

Π: πως οι λύκοι δεν είναι πράσινοι είναι γκρίζοι

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

Π: το ξέρω αυτό το μάτι από πίσω (είχε γθρίσει το βιβλίο από πίσω την ώρα που η ερευνήτρια τοποθετούσε τα βιβλία μπροστά του για να επιλέξει ποιο θα ήθελε να διαβάσει)

E: τι ξέρεις;

Π: αυτό το μάτι το ξέρω από πίσω αυτή η σκιά είναι λύκου (έκφραση ενθουθσιασμού)

E: πως το κατάλαβες ότι αυτός είναι λύκος;

Π: επειδή από πίσω δείχνει σκιά λύκου

E: ναι τώρα εγώ θέλω από μπροστά να μου πεις

Π: ο λύκος και το ένα αρκουδάκι

Ε: γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

Π: επειδή ένας λύκος βρήκε ένα σπιτάκι που είναι αρκουδάκι και χτύπησε την πόρτα και όταν και όταν είπε το μικρό αρκουδάκι ποιος είδε το μάτι του λύκου

Ε: πως το κατάλαβες;

Π: το βλέπω

Ε: Τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Λύκος έξω από την πόρτα". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

Π: επειδή είναι έξω από την πόρτα ο λύκος και το αρκουδάκι είναι μέσα

Ε: πως το κατάλαβες ότι ο λύκος είναι έξω από την πόρτα;

Π: το βλέπω το μάτι που είναι έξω

Ε: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

Π: επειδή έχει ένας κάστορας ένας τάρανδος και μία αρκούδα που πηγαίνουν βαρκάδα

Ε: πως το κατάλαβες;

Π: το βλέπω

Ε: Τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "τρεις φίλοι στο ποτάμι". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

Π: επειδή είναι τρεις

Ε: πως το κατάλαβες;

Π: το βλέπω

Ε: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

Π: ένα γουρούνι έχει μαλλιά

Ε: πως το κατάλαβες;

Π: το βλέπω

Ε: Τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Το γουρουνάκι που ήθελε να 'χει μαλλιά". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

Π: ότι το γουρουνάκι ήθελε να έχει μαλλιά

Ε: πως το κατάλαβες;

Π: το βλέπω

Ε: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

Π: που έρχεται καταιγίδα στο χωριό φυσάει και βρέχει και οι άνθρωποι τρέχουν να σωθούνε

E: πως το κατάλαβες;

Π: το βλέπω

E: Τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Ο κύριος Μπου". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

Π: επειδή είναι ο κύριος Μπου τρομακτικό

E: ποιος είναι τρομακτικό;

Π: ο κύριος Μπου

E: ποιος είναι δηλαδή ο κύριο Μπου

Π: (δείχνει το μπαλόνι) το σύννεφο είναι εννοείς

E: το σύννεφο νομίζεις ότι είναι ο κύριος Μπου;

Π: μ (γνέφει καταφατικά)

E: πως το κατάλαβες;

Π: το βλέπω

E: τώρα που είδαμε όλα τα βιβλία ένα- ένα θα διάλεγες αυτό που μου είπες στην αρχή ή μήπως έχεις αλλάξει γνώμη;

Π: δεν έχω αλλάξει τη γνώμη

E: ποιο θέλεις δηλαδή να διαβάσεις;

Π: την αρχή

E: ποιο δηλαδή για δείξε μου

Π: ο πράσινος λύκος

E: για ξαναπές μου γιατί θέλεις να διαβάσεις για τον πράσινο λύκο;

Π: επειδή ο πράσιν, επειδή οι δύο λύκοι είχαν δει τον λύκο και δεν ήθελε οι δύο λύκοι να τον κοιτά(σταματάει τη λέξη), να κοιτάξει ο πράσινος λύκος εκείνους

E: πού ωραία σε ευχαριστώ πολύ

Συνέντευξη 28η

E: ποιο από αυτά τα βιβλία, θα 'θελες να διαβάσεις;

ΣΚ: (δείχνει λύκος έξω από την πόρτα)

E: γιατί το διάλεξες;

ΣΚ:ε, μ, γιατί έχει, γιατί έχει μια αρκούδα που δεν θέλει, γιατί αυτή η αρκούδα δεν θέλει να τον δει αυτός και κάνει και κάνει αυτό (δείχνει την στάση της αρκούδας)

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

ΣΚ: αυτό;

E: ναι

ΣΚ: για μία οικογένεια λύκων

E: πώς το κατάλαβες;

ΣΚ: γιατί έχει πολλούς λύκους και, και τέσσερα παιδιά και ένα γουρούνι

E: α και ένα γουρούνι

E: θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Το γεύμα των λύκων". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει το βιβλίο;

ΣΚ: για κάτι λύκους που πεινούσαν

E: πως το κατάλαβες;

ΣΚ: γιατί κάνουν έτσι (δείχνει τις γλώσσες από τα λυκάκια)

E: δηλαδή;

ΣΚ: πεινάνε

E: εδώ πέρα τη γλώσσα που μου δείχνεις;

ΣΚ: ναι

E: και αυτό σημαίνει ότι πεινάνε;

ΣΚ: ναι, είναι πολλοί και δεν μπορεί να φτιάξει φαγητά;

E: ποιος δεν μπορεί να φτιάξει φαγητά

ΣΚ: το γουρούνι

E: γιατί το κατάλαβες, πως το κατάλαβες ότι δεν μπορεί να φτιάξει φαγητά; Ότι είναι πάρα πολλοί και δεν μπορεί να φτιάξει για τόσους πολλούς φαγητό;

ΣΚ: ναι

E: α, και πως κατάλαβες ότι το γουρούνι θα φτιάξει φαγητό;

ΣΚ: επειδή, επ, επειδή κάνει τα μάτια του έτσι (δείχνει τα μάτια του γουρουνιού)

E: α, επειδή κάνει τα μάτια του έτσι δεν μπορεί να φτιάξει για τόσους πολλούς φαγητό;

ΣΚ: ναι

E: παρατήρησε την εικονογράφηση αυτού του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

ΣΚ: για έναν λύκο και για κάτι λύκους που τον παρακολουθούσαν

E: πώς κατάλαβες ότι τον παρακολουθούσαν;

ΣΚ: γιατί είναι, γιατί είναι εκεί το δέντρο και, και, και αυτοί κοιτάνε τι κάνει ο λύκος

E: θα σου διαβάσω τώρα και τον τίτλο του βιβλίου, "Ο πράσινος λύκος". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

ΣΚ: για έναν πράσινο λύκο

E: πώς το κατάλαβες;

ΣΚ: γιατί είναι πράσινος

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

ΣΚ: μιλάει για ένα, για ένα μάτι που ήθελε να το δει και το αρκουδάκι δεν ήθελε να το δει κι επειδή, κι επειδή δεν ήθελε κάνει αυτό (δείχνει τη στάση του αρκούδου)

E: α, επειδή δεν ήθελε το αρκουδάκι να το δει κάνει τα χέρια του έτσι όπως μου δείχνεις;

ΣΚ: ναι για να μην το δει

E: τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Λύκος έξω από την πόρτα". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

ΣΚ: για ένα λύκο που είναι έξω από την πόρτα

E: πως το κατάλαβες;

ΣΚ: γιατί ένας λύκος είναι έξω από την πόρτα

E: πως το κατάλαβες ότι είναι έξω από την πόρτα;

ΣΚ: γιατί το αρκ, γιατί αυτό είναι κλειστό (δείχνει την πόρτα)

E: αυτό εδώ πέρα η πόρτα είναι κλειστή; Πως το κατάλαβες ότι είναι κλειστή;

ΣΚ: γιατί έχει τέτοιο (δείχνει το μάνταλο της πόρτας)

E: α, εδώ πέρα αυτό το λουκέτο;

ΣΚ: ναι

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

ΣΚ: για ζώα

E: πως το κατάλαβες;

ΣΚ: γιατί έχει μια αρκούδα, ένααα, πως το λεν αυτό;

E: κάστορα

ΣΚ: ένα κάστορα και ένααα, κι ένα, κι ένα τάρανδο

E: Τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "τρεις φίλοι στο ποτάμι". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

ΣΚ: για, για κάτι ζώακια που ήταν τρία και ήταν μες το ποτάμι

E: πως το κατάλαβες;

ΣΚ: γιατί έχουν αυτά (δείχνει τα κουπιά) και προχωράνε μέσα στη λίμνη

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

ΣΚ: για ένα γουρούνι που έχει μαλλιά

E: πως το κατάλαβες;

ΣΚ: για ένα γουρούνι που έχει μπούκλες (δείχνει)

E: α, το βλέπεις εκεί

E: θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Το γουρούνι που ήθελε να 'χει μαλλιά". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

ΣΚ: για ένα γουρούνι που έχει μαλλιά

E: πως το κατάλαβες;

ΣΚ: απ' αυτά (δείχνει τον τίτλο)

E: α, από τον τίτλο εννοείς;

ΣΚ: ναι

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

ΣΚ: ένα παιδάκι που έχει πέσει σε κάτι σπίτια και μια γάτα που του ορμάει με έναν σκύλο κι, κι ένα κορίτσι, που πέφτει, που πάει να πέσει κάτω στη γάτα και το μωρό έχει, έχει φορέσει κάτι στο κεφάλι του αυτό (δείχνει) και ανοίγει το στόμα του και κάνει έτσι (δείχνει με το δικό του στόμα)

E: Τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Ο κύριος Μπου". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

ΣΚ: για έναν κύριο που τον λέγαν Μπου

E: πως το κατάλαβες;

ΣΚ: από τα γράμματα (δείχνει τον τίτλο)

E: τώρα που είδαμε όλα τα βιβλία ένα- ένα θα διάλεγες αυτό που μου είπες στην αρχή ή μήπως έχεις αλλάξει γνώμη;

ΣΚ: ε, αυτό

E: γιατί;

ΣΚ: για το λύκο έξω από την πόρτα

E: γιατί;

ΣΚ: γιατί, γιατί βλέπω τι κάνει η αρκούδα μέσα στο σπίτι τι ετοιμάζει

E: σε ευχαριστώ πάρα πολύ

Συνέντευξη 29η

E: ποιο από αυτά τα βιβλία, θα 'θελες να διαβάσεις;

Σ: ε, αυτό (ο πράσινος λύκος)

E: γιατί το διάλεξες;

Σ: γιατί με άρεσε
Ε: τι σου άρεσε;
Σ: μ' άρεσε αυτός ο λύκος ο πράσινος
Ε: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί μιλάει αυτό το βιβλίο;
Σ: για, για ένα γουρούνι που ήθελε να φτιάξει φαγητά των λύκω και νε μπορούσε
Ε: πώς το κατάλαβες ότι δεν μπορούσε;
Σ: γιατί έχει λύκους και είναι λυπημένος
Ε: α, είναι λυπημένος γιατί δεν μπορούσε να φτιάξει φαγητό για τους λύκους;
Σ: ναι
Ε: τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Το γεύμα των λύκων". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;
Σ: για να φάνε οι λύκοι
Ε: τι να φάνε;
Σ: να, να φαν το γεύμα τους όλοι
Ε: πώς το κατάλαβες;
Σ: γιατί έχει πολλούς λύκους
Ε: παρατήρησε την εικονογράφηση αυτού του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;
Σ: για έναν πράσινο λύκο που έχει βαφεί πράσινο
Ε: πώς το κατάλαβες ότι έχει βαφεί πράσινος;
Σ: γιατί, γιατί είναι πράσινος
Ε: θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου, "Ο πράσινος λύκος". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;
Σ: για να εί, γιατί είναι πράσινος και το έβαψαν οι άλλοι λύκοι πράσινο
Ε: πώς το κατάλαβες;
Σ: γιατί εβώ έχει μια μπογιά άσπρη (δείχνει το γκρίζο λύκο που κρατάει κάτι σαν πινέλο)
Ε: αυτός ο λύκος που μου έδειξες εδώ;
Σ: μ (καταφατικά)
Ε: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;
Σ:για, για να είναι μια τρομακτική πόρτα σε, σε ένα αρκουδάκι που φοβάται αυτή τη πόρτα
Ε: πως κατάλαβες ότι είναι τρομακτική η πόρτα και ότι φοβάται το αρκουδάκι;
Σ: γιατί, γιατί έχει ένα μάτι εβώ

E: θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Λύκος έξω από την πόρτα". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

Σ: για να είναι έξω ο λύκος για να μη το φάει το αρκουδάκι ο λύκος

E: πώς το κατάλαβες;

Σ: γιατί, γιατί εβώ έχει ένα μάτι και, και ένα αρκουδάκι και ένα φωτάκι (δεν ακούγεται καθαρά η τελευταία του λέξη)

E: και;

Σ: φώτος, φως εδώ (δείχνει το φως στην εικονογράφηση)

E: α, και φως

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

Σ: για, για να ταξιδεύουν για να ταξιδεύουμε στ, στο ποτάμι

E: πως το κατάλαβες;

Σ: γιατί έχει ένα πλοίο εβώ (δείχνει) και ποτάμι

E: θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "τρεις φίλοι στο ποτάμι". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

Σ: για να ταξιδεύουμε στο ποτάμι

E: πως το κατάλαβες;

Σ: γιατί, γιατί έχει τρία ζωά

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

Σ: για, για ένα γουρούνι που τα ήφελε μαλλιά

E: πως το κατάλαβες;

Σ: γιατί αυτό το γουρούνι έχει μαλλιά

E: και γιατί είπες ότι ήθελε να έχει μαλλιά

Σ: γιατί του άρεσε

E: πως το κατάλαβες ότι του άρεσε;

Σ: για, για γιατί για γιατί ήταν είναι λίγο χαριτωμένος εβώ (δείχνει το στόμα του γουρουνιού)

E: που στο στόμα που μου δείχνεις;

Σ: ναι

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

Σ: για, για ένας άνθρωπος που, που, που φο που όταν βάγκωσε ένα, ένα σκυλί το πόδι του φ, φ, φοβ, τρομάχτηκε

E: πως το κατάλαβες;
Σ: γιατί εβώ δεν είναι χαριτωμένος
E: α, εδώ στο στόμα που μου δείχνεις;
Σ: ναι
E: Τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Ο κύριος Μπου". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;
Σ: για, για ο κύριος Μπου που φοβ, που το σκυλάκι το φόβισε
E: πως το κατάλαβες;
Σ: γιατί, γιατί νεν είναι και πολύ χαριτωμένος είναι φοβισμένος
E: τώρα που είδαμε ένα- ένα όλα τα βιβλία θα διάλεγες αυτό που μου είπες στην αρχή ή μήπως έχεις αλλάξει γνώμη;
Σ: έχω αλλάξει γνώμη
E: ποιο θα ήθελες να διαβάσεις;
Σ: αυτό
E:α, το γεύμα των λύκων, γιατί το διάλεξες;
Σ: γιατί μου άρεσε
E: τι σου άρεσε;
Σ: μου άρεσε που οι λύκοι ήταν χαριτωμένοι για το γεύμα τους
E: πολύ ωραία σε ευχαριστώ πάρα πολύ

Συνέντευξη 30η

E: ποιο από αυτά τα βιβλία, θα ήθελες να διαβάσεις;
X: αυτό (ο πράσινος λύκος)
E: γιατί το διάλεξες;
X: (σκέφτεται)
E: γιατί το διάλεξες;
X: γιατί μου αρέσει πάρα πολύ
E: τι σου αρέσει;
X: (μικρό κενό) η εικόνα του
E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί μιλάει αυτό το βιβλίο;
X: (σκέφτεται)
E: γιατί μιλάει;
X: (σκέφτεται)
E: γιατί μιλάει;

X: για, για ένα γουρουνάκι που θέλουν να του φτιάξουν που θέλει να τους φτιάξει φαγητό να φαν

E: ποιους να φτιάξει φαγητό

X: στους λύκους

E: πώς το κατάλαβες;

X: για γιατί τον βλέπω να είναι μάγαιρας

E: θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Το γεύμα των λύκων". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

X: (σκέφτεται)

E: το γεύμα των λύκων

E: πως το κατάλαβες;

X: (δεν απαντά)

E: παρατήρησε την εικονογράφηση αυτού του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

X: μιλάει για έναν πράσινο λύκο

E: πώς το κατάλαβες;

X: γιατί είναι πράσινος

E: τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου, "Ο πράσινος λύκος". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

X: (μικρό κενό) επειδή ο λύκος δεν θέλει να παίζει κρυφτό αλλά οι άλλοι δεν μπορούν να τον βρουν γιατί είναι πράσινος όπως τα φύλλα

E: α, πώς το κατάλαβες;

X: γιατί είναι πάρα πολύ πράσινος

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

X: (μικρό κενό) για ένα αρκουδάκι που δεν θέλει να τον δει κάποιος

E: πως το κατάλαβες

X: για γιατί τον βλέπουν να φοβάται

E: θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Λύκος έξω από την πόρτα". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

X: (σκέφτεται)

E: Λύκος έξω από την πόρτα

X: πως δεν θέλουν να τον δουν γιατί φοβάται πάρα πολύ και δεν ήθελε ποτέ να τον δει ένας λύκος

E: πως το κατάλαβες;

X: γιατί βλέπω αυτό το φως και ένα μάτι

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

X: (σκέφτεται) για μία αρκούδα που θέλει να πάει εκεί που θέλει

E: πως το κατάλαβες;

X: γιατί βλέπω την αρκούδα και (κενό σταματάει να μιλάει η E τον περιμένει λίγο ακόμη)

E: θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "τρεις φίλοι στο ποτάμι". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

X: γιατί θέλουν να παν και οι δυο στο ταξίδι στο ταξίδι τους για να γνωρίσουν τους φίλους τους

E: πως το κατάλαβες;

X: γιατί τους βλέπω και τους τρεις να πηγαίνουν με τη βάρκα

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

X: (σκέφτεται) βγ, βγαίνει ένα γουρούνι και ήθελε να δει τις κότες αλλά οι κότες δεν θέλουν να τον δουν ούτε οι κόκορες και θέλουν να κρυφτούν για να μην τον δουν

E: πως το κατάλαβες;

X: γιατί οι κότες κρύβονται και το γουρούνι δεν βλέπει τίποτα

E: πως κατάλαβες ότι δε βλέπει τίποτα;

X: επειδή οι κότες κρύφτηκαν και βλέπουν μόνο τα λουλούδια και μία μέλισσα

E: θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Το γουρουνάκι που ήθελε να 'χει μαλλιά". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

X: (μικρό κενό) γιατί ήθελε να έχει μαλλιά και να γνωρίζει τις κότες

E: πως το κατάλαβες;

X: γιατί το γουρούνι έχει μαλλιά και δε βλέπει κανέναν

E: παρατήρησε την εικονογράφηση του εξώφυλλου και πες μου, γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

X: επειδή, επειδή τα παιδάκια θέλουν, θέλουν να βουν (μικρό κενό και δείχνει προς τα σπίτια)

E: που να πάνε;

X: θέλουν να παν σ' ένα σπίτι επειδή δε βρίσκουν κανέναν και διαλύθηκαν αυτών που είχαν κάν, που είχαν φτιάτσει

E: πως το κατάλαβες;

X: γιατί τα βλέπω χαλασμένα

E: Τώρα θα σου διαβάσω και τον τίτλο του βιβλίου "Ο κύριος Μπου". Τώρα γιατί νομίζεις ότι μιλάει αυτό το βιβλίο;

X: (μικρό κενό) γιατί θέλουν να παν σ' ένα σπίτι κι επειδή κρυώνουν πάρα πολύ και δε βρίθουν κανένα

E: πως το κατάλαβες;

X: (μικρό κενό) επειδή τους βλέπω να είναι, να είναι μες τα χιόνια

E: μες τα;

X: χιόνια (δείχνει τη γκρι σκιά)

E: τώρα που είδαμε όλα τα βιβλία ένα- ένα θα διάλεγες αυτό που μου είπες στην αρχή ή μήπως έχεις αλλάξει γνώμη;

X: (σκέφτεται, δείχνει λύκος έξω από την πόρτα)

E: γιατί;

X: (μικρό κενό) γιατί αυτό δεν το έχω ξαναπάρει και δε το έχω δει

E: ωραία, σε ευχαριστώ πολύ

Παράρτημα 2

Έντυπο συμπλήρωσης στοιχείων επιλογής βιβλίου

ΟΝΟΜΑ ΠΑΙΔΙΟΥ	ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΤΙΤΛΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ
		Το γεύμα των Λύκων
		Ο πράσινος λύκος
		Λύκος έξω από την πόρτα
		Τρεις Φίλοι στο Ποτάμι
		Το γουρουνάκι που ήθελε να 'χει μαλλιά
		Ο Κύριος Μπου
		Το γεύμα των Λύκων
		Ο πράσινος λύκος
		Λύκος έξω από την πόρτα
		Τρεις Φίλοι στο Ποτάμι
		Το γουρουνάκι που ήθελε να 'χει μαλλιά
		Ο Κύριος Μπου
		Το γεύμα των Λύκων
		Ο πράσινος λύκος
		Λύκος έξω από την πόρτα
		Τρεις Φίλοι στο Ποτάμι
		Το γουρουνάκι που ήθελε να 'χει μαλλιά
		Ο Κύριος Μπου
		Το γεύμα των Λύκων
		Ο πράσινος λύκος
		Λύκος έξω από την πόρτα
		Τρεις Φίλοι στο Ποτάμι
		Το γουρουνάκι που ήθελε να 'χει μαλλιά
		Ο Κύριος Μπου
		Το γεύμα των Λύκων
		Ο πράσινος λύκος
		Λύκος έξω από την πόρτα
		Τρεις Φίλοι στο Ποτάμι
		Το γουρουνάκι που ήθελε να 'χει μαλλιά
		Ο Κύριος Μπου
		Το γεύμα των Λύκων
		Ο πράσινος λύκος
		Λύκος έξω από την πόρτα
		Τρεις Φίλοι στο Ποτάμι
		Το γουρουνάκι που ήθελε να 'χει μαλλιά
		Ο Κύριος Μπου